

Abhandlungen
der Bayerischen Akademie der Wissenschaften
Philosophisch-historische Abteilung
Neue Folge. Heft 18
1939

Drei dogmatische Schriften
Iustinians

von

Eduard Schwartz

Vorgetragen am 3. Juni 1939

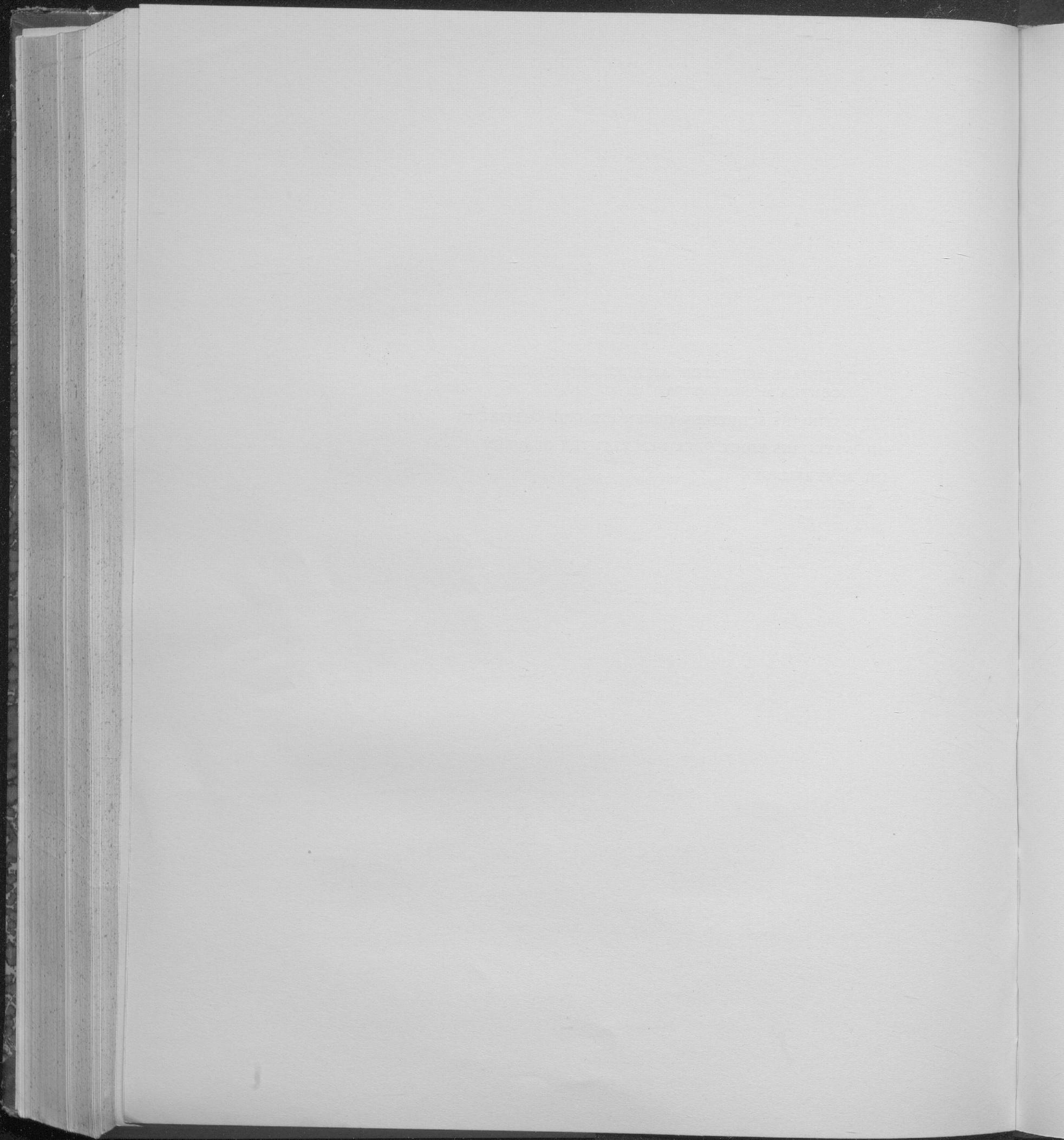

München 1939
Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften
in Kommission bei der C. H. Beck'schen Verlagsbuchhandlung München

Druck der C. H. Beck'schen Buchdruckerei
in Nördlingen

INHALT

I. IVSTINIANS SCHREIBEN AN ALEXANDRINISCHE MÖNCHE (CONTRA MONOPHYSITAS)	5
II. IVSTINIANS SCHREIBEN GEGEN DIE DREI CAPITEL	45
III. IVSTINIANS EDICT ÜBER DEN RECHTEN GLAUBEN	71
IIII. BEMERKUNGEN	113
V. REGISTER	119

I

IVSTINIANS SCHREIBEN
AN ALEXANDRINISCHE MÖNCHE
(CONTRA MONOPHYSITAS)

C = codex Vaticanus 2195 s. X

Ἰουστινιανοῦ τοῦ γεναμένου ἡμῶν βασιλέως λόγον συντεθεικότος δογματικὸν ἐκ τε τῶν θείων PG 86, 1104
γραφῶν καὶ τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τοὺς ἐν τῷ Ἐνάτῳ τῆς Ἀλεξανδρέων μοναχοὺς ἀναγκά-
σιον ἡγησάμεθα τοῦτον δῆλον καταστήσαι τῆ σῆ μακαριότητι· ἔχει δὲ οὕτως

1 Πρώτην εἶναι σωτηρίαν ἅπασιν ἀνθρώποις ἡγοῦμεθα τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογίαν, μάλιστα
τοὺς τὸν μονήρη βίον ἀνελόμενοις. εἰ γὰρ τὸ σῶμα παιδεύειν σπουδάζουσι, πολλῶι μᾶλλον τὴν 5
ψυχὴν εἰς τὴν περὶ θεὸν πίστιν παιδαγωγεῖν οφείλουσι, δι' ἧς τῆς αἰωνίας ζωῆς ἀπολαβεῖν ἐπι-
ζομεν. τοῦ γὰρ τελειοτέρου τῆς πίστεως ἔργου μὴ συναρμοζομένου τῆ πράξει, λείπεται νεκρὰν
εἶναι κατὰ τὸ γεγραμμένον τὴν χωρὶς πίστεως ἐργασίαν· οὐδεὶς γὰρ φησι, στεφανοῦται, ἐὰν 2 Tim. 2, 5
μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. καὶ τὸ μὲν ἀρρωστῆσαι τῆς κοινῆς φύσεως ἐστὶ καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς
ἀνθρωπίνης, ἢ πάντων ἀπτεται καὶ τῶν λίαν ἰσχυρῶν τὴν διάνοιαν· τὸ δὲ θεραπευθῆναι καὶ τὴν 10
ὀρθὴν ἐπιγνώμην πίστιν καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἔνωσιν τε καὶ εἰρήνην ἀσπασασθαι, τοῦ λογισμοῦ
καὶ τῆς χάριτος. εἰρήνη γὰρ ὁ θεὸς ἐστὶν τε καὶ ὀνομάζεται, ὥστε θεοῦ τοῦτο καὶ τῶν θείων
ἐγγὺς ὅσοι τὸ τῆς πίστεως καὶ εἰρήνης ἀγαθὸν ἀσπαζόμενοι φαίνονται. ταῦτα δὲ φαμεν πρὸς 1105
τὴν ὑμετέραν θεοφίλειαν, μεμαθηκότες ἐκ τῶν γραφέντων ἡμῖν παρὰ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιε-
πισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ πατριάρχου Ζωίλου ὅτι τὴν τῷ θεῷ φίλην εἰρήνην ἀσπασάμενοι 15
προσεδράμετε τῆ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία εὐρηκότες ὀρθὰ εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ κηρυττόμενα δόγ-
ματα, δι' ὧν πᾶσα μὲν αἵρεσις ἀπελήλαται, κατακέκριται δὲ καὶ ἐκβέβληται ἢ τε Παύλου καὶ Νε-
στορίου διαίρεσις τῶν τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασι τυφλωττόντων καὶ κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων μανίαν
τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ ἀπαρνούμενων, ὁμοίως δὲ κατακέκριται καὶ ἐκβέβληται ἢ Ἀπολιναρίου
τε καὶ Εὐτυχοῦς συναίρεσις ἡγουν σύγχυσις τῶν ἀθετούντων τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀληθινὴν ἀνθρω- 20
πότητα. ὁθεν προτρέπομεν τὴν ὑμετέραν θεοφίλειαν τοὺς τῆς πίστεως λοιπὸν καρποὺς ἐπιδεί-
ξασθαι καὶ τοὺς ἔτι τῆ πλάνῃ κρατούμενους ὀδηγήσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ προσαγαγεῖν τῆ
ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία, ἧς τὸ ἀληθὲς καὶ σωτήριον κήρυγμα προιόντες ἀποδείξομεν διὰ τε τῶν
θείων γραφῶν καὶ τῶν πατρικῶν παραδόσεων καὶ τὴν τῶν εἰρημένων ἀσεβῶν αἰρετικῶν κακόνειαν
διελέγξομεν. 25

2 Κηρύττει γὰρ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία μονάδα ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι· εἷς γὰρ θεὸς ὁ
πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν πνεύμα ἁγίον, ἐν ᾧ
τὰ πάντα, τὸ ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ μὴ φύσει τεμνόντων ἀλλὰ χαρακτηριζόντων μιᾶς καὶ
ἀσυγχύτου φύσεως ιδιότητος. μίαν γὰρ οὐσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι προσκυνοῦμεν ἐν ἐκάστη
ὑποστάσει τὴν αὐτὴν ἐπιθεωροῦντες οὐσίαν. καὶ ἐκάστην μὲν τῶν ὑποστάσεων μοναχῶς ἐξαγ- 30
γέλλομεν, ἐπειδὴν δὲ συναριθμῆσαι δέησι, οὐχὶ ἀπαιδεύτωι ἀριθμῆσαι πρὸς πολυθείας ἔνοιαν
ἐκφερόμεθα. οὐδὲ γὰρ κατὰ σύνθεσιν ἀριθμοῦμεν ἀφ' ἐνὸς εἰς πλῆθος ποιούμενοι τὴν παραύξη-
σιν, ἀλλὰ τὸ ἰδιάζον τῶν ὑποστάσεων ὁμολογοῦντες μένομεν ἐπὶ τῆς μοναρχίας εἰς πλῆθος ἀπε-
σχισμένον τὴν θεολογίαν μὴ σκεδανύντες διὰ τὸ μίαν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι τὴν
οἰονεὶ μορφήν θεωρεῖσθαι τῷ ἀπαραλλάκτῳ τῆς φύσεως ἐνιζομένην. καὶ θεὸν οὖν ἕκαστον 35
ὁμολογοῦμεν, ἂν θεωρῆται μόνον τοῦ νοῦ χωρίζοντος τὰ ἀχώριστα, καὶ θεὸν τὰ τρία μετ' ἀλλήλων
νοοῦμεν τῷ ταυτῷ τῆς κινήσεως καὶ τῆς φύσεως. τριάς οὖν ὡς ἀληθῶς ἡ τριάς, τριάς δὲ οὐ
πραγμάτων ἀνίσων ἀπαρίθμησις, ἀλλ' ἴσων καὶ ὁμοτίμων σύλληψις, ἐνούσης τῆς προσηγορίας τὰ
ἡνωμένα ἐκ φύσεως καὶ οὐκ ἐώσης σκεδασθῆναι ἀριθμῶι λελυμένῳ τὰ μὴ λυόμενα.

C

28 postulatur τῶν

Ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ σὺν πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι 3
 δοξαζόμενός τε καὶ προσκυνούμενος, ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀσωμάτως, τὸ ἐκ τοῦ
 φωτὸς φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ ἀρχετύπου, ἡ μὴ κινουμένη
 σφραγίς, ἡ ἀπαράλλακτος εἰκὼν, ὁ τοῦ πατρὸς ὄρος καὶ λόγος οὐ περιεῖδεν τὸν ἄνθρωπον φθῆναι
 5 διαβόλου καὶ πικραῖ γεύσει τῆς ἁμαρτίας θεοῦ τοῦ πεποιηκότος ἐλεεινῶς χωριζόμενον, ἀλλὰ τὴν
 1108 ἡμετέραν ἐργαζόμενος σωτηρίαν ἐπὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα χωρεῖ καὶ σαρκουῖται διὰ τὴν ἐμὴν σάρκα
 καὶ ψυχῆ νοεραῖ διὰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν μίγνυται τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνακαθαίρων καὶ πάντα γίνε-
 ται πλὴν τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπος. καὶ ὁ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατ' ἀνατολὰς
 τῆς ἰδίας δόξης ἐπὶ δυσμῶν τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας δοξάζεται· τὴν γὰρ θεῖαν καὶ ὑπερέχουσαν
 10 δύναμιν οὐκ οὐρανῶν μεγέθη καὶ φωστήρων αὐγαὶ καὶ ἡ τοῦ παντὸς διακόσμησις καὶ ἡ διηνεκὴς
 τῶν ὄντων οἰκονομία τοσοῦτον ὅσον ἡ ἐπὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἡμῶν συγκατάβασις δείκνυσι.
 πῶς τὸ ὑψηλὸν ἐν τῷ ταπεινῷ γενόμενον καὶ ἐν τῷ ταπεινῷ καθοραῖται καὶ οὐ καταβαίνει τοῦ
 ὕψους; θεότης γὰρ ἀνθρωπίνῃ συμπλακεῖσα φύσει καὶ τοῦτο γίνεται ἀκείνῳ ἐστίν, δι' ὃ τέλειον
 θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦμεν ὑπὲρ ὅλου τοῦ πεπονθότος, ἵνα ὅλωι μοι τὴν
 15 σωτηρίαν χαρίσῃται ὅλον τὸ κατὰκριμα λύσας τῆς ἁμαρτίας. κενουῖται γὰρ ὁ πλήρης, κενουῖται
 δὲ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρόν, ἵνα ἐγὼ μεταλάβω τῆς ἐκείνου πληρότητος.

c. Apoll. 2, 11 [PG
26, 1152]

Καὶ ὁ πλουτίζων πτωχεύει· ἄρα δὲ πτωχεύει πλούσιος ὢν; λέγει ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν 4
 τῷ περὶ τῆς σωτηριῶδους ἐπιφανείας λόγῳ, ὅτι τὴν πτωχεύουσαν φύσιν ἐν ἑαυτῷ ἀνέλαβετο,
 ἐν ἰδίᾳ δικαιοσύνῃ ταύτῃ προβαλόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων πάσχουσαν καὶ ἐξ ἀνθρώπων οὔσαν
 20 καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων φανερωθεῖσαν καὶ θεοῦ ὄλην γενομένην, ἵνα καὶ ἄνθρωπος ᾗ ὁ θεὸς ἀληθῶς
 καὶ θεὸς ἄνθρωπος ἀληθῶς, θεοῦ τοῦ μονογενοῦς εὐδοκῆσαντος τῷ πληρώματι τῆς θεότητος
 αὐτοῦ τὴν τοῦ ἀρχετύπου πλάσιν ἀνθρώπου καὶ ποίησιν καινὴν ἐκ μήτρας παρθένου ἀναστήσασθαι
 ἑαυτῷ φυσικῆ γενήσῃ καὶ ἀλύτῳ ἐνώσει.

Τούτοις οὖν ἀκολουθοῦντες τοῦ αὐτοῦ τὰ θαύματα καὶ τὰ πάθη ἅπερ ἐκουσίως ὑπέμεινεν σαρκί, 5
 25 γινώσκουμεν. οὔτε γὰρ τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐπιδέχεται ἡ ἁγία τριάς τοῦ ἐνὸς τῆς
 τριάδος θεοῦ λόγου σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος, καὶ οὐκ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον
 τὸν Χριστὸν ἐπιστάμεθα, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν λόγον κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογοῦ-
 μεν. καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ὧν ὁ σωτὴρ, εἴπερ μὴ ταυτὸν τὸ ὄρατὸν
 τῷ ἀοράτῳ καὶ τὸ ἄχρονον τῷ ὑπὸ χρόνον· οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος, μὴ γένοιτο. εἷς γὰρ ἐξ
 30 ἀμφοῖν καὶ δι' ἐνὸς ἀμφοτέρα· ὅθεν ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐφ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ λέγοντες οὐ δύο υἱοὺς ἢ δύο ὑποστάσεις ἢ δύο
 πρόσωπα εἰσάγομεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐστίν, ἐν αὐτοῖς αὐτὸν εἶναι γνωρίζομεν. οὕτω γὰρ καὶ τὸ
 διάφορον τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκὸς παριστώμεν ἀναιροῦντες τὴν Εὐτυχοῦς συνουσίω-
 σιν καὶ μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν ὁμολογοῦμεν βδελυττόμενοι τὴν Νεστορίου διαίρεσιν. τοῦτο
 35 γὰρ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις λέγει Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῷ πρὸς Νεστόριον

c. Nestor. 3, 2 [Act.
Concil. I 1, 6 p. 60,
39]

Οὐ γὰρ ὅτι γέγονεν καθ' ἡμᾶς, τὸ εἶναι θεὸς ἀπολέσει ποτέ, οὔτε μὴν ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ἐστίν, 6
 τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀπαράδεκτον ἔχει καὶ τὸ ἄνθρωπος εἶναι παραιτήσεται, μεμένηκεν δὲ
 ὡς περ ἐν ἀνθρωπότητι θεός, οὕτω καὶ ἐν φύσει τε καὶ ὑπεροχῆ θεότητος ὢν ἄνθρωπος οὐδὲν
 39 ἥττον ἐστίν. ἄμφω δὲ οὖν ἐν ταυτῷ καὶ εἷς θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ Ἐμμανουήλ.

1109 Δεῖ κἀναυῖθαι τοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς εἰρημένους ἐπισκέψαι· τὴν γὰρ ἐν πρόθεσιν ἐπὶ τῶν δύο 7
 φύσεων τῆς θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, ἐν αἷς ὁ Χριστὸς γνωρίζεται, ὁμολογεῖν ἡμᾶς ἐκδιδάσκει,

ἦν πρόθεσιν οἱ αἱρετικοὶ ἀρνοῦνται ἐπὶ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ἀρμόζειν, διαίρεσιν δὴθεν προφασιζόμενοι διὰ ταύτης γίνεσθαι, ἀγνοοῦντες ὅτι αὕτη ἡ πρόθεσις τὴν ἔνωσιν ἀσύγχυτον καὶ ἀδιαίρετον φυλάττει. ὅθεν καὶ ἡ θεία γραφὴ τῇ τοιαύτῃ κέχρηται προθέσει ἐπὶ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. λέγει 4
 γοῦν ὁ θεσπέσιος ἀπόστολος Παῦλος· τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Phil. 2, 5-7
 ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὔρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. εἰπὼν δὲ ὁ ἀπόστολος ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχειν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἐπαγαγὼν μορφὴν δούλου λαβόντα αὐτὸν ἐν ὁμοιώματι γενέσθαι ἀνθρώπων καὶ σχήματι εὔρεθῆναι ὡς ἄνθρωπον, οὐδὲν ἕτερον ἡμᾶς ἐκιδιδάσκει ἢ τὸ ἐν ἑκατέρῃ μορφῇ τὸν κύριον εἶναι, 10
 τουτέστιν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι. ἀμέλει τοι καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τοῦτο τὸ ῥῆτὸν ἐρμηνεύων ἐν τῷ πρὸς Θεοδόσιον λόγῳ γράφει τάδε

- 8 Ὁ συναίδιος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸς λόγος μορφὴν δούλου λαβὼν ἔστιν ὡς περ ἐν θεότητι 15
 τέλειος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος, οὐκ ἐκ μόνης θεότητος καὶ σαρκὸς εἰς ἓνα Χριστὸν
 καὶ κύριον καὶ υἱὸν συγκαίμενος, ἀλλ' ἐκ δυοῖν τελείων, ἀνθρωπότητος λέγω δὴ καὶ θεότητος, εἰς 15
 ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν παραδόξως συνδούμενος.
- 9 Ἰδοὺ δὲ σαφῶς πάλιν ὁ πατὴρ ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι τὸν Χριστὸν ὑπάρχειν ὁμολογεῖ,
 ὡς περ δὲ τὸ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ἐκ δύο φύσεων σημαίνει, οὕτω καὶ τὸ ἐν θεότητι καὶ
 ἀνθρωπότητι ἐν δυοῖν φύσεσιν εἶναι τε καὶ γνωρίζεσθαι τὸν Χριστὸν δηλοῖ. ὅτι δὲ τὸ ἐκ τινων
 συνεστάναι λεγόμενον ἐὰν μὴ ἐν αὐτοῖς γνωρίζεται ἐξ ὧν καὶ συνέστη, σύγχυσις καὶ ἀφανισμὸν τῶν 20
 συνελθόντων ποιεῖ πραγμάτων, σαφὲς καθέστηκεν ἐξ ὧν πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος κατὰ
 τῶν Συνοουσιαστῶν λέγει τάδε
- 10 Εἰ δὲ ὡς ἐν τάξει τῶν ὑγρῶν ἀναμεμῖχθαι φασὶν ἀλλήλοις σάρκα τε καὶ λόγον, πῶς ἠγνόησαν
 ὅτι τὰ ἀλλήλοις ἀνακιννάμενα τῶν ὑγρῶν, οἶνος φέρε εἰπεῖν καὶ μέλι, ὃ μὲν ἦσαν, εἰσὶ καθαρῶς
 οὐκέτι, προσλήψει δὲ μᾶλλον τῆς ἑτεροειδοῦς ποιότητος εἰς ἕτερόν τι μεθίσταται; οὐκοῦν εἰ συγ- 25
 κεκρᾶσθαι φασὶ τῷ λόγῳ τὴν σάρκα, πᾶσά πως ἀνάγκη λέγειν ἑκάτερον τῶν ὀνομασμένων
 ἀποστῆναι μὲν τοῦ εἶναι ὃ ἦν, ἐν δέ τι τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀποτελέσαι μέσον ἑτεροφυές που πάντως ἢ
 ὑπερ ἦν ἑκάτερον ἀνὰ μέρος.
- 11 Ἀποδεδειγμένου τοίνυν ὅτι ἐπὶ τῶν μὴ σωιζομένων μετὰ τὴν σύνθεσιν σύγχυσις γίνεται, δῆλον
 ὅτι ἐφ' ὧν μὴ σύγχυσις μηδὲ ἀφανισμὸς τῶν συνελθόντων πραγμάτων ἔστιν, τὸ ἐκ τινος συντεθὲν 30
 καὶ ἐν αὐτοῖς γνωρίζεται, καὶ πρόδηλον ὅτι οἱ ἐκ δύο φύσεων, τουτέστιν ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρω- 1112
 πότητος ἀποτελεσθῆναι τὸν ἓνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογοῦντες καὶ μὴ σύγχυσις ἐν
 αὐτῷ γεγενῆσθαι λέγοντες τῶν συνελθουσῶν οὐσιῶν ἀνάγκην ἔξουσι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς δύο
 φύσεσιν αὐτὸν ὁμολογεῖν γνωρίζεσθαι, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, ὅπερ ἔστιν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπό-
 τητι. οὕτω γὰρ οὔτε ἡ διαφορὰ τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ἀναιρεῖται καὶ ἡ τούτων ἔνωσις ἀδιά- 35
 σπαστος φυλάττεται. ἐπεὶ τίνων λέγουσι διαφορὰν, ἐὰν μὴ τὰ Χριστὸν ἀποτελέσαντα ἐν αὐτῷ
 φυλάττεσθαι δώσωσι; καίτοι τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἐν τῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ λόγῳ τοῦ Θησαυ- PG 75, 400
 ροῦ γράφοντος

- 12 Ταῦτα λαλεῖ ὡς ἄνθρωπος, λαλεῖ δὲ καὶ ὡς θεός, ἔχων ἐν ἀμφοτέροις τὴν ἐξουσίαν· ἀνθρωπίνως 39
 μὲν γὰρ ἔλεγεν νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρραχται, θεικῶς δὲ πάλιν ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐ- Ioh. 12, 27. 10, 18

C

20 γνωρίζεται C

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 2

τὴν καὶ πάλιν ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν. τὸ οὖν ταράττεσθαι τῆς σαρκὸς ἴδιον πάθος, τὸ δὲ ἐξουσίαν ἔχειν θεῖναί τε καὶ πάλιν λαβεῖν τὴν ψυχὴν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως ἔργον ἐστίν.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου ἐν τῷ 13
4 ἔκτωι λόγῳ τοῦ δευτέρου βιβλίου λέγει

PG 73, 357 Ὡς γὰρ ἤδη τὴν τοῦ δούλου μορφὴν περικείμενος ἄνθρωπος γενόμενος διὰ τὸ ἐνωθῆναι σαρκὶ οὐκ ἐλευθέραν οὐδὲ ἀνιεμένην παντελῶς εἰς θεοπρεπῆ παρρησίαν ἐποιεῖτο τὴν διάλεξιν, ἐχρήτο δὲ μᾶλλον τοιαύτη δι' οἰκονομίαν ἔσθ' ὅτε, ἤτις ἂν πρέποι θεῷ τε ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπῳ· καὶ γὰρ ἦν ὄντως κατὰ ταυτὸν ἀμφοτέρα.

Ἀμφοτέρα δὲ λέγων ὁ πατὴρ κατὰ ταυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν καὶ ἐν ἀμφοτέροις ἔχειν τὴν ἐξου- 14
10 σίαν, οὐδὲν ἕτερον ἢ ἐν δυοῖν φύσεσιν αὐτὸν ὑπάρχειν τε καὶ γνωρίζεσθαι δηλοῖ· τὸ γὰρ θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ λεγόμενα οὐσιῶν ἐστὶ σημαντικά.

Καὶ ὅμως οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ πάσας τῶν πατέρων ὑπερβαίνοντες τὰς διδασκαλίας καὶ μάλι- 15
στα τὰς ἐπὶ τῇ κατακρίσει Νεστορίου τοῦ βλασφήμου παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου προσηνεγ-
15 μένας καὶ συνοδικῶς βεβαιωθείσας μόνων τῶν πρὸς Σούκεσσον ὑπομνηστικῶν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου τινὰ πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς παρερμηνεύουσι, τουτέστι τὸ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκω-
μένην καὶ τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ὑπόδειγμα καὶ ἕπερ πᾶσιν εἰδίσται τοῖς αἰρετικοῖς τὸ ῥήματ' αὐτῶν τῶν ἁγίων γραφῶν πρὸς τὴν οἰκείαν ἐρμηνεύειν πλάνην, τοῦτο καὶ αὐτοὶ ποιοῦσι. πλὴν ἡμεῖς ἐξ αὐτῶν τῶν πατρῶν εἰρημένων ματαίαν αὐτῶν καὶ τὴν περὶ ταῦτα πλάνην ἀπο-
δείξομεν. τὰ γὰρ ἔμπροσθεν τῶν τοιούτων φωνῶν παρατρέχοντες καὶ τὰ ἐφεξῆς ἀποτεμνόμενοι
20 σπουδάζουσι τὴν οἰκείαν συνιστᾶν πλάνην. εἰρηκότος γὰρ τοῦ πατρὸς ὅτι

ep. ad Succ. 1 [Act. Conc. I 1, 6 p. 153, 21-23] μετὰ τὴν ἔνωσιν οὐ διαίρουμεν τὰς φύσεις ἀπ' ἀλλήλων οὐδὲ εἰς δύο τέμνομεν υἱοὺς τὸν ἕνα 16
καὶ ἀμέριστον, ἀλλ' ἕνα φαμέν υἱόν

καὶ δείξαντος ὅτι μετὰ τὴν ἔνωσιν οὐ χρὴ διαίρειν τὰς φύσεις, ἀλλ' ἡνωμένας αὐτὰς ἐν Χριστῷ
1113 ὁμολογεῖν, αὐτοὶ ταῦτα παρασιωπῶντες μίαν ἀναπλάττουσι σαρκὸς καὶ θεότητος φύσιν. ὁ μόντοι
25 ἐν ἁγίοις πατὴρ οὐχ ὡς αὐτοὶ φαντάζονται, μίαν σαρκὸς καὶ θεότητος λέγει φύσιν, ἀλλ' ὡς ἀσάρκου τοῦ λόγου μίαν εἰπὼν τὴν φύσιν οὐκ ἔσθ' ἕως τούτου, ἀλλὰ προσέδηκεν τὸ σεσαρκωμένην, ἵνα
διὰ τοῦ σεσαρκωμένην τὴν ἑτέραν ἡμῖν, τουτέστι τὴν ἀνθρωπίνην παραστήσῃ φύσιν. ἀμέλει
μὴ ἀρκεσθεὶς τῇ τοιαύτῃ λέξει, ἀλλὰ σαφέστερον τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν παραστήσῃ βουλόμενος,
29 ἐπήγαγεν εὐθύς ἅ πάλιν αὐτοὶ παραλιμπάνουσι

I. c. p. 153, 23-154.3 Οὐκοῦν ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἔννοιαν καὶ εἰς μόνον τὸ ὄραν τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασι τίνα τρόπον ἐννη- 17
θρώπησεν ὁ μονογενῆς, δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμεν, ἕνα δὲ Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον τὸν τοῦ
θεοῦ λόγον ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον.

Τί τούτων ἐστὶ σαφέστερον ἢ τίς λοιπὸν τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀμφισβήτησις ὑπολείπεται περὶ τὴν 18
35 ὁμολογίαν τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων, τοιαῦτα τοῦ πατρὸς ἡμῖν παραδεδωκότος; ἀλλ' ἐκεῖνοι διὰ πάντων τὰ ὀρθὰ διαστρέφειν σπουδάζοντες καὶ τοῦτο ταῖς οἰκείαις προστιθέασιν ματαιολογίαις λέγοντες μὴ δεῖν ὁμολογεῖσθαι στόματι τὰ κατὰ τὴν ἔννοιαν καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασι θεωρού-
μενα. τῆς δὲ τοιαύτης αὐτῶν κακουργίας οὐδὲν ἐστὶν ἀλογώτερον· κατὰ γὰρ τὴν αὐτῶν μανίαν οὐδὲ θεὸν στόματι ὁμολογήσουσιν, ἐπειδὴ κατὰ μόνην ἔννοιαν καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν αὐτὸν
40 ἐπιστάμεθα. ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἄπερ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν ἐθεώρησεν, ταῦτα καὶ εἶπεν καὶ ἐγγράφως ἐξέθετο· οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἐπιστάμεθα τὰ ἐκείνῳ θεωρηθέντα, εἰ μὴ διὰ τῶν αὐτοῦ λόγων τε καὶ γραμμάτων. εἰ δὲ κατὰ τὴν τῶν αἰρετικῶν ἔννοιαν τὰ μόνῳ τῷ νῶι θεωρού-

μενα ὁμολογεῖν οὐ προσήκει, πῶς ὁμολογήσουσι τὸ ἐξάιρετον τῆς θεότητος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς μὲν σαρκώσεως αὐτοῦ φαινομένης, τῆς δὲ θεότητος αὐτοῦ μόνωι τῶι νῶι θεωρουμένης; εἰ μέντοι κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον καρδίαι μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, Rom. 10, 10
 στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν, πρόδηλον ὅτι τὰ νῶι θεωρούμενα καὶ στόματι ὁμολογεῖται, καθ' ἃ γὰρ ὁ θεολόγος λέγει Γρηγόριος, κίνημα ναρκώντων ἐστὶ νοῦς ἀνεκλάλητος· or. 43 PG 36, 512
 αἰσχρὸν γὰρ αἰσχρὸν καὶ ἱκανῶς ἄλογον κατὰ ψυχὴν ἐρρωμένους σμικρολογεῖσθαι περὶ τὸν ἦχον καὶ κρύπτειν τὸν θησαυρὸν ὡσπερ ἄλλοις βασικαίνοντας, εἰ μὴ καὶ τὴν γλῶσσαν ἀγιάσητε δεδοικότες.

19 Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων χρῆ πάντας ἀνθρώπους τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας προσδεχομένους μυστήριον τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ στόματι ὁμολογεῖν τὰς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, τὴν τε θεῖαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην. καὶ ἐν τῶι δευτέρωι γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν Σούκροσον ὑπομνηματικῶι ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἅμα μὲν τὴν ἐκείνου περὶ τὴν ἐνανθρώπησιν ὀρθόδοξον ἀποδεχόμενος πίστιν, ἅμα δὲ τὴν οἰκείαν γνώμην τρανότερον ἀποδεικνύς ταῦτα παραδίδωσι λέγων

20 Ὁρθότατα καὶ πάνυ συνετῶς ἡ σὴ τελειότης τὸν περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐκτίθεται λόγον, οὐκ αὐτὸν τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ υἱόν, καθ' ὃ νοεῖται καὶ ἔστι θεός, παθεῖν εἰς ἰδίαν φύσιν τὰ σώματος ἰσχυριζομένη, παθεῖν δὲ μᾶλλον τῆι χοικῆι φύσει. δεῖ γὰρ ἀναγκαίως ἀμφοτέρα σῶζεσθαι τῶι ἐνὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν υἱῶι, καὶ τὸ μὴ πάσχειν θεικῶς καὶ τὸ λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως· ἡ αὐτοῦ γὰρ πέπονθε σὰρξ.

21 Δῆλον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι αἱ δύο φύσεις, τουτέστιν ἡ θεία τε καὶ ἀνθρωπίνη, ἐν τῆι μιᾷ ὑποστάσει, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῶι ἐνὶ προσώπωι τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σῶζονται. λέγει γὰρ δεῖν ἀμφοτέρα σῶζεσθαι τῶι ἐνὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν υἱῶι. προσκείμενον δὲ τὸ δεῖν τὴν ἀναντίρρητον αὐτοῦ περὶ τοῦ δόγματος ἡμῖν σαφηνίζει γνῶσιν, καὶ τὸ ἀμφοτέρα δὲ οὐ μιᾶς ἐστὶ φύσεως σημαντικόν, ἀλλὰ δύο. καθάπερ γὰρ ὁ αὐτὸς πατὴρ διδάσκει, τὸ μὴ παθεῖν αὐτὸν τῆι θεῖαι φύσει ἀλλὰ παθεῖν τῆι χοικῆι φύσει οὐκ ἂν τις οὕτω μανείη ὡς μιᾶς εἶναι φύσεως ὑπολαβεῖν. μιᾶς μὲν γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀπάθειαν ὁμολογεῖν ἐδιδάχθημεν, οὐ μὴν κατὰ τὴν αὐτὴν φύσιν· ἐπὶ μιᾶς γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τὰ ἀλλήλοις ἐναντία κατὰ ταυτὸ συμβαίνειν ἀδύνατον.

22 Ἄλλ' οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ καὶ τοῖς τῶν πατέρων ἐναντιούμενοι δόγμασι ταῦτα μὴ διακρίνοντες εἰς ἑτέραν πάλιν μεταπίπτουσιν ἄνοιαν λέγοντες ὅτι οἱ θεὸν καὶ ἄνθρωπον ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν καὶ μὴ λέγοντες αὐτὸν μιᾶς εἶναι φύσεως ὡσπερ τὸν ἄνθρωπον οὐ δύο μόνον ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν ὄφειλον φύσεις, ἀλλὰ τρεῖς· ἑτέρα γὰρ ἡ τοῦ λόγου καὶ ἑτέρα ἡ τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλη τοῦ σώματος ἡ φύσις. ταῦτα δὲ λέγοντες οἱ καινοὶ τῶν κακῶν ἐφευρεταὶ εἰπάτωσαν αὐτοὶ συνομολογοῦντες ἡμῖν ἐκ δύο φύσεων εἶναι τὸν Χριστὸν πῶς τοῦτο νοοῦσιν; ἄρα ὡς ψυχὴν ἐκτὸς σώματος ἀνειληφότα ἢ σῶμα χωρὶς ψυχῆς; ἐν γὰρ τῶν ἀτόπων πάντως παρέξουσιν. εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀτοπίαν ἐκκλίνοντες καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα λέγουσιν ἀνειληφέναι τὸν κύριον, αὐτοὶ ταῖς οἰκείαις παγίσιν ἐμπλεκόμενοι φανήσονται ἐκ τριῶν φύσεων λέγειν τὸν Χριστὸν ἀναγκαζόμενοι. ἀγνοοῦσι δὲ ὅτι τὸ ἄνθρωπος ὄνομα ἄνευ μὲν τῶν ἰδιωμάτων λεγόμενον ἐπὶ κοινοῦ σηματομένου λαμβάνεται καὶ οὐσίας ἤτοι φύσεώς ἐστὶ σημαντικόν καὶ κατὰ πολλῶν ὑποστάσεων λέγεται· ἐπειδὴν δὲ τῶι κοινῶι τὰ ἰδιώματα προστεθῆι, τηρικαῦτα ἡ ὑπόστασις ἀναφαίνεται, ὅτε καὶ διαφορὰ ψυχῆς καὶ σώματος γνωρίζεται. ἀμφοτέρα γὰρ ἡμᾶς λέγειν καὶ ἡ ἀποστολικὴ διδάσκει παράδοσις. ὁ μὲν γὰρ θεῖος Παῦλος περὶ τῶν καθ' ἕκαστον λέγων καὶ ψυχὴν καὶ

2 Cor. 4, 16 σῶμα θέλων σημάσαι τὸν ἐντὸς ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐκτὸς ἄνθρωπον ὀνομάζει· ὁ δὲ Ἰάκωβος τὴν
 1ac. 3, 7 κοινήν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπότητος δηλῶν λέγει· πᾶσα φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἐρπε-
 τῶν τε καὶ ἐναλίω δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὸ
 μέντοι Χριστός ὄνομα οὐκ οὐσίας ἐστὶ σημαντικόν, ἐπειδὴ οὔτε ἐπὶ κοινοῦ σημαινόμενον λαμβάνε-
 5 ται οὔτε κατὰ πολλῶν ὑποστάσεων λέγεται οὔτε μὴν ἄνευ τῶν ἰδιωμάτων ὁμολογεῖται. τοῦτο
 γὰρ ἡμᾶς καὶ ὁ ἐν ἁγίοις διδάσκει Κύριλλος ἐν τοῖς Σχολίοις αὐτοῦ τοῖς περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως
 1117 λέγων ὅτι

Act. Conc. I 5p. 219,9 Τὸ Χριστός ὄνομα οὔτε ὄρου δύναμιν ἔχει οὔτε μὴν τὴν τινος οὐσίαν ὅ τι ποτέ ἐστίν, σημαίνει, 23
 καθάπερ ἀμέλει ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ βοῦς.

10 Εἰ δὲ κατὰ τὴν τῶν αἰρετικῶν βλασφημίαν οὐσίας ὑπῆρχεν δηλωτικόν τὸ Χριστός ὄνομα ὡσπερ 24
 τὸ ἄνθρωπος, πολλοὶ Χριστοὶ κατ' αὐτοὺς εὐρεθήσονται, καθ' ὧν τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας τοῦ
 Χριστοῦ λέγουσιν· εἰ δὲ τοῦτο ἀσεβὲς καὶ ἀλλότριον παντελῶς Χριστιανισμοῦ (εἰς γὰρ κύριος
 Ἰησοῦς Χριστός), δῆλον ὅτι οὐκ ἐπὶ φύσεως, ἀλλ' ἐπὶ προσώπου εἴτουν ὑποστάσεως τὸ Χριστός
 ὁμολογεῖται.

15 Σκοπήσωμεν δὲ καὶ ἄλλως ἢν ἔχει διαφορὰν τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον πρὸς τὸ κατὰ τὸν 25
 ἄνθρωπον ὑπόδειγμα. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος σύγκειται ἀμφοτέρων
 κτιστῶν, ὁ δὲ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ὑπάρχων κατὰ μὲν τὴν
 θεότητα καὶ προαιώνιος καὶ ἀκτιστός ἐστιν, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ κτιστός καὶ ἐν χρόνῳ·
 ὅθεν ἀκτιστος ὁ αὐτὸς καὶ κτιστός, ἄχρονος καὶ ἐν χρόνῳ. καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς πάντα ἐνός
 20 καὶ τοῦ αὐτοῦ ὁμολογοῦντες τὰ μὲν τῇ θεΐᾳ, τὰ δὲ τῇ ἀνθρωπίνῃ αὐτοῦ λογιζόμεθα φύσει.
 ἀκούσωμεν γὰρ καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Πρόκλου ἐν τῷ εἰς τὴν θεοτόκον λόγῳ τὰ παραπλήσια τούτοις
 ἡμᾶς ἐκδιδάσκοντος· λέγει γὰρ οὕτως

or. 3 PG 65, 705 Τόκος παράδοξος, ἀρχὴ καὶ οὐκ ἀρχὴ τοῦ τεχθέντος· τῆς μὲν γὰρ ἀνθρωπότητος γέγονεν 26
 ἀρχή, ἢ δὲ θεότης ἔμεινεν ἀναρχος.

25 Μὴ ἀπατάσθωσαν τοίνυν οἱ ἄνθρωποι μηδὲ ἀπατάτωσαν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ὑποδείγ- 27
 ματος μιᾶς οὐσίας εἶναι τὸν Χριστὸν τερατευόμενοι· τὰ γὰρ ὑποδείγματα οὐ διὰ πάντων ὁμοιά
 ἐστὶν ἐκεῖνοις, ὧν εἰς ὑπόδειγμα λαμβάνεται. εἰ γὰρ διὰ πάντων ὁμοία εὐρεθῆι, τὰ αὐτὰ πάν-
 τως ἔσται καὶ οὐ παραδείγματα. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις γὰρ Κύριλλος κατ' οὐδὲν ἕτερον τῷ τοῦ
 ἀνθρώπου κέχρηται παραδείγματι πλὴν διὰ μόνον τὸ ἐκβαλεῖν τὴν Παύλου καὶ Νεστορίου
 30 βλασφημίαν τῶν διαιρούντων τὰς φύσεις ἀπ' ἀλλήλων καὶ εἰς δύο πρόσωπα ἦγουν ὑποστάσεις
 ταύτας λαμβανόντων καὶ ἐντεῦθεν δύο υἱοὺς καὶ δύο Χριστοὺς λεγόντων, ἓνα μὲν τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ
 καὶ πατὴρ υἱόν, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας ἀναπλαττόντων,
 ὡς διὰ τοῦτο μηδὲ θεοτόκον αὐτὴν παρ' αὐτῶν ὁμολογεῖσθαι, ἀλλὰ τὸν ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα
 ψιλὸν ἄνθρωπον λέγεσθαι, χάριτι δὲ καὶ οἰκειώσει καὶ σχέσει τῇ πρὸς τὸν κατὰ φύσιν υἱὸν τῆς
 35 υἰότητος ἐκ προκοπῆς ἠξιώσθαι.

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ ὅτι ταῦτα οὕτως ἐβλασφήμησαν Παῦλος τε καὶ Νεστόριος, ἐκ τῶν 28
 γεγραμμένων αὐτοῖς ἀσεβειῶν ὀλίγας παρεθέμεθα τὴν τούτων μανίαν πᾶσι Χριστιανοῖς στηλι-
 τεύοντες. λέγει γοῦν ὁ ἀσεβὴς Παῦλος ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ πεπραγμένοις

Συνῆλθεν ὁ λόγος τῷ ἐκ Δαβὶδ γεγεννημένῳ, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός ὁ γεννηθεὶς ἐκ πνεύ- 29
 40 ματος ἁγίου. καὶ τοῦτον μὲν ἠνεγκεν ἢ παρθένος διὰ πνεύματος ἁγίου, ἐκεῖνον δὲ τὸν λόγον

25. 26 imitatur initium exc. Ephes. XIII ex Gregorio Nazianzeno [Act. Conc. I 1, 2 p. 43, 111] 39 sq.
 cf. Loofs, Texte und Unters. 44, 5 p. 86

- ἐγέννησεν ὁ θεὸς ἄνευ παρθένου καὶ ἄνευ τινὸς καὶ οὐδενὸς ὄντος πλην τοῦ θεοῦ, καὶ οὕτως ὑπέστη ὁ λόγος.
- 30 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Παῦλος λέγει· ὁ λόγος μεῖζων ἦν τοῦ Χριστοῦ· Χριστὸς διὰ σοφίας μέγας ἐγένετο· τὸ ἀξίωμα τῆς σοφίας μὴ κατέλωμεν. 1120
- 31 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς αἰρετικὸς Παῦλος λέγει· καὶ γὰρ ἐν προφήταις ἦν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν Μωσῇ καὶ ἐν πολλοῖς κύριος, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν Χριστῷ ὡς ἐν ναῶι· ἄλλος γὰρ ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἄλλος ὁ λόγος. 5
- 32 Εἶτα πάλιν Νεστόριος ὁ ἀσεβὴς λέγει· οὐδαμοῦ τοίνυν ἡ θεία γραφὴ θεὸν ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου λέγει γεγενῆσθαι. Exc. Ephes. III [Act. Conc. I 1, 2 p. 46, 5. 6
- 33 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος λέγει· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ· οὐκ εἶπεν· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸν θεὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Mt. 2, 13
I. c. p. 46, 9. 10
- 34 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Νεστόριος λέγει· ἄλλο ἐστὶ τὸ συνεῖναι τῷ γεγεννημένῳ καὶ ἄλλο τὸ γεννᾶσθαι τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ, φησί, γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, τουτέστι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκτισεν τὸν ἐν αὐτῇ. εἶδον οὖν οἱ πατέρες ὡς ἐπιστήμονες τῶν θείων γραφῶν ὅτι ἐὰν ἀντὶ τοῦ σαρκωθέντα θῶμεν τὸν γεννηθέντα, εὐρίσκεται υἱὸς τοῦ πνεύματος ὁ θεὸς λόγος καὶ δύο πατέρας ἔχων· εἰ δὲ διὰ τοῦ ἑνὸς νῦ, εὐρεθήσεται ὁ θεὸς λόγος κτίσμα τοῦ πνεύματος ὄν. 15
- 35 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Νεστόριος λέγει· ἀλλ' ὡςπερ ἐλέγομεν θεὸν τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ θεὸν τὸν Μωυσέα (θεὸν γὰρ φησι, τέθεικά σε τοῦ Φαραώ) καὶ υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν Ἰσραὴλ (υἱὸς γὰρ φησι, πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ) καὶ ὡςπερ ἐλέγομεν Χριστὸν τὸν Σαοὺλ (οὐ μὴ γὰρ φησιν, ἐπιβαλῶ τὴν χειρὰ μου ἐπ' αὐτόν, ὅτι Χριστὸς κυρίου ἐστίν) καὶ τὸν Κῦρον ὡσαύτως (τάδε λέγει, φησί, κύριος τῷ Χριστῷ μου Κύρωι) καὶ τὸν Βαβυλώνιον ἅγιον (ἐγὼ γὰρ φησι, συντάξω αὐτοῖς· ἡγιασμένοι εἰσὶ καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς), οὕτω λέγομεν καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν καὶ θεὸν καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον καὶ Χριστόν. Exc. Eph. VI [I. c. p. 47, 7-14]
Exod. 7, 1
Exod. 4, 22
1 Reg. 24, 7
Ies. 45, 1
21
Ies. 13, 3
- 36 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Νεστόριος λέγει· διὰ τὸν φοροῦντα τὸν φορούμενον σέβω· διὰ τὸν κεκρυμμένον προσκυνῶ τὸν φαινόμενον. ἀχώριστος τοῦ φαινομένου θεός· διὰ τοῦτο τοῦ μὴ χωριζομένου τὴν τιμὴν οὐ χωρίζω· χωρίζω τὰς φύσεις, ἀλλ' ἐνῶ τὴν προσκύνησιν. 26
- 37 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Νεστόριος λέγει· καὶ Χριστὸς ὁ θεὸς λόγος ὀνομάζεται, ἐπειδήπερ ἔχει τὴν συνάφειαν τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν διηνεκῆ. Exc. Eph. VIII [I. c. p. 48, 9. 10]
- 38 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Νεστόριος λέγει· ἡ μακαρία παρθένος οὐκ ἐγέννησεν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησεν τὴν ἀνθρωπότητα, ἥτις ἐστὶν υἱὸς διὰ τὸν συνημμένον υἱόν. Exc. Eph. I [I. c. p. 45, 20. 21]
- 39 Καὶ ταῦτα μὲν Παῦλος καὶ Νεστόριος οἱ ἀσεβεῖς τὴν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων ἀσέβειαν ὑπερβαλλόμενοι· αἴτιον δὲ γέγονεν τῆς αὐτῶν ἀπωλείας τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὰς δύο γεννήσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν θεοῦ, τουτέστι τὴν τε πρὸ αἰῶνων ἐκ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ δύο υἱοὺς λέγοντας, ἄλλον μὲν τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα θεὸν λόγον, ἄλλον δὲ τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ψιλὸν ἄνθρωπον [καὶ] διὰ τοῦτο αὐτοὺς τὴν ἁγίαν παρθένον θεοτόκον μὴ ὁμολογεῖν καὶ μήτε προφήταις μήτε εὐαγγελίοις μήτε τοῖς ἀποστολικοῖς κηρύγμασιν ἀκολουθεῖν. πρὸς ἕλεγχον δὲ τῆς αὐτῶν ἀσέβειας ὀλίγας ἐκ πολλῶν γραφικὰς παρεθέμεθα μαρτυρίας. Ἱερεμίας μὲν γὰρ προαναφωνῶν περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγει τάδε 31
35
1121
40

39 προαναφωνῶν — p. 16, 12 νοοῦμεν τὸν λόγον om. Mai

C

37 καὶ deleui

- Bar. 3, 36-38 Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν 40 ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ υἱῷ αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.
- Exc. Eph. I [l. c. p. 45, 10, 11] 5 Τολμῶντα δὲ λέγειν Νεστορίον τὸν δυσσεβῆ μηδαμοῦ τὴν θείαν γραφὴν παραδιδόναι θεὸν ἐκ 41 τῆς παρθένου γεγενῆσθαι πῶς οὐ καταιδεῖ ὁ μεγαλόφωνος Ἡσαίας λέγων τάδε; Ἰδοὺ ἡ παρθέ-
Ies. 7, 14 Mt. 1, 23 θένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἴον καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.
- Ies. 9, 6 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης· ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἴος καὶ ἐδόθη ἡμῖν, 42 οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλήs
10 ἄγγελος, θαυμαστός σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστήs, ἄρχων εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
- Πῶs δὲ αὐτοὺs οὐκ ἐντρέπεσθαι ποιεῖ, ὁ καὶ τοῖs ἀθέοιs Ἑλλησι φοβερόν δοκεῖ, τὸ παρὰ 43
Ioh. 1, 1, 14 Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ λεχθέν; Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν 14 θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.
- 1 Ioh. 1, 1, 2 Καὶ πάλιν ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ· ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆs, ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐώρακα- 44 μεν τοῖs ὀφθαλμοῖs ἡμῶν, ὁ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆs ζωῆs, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερῶθη καὶ ἐώρακαμεν καὶ ἀκηκόαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν 19 πατέρα καὶ ἐφανερῶθη ἡμῖν.
- 1 Ioh. 5, 20 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς περὶ τοῦ κυρίου λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ἡ ζωὴ ἡ 45 αἰώνιος.
- Tit. 2, 13 Τί δὲ πρὸς τὸν ἀπόστολον Παῦλον ἐροῦσι λέγοντα; κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆs δόξης τοῦ 46 μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- Rom. 9, 5 Καὶ πάλιν· ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάν- 47 των θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺs αἰῶνας· ἀμήν.
- Ἀποδεδειγμένου δὲ ὅτι θεὸς ἀληθινὸς ὁ Χριστός, δείξομεν ὅτι καὶ εἰς ὁ Χριστός. ἄκουε 48
1 Cor. 8, 6 γὰρ Παύλου τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· εἰς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς κύριος 49 Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα.
- Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς προηγάγομεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν τὴν ἀσεβειαν ἐλέγχοντες τῶν Παύλωι 49
30 καὶ Νεστορίωι κατακολουθούντων, οἵτινες ἀθετοῦντες τὴν οἰκονομίαν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰς ἐν αὐτῷ δύο φύσεις ἀνά μέρος τιθέντες δύο ὑποστάσεις καὶ δύο υἱοὺs εἴπουν δύο Χριστοὺs ἀναπλάττουσιν· ὅπερ δὲ καὶ πρὸ ὀλίγου εἰρήκαμεν, ὁ ἐν ἀγίοιs Κύριλλοs τὴν τούτων ἀσεβῆ διαίρεσιν ἐκβάλλων τῷ τοῦ ἀνθρώπου κέχρηται παραδείγματι δι-
35 θρώπους, ἀλλ' ἓνα τὸν ἀνθρώπον ἀποτελοῦσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆs φρικτῆs οἰκονομίας αἱ δύο φύ-
σεις τῆs θεότητος καὶ τῆs ἀνθρωπότητος οὐ δύο υἱοὺs οὐδὲ δύο Χριστοὺs, ἀλλ' ἓνα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀπετέλεσαν. εὐθέως γοῦν ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς Σούκεσσον ὑπερμνηστι-
κῶι παραφέρων τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑπόδειγμα λέγει τάδε
- Act. Conc. I 1, 6 P. 154, 3-8 40 Καὶ εἰ δοκεῖ, δεξώμεθα πρὸς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶs αὐτοὺs σύνθεσιν καθ' ἣν ἐσμέν ἄν- 50 θρωποί. συντεθείμεθα γὰρ ἐκ ψυχῆs καὶ σώματος καὶ ὁρῶμεν δύο φύσεις, ἐτέραν μὲν τῆs

C

26 δεῖξομεν C

39 δεξώμεθα C

ψυχῆς, ἑτέραν δὲ τοῦ σώματος, καὶ οὐχὶ τὸ ἐκ δύο φύσεων συνθεθεῖσθαι δύο τοὺς ἀνθρώπους εἶναι παρασκευάζει, ἀλλ' ἓνα <τὸν ἄνθρωπον> κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος.

- 51 Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ ὑπομνηστικῷ τῷ πρὸς τὸν αὐτὸν Σούκισσον τῷ τοῦ ἀνθρώπου χρη-
σάμενος ὑποδείγματι ταῦτα ἡμᾶς ἐκδιδάσκει· λέγει γὰρ οὕτως

Ἔστω δὲ ἡμῖν εἰς παράδειγμα πάλιν ὁ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος. δύο μὲν γὰρ καὶ ἐπ' αὐτοῦ
νοοῦμεν τὰς φύσεις, μίαν τῆς ψυχῆς, ἑτέραν δὲ τοῦ σώματος· ἀλλ' ἐν φιλαῖς διελόντες ἐννοίαις
καὶ ὡς ἐν ἰσχυαῖς θεωρίαῖς ἦτοι νοῦ φαντασίαις τὴν διαφορὰν δεξάμενοι οὐκ ἀνὰ μέρος τίθεμεν
τὰς φύσεις οὔτε μὴν διαμπᾶξ διατομῆς δύναμιν ἐνίεμεν αὐταῖς, ἀλλ' ἐνὸς εἶναι νοοῦμεν.

1. c. p. 162, 4-8

- 52 Προσέχειν δεῖ τὸν ἀκροατὴν ὅτι ὁ πατὴρ διὰ μὲν τοῦ εἰπεῖν ἐν φιλαῖς διελόντες ἐννοίαις
τοὺς σύγχυσιν τῶν φύσεων εἰσάγοντας καὶ τὴν διαφορὰν τούτων ἀρνούμενους ἀποβάλλεται, διὰ
δὲ τοῦ εἰπεῖν οὐκ ἀνὰ μέρος τίθεμεν τὰς φύσεις οὔτε μὴν διαμπᾶξ διατομῆς δύναμιν ἐνίεμεν
αὐταῖς τὴν τῶν Νεστοριανῶν ἐλέγχει βλασφημίαν τῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἀνὰ μέρος τιθέντων

1. c. p. 162, 8. 9

τὰς φύσεις καὶ δύο υἱοὺς καὶ δύο Χριστοὺς ἀναπλαττόντων. ἀμέλει γοῦν ἐπάγει ἄλλ' ἐνὸς
εἶναι νοοῦμεν, ὥστε τὰ δύο μηκέτι εἶναι δύο, δῆλον δὲ ὅτι ἀνὰ μέρος, ἄλλ' ἡνωμένα. ὅθεν
λέγει δι' ἀμφοῖν δέ, τουτέστιν διὰ ψυχῆς καὶ σώματος, τὸ ἐν ἀποτελεῖσθαι ζῶιον, τουτέστιν

ἓνα ἄνθρωπον καὶ οὐχὶ δύο. ὅπερ καὶ ἐν τῷ προτέρῳ πρὸς Σούκισσον ὑπομνηστικῷ γράφει
λέγων καὶ οὐχὶ τὸ ἐκ δύο φύσεων συνθεθεῖσθαι δύο τοὺς ἀνθρώπους εἶναι παρασκευάζει, ἀλλ'

ἓνα τὸν ἄνθρωπον κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. εἰ δὲ κατὰ τὴν τῶν
ἀίρετικῶν συκοφαντίαν ἀπηγόρευσεν ὁ πατὴρ τὸ εἶναι τὰς δύο φύσεις ἢ τὴν μίαν αὐτῶν καὶ διὰ
τοῦτο τὰ δύο εἶπεν μηκέτι εἶναι δύο, τουτέστιν ψυχὴν καὶ σῶμα, ἀνάγκη κατ' αὐτοὺς ἢ ἀναιρε-

θῆναι παντελῶς τὸν ἄνθρωπον ἢ ἄψυχον ἢ ἀσώματον εἶναι, ὅπερ ἀδύνατον· τὸ γὰρ θατέρου
χρηεῖον οὐκ ἄνθρωπος. πρόδηλον οὖν ὅτι ὁ πατὴρ τὸ τοῦ ἀνθρώπου παράδειγμα λέγων δεί-
κνυσι, καθάπερ εἰρήκαμεν, ὅτι ὡσπερ ψυχὴ καὶ σῶμα οὐ δύο ἀνθρώπους, ἀλλ' ἓνα τὸν ἄνθρωπον
ἀποτελοῦσιν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας αἱ δύο φύσεις τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος
οὐ δύο υἱοὺς οὐδὲ δύο Χριστοὺς, ἀλλ' ἓνα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀπετέλεσαν. διὰ

τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ὁ αὐτὸς ἐν ἀγίοις Κύριλλος
λέγει τάδε

- 53 Τί δὴ οὖν ἄρα πρὸς τοῦτό φασι οἱ τὸ τῆς ἐνώσεως ὄνομα τιθέντες μὲν ἐπὶ Χριστοῦ, ἀρνού-
μενοι δὲ δυνάμει πραγμάτων τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως χρῆμα; φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράν-
θησαν κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀποδυστάντες γὰρ ἀλλήλων τὰς δύο φύσεις ἀνὰ μέρος τε ἡμῖν
ἑκατέραν ἀσυναφῆ θατέρας δεικνύντες ἐν μόνοις προσώποις φασὶ γενέσθαι τὴν ἔνωσιν καὶ ὡς
ἐν γε ψιλῇ συναινέσει καὶ ταυτοβουλίαι καὶ θελημάτων ῥοπαῖς.

Rom. 1, 22

- 54 Ἰδοὺ σαφῶς ὁ πατὴρ, καθάπερ εἰρήκαμεν, τὸν μὲν ἀριθμὸν τῶν δύο φύσεων ἐπὶ τοῦ ἐνὸς καὶ
τοῦ αὐτοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖ, τοὺς δὲ διαιροῦντας αὐτὰς ἀπ' ἀλλή-
λων καὶ δύο λέγοντας πρόσωπα καὶ σχετικὴν τὴν ἔνωσιν ἀποβάλλεται. τῷ γὰρ μέμφεσθαι τοὺς
ἀποδυστάντας ἀπ' ἀλλήλων τὰς δύο φύσεις πρόδηλός ἐστιν αὐτὸς ἡνωμένας ταύτας ὁμολογῶν καὶ
ἐκβάλλων φανερώς τοὺς δύο λέγοντας υἱοὺς ἢ δύο Χριστοὺς, καθὼς καὶ ἐν τῷ πρὸς Θεοδόσιον
λόγῳ λέγει τάδε

35

29-32 extant Doctr. 2 XXXIII

C

1 ante καὶ οὐχὶ habentur apud Cyrillum ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν καθ' ἔνωσιν ἄνθρωπος 2 τὸν ἄνθρω-
πον addidi, cf. l. 18 8. 11 ἐφίεμεν Cyrill. 31 θατέρας Doctr. θατέραν C

Act. Conc. I 1, 1
P. 53, 20. 21

Υἱοὺς δὲ οὐτι που δύο προσκυνήσομεν, ἀλλ' οὐδὲ Χριστοὺς ἐροῦμεν δύο, καὶ ἐψυχῶσθαι 55
πιστεύομεν ψυχῇ λογικῇ τὸν ἐνωθέντα τῷ λόγῳ ναόν.

Καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ σαφέστερον δείκνυσιν ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς Παύλου πρὸς Ἑβραίους ἐπι- 56
στολῆς· λέγει γὰρ τάδε

5 Εἷς οὖν ἄρα κύριος Ἰησοῦς Χριστός, οὔτε τῆς ἀνθρωπότητος δίχα νοουμένου τοῦ λόγου μετὰ
τὴν τῆς ἀγίας παρθένου σαρκικὴν ἀπότεξιν οὔτε μὴν ἐνώσεως τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἀποφειτώσης
ποτὲ τῆς σαρκός. εἰ γὰρ καὶ νοοῖντο διάφοροι καὶ ἀλλήλαις ἄνισοι τῶν εἰς ἐνότητα συνδρα-
μηκότων αἱ φύσεις, σαρκὸς δὴ λέγω καὶ θεοῦ, ἀλλ' οὖν εἷς τε καὶ μόνος ἐξ ἀμφοῖν υἱὸς ἀληθῶς,
ἔχοντας ἡμῖν ἀραρότως τοῦ καὶ ἐψυχῶσθαι ψυχῇ λογικῇ τὸν ἐνωθέντα τῷ λόγῳ ναόν. καὶ
10 εἰ λέγοιτο τυχὸν ἠνώσθαι σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, οὐκ ἀνάχυσιν τινα
τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων πεπράχθαι φαμεν, μενούσης δὲ μᾶλλον ἑκατέρας τοῦθ' ὅπερ ἐστίν,
ἠνώσθαι σαρκὶ νοοῦμεν τὸν λόγον.

1121 Δεῖ δὲ κάναυθθα τὸν ἀναγινώσκοντα προσέχειν τοῖς τοῦ πατρὸς λόγοις. εἰπὼν γὰρ οὐκ ἀνάχυ- 57
σίν τινα τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων πεπράχθαι, μένειν δὲ μᾶλλον ἑκατέραν ἐν τῇ ἐνώσει τοῦτο
15 ὅπερ ἐστίν, σαφῶς διδάσκει τὰς δύο φύσεις τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ ἐνὶ προ-
σώπῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σώζεσθαι τε καὶ ὁμολογεῖσθαι. ἐξ ὧν συνωθούμενοι
οἱ αἵρετικοὶ ἐτέραν πάλιν ἐπινοοῦσιν ἀσέβειαν καὶ διὰ ταύτης τὴν προτέραν ἐπισκιάσαι βουλό-
μενοι. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ μίαν σύνθετον ἀναπλάττουσι φύσιν, ἀγνοοῦντες ὅτι καθάπερ διὰ τῆς τῶν
πατέρων ἀποδείκνυται διδασκαλίας, καὶ ἡμεῖς δὲ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τὸ τῆς φύσεως ὄνομα ἐπὶ
20 κοινοῦ λέγεται πράγματος καὶ ἀόριστόν τι σημαίνει καὶ κατὰ πολλῶν ὑποστάσεων κατηγορεῖται.
εἰ τοίνυν αἱ δύο φύσεις τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος μία κατ' αὐτοὺς γέγονε σύνθετος
φύσις, δῆλον ὅτι κοινόν τι καὶ ἀόριστον ἀπετελέσθη καὶ ζητεῖν ἐπάναγκες ποίας κοινότητος ἢ
κατὰ ποίων ὑποστάσεων τὴν τοιαύτην φύσιν λέγουσι κατηγορεῖσθαι. ὅπερ ἐναντίον ἐστὶ τοῦ
κατὰ Χριστὸν μυστηρίου· ὁ γὰρ Χριστὸς οὐχ ὡς κοινόν τι καὶ κατὰ πολλῶν ὑποστάσεων κατη-
25 γορεῖται, ἀλλ' ἐπὶ μιᾷ ὑποστάσεως εἶπουν ἐνὸς προσώπου λέγεται ἐν διαφόροις οὐσίαις θεότητος
καὶ ἀνθρωπότητος γνωρίζομενος. καὶ ἡμεῖς μὲν δύο οὐσίας ἐπὶ Χριστοῦ λέγοντες κατὰ μὲν
τὴν θεότητα ἴσμεν αὐτὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὁμοούσιον, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα
πᾶσιν ἀνθρώποις τὸν αὐτὸν γινώσκουμεν ὁμοούσιον· οἱ δὲ λέγοντες τὰς δύο οὐσίας μίαν ἀποτελέσαι
30 σύνθετον φύσιν, ὅπερ ἐστὶν ἐν, κοινῶν τινῶν εἶναι τὴν κοινότητα ταύτην διδάσκει. ἀνάγκη
γὰρ κατὰ τοὺς ἐκείνων λόγους ἀποτελεσθῆναί τι μέσον ἑτεροφύες ἢ ὅπερ ἦν ἑκάτερον ἀνά μέρος.

Κάκειθεν δὲ αὐτῶν τὰ τῆς ἀτοπίας ἐλέγχεται. εἰ γὰρ διὰ πάντων ὁμολόγηται ἀπλῆν εἶναι 58
καὶ ἀσύνθετον τὴν φύσιν τῆς ἀγίας τριάδος, αὐτοὶ δὲ σύνθετον εἰσάγουσι τὴν τοῦ υἱοῦ φύσιν,
εὐρεθήσεται κατ' αὐτοὺς ἑτέρα φύσις ἢ τοῦ υἱοῦ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
πλὴν καὶ ἡ περὶ τῆς συνθέτου φύσεως εὑρεσις οὐδενὸς ἑτέρου ἢ τοῦ διδασκάλου τῆς πλάνης αὐτῶν
35 ἐστὶν Ἀπολιναρίου τοῦ ποτὲ μὲν μίαν σύνθετον φύσιν λέγοντος, ποτὲ δὲ μίαν θεότητος καὶ ἀνθρω-
πότητος ἀναπλάττοντος. ὅπερ εὐρεῖν ἔξεστιν ἐκ τῶν τοῦ αὐτοῦ αἵρετικοῦ συγγραμμάτων· ἐν
γὰρ τῷ λόγῳ ὃν ἐπιγράφει πρὸς τοὺς ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ λόγου προσειληφθαι λέγοντας λέγει
τάδε

frg. 111 p. 233
Lietzm.

40 Ἄνθρωπος εἷς ὁ Χριστὸς ὡς εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ὃ ἐστὶ φύσεως, ὥστε καὶ τοῦτο φύσεως συνθέτου 59
μεταξὺ οὐσης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Ἀπολιναρίος ἐν τῷ περὶ τῆς θείας σαρκώσεως λόγῳ ἐν κεφαλαίῳ 60
τρισκαίδεκάτῳ λέγει τάδε

- 61 Ἡ σὰρξ ἑτεροκίνητος οὐσα πάντως ὑπὸ τοῦ κινουῦντος καὶ ἄγοντος, ὁποῖόν ποτε ἂν εἴη τοῦτο, καὶ οὐκ ἐντελὲς οὐσα ζῶιον ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' εἰς τὸ γενέσθαι ζῶιον ἐντελὲς συντιθεμένη πρὸς ἐνότητα τῷ ἡγεμονικῷ συνῆλθεν καὶ συνετέθη πρὸς τὸ οὐράνιον ἡγεμονικόν, ἐξοικειωθείσα αὐτῷ κατὰ τὸ παθητικόν ἑαυτῆς καὶ λαβοῦσα τὸ θεῖον οἰκειωθὲν αὐτῇ κατὰ τὸ ἐνεργητικόν. οὕτω γὰρ ἐν ζῶιον ἐκ κινουμένου καὶ κινητικοῦ συνίστατο καὶ οὐ δύο ἢ ἐκ δύο τελείων καὶ αὐτοκινήτων. δι' ὅπερ ἄνθρωπος μὲν ἑτερόν τι ζῶιον πρὸς θεὸν καὶ οὐ θεός, ἀλλὰ δοῦλος θεοῦ, κἂν οὐρανίων ἦ τις δύναμις, ὡσαύτως ἔχει· σὰρξ δὲ θεοῦ σὰρξ γενομένη ζῶιον ἐστὶ μετ' αὐτοῦ συντεθεισα εἰς μίαν φύσιν. frg. 107 p. 232
Lietzm.
1124
- 62 Τοῦ αὐτοῦ Ἀπολιναρίου αἰρετικοῦ ἐκ τῶν κατὰ Διοδώρου λόγων· ὄργανον καὶ τὸ κινουῦν μίαν πέφυκεν ἀποτελεῖν τὴν ἐνέργειαν· εἰ δὲ μία ἢ ἐνέργεια, μία καὶ ἡ οὐσία, μία ἄρα οὐσία γέγονεν τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκός. frg. 117 p. 235-236
Lietzm.
10
- 63 Τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως λόγῳ· ὃ καινὴ κτίσις, μῦξις θεσπεσία, θεὸς καὶ σὰρξ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπετέλεσαν φύσιν. frg. 10 p. 207 Lietzm.
- 64 Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Πέτρον· φύσει μὲν θεὸν καὶ φύσει ἄνθρωπον τὸν κύριον λέγομεν, μιᾷ δὲ καὶ συγκράτῳ τῇ φύσει σαρκικῇ τε καὶ θεικῇ. frg. 149 p. 247
Lietzm.
15
- 65 Πρὸς δὲ τούτοις καὶ αὐτὸν Πολέμωνα τὸν μαθητὴν Ἀπολιναρίου παραθήσωμεν λέγοντα σαφῶς τίνος ἐστὶν ὁ τῆς συνθέτου φύσεως ἀναπλασμός καὶ τὸ μίαν λέγειν σαρκός καὶ θεότητος φύσιν. ἐν γὰρ τῷ κατὰ Τιμοθέου τοῦ συμμαθητοῦ αὐτοῦ λόγῳ λέγει τάδε
- 66 Οὐδὲν δὲ χεῖρον ἐννοῆσαι κάκεινο. θεὸν γὰρ λέγοντες καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν οὐκ αἰσχύνονται μίαν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην καθάπερ μίαν σύνθετον ὁμολογοῦντες. εἰ γὰρ θεὸς τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτός, δύο φύσεις ἄρα ὁ αὐτός, καθάπερ ἢ τῶν Καππαδοκῶν εἰσηγεῖται καινοτομία καὶ Ἀθανασίου ἢ οἴησις καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὁ τύφος. καὶ σχηματίζονται μὲν οἱ δῆθεν ἡμέτεροι φρονεῖν τὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀπολιναρίου, κηρύττουσι δὲ καθάπερ οἱ Γρηγόριοι τὴν τῶν φύσεων δυάδα, οὐδενός, ὡς ἔοικεν, ἐρασθέντες ἢ μόνης τῆς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ φθαρτῆς δόξης τῇ πρὸς ἱερωσύνην ἐλπίδι δελεασθέντες. τί οὖν αὐτοῖς καὶ ἡμῖν; τί δὲ συμβαίνειν πειρῶνται τῇ ἀξιαγάστωι φωνῇ; τί δὲ Ἀπολιναρίῳ τῷ θεῷ μαθητιᾷ σχηματίζονται; ταύτην γὰρ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς τῶν φύσεων δυάδος τὴν φωνὴν μόνος ἡμῖν οὗτος ἀπεκύησεν. frg. 174 p. 274
Lietzm.
20
- 67 Ἐκ τῶν εἰρημένων τοίνυν σαφὲς καθέστηκεν ὡς οἱ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην καθάπερ σύνθετον λαμβάνοντες τῇ Ἀπολιναρίου κατακολουθοῦσιν πλάνη. ὁ γὰρ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, καθ' ἃ καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τὸ μίαν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην οὐκ ἄλλως εἰ μὴ ἐπὶ τῶν δύο φύσεων εἶπεν, ὅθεν ἐπάγει· δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμέν. καθάπερ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ διδάσκει, ἕτερα ἢ τοῦ λόγου φύσις καὶ ἕτερα ἢ τῆς σαρκός. ὅτι δὲ τοὺς λέγοντας σύνθετον φύσιν καὶ μίαν σαρκός καὶ θεότητος φύσιν ἀναπλάττοντας ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἀποβάλλεται, ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ πατρὸς λόγων εὐθύς ἀποδείξομεν· λέγει γὰρ ἐν τῷ κατὰ τῶν Συνουσιαστῶν λόγῳ ταῦτα 30
35
- 68 Ἴνα πιστεύωμεν ὅτι κἂν εἰ τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ὁμοφυῆς ἦν τὸ ἅγιον αὐτοῦ καὶ πάναγνον σῶμα, ἀλλ' οὖν ἐστὶ σεπτόν τε καὶ θεῖον καὶ πολὺ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπέκεινα μέτρων, ἅτε δὴ καὶ ἴδιον αὐτοῦ γεγονός· ἐνήργηκεν γὰρ δι' αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ἄρτος ὠνόμασθη ζωῆς, καὶ μὴν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβῆναι λέγεται καὶ ζῶην διδόναι τῷ κόσμῳ διὰ τὸν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα λόγον, οὗ καὶ ἴδια γέγονεν ἢ σὰρξ. οὐκοῦν θεῖα μὲν, ὡς ἔφην, ἐστίν, οὐ μὴν ἔτι 40

16 Πρὸς δὲ — 33 τῆς σαρκός om. Mai 39 — p. 18, 2 extant Doctr. 20 V

C

16 παραθήσωμεν C

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 3

καὶ εἰς φύσιν θεότητος μεταβαλεῖν αὐτὴν ὑποτοπήσοι τις ἄν, εἴ γε νοῦν ἔχει τὸν εὖ βεβηκότα καὶ δογματικῆς εὐτεχνίας ἐπιστήμονα. δεῖ γὰρ τῇ πάντων ἐπέκεινα καὶ ἀνωτάτω φύσει σώζεσθαι καθαρῶς τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀσυμμιγῆς ἐτέρωι καὶ τὸ μὴ συντεθεῖσθαι δοκεῖν ἐν γε τοῖς καθ' ἑαυτὴν ἡγουν προσθήκης δεδεῆσθαι τινος καὶ ἀσυμφυοῦς αὐτῇ πράγματος εἰς κοινωνίαν ἐλθεῖν τὴν ἐν ταυτότητι φύσεως ἡγουν ὁμοουσιότητος.

Διὰ τούτων δὲ ὁ πατὴρ σαφῶς ἀπαγορεύει μίαν λέγειν ἐπὶ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ σύνθετον φύσιν ὡς μὴ ἐνδεχομένου τὴν θεϊαν φύσιν ἐνωθεῖσαν τῇ ἀνθρωπίνῃ μίαν μετ' αὐτῆς ἀποτελέσαι φύσιν.

Τῆς τῶν ἐναντίων τοίνυν ἀτοπίας ἐληλεγμένης δῆλον καθέστηκεν ὅτι αἱ δύο φύσεις συνελθοῦσαι οὐ φύσιν σύνθετον, ἀλλὰ Χριστὸν σύνθετον ἀπετέλεσαν, ἐπειδὴ καὶ φύσει θεὸς καὶ φύσει ἀνθρώπος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖται. ἀλλ' οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτῶν ἀτοπίας μὴ βουλόμενοι τοῖς τῶν πατέρων ἀκολουθεῖν δόγμασιν, ἀλλὰ τὰ Ἀπολιναρίου πρесеβύοντες, οὐδεμίαν ὁδὸν ἀτοπίας καταλιμπάνουσιν, δι' ἧς τὰς τῶν ἀκραιωτέρων ψυχὰς διαφθείρουσι. τὴν γὰρ Ἀπολιναρίου προσηγορίαν ὡς σαφῆ δυσσεβείας ἔλεγχον δολερῶς ἀπαθούμενοι τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἐπωνυμίας τοῖς τούτου συγγράμμασι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πλάσμασιν ἐπιτιθέασιν κλέπτοντες τοὺς ἀπλουστέρους καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας διαδιδράσκοντες. προφέρουσι γὰρ δύο ἐπιστολάς ψευδεπιγράφους, μίαν μὲν ὡς δὴ παρὰ Ἰουλίου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης πρὸς Διονύσιον πρесеβύτερον γεγραμμένην ἔχουσιν οὕτως

Τῶι δεσπότῃ μου τῶι ποθεινοτάτῳ συλλειτουργῶι Διονυσίῳ Ἰούλιος ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐν κυρίῳ χαίρειν. εἶτα μετὰ πολλὰ ἐπάγει ταῦτα· ἀνάγκη γὰρ δύο λέγοντας φύσεις τὴν μὲν προσκυνεῖν, τὴν δὲ μὴ προσκυνεῖν· εἰς μὲν τὴν θεϊκὴν βαπτίζεσθαι, εἰς δὲ τὴν ἀνθρωπίνην μὴ βαπτίζεσθαι. εἰ δὲ εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου βαπτίζόμεθα, μίαν ὁμολογοῦμεν φύσιν τῆς ἀπαθοῦς θεότητος καὶ τῆς παθητῆς ἀνθρωπότητος,

ἐτέραν δὲ ὡς δὴ παρὰ Ἀθανασίου τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς Ἰοβιανὸν τὸν βασιλέα γεγραμμένην ἔχουσιν οὕτως

Ἄποστολος διδάσκει λέγων ὅτι δὲ ἦλθεν τὸ πλῆρωμα τοῦ χρόνου, ἐξέπεστεν ὡς ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, καὶ εἶναι αὐτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν κατὰ πνεῦμα, υἱὸν ἀνθρώπου κατὰ σάρκα, οὐ δύο φύσεις τὸν ἕνα υἱόν, μίαν προσκυνητὴν καὶ μίαν ἀπροσκύνητον, ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην καὶ προσκυνουμένην μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μιᾷ προσκυνήσει.

Τούτων τοίνυν παρὰ τῶν Ἀκεφάλων προφερομένων ἢ τοῦ θεοῦ σοφία ἀνωθεν αὐτῶν ἀναιροῦσα τὴν κακίαν οὐ συνεχώρησε μεῖναι τὸ ψεῦδος ἀνέλεγκτον. δέδωκε γὰρ ἡμῖν ἐπιστῆναι τοῖς Ἀπολιναρίου συγγράμμασιν, ἃ παρατιθέντες τοῖς παρὰ τούτων προφερομένοις φανερῶς ἐλέγξομεν ἐκ τῶν Ἀπολιναρίου λόγων ταῦτα παρ' αὐτῶν προβάλλεσθαι. γράφει γὰρ ὁ αὐτὸς Ἀπολιναρίου ἐν τῶι κατὰ Διοδώρου λόγῳ τάδε

Ἄλλης καὶ ἄλλης οὐσίας μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν προσκύνησιν ἀθέμιτον, τουτέστιν ποιητοῦ καὶ ποιήματος, θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. μία δὲ προσκύνησις Χριστοῦ καὶ κατὰ τοῦτο ἐν τῶι ἐνὶ

2-5 ibid. 5 II

C

5 ὁμοουσιότητα Doctr. 36 προβαλέσθαι C

p.256,18not.Lietzm.
p. 258, 15-259, 1
Lietzm.

ibid. p. 250, 1-251, 3

Gal. 4, 4

fig. 119 p. 236
Lietzm.

- ὀνόματι νοεῖται θεὸς καὶ ἄνθρωπος. οὐκ ἄρα ἄλλη καὶ ἄλλη οὐσία θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μία κατὰ σύνθεσιν θεοῦ πρὸς σῶμα ἀνθρώπινον.
- 75 Καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ· πῶς γὰρ τὸ πρῶγμα οὐ δυσεβὲς ἄλλην οὐσίαν κτιστὴν καὶ δουλικὴν μίαν ἔχειν καὶ τὴν αὐτὴν προσκύνησιν τῷ κτίστῃ καὶ δεσπότῃ; frg. 120 p. 236 Lietzm.
- 76 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Ἀπολιναρίου ἐκ τοῦ περὶ σαρκώσεως λόγου· ἀδύνατον τὸν αὐτὸν καὶ προσκυνητὸν ἑαυτὸν εἶδέναι καὶ μὴ· ἀδύνατον ἄρα τὸν αὐτὸν εἶναι θεόν τε καὶ ἄνθρωπον ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλ' ἐν μονότητι συγκράτου φύσεως θεικῆς σεσαρκωμένης. 4 frg. 9 p. 206, 25-28
- 77 Ταῦτα δὲ ὅπως ἐστὶ σύμφωνα καὶ ἀκόλουθα ταῖς παρὰ τῶν Ἀκεφάλων πλαστῶς προφερομένης ἐπιστολαῖς ἐκ προσηγορίας Ἰουλίου καὶ Ἀθανασίου τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων, οὐδενὶ τῶν εὖ φρονούντων ἠγγόηται· τὸ γὰρ λέγειν οὐ δύο φύσεις, μίαν προσκυνητὴν καὶ μίαν ἀπροσκύνητον, καὶ πάλιν ἄλλης καὶ ἄλλης οὐσίας μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν προσκύνησιν ἀθέμιτον καὶ τὴν κτιστὴν καὶ δουλικὴν οὐσίαν μίαν ἔχειν καὶ τὴν αὐτὴν προσκύνησιν τῷ κτίστῃ καὶ δεσπότῃ οὐδεμίαν ἔχει διαφορὰν οὔτε κατὰ τὰς λέξεις οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν. ὅθεν ἐλέγξαντες ὡς αἱ προφερόμεναι παρὰ τῶν αἰρετικῶν δύο ἐπιστολαὶ οὐδενὸς ἑτέρου ἢ τῆς πλάνης εἰσιν Ἀπολιναρίου καὶ ἀλλότριαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, δείξωμεν ὅτι καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκτεθειμένοις ἐναντία τὰ παρὰ τῶν Ἀκεφάλων πεπλαστούργημένα καθεστᾶσι. 10 1128 15
- 78 Καὶ πρῶτον τὸν ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιον τὸν ὑπ' αὐτῶν συκοφαντούμενον τοῖς τούτων ἀντιτίθε-
μεν πλάσμασι· γράφει γοῦν ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας οὕτως
Εἴρηται κάθου ἐκ δεξιῶν μου καὶ δόξασόν με, πάτερ, τῇ αἰδίῳ δόξῃ. οὐ χω-
ρισθεὶς τῆς δόξης τοῦτο λέγει, ἀλλ' ἐν ἀδόξῳ σώματι γεγονώς, ἵνα δείξῃ οὐ χωριζομένην τῆς
θεικῆς δόξης τὴν τοῦ δούλου μορφήν, ἀλλὰ ταύτην ἐπιδεικνυμένην. δι' ὃ λέγει καὶ ἐδόξασά
σε καὶ πάλιν δοξάσω, μίαν τὴν πρὸ σώματος καὶ ἐν σώματι δόξαν δεικνύς. c. Apoll. 2, 15 [PG 26, 1137] Ps. 109, 1. Ioh. 17, 5 20 Ioh. 12, 28
- 79 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ πρὸς Ἀδέλφιον λόγῳ· οὐ κτίσμα τι προσκυνούμεν, μὴ γένοιτο· ἐθνικῶν γὰρ καὶ Ἀρειανῶν ἢ τοιαύτη πλάνη, ἀλλὰ τὸν κύριον τῆς δόξης σαρκωθέντα τὸν τοῦ θεοῦ λόγον προσκυνούμεν. εἰ γὰρ καὶ ἡ σὰρξ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μέρος ἐστὶ τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ θεοῦ γέγονεν σῶμα καὶ οὔτε τὸ τοιοῦτον σῶμα καθ' ἑαυτὸ διαιροῦντες ἀπὸ τοῦ λόγου προσκυνούμεν οὔτε τὸν λόγον προσκυνῆσαι θέλοντες μακρύνομεν ἀπὸ τῆς σαρκὸς αὐτόν, ἀλλ' εἰδότες, καθὰ προείπομεν, τὸ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο τοῦτον καὶ ἐν σαρκὶ γενόμενον ἐπιγινώσκομεν θεόν. τίς τοιγαροῦν οὕτως ἄφρων ἐστὶν ὡς λέγειν τῷ κυρίῳ, ἀπόστα ἀπὸ τοῦ σώματος, ἵνα σε προσκυνήσω, ἢ τίς οὕτως ἀσεβὴς ἐστὶν ὡς μετὰ τῶν ἀφρόνων Ἰουδαίων διὰ τὸ σῶμα λέγειν αὐτῷ, διὰ τί σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ἀλλ' οὐ τοιοῦτος ὁ λεπρός· προσεκύνει γὰρ τὸν κύριον ἐν σώματι ὄντα καὶ ἐπεγίνωσκεν ὅτι θεὸς ἦν, λέγων κύριε, ἐὰν θέλησις, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ οὔτε διὰ τὴν σάρκα ἐνόμισεν κτίσμα εἶναι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον οὔτε διὰ τὸ εἶναι τὸν λόγον δημιουργὸν πάσης κτίσεως ἐξουθένει τὴν σάρκα ἢ ἐνδυσάμενος ἦν, ἀλλ' ἐν κτιστῷ ναῶι τὸν κτίστην τοῦ παντός προσεκύνει καὶ ἐκαθαρίζετο. ad Adelph. 3 [PG 26, 1073] 25 Ioh. 1, 14 30 Ioh. 10, 33 35 Mt. 8, 2
- 80 Καὶ μεθ' ἕτερα· ποῦ δὲ ὅπως οἱ ἀσεβεῖς καὶ καθ' ἑαυτὴν εὐρήσουσι τὴν σάρκα ἢν ἔλαβεν ὁ σωτὴρ, ἵνα καὶ πολμῶσι λέγειν· οὐ προσκυνούμεν ἡμεῖς τὸν κύριον μετὰ τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ διαιροῦμεν τὸ σῶμα καὶ μόνῳ τούτῳ λατρεύομεν; ὁ μὲν οὖν μακάριος Στέφανος καὶ ἐν οὐρανοῖς εἶδεν τὸν Ἰησοῦν ἐστηκότα· οἱ δὲ ἄγγελοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς· οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος προσφωνῶν εἶρηκεν τῷ πατρὶ πάτερ, θέλω ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ οὗτοι πάντοτε μετ' ἐμοῦ ὦσιν. καὶ ὅπως, I. c. 5 p. 1077 Act. 7, 55. 1, 11 40 Ioh. 17, 24

17 καὶ πρῶτον — p. 20, 44 προσκυνούμενος om. Mai

C

15 δείξωμεν C 38 λατρεύωμεν C

εἰ ἀδιαίρετός ἐστιν ἡ σὰρξ ἀπὸ τοῦ λόγου, πῶς οὐκ ἀνάγκη τούτους ἢ ἀποθέσθαι τὴν πλάνην καὶ προσκυνεῖν λοιπὸν τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἢ μὴ προσκυνοῦντας μὴδὲ λατρεύοντας τῷ ἐν σαρκὶ γενομένῳ λόγῳ πανταχόθεν ἔξω βάλλεσθαι καὶ μηκέτι Χριστιανοῖς, ἀλλ' ἐθνικοῖς ἢ μετὰ τῶν νῦν Ἰουδαίων συναριθμεῖσθαι;

1. c. 7 p. 1080

Καὶ μεθ' ἕτερα· ἐβουλόμεθα δὲ τὴν σὴν εὐλάβειαν πυθέσθαι τοῦτο παρ' αὐτῶν· ἦνίκα υἱοὶ Ἰσ- 81

ραὴλ ἐκελεύοντο ἀνέρχεσθαι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ προσκυνεῖν ἐν τῷ ναῶι κυρίου, ἔνθα ἡ κιβω-
τὸς καὶ ὑπεράνω ταύτης ἦν χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, καλῶς ἐποίουν ἢ του-
ναντίον; εἰ μὲν οὖν φαύλως ἐπραττον, πῶς οἱ τοῦ νόμου τούτου κατολιγωροῦντες ὑπὸ ἐπιτιμίαν

Deut. 16, 16

ἐγίνοντο; γέγραπται γὰρ ὅς ἐάν ἐξουθενήσῃ καὶ μὴ ἀναβῆι, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ
10 λαοῦ αὐτοῦ. εἰ δὲ καλῶς ἐπραττον καὶ ἐν τούτῳ εὐάρεστοι τῷ θεῷ ἐγίνοντο, πῶς οὐκ ἀπο-
λωλέναι πολλάκις ἄξιόι εἰσιν οἱ μιᾶροι καὶ πάσης αἰρέσεως αἰσχιστοὶ Ἀρειανοί, ὅτι τὸν πάλαι λαὸν

ἀποδεχόμενοι διὰ τὴν πρὸς τὸν ναὸν τιμὴν οὐ βούλονται τὸν κύριον ἐν σαρκὶ ὡς ἐν ναῶι ὄντα προ-
σκυνεῖν; καίτοι καὶ ὁ πάλαι ναὸς ἐκ λίθων ἦν καὶ χρυσοῦ κατασκευασθεὶς ὡς σκιά· ἐλθούσης γὰρ

Mt. 24, 2

15 τῆς ἀληθείας πέπαιται λοιπὸν ὁ τύπος καὶ οὐκ ἔμεινεν κατὰ τὴν κυριακὴν φωνὴν λίθος ἐπὶ λίθον
ἐν αὐτῷ, ὅς οὐ κατελύθη. καὶ οὔτε τὸν ναὸν βλέποντες ἐκ λίθων ἐνόμισαν καὶ τὸν ἐν τῷ

ναῶι λαλοῦντα κύριον εἶναι κτίσμα οὔτε τὸν ναὸν ἐξουθενοῦντες ἀπερχόμενοι μακρὰν προσεκύνουν,
ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἐρχόμενοι νομίμως ἐλάτρευον τῷ θεῷ τῷ ἀπὸ τοῦ ναοῦ χρηματίζοντι. τούτου

δὲ οὕτω γινομένου πῶς τὸ σῶμα τοῦ κυρίου οὐ πανάγιον ἀληθῶς; ὑπὸ μὲν γὰρ ἀρχαγγέλου τοῦ
Γαβριὴλ εὐηγγελίσθη, ὑπὸ δὲ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου πέπλασται καὶ τοῦ λόγου γέγονεν ἔνδυμα

20

καὶ ναὸς καὶ ὄργανον ἀδιαίρετον.

Δήλως τοίνυν γενομένης τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου διδασκαλίας τίς οὕτως ἐστὶν ἀνόητος, 82

ὡς ἡ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου λέγειν εἶναι τὰ παρὰ τῶν αἰρετικῶν προφερόμενα ἢ ἐναντία γράψαι
αὐτὸν ἑαυτῷ τὸν ἐν ἁγίοις νομίζειν πατέρα; καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Κύριλλος τὰ παραπλήσια ἡμῶς

24

ἐκδιδάσκει. ἐν γὰρ τῷ προσφωνητικῷ τῷ πρὸς Θεοδόσιον λέγει τάδε

Act. Conc. I 1, 1
p. 63, 15-17

Ἄλλο δὲ τῷ γυναικί προσλαλῶν ὁ εἷς καὶ μόνος κύριος ἦν Ἰησοῦς Χριστός, ἐκ τῆς προσκυνούσης 83
ἀνθρωπότητος καὶ τῆς προσκυνουμένης θεότητος τὸ εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι θεός τε ὁμοῦ καὶ
ἄνθρωπος ἀληθὲς ἔχων ἐφ' ἑαυτῷ.

Καὶ ἐν τῷ ἐνεακαιδεκάτῳ λόγῳ τῶν Σχολίων αὐτοῦ ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος γράφει τάδε 84

Act. Conc. I 5 p. 229,
35-230, 11

Ἐγείρεται κατὰ τὴν σάρκα, καὶ ἐβάπτισεν ἐν ἁγίῳ πνεύματι. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς ἀγιάζει καὶ ἀγιά-
30 ζεταί, βαπτίζει καὶ βαπτίζεται; κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο. ἀγιάζεται γὰρ ἀνθρωπίνως καὶ οὕτω βα-
πτίζεται· ἀγιάζει θεικῶς, βαπτίζει δὲ ἐν ἁγίῳ πνεύματι. αὐτὸς ἐγείρων τοὺς νεκροὺς ἐκ νε-
κρῶν ἐγείρεται καὶ ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ἐζωοποιῆσθαι λέγεται. καὶ πῶς τοῦτο; πάλιν κατ'

35

ἄλλο καὶ ἄλλο. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐγήγερται μὲν ἐκ νεκρῶν ἐζωοποιῆσθαι τε λέγεται κατὰ τὴν σάρ-
κα, ζωοποιεῖ δὲ καὶ ἀνίστησι τοὺς νεκροὺς ὡς θεός. πάσχει καὶ οὐ πάσχει κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

Ioh. 4, 22

σκεκύνηκε μεθ' ἡμῶν· ὑμεῖς γὰρ φησι, προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἶδατε· ἡμεῖς δὲ προσκυνοῦ-
Phil. 2, 10

40 μεν ὃ οἶδαμεν. ἀλλ' ἐστὶ καὶ προσκυνητός· κάμψαι γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ. καὶ τοῦτο δὲ πάλιν
κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο. προσκυνεῖ μὲν γὰρ ὡς τὴν προσκυνούσαν φύσιν λαβὼν, προσκυνεῖται δὲ

40

πάλιν αὐτὸς ὡς τῆς προσκυνούσης φύσεως ὑπάρχων ἐπέκεινα κατ' ὃ νοεῖται θεός.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου 85

λέγει τάδε

PG 73, 160. 161

Διὰ τοῦτο καὶ θεός ἐστι κατὰ φύσιν καὶ μετὰ σαρκὸς ὡς ἰδίαν ἔχων αὐτὴν καὶ ὡς ἕτερόν τι
παρ' αὐτὴν νοούμενος καὶ ἐν αὐτῇ καὶ σὺν αὐτῇ προσκυνούμενος.

86 Διὰ πάντων οἶμαι τῶν εἰρημένων σαφῶς ἀποδέδεικται ὅτι ἐναντία ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαις ἐστὶν καὶ ἀλλότρια τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως τὰ παρὰ τῶν αἰρετικῶν προφερόμενα φανερώς τοῦ τε ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεις ὁμολογούντων καὶ τὴν μὲν ἄκτιστον, τὴν δὲ κτιστὴν λεγόντων καὶ μιᾷ προσκυνήσει προσκυνεῖσθαι διδασκόντων τὸν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. 5 καὶ ἀρκεῖ μὲν τὰ εἰρημένα πρὸς ἔλεγχον τῆς τῶν Ἀκεφάλων κακουργίας· πλὴν οὐδὲν ἄτοπον καὶ ἑτέρως αὐτῶν ἐλέγξει τὴν κακοήθειαν, ὅτι ἡ μὲν προφερομένη παρ' αὐτῶν ἐπιστολὴ ὡς Ἰουλίου δῆθεν τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ ἄλλως δείκνυται πεπλασμένη. οἱ γὰρ ἱερεῖς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τῇ ἀποστολικῇ διὰ πάντων ἀκολουθήσαντες παραδόσει οὐδέποτε πρὸς ἀλλήλους διεφώνησαν, ἀλλὰ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθινὴν μέχρι σήμερον διεφύλαξαν δόξαν· ἔπειτα δὲ ὡς οὐκ ἔθος 10 ἐστὶ τῶι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πατριάρχῃ ἐπιγραφῆι τοιαύτῃ χρῆσθαι οἶαν οὔτοι προφέρουσιν, οὐ λέγομεν πρὸς πρεσβυτέρους, ὡσπερ αὐτοὶ συκοφαντοῦσιν, ἀλλ' οὔτε πρὸς ἐπισκόπους οὔτε πρὸς αὐτοὺς πατριάρχας· τρίτον δὲ ὅτι καὶ πέμψαντες εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐπισκοπέιου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης οὐδὲν τοιοῦτο παρὰ Ἰουλίου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης γεγραμμένον εὔρομεν. ἡ δὲ ὡς παρὰ Ἀθανασίου τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸς Ἰοβιανὸν ὑπ' αὐτῶν προφερομένη πολλοῖς ἐλέγχεται 15 τρόποις ψευδῆς παντάπασι καθεστῶσα· οὔτε γὰρ ἐπιστολιμαῖον ἔχει χαρακτῆρα οὔτε πρεπούση βασιλεῖ ὑπαγορεύει συντέθειται. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τῶν Ἰοβιανοῦ χρόνων περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ κυρίου ἀμφισβήτησις τις ἐκεκίνητο, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῇ ἁγίαι τριάδι ὁμοουσιότητος οἶα τῆς Ἀρειανικῆς μανίας τηλικαῦτα ταῖς ἐκκλησίαις ὀχλοῦσης, περὶ ἧς καὶ ἡ ἀληθῆς ἐπιστολὴ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου πρὸς Ἰοβιανὸν γεγραμμένη φέρεται, ἧ καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῶι ἐπι- 20 ταφίω τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου μαρτυρεῖ, καὶ Τιμόθεος δὲ ὁ μαθητῆς Ἀπολιναρίου ταύτην ὀλόγραφον ἐν τῇ οἰκειᾷ τίθησιν ἱστορίαι ἔχουσαν οὕτως

87 Τῶι εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλανθρωποτάτῳ νικητῇ αὐγούστῳ Ἰοβιανῶι Ἀθανάσιος καὶ οἱ PG 26, 813 λοιποὶ ἐπίσκοποι ἐλθόντες ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ Θηβαίδος καὶ Λιβυῶν ἐπισκόπων. Πρέπουσα θεοφιλεῖ βασιλεῖ φιλομαθῆς προαίρεσις καὶ πόθος τῶν οὐρανίων· οὕτως 25 γὰρ ἀληθῶς καὶ τὴν καρδίαν ἔξεις ἐν χειρὶ θεοῦ καὶ τὴν βασιλείαν μετ' εἰρήνης πολλαῖς ἐτῶν Prou. 21, 1 περιόδοις διατελέσεις. θελησάσης τοίνυν τῆς σῆς εὐσεβείας μαθεῖν παρ' ἡμῶν τὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστιν εὐχαριστήσαντες ἐπὶ τούτῳ τῶι κυρίῳ ἐβουλευσάμεθα πάντων μᾶλλον τὴν παρὰ τῶν πατέρων ὁμολογηθεῖσαν ἐν Νικαίαις πίστιν ὑπομῆσαι τὴν σὴν θεοσέβειαν. ταύτην γὰρ ἀθετήσαντες τινες ἡμῖν μὲν ποικίλως ἐπεβούλευσαν, ὅτι μὴ ἐπειθόμεθα τῇ Ἀρειανικῇ 30 αἵρέσει, αἵτιοι δὲ γεγονάσι τῆς τοιαύτης αἵρέσεως καὶ σχισμάτων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίαι. ἡ μὲν γὰρ ἀληθῆς εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν πίστις φανερὰ πᾶσι καθέστηκεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν γινωσκομένη τε καὶ ἀναγινωσκομένη, ἐν ταύτῃ γὰρ καὶ οἱ ἅγιοι τελειωθέντες ἐμαρτύρησαν καὶ νῦν ἀναλύσαντες εἰσὶν σὺν Χριστῶι· ἔμεινεν δ' ἂν ἡ πίστις διὰ παντὸς 35 ἀβλαβῆς, εἰ μὴ πονηρία τινῶν αἰρετικῶν παραποιῆσαι ταύτην ἐτόλμησεν. Ἄρειος γὰρ τις καὶ οἱ σὺν αὐτῶι διαφθεῖραι ταύτην καὶ ἀσέβειαν κατ' αὐτῆς εἰσαγαγεῖν ἐπεχείρησαν φάσκοντες ἐξ οὐκ ὄντων καὶ κτίσμα καὶ ποίημα καὶ τρεπτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ πολλοὺς τε ἐν τούτοις ἠπάτησαν, ὥστε καὶ τοὺς δοκοῦντας εἶναι τι συναπαχθῆναι αὐτῶν τῇ βλασφημίαι. καὶ

23 Τῶι εὐσεβεστάτῳ — p. 24, 38 ὁμοίως δὲ om. Mai 23 sq. ex hoc codice primus edidit Lietzmann p. 279 sq. praeter corpora Athanasiana (cf. Zeitschr. f. neutestamentl. Wiss. 34 p. 167⁶⁹) habetur epistula apud Theodoretum 4, 3

C

38 αὐτῶν Theod. Ath. αὐτῶ C

φθάσαντες μὲν οἱ πατέρες ἡμῶν συνελθόντες, ὡς προείπομεν, ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν συνόδῳ τὴν μὲν Ἀρειανῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισαν, τὴν δὲ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστιν ὡμολόγησαν ἐγγράφως, ὥστε ταύτης πανταχοῦ κηρυττομένης ἀποσβεσθῆναι τὴν ἀναφθεῖσαν αἵρεσιν. ἦν μὲν οὖν αὕτη κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν γνωσσομένη καὶ κηρυττομένη· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν ἀνανεῶσαι βουλόμενοι τινὲς μὲν αὐτὴν τὴν ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν πατέρων ὁμολογηθεῖσαν πίστιν τετολμήκασιν ἀθετῆσαι, τινὲς δὲ σχηματίζονται μὲν ὁμολογεῖν αὐτὴν, ταῖς δ' ἀληθείαις ἀρνοῦνται παρερμηνεύοντες τὸ ὁμοούσιον καὶ αὐτοὶ βλασφημοῦντες εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῷ φάσκῳ αὐτοῦς κτίσμα αὐτὸ εἶναι καὶ ποίημα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγονός, ἀναγκαίως θεωρήσαντες τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης βλασφημίας βλάβην κατὰ τῶν λαῶν ἐπιδοῦναι τῇ σῆι εὐσεβείᾳ τὴν ἐν Νικαίᾳ ὁμολογηθεῖσαν πίστιν ἐσπουδάσαμεν, ἵνα γνῶι σου ἡ θεοσέβεια μεθ' ὅσης ἀκριβείας γέγραπται καὶ ὅσον πλανῶνται οἱ παρὰ ταύτην διδάσκοντες. γίνωσκε γάρ, θεοφιλέστατε αὐγουστε, ὅτι αὕτη μὲν ἐξ αἰῶνός ἐστι κηρυττομένη, ταύτην δὲ ὡμολόγησαν οἱ ἐν Νικαίᾳ συνελθόντες πατέρες καὶ ταύτη σύμφηφοι τυγχάνουσιν πᾶσαι αἱ πανταχοῦ κατὰ τόπον ἐκκλησῖαι αἱ τε κατὰ Σπανίαν καὶ Βρεττανίαν <καὶ> Γαλλίαν καὶ τῆς Ἰταλίας πάσης καὶ Δαλματίας Δακίας τε καὶ Μυσίας Μακεδονίας τε καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ αἱ κατ' Ἀφρικὴν πᾶσαι καὶ Σαρδινίαν καὶ Κύπρον καὶ Κρήτην Παμφυλίαν τε καὶ Λυκίαν καὶ Ἰσαυρίαν καὶ Πισιδίαν καὶ αἱ κατὰ πᾶσαν Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας καὶ Πόντον καὶ Καππαδοκίαν καὶ τὰ πλησίον μέρη καὶ αἱ κατὰ Ἀνατολὴν ἐκκλησῖαι παρἔξ ὀλίγων τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων. πάντων γὰρ τῶν προειρημένων τῇ πείρᾳ ἔγνωμεν τὴν γνώμην καὶ γράμματα ἔχομεν. καὶ οἶδας, ὃ θεοφιλέστατε αὐγουστε, ὅτι καὶ ὀλίγοι τινὲς ἀντιλέγουσι ταύτῃ τῇ πίστει, οὐ δύνανται πρόκριμα ποιεῖν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. πολλῶι γὰρ χρόνῳ βλαβέντες ἐκ τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως φιλονεικότερον νῦν ἀνθίστανται τῇ θεοσεβείᾳ. καὶ ὑπὲρ τοῦ γινώσκῃ τὴν σὴν θεοσέβειαν καίτοι γινώσκουσιν ὅμως ἐσπουδάσαμεν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ὁμολογηθεῖσαν ὑπὸ τριακοσίων ἐπισκόπων ὑποτάξαι. ταύτῃ τῇ πίστει, θεοσεβέστατε αὐγουστε, [ἦ] πάντας ἐπιμένειν ἀναγκαῖον ὡς θείαι τε καὶ ἀποστολικῆ καὶ μηδὲν μετακινεῖν αὐτῆς πιθανολογίαις καὶ λογομαχίαις, ὅπερ πεποιήκασιν ἐξ ἀρχῆς οἱ Ἀρειομανῖται ἐξ οὐκ ὄντων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντες καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ κτιστός καὶ ποιητός καὶ τρεπτός ἐστιν. διὰ τοῦτο γὰρ καθὰ προείπομεν, καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἀνεθεμάτισεν τὴν τοιαύτην αἵρεσιν, τὴν δὲ τῆς ἐκκλησίας πίστιν ὡμολόγησεν. οὐ γὰρ ἀπλῶς ὅμοιον εἰρήκασιν τὸν υἱὸν τῷ πατρί, ἵνα μὴ ἀπλῶς ὅμοιος θεῷ, ἀλλ' ἐκ θεοῦ θεός ἀληθινός πιστεύηται, ἀλλ' ὁμοούσιον ἔγραψαν, ὅπερ ἐστὶ γνησίου καὶ ἀληθινοῦ υἱοῦ ἐξ ἀληθινοῦ καὶ φύσει πατρός. ἀλλ' οὐδὲ ἀπηλλοτρίωσαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον συνεδόξασαν αὐτὸ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ ἐν τῇ μιᾷ τῆς ἀγίας τριάδος πίστει διὰ τὸ καὶ μίαν εἶναι τὴν ἐν τῇ ἀγίᾳ τριάδι θεότητα. καὶ ἔστιν ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθεισα πίστις ἣδε

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ [τὸν μονογενῆ], γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆι, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ ὅτι πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων

C

14 καὶ² Ath. Th. om. C 20 ἀντιλέγουσι C 24 ἡ C om. Ath. Th. 35 τὸν μονογενῆ C om. Ath. Th.

ἐγίνετο ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἢ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

88 Ταύτη τοίνυν τῇ ἐπιστολῇ καὶ ὁ θεολόγος, καθὰ προειρήκαμεν, μαρτυρεῖ Γρηγόριος λέγων τάδε

Ἄνίσταται δὲ βασιλεὺς ἕτερος, οὐκ ἀναιδὴς τῷ προσώπῳ κατὰ τὸν προειρημένον οὐδὲ τοῖς ⁴ PG 35, 1121
 πονηροῖς ἔργοις καὶ ἐπιστάταις ἐκθλίβων τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐσεβὴς τε καὶ ἡμερος, ὃς
 ἵνα ἀρίστην ἑαυτῷ καταστήσῃ τὴν τῆς βασιλείας κρητῖδα καὶ ὅθεν δεῖ τῆς εὐνομίας ἀρξῆται,
 λυεῖ μὲν τοῖς ἐπισκόποις τὴν ἐξορίαν τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν καὶ πρὸ πάντων τῷ πρὸ πάντων τὴν
 ἀρετὴν καὶ προδήλως ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας πολεμηθέντι, ζητεῖ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως τὴν
 ἀλήθειαν ὑπὸ πολλῶν διασπασθεῖσαν καὶ εἰς πολλὰς δόξας καὶ μοίρας νενεμημένην, ὥστε μάλι- 10
 στα μὲν τὸν κόσμον ὅλον, εἰ οἶόν τε, συμφρονῆσαι καὶ εἰς ἓν ἐλθεῖν τῇ συνεργείᾳ τοῦ πνεύμα-
 τος, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸς τε μετὰ τῆς βελτίστης γενέσθαι κἀκείνην παρασχεῖν τὸ κράτος καὶ παρ'
 αὐτῆς ἀντιλαβεῖν λίαν ὑψηλῶς τε καὶ μεγαλοπρεπῶς περὶ τῶν μεγίστων διανοούμενος. ἔνθα
 δὴ καὶ μάλιστα διεδείχθη τοῦ ἀνδρὸς ἢ καθαρότης καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως·
 τῶν γὰρ ἄλλων ἁπάντων ὅσοι τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, τριχῆ νενεμημένων καὶ πολλῶν μὲν ὄντων 15
 τῶν περὶ τὸν υἱὸν ἀρρωστούντων, πλείονων δὲ τῶν περὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔνθα καὶ τὸ ἦττον
 ἄσεβεῖν εὐσεβεῖν ἐνομίσθη, ὀλίγων δὲ τῶν κατ' ἀμφοτέρα υἰγιαίνοντων πρῶτος καὶ μόνος κομιδῆ
 σὺν ὀλίγοις ἀποτομᾷ τὴν ἀλήθειαν σαφῶς οὕτως καὶ διαρρήδη τὴν μίαν θεότητα τῶν τριῶν
 καὶ οὐσίαν ἐγγράφως ὁμολογήσας. καὶ ὁ τῷ πολλῷ τῶν πατέρων ἀριθμῷ περὶ τὸν υἱὸν
 ἐχαρίσθη πρότερον, τοῦτο περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτὸς ἐμπνευσθεὶς ὕστερον καὶ δῶρον βασι- 20
 λικὸν ὄντως καὶ μεγαλοπρεπὲς τῷ βασιλεῖ προσενεγκῶν ἐγγραφον τὴν εὐσέβειαν κατὰ τῆς ἐγ-
 γράφου καινοτομίας, ἵνα βασιλεῖ μὲν βασιλεὺς, λόγῳ δὲ λόγος, γράμματι δὲ γράμμα κατα-
 παλαίηται.

89 Ἐληλεγμένοι τοίνυν οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ παυσάσθωσαν ὀψέ ποτε τὰ τῶν αἰρετικῶν φρο-
 νοῦντες καὶ τοὺς ἁγίους ἡμῶν συκοφαντοῦντες πατέρας ἢ φανερώς ἀρνεῖσθωσαν τοὺς πατέρας καὶ 25
 ὡς αἰρετικοὶ παρεισφερέτωσαν τὰ οἰκεῖα. οὐδὲ γὰρ ἄγνοεῖν χρὴ ὅτι τὸ μίαν λέγειν φύσιν τῆς
 θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ Μανιχαῖος μὲν πρῶτος ἐπενόησεν, εἶτα μετ' ἐκεῖνον
 Ἀπολινάριος, ὃν οἱ Ἀκέφαλοι διεδέξαντο. λέγει γοῦν Μανιχαῖος ἐν τῇ πρὸς Ἀδδᾶν ἐπιστο-
 λῇ τάδε

90 Τῶν Γαλιλαίων δύο ὀνομαζόντων φύσεις ἔχειν τὸν Χριστὸν πλατύν καταχέομεν γέλωτα ὡς 30
 οὐκ εἰδόντων ὅτι ἡ οὐσία τοῦ φωτὸς ἑτέροι οὐ μίγνυται ὕλη, ἀλλ' ἐστὶν ἀκραιφνῆς ἐνωθῆναι
 ἑτέροι οὐσίαι μὴ δυναμένη, κἂν δοκῇ ταύτη συνῆφθαι· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ προσηγορία ὀνομά
 ἐστὶ καταχρηστικὸν οὔτε εἶδους οὔτε οὐσίας ὑπάρχον σημαντικόν. τὸ δὲ ἀνώτατον φῶς τοῖς
 ἑαυτοῦ συνουσιωμένον ἔδειξεν ἑαυτὸ ἐν τοῖς ὑλικοῖς σώμασι σῶμα, μία ὃν αὐτὸ φύσις τὸ πᾶν.

91 Ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Μανιχαῖος ἐκ τῆς πρὸς Σκυθιανὸν ἐπιστολῆς· ὁ δὲ τοῦ αἰδίου φωτὸς υἱὸς τὴν 35
 ἰδίαν οὐσίαν ἐν τῷ ὄρει ἐφάνερωσεν, οὐ δύο ἔχων φύσεις, ἀλλὰ μίαν ἐν τῷ ὄρατῷ καὶ ἀοράτῳ.

92 Ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Μανιχαῖος ἐκ τῆς πρὸς Κύνδορον Σαρακηνὸν ἐπιστολῆς· Ἰουδαίων βουλο- Ioh. 8, 59
 μένων λιθάσαι ποτὲ τὸν Χριστὸν καὶ τῆς παρανομίας αὐτῶν τὴν τόλμαν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ἔδειξε
 σαφῶς τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν ὁ τοῦ ἀνωτάτου φωτὸς υἱὸς καὶ μέσος αὐτῶν διελθὼν οὐχ ὠρᾶτο. ἡ γὰρ
 ἄυλος μορφή συσχηματισμένη τὸ εἶδος τῆς σαρκὸς ὄρατὴ μὲν οὐκ ἦν, ἐψηλαφᾶτο δὲ οὐδαμῶς 40

διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν κοινωνίαν τὴν ὕλην πρὸς τὸ ἄυλον. μία γὰρ φύσις τὸ ὅλον, εἰ καὶ σαρκὸς ὠρᾶτο μορφή.

Ἀπολιναρίου τοίνυν καὶ Μανιχαίου ἀρνούμενων τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐν Χριστῶι δύο φύσεων 93 τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος πρόδηλοι καθεστήκασιν οἱ τὴν τῶν Ἀκεφάλων δικαίως κληρωσάμενοι προσηγορίαν τὰ τῶν εἰρημένων ἀθέων φρονούντες ἀνδρῶν, εἰ καὶ τὰς προσηγορίας αὐτῶν δολερῶς ἀπαθοῦνται. ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, φανερόν καθέστηκεν ἐξ ὧν Διόσκορος καὶ Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος, οὓς οἱ Ἀκέφαλοι πατέρας καὶ διδασκάλους ἐπιγράφονται, τοῖς μὲν Ἀπολιναρίου καὶ Μανιχαίου πονηροῖς δόγμασιν ἀκολουθοῦσιν, ἐναντία δὲ τῶν ἁγίων πατέρων Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου φρονοῦσιν τε καὶ ἐκτίθενται. ὅπερ εὐθύς ἐκ τῶν ἐφεξῆς δείξομεν.

10 Διόσκορος μὲν γὰρ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἀπὸ Γαγγρῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπεμψεν, λέγει τάδε

Εἰ μὴ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ κατὰ φύσιν θεοῦ ἐστὶν καὶ οὐκ ἀνθρώπου, τί διαφέρει τοῦ αἵματος 94 τῶν τράγων καὶ τῶν μύσχων καὶ τῆς σποδοῦ τῆς δαμάλεως; καὶ τοῦτο γὰρ γήινον καὶ φθαρτὸν καὶ τὸ αἷμα τῶν κατὰ φύσιν ἀνθρώπων γήινόν ἐστι καὶ φθαρτόν, ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἐνός τῶν κατὰ φύσιν λέγειν ἡμᾶς ὁμοούσιον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

15 Ταύτης τοίνυν τῆς Διοσκόρου βλασφημίας τί ἂν γένοιτο χαλεπώτερον; ἀρνούμενος γὰρ ὁμο- 95 ούσιον εἶναι τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει εὐρίσκεται μὴ ὁμολογῶν ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου καὶ ἀθετῶν τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ὁμοούσιον τὸ σῶμα λέγων τῇ τοῦ λόγου θεότητι. ὅτι δὲ ἐναντία ἐστὶ τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα ταῖς τε θείαις γραφαῖς

19 καὶ ταῖς τῶν πατέρων παραδόσεσι, παραθήσωμεν Ὡσηὲ τὸν προφήτην λέγοντα οὐαὶ αὐτοῖς·

Hos. 9, 12 σάρξ μου ἐξ αὐτῶν, τὸν δὲ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιον ἐν τῇ πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῇ διδάσκοντα ταῦτα

4 p. 7, 4-11 Ludw.

Πόθεν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ οὔτοι, ὁμοούσιον εἶναι τὸ σῶμα τῆς τοῦ λόγου θεότητος; ἀπὸ γὰρ τούτου 96 καλὸν ἄρξασθαι, ἵνα τούτου δεικνυμένου σαθροῦ καὶ πάντα τὰ ἄλλα τοιαῦτα δειχθῆι. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν γραφῶν οὐκ ἐστὶν εὐρεῖν· θεὸν γὰρ ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι γεγονέναι λέγουσιν. 25 ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ πατέρες οἱ ἐν Νικαίαι συνελθόντες οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν υἱὸν εἰρήκασιν ὁμοούσιον τῷ πατρί, τὸ δὲ σῶμα ἐκ Μαρίας ὁμολόγησαν εἶναι πάλιν κατὰ τὰς γραφάς.

1. c. p. 7, 14-19

Καὶ μεθ' ἕτερα· εἰ δὲ ὁμοούσιος ὁ λόγος τῷ σώματι ἐκ γῆς ἔχοντι τὴν φύσιν, ὁμοούσιος δὲ 97 ὁ λόγος τῷ πατρὶ κατὰ τὴν τῶν πατέρων ὁμολογίαν, ὁμοούσιος ἔσται καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ τῷ σώματι τῷ ἐκ γῆς γενομένῳ. καὶ τί ἔτι μέμφονται τοῖς Ἀρειανοῖς λέγουσι τὸν υἱὸν κτίσμα,

30 λέγοντες αὐτοὶ καὶ τὸν πατέρα ὁμοούσιον τοῖς κτίσμασιν;

Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀνάκιον ἐπιστολῇ λέγει τάδε

98

Act. Conc. I 1, 4
p. 25, 11-13

Πῶς γὰρ ἂν νοῦτο πρὸς ἡμᾶς ὁμοούσιος εἶναι κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καίτοι γεννηθεὶς ἐκ 99 πατρὸς κατὰ γε φημί τὴν θεότητα, εἰ μὴ νοῦτο καὶ λέγοιτο θεὸς τε ὁμοῦ καὶ ἀνθρωπος ὁ αὐτός;

Καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ τοῦ Θεσαυροῦ ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος λέγει τάδε

99

35 Εἰ ἦν ἔλαβεν μορφήν ὁ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, ὁμοούσιος ἡμῖν, ὅτι ἐξ ἡμῶν, ἔστιν δὲ μορφή θεοῦ ὁ υἱός, ὁμοούσιος ἄρα ἐκείνῳ, οὗ ἐστὶ μορφή.

Καὶ ταῦτα μὲν ὥστε ἀποδειξάι Διόσκορον ἐναντία τῇ θείῃ γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις εἰρηκότα 100 πατράσιν, Ἀθανασίῳ φαμέν καὶ Κυρίλλῳ· ὁμοίως δὲ δείξομεν καὶ Τιμόθεον τὸν Αἴλουρον σύμφωνα μὲν Μανιχαίῳ, ἐναντία δὲ τοῖς αὐτοῖς ἁγίοις πατράσιν Ἀθανασίῳ καὶ Κυρίλλῳ φρονήσαντα. λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς Τιμόθεος ἐν τῷ ὀγδῶμι κεφαλαίῳ τοῦ τρίτου βιβλίου, ὅπερ 40 ἐν Χερσῶνι συνέγραψε, τάδε

11-14 habentur apud Eustathium monachum PG 86, 933

34 locum in Thesaurο non inueni

C

39 μανιχαίων C

- 101 Φύσις δὲ Χριστοῦ μόνη θεότης, εἰ καὶ σεσάρκωται.
- 102 Τὰ αὐτὰ δὲ Μανιχαῖος γράφων ἐν τῇ πρὸς Κούνδαρον ἐπιστολῇ λέγει τάδε· μία φύσις τὸ ὅλον, εἰ καὶ σαρκὸς ὠρᾶτο μορφή.
- 103 Πρὸς δὲ ταῦτα λέγομεν ὅτι εἰ κατὰ τὴν ἄνοιαν Τιμοθέου φύσις Χριστοῦ μόνη θεότης, Χριστὸς ἄρα καὶ ὁ πατὴρ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· μία γὰρ θεότητος φύσις, πατὴρ φαμέν καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. ἔσται δὲ καὶ τὸ πάθος κοινὸν κατὰ τὴν ἐκείνου μανίαν. πλὴν καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τοῖς κατὰ Ἀπολιναρίου γράφει, δι' ὧν ἡ βλασφημία Τιμοθέου ἐλέγχεται. λέγει γὰρ
- 104 Χριστὸς μονοτρόπως οὐ λέγεται, ἀλλ' ἐν αὐτῶι τῶι ὀνόματι ἐνὶ ὄντι ἑκατέρων πραγμάτων δεικνυται σημασίαι θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος.
- 105 Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Κύριλλος τὰ ὅμοια τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου λέγει εἰς τὸ ῥητόν, ἐν ᾧ φησιν ὁμοούσιον εἶναι τῶι πατρὶ τὸν υἱὸν διδασκῶν οὕτως
- Τί γὰρ ποιήσει λέγοντος τοῦ Χριστοῦ νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρα καὶ περίλυπός ἐστιν; λύπην ἄρα καὶ θόρυβον δώσει περὶ τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν γενέσθαι καὶ κρατεῖν θανάτου φόβον; τί δὲ ὅταν σταυρούμενον ἴδῃ; καὶ τοῦτο πάσχειν τοῦ Χριστοῦ τὴν θεότητα δώσει οὕτως ὡς ἀνθρωπον ἢ τὸ δύσφημον παραιτήσεται; οὐκοῦν ἑκατέρωι καιρῶι καὶ πράγματι σωζέσθω τὸ πρέπον.
- 106 Καὶ πάλιν Τιμόθεος ὁ βλάσφημος ὡς οὐκ ἀρκοῦμενος ταῖς προτέραις αὐτοῦ ματαιολογίαις ἐν τῶι δευτέρωι τῶν ἀντιρρητικῶν αὐτοῦ λόγων σαφέστερον τὴν ἑαυτοῦ νόσον ἐκκαλύπτει· λέγει γὰρ οὕτως
- Οὐ γὰρ φύσεως ἔχει λόγον ἢ τοῦ θεοῦ λόγου σάρκωσις, ἀλλ' οἰκονομίας ὑπὲρ φύσιν πραττομένης ὑπὸ θεοῦ ἐκ μὲν τῆς κοινῆς καὶ ἀνθρωπίνης ἡμῶν φύσεως ἦτοι οὐσίας, δι' ἣ καὶ ὁμοφυῆς καὶ ὁμογενῆς καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν λέγεται κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον ἦτοι τὴν ἐκ γυναικὸς γέννησιν· οὔτε δὲ φύσις οὔτε οὐσία κοινοῦ τινος ἀνθρώπου προσηγόρευται πώποτε τὸ ἄχραντον καὶ ὁμογενὲς ἡμῖν σῶμα τοῦ θεοῦ λόγου.
- 107 Διὰ τῶν εἰρημένων τοίνυν φανερόν καθέστηκεν ὅτι τὴν τοῦ θεοῦ λόγου σάρκωσιν φύσεως ἔχειν ἀπαρνεῖται λόγον Τιμόθεος. εἰ δὲ φύσεως λόγον οὐκ ἔχει, κατὰ φαντασίαν μόνην φανῆναι ταύτην λέγει· φησὶ γὰρ ἐκ μὲν τῆς κοινῆς καὶ ἀνθρωπίνης ἡμῶν φύσεως ἦτοι οὐσίας τὸν θεὸν λόγον γεγενῆσθαι, τουτέστιν ἐκ γυναικὸς, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον καὶ ὁμοφυᾶ καὶ ὁμογενῆ καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν λέγεσθαι καθ' ὃ ἐκ γυναικὸς ἀπετέχθη. ὁμοούσιον ἡμῖν, οὐ μὴν αὐτὸν τὸν κύριον κατὰ φύσιν ἦτοι οὐσίαν κοινὸν ἔχειν τι πρὸς ἀνθρώπους λέγει· ἐπάγει γὰρ ὅτι οὔτε φύσις οὔτε οὐσία κοινοῦ τινος ἀνθρώπου προσηγόρευται πώποτε τὸ ἄχραντον καὶ ὁμογενὲς ἡμῖν σῶμα τοῦ θεοῦ λόγου. ἀρνούμενος δὲ τῇ ἡμετέραι φύσει κοινωνεῖν τὸ τοῦ κυρίου σῶμα πρόδηλός ἐστι πρὸς ἀπάτην [καὶ] μόνην τῇ τοῦ ὁμογενοῦς λέξει κεχρημένος καὶ μηδὲν ἕτερον διὰ ταύτης νοῶν εἰ μὴ ὅτι ὡς ἀνθρωπος κατὰ φαντασίαν γεγέννηται καὶ δοκῆσει οὐ φύσει ἐφάνη ἀνθρωπος. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει κατὰ τὴν Τιμοθέου μανίαν, σαφὲς καθέστηκεν ὅτι καὶ τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ κυρίου κατὰ φαντασίαν φησὶν γεγενῆσθαι, ὅπερ καὶ Μανιχαῖος λέγει, ὡς ἔστιν εὐρεῖν ἐκ τῶν γραφέντων παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου κατὰ τῶν τὰ ὅμοια Τιμοθέωι φρονούντων· λέγει γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῇ οὕτως

6 πλὴν καὶ — 16 τὸ πρέπον om. Mai 9/10 in editis non inuenio 13-16 de quali Cyrilli siue sermone siue libro haec sumpta sint, nescio 37 ὡς ἔστιν — p. 26, 7 ἔσμεν om. Mai

C

10 scripserim δεικνυται 33 καὶ deleui ὁμογενοῦς scripsi μονογενοῦς C

- 7 p. 11, 8-16
Ludw. Εἰ γὰρ θέσει ἦν ἐν τῷ σώματι κατ' ἐκείνους ὁ λόγος, τὸ δὲ θέσει λεγόμενον φαντασία ἐστίν, 108
εὐρίσκεται δοκῆσει καὶ ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν ἀνθρώπων λεγομένη κατὰ τὸν ἀσεβέστα-
τον Μανιχαῖον. ἀλλὰ μὴν οὐ φαντασία ἢ σωτηρία ἡμῶν, οὐδὲ σώματος μόνου, ἀλλ' ὅλου
ἀνθρώπου, ψυχῆς καὶ σώματος, ἀληθῶς ἢ σωτηρία ἐν αὐτῷ γέγονεν. ἀνθρώπινον ἄρα φύσει
5 τὸ ἐκ Μαρίας κατὰ τῆς θείας γραφᾶς καὶ ἀληθινὸν ἦν τὸ σῶμα τοῦ σωτῆρος· ἀληθινὸν δὲ ἦν,
ἐπειδὴ ταῦτόν ἦν τῷ ἡμετέρῳ. ἀδελφὴ γὰρ ἡμῶν ἡ Μαρία, ἐπεὶ καὶ οἱ πάντες ἐκ τοῦ Ἀδάμ
ἐσμέν.
- 1129 Καὶ πάλιν Τιμόθεος ταῖς ἑαυτοῦ βλασφημίαις προσηπιτιθεὶς τὰ χεῖρονα καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ 109
αὐτοῦ κεφαλαίῳ τοῦ εἰρημένου τρίτου βιβλίου λέγει τάδε
10 Δείξωσιν ἡμῖν Διφυεῖται τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ τὴν διαφορὰν, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, εἰ
δύνανται.
Ἴδου σαφῶς ἀρνεῖται τὴν διαφορὰν τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων, καὶ ἐν τούτῳ δὲ ὁμοίως 110
ἐναντιοῦται πᾶσι τοῖς τε ἄλλοις ἁγίοις πατράσι καὶ μάλιστα Ἀθανασίῳ καὶ Κυρίλλῳ. λέγει
14 γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Νεστορίον δευτέρῃ ἐπιστολῇ
Act. Conc. I 1, 1 Διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἐνότητα τὴν ἀληθινὴν συνενεχθεῖσαι φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν υἱὸς καὶ 111
p. 27, 1-3 κύριος, οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἑνωσιν.
Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ κεφαλαίῳ τῶν Σχολίων αὐτοῦ 112
Act. Conc. I 5 "Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἶναι φαμέν τὴν τῶν φύσεων εἰδότες διαφορὰν καὶ ἀσυγχύ-
p. 222, 32-33 τούς ἀλλήλαις τηροῦντες αὐτάς.
20 Τί ἄρα πρὸς ταῦτα οἱ Τιμοθέῳ ἀκολουθοῦντες εἴποιεν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου μὴ μόνον τὴν 113
τῶν φύσεων ὁμολογοῦντος διαφορὰν, ἀλλὰ καὶ ἀσυγχύτους ταύτας τηρεῖν ἐν Χριστῷ διδάσκοντος;
- 1129 Καὶ πάλιν Τιμόθεος ὁ αἰρετικὸς μερίζοντας ἐπινοῶν ἑαυτῷ βλασφημίας προβάλλεται προφητι- 114
κὴν ῥῆσιν λέγουσαν οὕτως
Amos 4, 13 Ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ καὶ κύριος ὁ θεὸς παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ.
25 Εἶτα κακῶς ταύτας ἐξηγούμενος ἐπάγει
Amos 8, 9 Αὐτὸς οὖν δι' ἑαυτοῦ ἀπήγγειλεν τοῖς ἀνθρώποις· τοῦτον ἰδὼν ὁ ἥλιος ἔδω μεσημβρία. ἀλλ' 115
οὐκ ἐδέχετο τοῦτο δι' ἀνθρώπου γενέσθαι ἥτοι διὰ φύσεως ἀνθρωπίνης· ἢ γὰρ ἂν πάντῃ τε καὶ
παντελῶς ἔλυεν τὴν παρθενίαν ἢ ἀνθρώπου φύσις. εἰ γὰρ ἦν ἀνθρωπος κατὰ φύσιν καὶ νόμον
29 ὁ μέλλων ἀποτελεῖσθαι ἀνθρωπος ἐν μήτραι τῆς παρθένου, οὐκ ἂν ἐτέχθη ἐξ αὐτῆς, εἰ μὴ πρῶ-
1132 τον τῆς παρθενίας διαλυθείσης.
Ἄλλὰ ταῦτα κατὰ τῆς Τιμοθέου τραπεῖη κεφαλῆς καὶ τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ· βλασφημεῖ 116
γὰρ τῇ τε θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντιούμενος, οὐκ αἰσθόμενος ὅτι ἐν τούτῳ
μάλιστα τὸ θαῦμα τοῦ τῆς εὐσεβείας ἐστὶν μυστηρίου, ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ
θεὸς ὢν φύσει καὶ σαρκωθείς ἐν τῇ μήτραι τῆς παρθένου καὶ γενόμενος κατὰ φύσιν ἀνθρωπος
35 ἐτέχθη ἐξ αὐτῆς καὶ τὴν μητέρα παρθένον ἐφύλαξεν. ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις
Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγῳ γράφει τάδε
de incarn. 20 Τὸ μὲν οὖν σῶμα καὶ αὐτὸ κοινὴν ἔχον τοῖς πᾶσι τὴν φύσιν (σῶμα γὰρ ἦν ἀνθρώπινον), εἰ καὶ 117
[PG 25, 132] καινοτέρῳ τῷ θαύματι συνέστη ἐκ παρθένου μόνης, ὅμως θνητὸν ὄν κατ' ἀκολουθίαν τῶν ὁμοίων
ἀπέθνησκεν· τῇ δὲ τοῦ λόγου εἰς αὐτὸ ἐπιβάσει οὐκέτι καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐφθείρετο.
40 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῇ λέγει τάδε 118

13 λέγει — 21 διδάσκοντος om. Mai 35 ὅτι δὲ ταῦτα — p. 27, 15 φύσει τεχθέν om. Mai

C

10 δεῖξουσιν C

- Εἰ γὰρ ὁμοούσιος ὁ λόγος τῷ σώματι, περιττὴ τῆς Μαρίας ἡ μνήμη, καὶ τίς χρεία, δυναμένου τοῦ σώματος καὶ πρὸ τῆς Μαρίας εἶναι αἰδίως, ὡσπερ οὖν ἐστὶ καὶ αὐτὸς ὁ λόγος, εἶγε καθ' ὑμᾶς ὁμοούσιός ἐστι τῷ σώματι; τίς δὲ καὶ ἡ χρεία τῆς ἐπιδημίας τοῦ λόγου, ἵνα ἢ τὸ ἑαυτοῦ ὁμοούσιον ἐνδύσῃται ἢ τραπείς ἀπὸ τῆς ἰδίας φύσεως σῶμα γένηται; οὐ γὰρ ἑαυτῆς ἡ θεότης ἐπιλαμβάνεται, ἵνα καὶ τὸ ὁμοούσιον ἑαυτῆς ἐνδύσῃται, ἀλλ' οὐδὲ ἡμαρτεν ὁ τὰς ἄλλων ἀμαρτίας 5
 λυτρούμενος λόγος, ἵνα τραπείς εἰς σῶμα ἑαυτὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ θυσίαν προσενέγκῃ καὶ ἑαυτὸν λυτρώσῃται. ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὕτως, μὴ γένοιτο· σπέρματος γὰρ Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται, ὡς Hebr. 2, 16
 εἶπεν ὁ ἀπόστολος. ὅθεν ὠφείλειν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι καὶ λαβεῖν ὅμοιον ἡμῖν σῶμα. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ὑπόκειται ἀληθῶς ἡ Μαρία, ἵνα ἐξ αὐτῆς τοῦτο λάβῃ καὶ ὡς ἴδιον ὑπὲρ ἡμῶν αὐτὸ προσενέγκῃ. 10
- 119 Καὶ μεθ' ἕτερα· καὶ ὁ Γαβριὴλ δὲ ἀσφαλῶς εὐηγγελίζετο αὐτὴν λέγων οὐχ ἀπλῶς τὸ γεννώμενον ἐν σοί, ἵνα μὴ ἐξωθεν ἐπεισαγόμενον αὐτῇ σῶμα νομισθῆι, ἀλλ' ἐκ σοῦ, ἵνα φύσει τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς εἶναι πιστευθῆι, φανερώς καὶ τοῦτο τῆς φύσεως δεικνυούσης ὡς ἀδύνατον παρθένον φέρειν γάλα μὴ τεκοῦσαν καὶ ἀδύνατον γάλακτι τραφῆναι σῶμα καὶ σπαργανωθῆναι μὴ πρότερον φύσει τεχθέν. 15
- 120 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Κύριλλος ἐν τῷ λόγῳ τῷ ὅτι χρὴ θεοτόκον ὁμολογεῖν τὴν παρθένον, λέγει τάδε 1132
 Κύριον καὶ θεὸν ἐπιγινώσκωμεν τὸν Χριστόν· γέγονε μὲν γὰρ ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος μετασχὼν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως καὶ γεγέννηται διὰ φιλανθρωπίαν ἄφατον μετὰ ταύτης ἐκ τῆς ἀγίας καὶ ἀπειρογάμου παρθένου. διὰ τοῦτο τοίνυν καλεῖται καὶ ἄνθρωπος, καλεῖται δὲ καὶ θεός, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων ἐν ἑκατέραι προσηγορίαι Χριστός. Act. Conc. I 1, 7
 p. 24, 34-38 20
- 121 Ταῦτα τοίνυν ἡμεῖς ἐκ τε τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν ἁγίων παρεθέμεθα πατέρων πρὸς ἔλεγχον τῶν αἰρετικῶν, ἐφ' ὧν γινώσκωμεν ἅπαντας τοὺς Χριστιανούς ὡς Διόσκορος καὶ Τιμόθεος ὁ Αἰλουρος οἱ αἰρετικοὶ καθαρῶς τὰ Μανιχαίου καὶ Ἀπολιναρίου φρονούντες ἀποδείκνυνται. ὅτι δὲ πάλιν οἱ μίαν λέγοντες θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ φύσιν ἀρνοῦνται μὲν ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου, ὁμοούσιον δὲ αὐτὴν εἰσάγουσι τῇ τοῦ λόγου θεότητι, ὅπερ ἀπείρηται τῇ τε θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἀγίοις πατράσιν, ἄκουε τοῦ ἐν ἀγίοις Ἀθανασίου ἐν τῇ πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῇ λέγοντος τάδε 25
 2 p. 4, 8-11
- 122 Τίς ἤκουσεν τοιαῦτα ποτέ; τίς δὲ ὁ διδάξας ἢ μαθὼν; ἐκ μὲν γὰρ Σιῶν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ· ταῦτα δὲ πόθεν ἐξῆλθεν; ποῖος αἰδῆς ἠρεύξατο ὁμοούσιον εἰπεῖν τὸ ἐκ Μαρίας σῶμα τῇ τοῦ λόγου θεότητι; 30
 Ies. 2, 3
- 123 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Ἀμβρόσιος ἐν τῷ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως λόγῳ γράφει τάδε
 Ἀνεφύησαν τινὲς τὴν σάρκα τοῦ κυρίου καὶ τὴν θεότητα μιᾶς εἶναι φύσεως λέγοντες. ποῖος αἰδῆς τὴν τοιαύτην βλασφημίαν ἐξήμεσεν; Ἀρειανοὶ γὰρ ἤδη τυγχάνουσιν φορητότεροι, οἷς ἐκ τούτων ἀύξεται τῆς ἀπιστίας τὸ στέλεχος, ὡς φιλονεικότερον διαβεβαιουμένους λέγειν αὐτοὺς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μιᾶς οὐσίας μὴ εἶναι, ἐπειδὴ οὗτοι τὴν θεότητα τοῦ κυρίου καὶ τὴν σάρκα μιᾶς ὑπάρχειν οὐσίας εἰπεῖν ἐπειράθησαν. 35
 de incarn. 6
 [PL 16, 831]
- 124 Ἴδου διὰ τῶν παρατεθειμένων ἡμῖν ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδεδείκται ὡς ἀλλότριόι εἶσι τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ μίαν λέγοντες τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ φύσιν πανταχοῦ τῆς τε θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ὡσπερ δύο γεννήσεις ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ 40

24 ὅτι δὲ πάλιν — p. 28, 22 αἰῶνας. ἀμὴν om. Mai 33-37 eadem uersio habetur Doctr. 2 X
 C

11/12 γενόμενον C

- μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕτω δὴ καὶ δύο φύσεις ἡμῖν ὁμολογεῖν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ παραδιδόντων. αὐτίκα γοῦν τοῦ κυρίου λέγοντος ἀκούσωμεν· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Πέτρος· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ τῆς Νυσαέων ἐπίσκοπος τὰ περὶ τῆς τοιαύτης φωνῆς ἐρμηνεύων λέγει τάδε ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τῷ κατ' Εὐνομίου
- Mt. 16, 13. 16 Τοῦ υἱοῦ τὸ ὄνομα ἴσην κατ' ἄμφω τὴν τῶν φύσεων κοινωνίαν ἐνδείκνυται. ὡς γὰρ υἱὸς 125 ἀνθρώπου λέγεται διὰ τὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐξ ἧς ἐγεννήθη συγγένειαν, οὕτως καὶ τοῦ θεοῦ πάντως υἱὸς νοεῖται διὰ τὴν τῆς οὐσίας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκ πατρὸς συνάφειαν. καὶ ἐν ἐτέροις
- Ioh. 10, 30 πάλιν ὁ κύριος λέγει ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν καὶ πάλιν ὁ πατήρ μου μεῖζων μου ἐστίν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ πατήρ· ὅτι δὲ περὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν τὸ πρὸς τὸν θεὸν καὶ πνεῦμα 126 ἴσον καὶ πάλιν τὸ ἔλαττον ὑπάρχειν οὐ δύναται ποιεῖν, τοῖς εὐ φρονοῦσίν ἐστι κατὰ δὴλον. τὸ μὲν γὰρ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας ἣν ἔχει πρὸς τὸν πατέρα, σημαίνει· τὸ δὲ μεῖζων μου ἐστίν τὴν ἐλάττωσιν ἧς ἔλαβεν ἀνθρωπίνης δείκνυσι φύσεως. ὅθεν ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ κατὰ Ἀρειανῶν τετάρτῳ λόγῳ τὰ περὶ τούτου σαφῶς ἡμᾶς
- c. Arian. 3, 56 ἐκδιδάσκει λέγων οὕτως
[PG 26, 440]
- Ioh. 10, 30 Ἔδει δὲ ἀκούοντας μὲν αὐτοὺς ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν μίαν ὄραν τὴν θεότητα καὶ τὸ 126
- Ioh. 11, 35 ἴδιον τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς· ἀκούοντας δὲ τὸ ἔκλαυσεν καὶ τὰ ὅμοια ταῦτα τοῦ σώματος ἴδια λέγειν, μάλιστα ὅτι ἐν ἐκατέρῳ τούτων ἔχουσι τὴν ἀφορμὴν εὐλογον ὅτι τὸ μὲν ὡς περὶ θεοῦ
- 20 γέγραπται, τὸ δὲ διὰ τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ σῶμα λέγεται.
- Rom. 9, 5 Καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος· ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ὁ ὢν ἐπὶ 127 πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. ἄκουε δὲ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου πῶς τοῦτο σαφῶς ἐρμηνεύει ἐν τῷ λόγῳ τῷ ὅτι χρῆ θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον ὁμολογεῖν· λέγει γὰρ οὕτως
- Act. Conc. I 1, 7
p. 25, 6-10 25 Οὐ μὴν ἀλλά γε κάκεινο διασκεψόμεθα ὡς εἰ μὴ θεὸν ἅμα καὶ ἄνθρωπον ἠπίστατο τὸν Χριστὸν 128 ὁ θεῖος ἀπόστολος, οὐκ ἂν ἔλεγεν τὸ κατὰ σάρκα· τοῦτο γὰρ φανερῶς ἐπὶ τοῦ μὴ μόνον ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερόν τι τὴν οὐσίαν ὄντος λέγεται, ὡσπερ οὖν καὶ ἐπήγαγεν ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεός· διπλῆν γὰρ τὴν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῖν ὁμολογίαν παραδέδωκεν, καὶ τὸ κατὰ
- 29 σάρκα ἐπιδείξας καὶ θεὸν ἀνακηρύξας.
- 1 Tim. 2, 5. 6 Καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον· εἰς θεὸς καὶ εἰς μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώ- 129 πων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ δούς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων. ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Νύσης ἐρμηνεύων ταῦτα λέγει τάδε
- c. Eunom. III 1, 92
p. 31, 30-32, 6 35 Τὸ μεσίτην θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καθὼς ὠνόμασεν ὁ μέγας ἀπόστολος, οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ 130 τοῦ υἱοῦ δείκνυσιν ὄνομα ἐκατέραι φύσει τῇ θείῳ τε καὶ ἀνθρωπίνῃ κατὰ τὸ ἴσον ἐφαρμοζόμενον. ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ θεοῦ υἱὸς ἐστὶ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου κατ' οἰκονομίαν ἐγένετο, ἵνα τῇ πρὸς ἐκάτερον κοινωνίαι δι' ἑαυτοῦ συνάψῃ τὰ διεστῶτα τῇ φύσει.
- Ioh. 2, 19-21 Καὶ πάλιν ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις 131 ἐγερῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· τεσσαράκοντα καὶ ἐξ ἔτεσιν ὠικοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ
- 40 ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. εἶτα τὸ τοιοῦτο ῥητὸν ἐρμηνεύων ὁ ἐν ἁγίοις Ἀμβρόσιος λέγει τάδε

31 ὁ δὲ ἐν ἁγίοις — 40 ῥητὸν ἐρμηνεύων om. Mai
C

11 Καὶ — πατήρ siue delenda siue post 9 τὴν συνάφειαν collocanda

- 134 Οὐκ ἀρχὴν ὁ θεὸς λόγος ἐκ τῆς παρθένου εἰληφώς, ἀλλὰ συναΐδιος τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ ὑπάρχων τὴν τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἀπαρχὴν ἑαυτῷ διὰ πολλὴν ἀγαθότητα ἐνώσαι κατηξίωσεν, οὐ κραθεὶς, ἀλλ' ἐν ἑκατέραις ταῖς οὐσίαις εἷς καὶ ὁ αὐτὸς φανεὶς κατὰ τὸ γεγραμμένον λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῶ αὐτόν. λύεται γὰρ Χριστὸς Ἰησοῦς κατὰ τὴν ἐμὴν οὐσίαν ἣν ἔλαβεν, καὶ λελυμένον ἐγείρει τὸν ἴδιον ναὸν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν θείαν αὐτοῦ οὐσίαν καθ' ἣν καὶ πάντων ὑπάρχει δημιουργός. Ioh. 2, 19 5
- 135 Καὶ πάλιν ὁ κύριος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ λέγει· ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. ἀκούε τοῦ θεολόγου Γρηγορίου τὸ τοιοῦτο ῥητὸν τοῦ εὐαγγελίου σαφηνίζοντος· γράφει γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τοῦ θεοῦ λόγου τάδε 9 Ioh. 20, 17
- 136 Θεὸς δὲ λέγοιτ' ἂν οὐ τοῦ λόγου, τοῦ ὄρωμένου δέ. πῶς γὰρ ἂν εἶη τοῦ κυρίως θεοῦ θεός; ὡς περ καὶ πατὴρ οὐ τοῦ ὄρωμένου, τοῦ λόγου δέ. καὶ γὰρ ἦν διπλοῦς, ὥστε τὸ μὲν κυρίως ἐπ' ἀμφοῖν, τὸ δὲ οὐ κυρίως. ἐναντίως ἢ ἐφ' ἡμῶν ἔχει· ἡμῶν γὰρ κυρίως μὲν θεός, οὐ κυρίως δὲ πατήρ. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ ποιεῖ τοῖς αἰρετικοῖς τὴν πλάνην, ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίζευξις ἐπαλλαττομένων τῶν ὀνομάτων διὰ τὴν σύγκρασιν. σημεῖον δέ· ἡνίκα αἱ φύσεις δίστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ ὀνόματα. Παύλου λέγοντος ἀκουσον ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης· Χριστοῦ μὲν θεός, τῆς δὲ δόξης πατήρ. εἰ γὰρ καὶ τὸ συναμφοτέρον ἔν, ἀλλ' οὐ τῆι φύσει, τῆι δὲ συνόδῳ. τούτωντί ἂν γένοιτο γνωριμώτερον; or. 30 PG 36, 113 15 Eph. 1, 17
- 137 Καὶ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ὁ κύριος λέγει πρὸς τὸν παραδιδόντα αὐτόν· φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδω; τοῦτο δὲ Πέτρος ὁ μάρτυς καὶ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐξηγούμενος λέγει ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια Lc. 22, 48 20 1133
- 138 Τὰ τε σημεῖα πάντα ὅσα ἐποίησεν, καὶ αἱ δυνάμεις δείκνυσιν αὐτὸν θεὸν ἐνανθρωπήσαντα. τὰ συναμφοτέρα τοῖνον δείκνυται, ὅτι θεὸς ἦν φύσει καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος φύσει. 1133
- 139 Λέγει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής· ὁ λόγος σάρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Καὶ τοῦτο δὲ ὁ ἐν ἀγίοις ἐρμηνεύων Κύριλλος λέγει τάδε Ioh. 1, 14 25
- 140 Ἐπεξεργάζεται χρησίμως τὸ εἰρημένον ὁ εὐαγγελιστής καὶ εἰς ἐμφανεστέραν ἄγει διάνοιαν τὴν τοῦ θεωρήματος δύναμιν. ἐπειδὴ γὰρ ἔφη σάρκα γεγενῆσθαι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ἵνα μή τις ἐκ πολλῆς ἀμαθίας τῆς μὲν ἰδίας αὐτὸν ὑπολάβοι φύσεως ἐκδραμεῖν, μεταπεποιῆσθαι δὲ ὄντως εἰς σάρκα καὶ παθεῖν, ὅπερ ἦν ἀδύνατον (ἀλλοιώσεως γὰρ ἀπάσης καὶ μεταβολῆς τῆς ἐφ' ἑτερόν τι κατὰ τὸν τοῦ πως εἶναι λόγον τὸ θεῖον ἀπώικισται), καλῶς τε σφόδρα ποιῶν ὁ θεολόγος ἐπήνεγκεν εὐθύς ὅτι ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα δύο νοήσας τὰ σημαίνόμενα τὸν τε σκηνοῦντα καὶ τὸ ἐν ᾧ ἢ σκήνωσις, μὴ εἰς σάρκα παρατετράφθαι νομίσης αὐτόν, σκηνώσαι δὲ μᾶλλον ἐν σαρκὶ ὡς ἰδίῳ προσχρησάμενον σώματι τῷ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου ναῶι. 30
- 141 Τί δὲ πρὸς τὸν ἀπόστολον λέγουσι σαφῶς ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει ἡγουν τῷ ἐνὶ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ τὰς δύο κηρύττοντα φύσεις ἐν τῷ λέγειν τοῦτο; φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών. δεῖ δὲ προσέχειν τὸν νοῦν ὅτι εἰπὼν ὁ ἀπόστολος, ὃς τὴν ὑπόστασιν τοῦ λόγου ἐσήμανεν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ὑπάρχειν μορφῇ, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς, καὶ οὐκ εἶπεν ὅτι τὸν ὑπάρχοντα ἐν μορφῇ δούλου ἔλαβεν, ἵνα μὴ προυποστάντα δείξει τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν Νεστορίου μανίαν· ἀλλ' εἶπεν ὅτι μορφὴν δούλου ἔλαβεν, τουτέστιν οὐσίαν ἀνθρώπου, δεικνύς ὅτι ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ λόγου τὴν ὑπαρξίν 34 Phil. 2, 5-7 1133 40

1-6 eadem habentur Doctr. 7 XIII [= Theodoret. eran. 2, 140 Sch.] p. 50, 16-24 7 καὶ πάλιν —
18 γνωριμώτερον om. Mai 22/23 = Leontius 16 24 Λέγει δὲ καὶ — 37 δούλου λαβών om. Mai
26-33 cf. Leont. 85

ἔσχεν ἢ σὰρξ, ἵνα εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐν μιᾷ ὑποστάσει ὑπάρχων ἐν ἑκατέραι μορφῇ, τουτέστιν φύσει, γνωρίζεται τῇ θείᾳ τε καὶ ἀνθρωπίνῃ. δῆλον γὰρ ὅτι ὁ θεὸς λόγος γεννηθεὶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς οὐ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεώς ἐστιν τῷ πατρί, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας καθ' ὃ θεός, ἰδίαν δὲ ἔχει τὴν ὑπόστασιν καθ' ὃ λόγος. καὶ ἐπ' ἑσχάτου τῶν ἡμερῶν
 5 γεννηθεὶς ὁ αὐτὸς κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας οὐ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεώς ἐστιν τῇ μητρί, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας. εἶτα πῶς οἱ Ἀκέφαλοι δύο ὑποστάσεων ἔνωσιν λέγουσι, καίτοι δύο ὑποστάσεων ἔνωσιν τὴν καθ' ὑπόστασιν οὐκ ἐπιδεχομένων; ἢ ἀγνοοῦσιν ὅτι καὶ Νεστόριος διὰ τὴν τοιαύτην πλάνην κατεκρίθη δύο ὑποστάσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας εἰσάγων; ἀλλὰ τούτων οὕτως ὄντων καὶ Νεστορίου καὶ πάσης μᾶλλον αἰρέσεως βδελυρότερα
 10 δόγματα λέγειν ἀνέχονται οἱ Ἀκέφαλοι ἢ συναινεῖν τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς πρὸς αὐτούς· τὸ δ' αὐτὸ τοῦ ἀποστόλου ῥητὸν ἐξηγούμενος καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Ἀμβρόσιος ἐν τῷ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ γράφει τάδε

Κάλλιστα κέχρηται τῇ τῶν αὐτῶν ἐπαναλήψει ῥημάτων ὁ ἀπόστολος λέγων περὶ τοῦ κυρίου 142
 Phil. 2, 6 u. 7 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι
 15 ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών. τί ἐστι μορφὴ θεοῦ, εἰ μὴ ἐν τῷ πληρώματι τῆς θεότητος ἐκεῖνο τὸ τῆς θείας τελειότητος ἐκτύπωμα; οὐκοῦν ἐν τῷ τελείῳ τῆς θεότητος ὧν ἐκένωσεν ἑαυτὸν καὶ ἔλαβεν τὸ τέλειον τῆς κατὰ ἄνθρωπον φύσεως ὀλοκλήρου καὶ ὡς οὐδὲν ἔλιπεν τῷ θεῷ, οὕτως οὔτε τῷ καταρτισμῷ τῷ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, ἵνα τέλειος ἐν ἑκατέραι φύσει τυγχάνῃ.

20 Καὶ πάλιν ὁ ἐν ἀγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας λέγει 143
 τάδε

Διὰ τοῦτο αἱ ἅγιοι γραφαὶ θεὸν ἀφράστως κηρύττουσιν τὸν λόγον καὶ τοῦτον ἐπ' ἑσχάτου ἐκ παρθένου ἄνθρωπον γεννηθέντα, ἵνα μήτε θεὸς ἀπιστηθῆι μήτε σαρκὸς γέννησις ἀρνηθῆι. ὅπου δὲ σαρκὸς ὄνομα, ἐκεῖ πάσης τῆς συστάσεως ἢ ἁρμονία χωρὶς ἁμαρτίας. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ
 25 ὀνόματος τοῦ ἀνθρώπου τὸ πάθος ἰστώσι καὶ οὐχ ὑπερβαίνουσιν, ὡς γέγραπται ἐν πάσαις ταῖς ἁγίαις γραφαῖς· περὶ δὲ τῆς θεότητος τοῦ λόγου τὴν ἀτρεπτότητα καὶ τὴν ἀφραστότητα ὁμολογοῦσι. διὰ τοῦτο θεολογεῖται μὲν <ὁ> λόγος, γενεαλογεῖται δὲ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἵνα πρὸς ἑκάτερα ἦι ὁ αὐτὸς φυσικῶς καὶ ἀληθινῶς.

29 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἀγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ γράφει τάδε 144
 Εἰ δὲ πιστεύετε διδασκόμενοι ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ὅτι θεὸς ὦν ὁ λόγος υἱὸς ἀνθρώπου γέγονεν, γνώσεσθε ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ Χριστὸς καὶ θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός, ἵνα τὸ διπλοῦν κήρυγμα τῆς αὐτοῦ ἐπιδημίας εὐαπόδεικτον ἔχη τὴν πίστιν τοῦ τε πάθους καὶ τῆς ἀπαθείας.

Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Κύριλλος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου λέγει τάδε 145
 Οὐκοῦν ὁ στατήρ ὁ ἀληθινός τε καὶ νοητός καὶ ὡς ἐν τύπῳ τῷ ἐξ ὕλης δηλούμενος αὐτός
 35 ἐστὶν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ὁ διπλοῦς χαρακτήρ.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τόμου δευτέρου λέγει τάδε 146
 Καὶ οὐ δῆπου φαμὲν ἀνάχυσιν ὡσπερ τινὰ συμβῆναι περὶ τὰς φύσεις, ὡς μεταστῆναι μὲν τὴν τοῦ λόγου φύσιν εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου τυχόν, ἀλλ' οὐδ' αὖ τὴν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ λόγου· νοουμένης δὲ μᾶλλον καὶ ὑπαρχούσης ἑκατέρας ἐν τῷ τῆς ἰδίας φύσεως ὄρωι πεπρᾶχθαι
 40 φαμὲν τὴν ἔνωσιν.

20 καὶ πάλιν ὁ ἐν ἀγίοις — 31, 21 ἀποστολικὴ ἐκκλησίαι om. Mai 34/35 habetur Doctr. 4 VIII
 37-40 ibidem 2 XXXII

C

27 ὁ om. C

- 147 Καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ δὲ βιβλίῳ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου ὁ αὐτὸς ἐν ἀγίοις Κύριλλος λέγει τάδε
 Κἂν τούτῳ δὴ μάλιστα θαυμάσαι προσήκει τὸν ἅγιον εὐαγγελιστὴν ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο διαρρήδην ἀνακεκραγότα· οὐ γὰρ ὅτι γέγονεν ἐν σαρκί, ἀλλ' ὅτι γέγονεν σὰρξ, οὐκ ἀπενάρκησεν εἰπεῖν, ἵνα δείξῃ τὴν ἑνωσιν. καὶ οὐ δήπου φαμέν ἢ τὸν ἐκ θεοῦ καὶ πατρὸς λόγον εἰς τὴν τῆς σαρκὸς μεταπεποιθῆσθαι φύσιν ἡγουν τὴν σάρκα μεταχωρῆσαι πρὸς τὴν τοῦ λόγου φύσιν· μένει γὰρ ἐκάτερον ὕπερ ἐστὶ τῆι φύσει. PG 73, 580 Ioh. 1, 14
- 148 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὁ τῆς Νυσαέων ἐπίσκοπος ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τῷ κατ' Ἐυνομίου λέγει τάδε
 Καὶ ὡς ἂν μή τις τῆι ἀκηράτῳ φύσει τὸ εἰς τὸν σταυρὸν πάθος προστρίβῃτο, δι' ἐτέρων τρανώτερον τὴν τοιαύτην ἐπανορθοῦται πλάνην μεσίτην αὐτὸν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀνθρωπὸν καὶ θεὸν ὀνομάζων, ἵνα ἐκ τοῦ τὰ δύο περὶ τὸ ἐν λέγεσθαι τὸ πρόσφορον νοῦτο περὶ ἐκάτερον, περὶ μὲν τὸ θεῖον ἢ ἀπάθεια, περὶ δὲ τὸ ἀνθρώπινον ἢ κατὰ τὸ πάθος οἰκονομία. c. Eunom. III 4 P. 131, 24-132, 2 Jaeg.
- 149 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Ἀμβρόσιος ἐν τῷ περὶ θείας ἐνανθρωπήσεως λόγῳ διδάσκει ταῦτα
 Τοὺς δὲ λέγοντας ψιλὸν ἀνθρωπὸν τὸν Χριστὸν ἢ παθητὸν τὸν θεὸν ἢ εἰς σάρκα τραπέντα ἢ συνουσιωμένον ἐσχρήναι τὸ σῶμα ἢ οὐρανόθεν τοῦτο κεκομικέναι ἢ φάντασμα εἶναι ἢ θνητὸν λέγοντας τὸν θεὸν λόγον καὶ δεδεῆσθαι τῆς παρὰ τοῦ πατρὸς ἀναστάσεως ἢ ἄψυχον σῶμα ἢ ἄνουν ἀνθρωπὸν ἀνειληφέναι ἢ τὰς δύο οὐσίας τοῦ Χριστοῦ κατὰ ἀνάκρασιν συγχυθείσας μίαν γεγενῆσθαι οὐσίαν καὶ μὴ ὁμολογοῦντας τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δύο εἶναι οὐσίας ἀσυγχύτους, ἐν δὲ πρόσωπον καθ' ὃ εἰς Χριστός, εἰς υἱός, τούτους ἀναθεματίζει ἢ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. 15
- 150 Ἰκανὰ μὲν οὖν ἡγοῦμεθα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μίαν μὲν ὑπόστασιν ἦτοι ἐν πρόσωπον εἶναι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν δυαδί δὲ φύσεσιν αὐτὸν γνωρίζεσθαι, τουτέστιν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι, τὰ τε ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν παρατεθειμένα πατέρων, εἰ καὶ ὀλίγα ἐκ πολλῶν προηγάγομεν, ἵνα μὴ πλήθος τοῖς γραφομένοις ποιήσωμεν. πλὴν ἐπειδὴ ἔστιν ὅτε καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἢ ἀλήθεια φανεροῦται, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ δαίμονες τὸν Χριστὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἄκοντες ὁμολόγησαν, δείξωμεν καὶ αὐτὸν Σευῆρον τὸν Ἀπολιναρίου διάδοχον καὶ τὴν τῶν Ἀκεφάλων αὐξήσαντα πλάνην ὁμολογοῦντα ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες δύο φύσεις ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἀδιαβλήτως εἰρήκασιν. λέγει γοῦν ἐν τῷ λόγῳ ὃν ἔκθεσιν πίστεως δῆθεν ὀνομάζει, τάδε 20 1133 25 1136 30
- 151 Τὸ δὲ λέγειν δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ πάσης κατηγορίας ἐπίμεστον, εἰ καὶ ὑπὸ πλειόνων τῶν ἁγίων πατέρων ἀμέμπτως εἴρηται.
- 152 Καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ὁ αὐτὸς Σευῆρος· καὶ μὴ πάλιν εἴπημι ὡς τῆι λέξει τῆι τῶν δύο φύσεων τινὲς τῶν πατέρων ἐχρήσαντο, ἐχρήσαντο γὰρ ἀδιαβλήτως, ὡς προείπομεν, κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου τῆς νόσου τῶν Νεστορίου καινοφωνιῶν τὰς ἐκκλησίας ἐπινοημένης ἐπὶ πλέον ἢ λέξις ἀπεδοκιμάσθη· καὶ γὰρ διὰ τὰς νόσους τὰ φάρμακα. οὐ δύνανται τοίνυν αἱ τῶν ἄλλων πατέρων φωναὶ τῶν ἀδιαβλήτως χρησαμένων τῆι λέξει κατὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου προφέρεσθαι πρὸς τὴν ἐνσκήψασαν νόσον τὴν θεραπείαν ἐπινοήσαντος, τὸ πλέον φημί, κἂν αὐτοῦ Κυρίλλου εἶεν φωναὶ πρὸ τούτου λεχθεῖσαι. 35

15-21 habentur Doctr. 2 XVII cf. 10 I. II [= Theodoret. eran. 2, 141 Sch.] 31 ἐπὶ Χριστοῦ —
 39 λεχθεῖσαι om. Mai 31-39 habentur apud Eustathium monachum PG 86 p. 904. 905

1136 Εἶτα τοῖς αὐτοῖς ἐμμένων καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς λέγει μὴ δύνασθαι τὰς τῶν πατέρων φωνὰς 153
 τῶν ἀδιαβλήτως τῆι λέξει χρησαμένων προφέρεσθαι, κἂν αὐτοῦ Κυρίλλου εἶεν πρὸ τούτου λεχθεῖ-
 σαι. εἰ τοίνυν πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας, ἔτι μὴν καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον ἀδιαβλήτως
 τῆι λέξει χρῆσασθαι καὶ αὐτὸς Σευῆρος ὁμολογῆι, τίς ἄρα τοιαύτην ἔσχεν αὐθεντίαν, ὥστε τὴν
 5 τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδοκιμάσαι διδασκαλίαν; ἢ πῶς πατέρας ὀνομάζει Σευῆρος ὧν ἀποδοκι-
 μασθῆναι λέγει τὰ δόγματα; ἀλλὰ πρόδηλον ἑαυτὸν δεικνυσιν ὡς τὴν ἀλήθειαν ἀποφυγεῖν μὴ
 δυνάμενος ὁμολόγησε μὲν τὴν τοιαύτην φωνὴν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων εἰρησθαι, βουλευθεὶς δὲ
 τῆι οἰκείαι νόσωι συνηγορεῖν λέγει διὰ τὰς Νεστορίου βλασφημίας ἀποδοκιμασθῆναι τὰς τῶν
 ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, ἐφ' ᾧ καὶ γελᾶν ἄξιον. διὰ δὲ τούτων τοὺς τε ἁγίους πατέρας
 10 ἀθετεῖν ἐπεχείρησεν καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον συκοφαντεῖν οὐκ ἀπώκνησεν ὡς καὶ τοῖς πρώην
 παρ' αὐτοῦ εἰρημένους καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντιούμενον. πλὴν ἐπειδὴ ἐκεῖνος μέχρι τῶν
 Νεστορίου χρόνων λέγει τοὺς ἁγίους πατέρας ἀδιαβλήτως τῆι τοιαύτηι χρῆσασθαι φωνῆι, ἡμεῖς
 δεῖξομεν ὅτι ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τῆι τῶν δύο φύσεων φωνῆι ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ σωτήρος
 χρησάμενος κατέκρινεν Νεστόριον καὶ πάλιν μετὰ τὴν Νεστορίου κατάρκισιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις
 15 Κύριλλος τῆι ὁμοίαι ἐχρήσατο διδασκαλίαι. εἶοικε γὰρ Σευῆρος μήτε τοὺς ἁγίους νοήσας
 πατέρας μήτε τὴν αἰτίαν ἐφ' ἣι κατεκρίθη Νεστόριος· οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες τῆς θεότητος τοῦ
 Χριστοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος δύο φύσεις ἠνωμένας ὁμολογοῦντες ἀπηγόρευσαν δύο ὑποστάσεις
 ἢ δύο πρόσωπα ἢ δύο υἱοὺς ἐπ' αὐτοῦ λέγειν. Νεστορίου γὰρ φύσιν καὶ ὑπόστασιν καὶ πρό-
 σωπον ταυτὸν εἶναι ὁμολογοῦντος καὶ διὰ τοῦτο τῶν δύο φύσεων τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀρνού-
 20 μένου καὶ ἀνὰ μέρος καὶ ἰδιουποστάτως τὰς δύο φύσεις λέγοντος καὶ ἐντεῦθεν δύο υἱοὺς καὶ δύο
 Χριστοὺς ἀναπλάττοντος διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ βλασφημίαν ὑπὸ τῶν ἁγίων κατεκρίθη πατέ-
 ρων. ἀμέλει τοι ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τὴν Ἰουδαϊκὴν αὐτοῦ μανίαν ἐλέγχων ἐν τῆι κατ' Ἐφεσον
 συνόδωι τοὺς ἁγίους πατέρας προήγαγεν ἀπαγορεύοντας μὲν τὸ λέγειν δύο υἱοὺς, δύο δὲ φύσεις
 καὶ ἕνα υἶδν κηρύττοντας, καὶ Γρηγόριον μὲν ἐν τῆι πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῆι λέγοντα ταῦτα
 25 Εἴ τις εἰσάγει δύο υἱοὺς, ἕνα μὲν τὸν ἐκ θεοῦ καὶ πατρός, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς μητρός, ἀλλ'
 οὐχ ἕνα καὶ τὸν αὐτόν, καὶ τῆς υἰοθεσίας ἐκπέσει τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύουσιν.
 φύσεις μὲν γὰρ δύο θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα· υἱοὶ δὲ οὐ δύο οὐδὲ θεοί.
 οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δύο ἄνθρωποι, εἰ καὶ οὕτως ὁ Παῦλος τὸ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἐκτὸς
 29 προσηγόρευσεν.
 Ἄμβρόσιον δὲ τὸν Μεδιολάνου ταῦτα διδάσκοντα· σιγάτωσαν αἱ περὶ τῶν λόγων μάταιαι ζητή- 155
 σεις· ἢ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία οὐκ ἐν πειθοῖς λόγων ἐστίν, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει δυνάμεως. φυλά-
 ξωμεν τὴν διαφορὰν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός· εἷς ἐν ἑκατέραι λαλεῖ ὁ τοῦ θεοῦ υἱός· ἑκατέρα
 γὰρ φύσις ἐστὶν ἐν αὐτῶι. ὁ αὐτὸς λαλεῖ καὶ οὐχ ἐνὶ πάντοτε διαλέγεται τρόπωι. ὀραῖς
 γὰρ ἐν αὐτῶι νῦν μὲν δόξαν θεοῦ, νῦν δὲ πάθη ἀνθρώπου· ὡς θεὸς λαλεῖ τὰ θεῖα, ἐπειδὴ λόγος
 35 ἐστίν, ὡς ἄνθρωπος λαλεῖ τὰ ἀνθρώπινα, ἐπεὶ ἐν τῆι ἐμῆι οὐσίαι διαλέγεται.
 Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῆι κατακρίσει Νεστορίου παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου προενεχθέντα· 156
 ἀποδείξομεν δὲ αὐτὸν καὶ μετὰ τὴν κατάρκισιν Νεστορίου ἐκ τε τῆς πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς
 συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐκ τε τῶν γραφέντων πρὸς Εὐλόγιον τὴν περὶ τῶν δύο φύσεων ἐπὶ τοῦ

Exc. Ephes. XIII
 [Act. Conc. I 1, 2
 p. 45, 24-28]
 Eph. 1, 5

2 Cor. 4, 16

de fide 2, 77

1 Cor. 2, 4

24-p. 35, 41 καὶ Γρηγόριον — πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν om. Mai 30-35 in Gestis Ephesenis Graecis [Act. Conc. I 1, 2 p. 42, 27-43, 4] Iustiniano praesto erant ipsa Ambrosii verba Latina; usus est non uersione quae nunc illis inserta est, sed tali qualis praeter pauca habetur non diuersa Doctr. 2 XVI. de Leontio 37 non satis constat

C

21 καὶ διὰ C, καὶ del. C

Χριστοῦ ὀρθὴν ὁμολογίαν διδάσκοντα καὶ τοὺς οὕτω φρονοῦντας ἀποδεχόμενον. λέγει γὰρ ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ τάδε

- 157 Ἐπιλαμβάνονται τινὲς τῆς ἐκθέσεως ἧς πεποιήνται οἱ Ἀνατολικοὶ καὶ φασὶ· διὰ τί δύο φύσεις ὀνομαζόντων αὐτῶν ἠνέσχετο ἢ καὶ ἐπήνεσεν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας; οἱ δὲ τὰ Νεστορίου φρονοῦντες λέγουσι κάκεινον οὕτω φρονεῖν, συναρπάζοντες τοὺς οὐκ εἰδότας τὸ ἀκριβές. Act. Conc. I 1, 4
P. 35, 4-13
 χρῆ 5
 δὲ τοῖς μεμφομένοις ἐκεῖνα λέγειν ὅτι οὐ πάντα ὅσα λέγουσιν οἱ αἰρετικοί, φεύγειν καὶ παραιτεῖσθαι χρῆ· πολλὰ γὰρ ὁμολογοῦσιν ὧν καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν. οἷον Ἀρειανοὶ ὅταν λέγωσι τὸν πατέρα ὅτι δημιουργός ἐστι τῶν ὄλων καὶ κύριος, μὴ διὰ τοῦτο ἡμᾶς φεύγειν ἀκόλουθον τὰς τοιαύτας ὁμολογίας; οὕτως ἐπὶ Νεστορίου, κὰν λέγητι δύο φύσεις τὴν διαφορὰν σημαίνων τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ θεοῦ λόγου· ἑτέρα γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις καὶ ἑτέρα ἡ τῆς σαρκὸς. ἀλλ' οὐκέτι τὴν ἔνωσιν ὁμολογεῖ μεθ' ἡμῶν. 10
- 158 Ἴδοῦ σαφῶς διδάσκει ὁ πατὴρ ὅτι οὐ διὰ τὸ λέγειν δύο φύσεις Νεστόριος κατεκρίθη, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν τῶν δύο φύσεων καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀπηρεῖτο δύο υἱοὺς ἀναπλάττων. ταύτην δ' αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν ἀνελεῖν βουλόμενος ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος εἶπεν μίαν φύσιν τοῦ υἱοῦ καὶ ἐπήγαγεν σεσαρκωμένην, σημαίνων ὅτι ἑτέρα ἐστὶ φύσις θεότητος καὶ ἑτέρα τῆς σαρκὸς, ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ εἷς Χριστὸς ὁ αὐτὸς υἱὸς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ οὐ δύο Χριστοὶ οὐδὲ δύο υἱοί. καὶ ἡ μὲν ἀγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία ὀρθῶς δέχεται πάντα τὰ παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου εἰρημένα, ἐν οἷς καὶ τὴν μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην ὡς σημαίνουσιν ἑτέραν εἶναι τῆς θεότητος φύσιν καὶ ἑτέραν τῆς σαρκὸς, ἐξ ὧν ὁ εἷς καὶ μόνος ἀπετελέσθη Χριστός. οἱ δὲ αἰρετικοὶ πάντα τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς εἰρημένα καταλιμπάνοντες ταύτης καὶ μόνης ἀντέχονται τῆς λέξεως κακῶς αὐτὴν ἐκλαμβάνοντες καὶ ἐντεῦθεν νομίζοντες τὸν πατέρα μίαν θεότητος καὶ σαρκὸς εἰρηκέναι φύσιν. ἀλλ' ὡσπερ τὸν δυσσεβῆ Νεστόριον ἀνὰ μέρος καὶ ἰδιουποστάτως τὰς φύσεις λέγοντα καὶ δύο υἱοὺς εἰσάγοντα ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος κατέκρινεν, οὕτω καὶ τοὺς μίαν θεότητος καὶ σαρκὸς ἐπὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντας φύσιν ἀποκηρύττει δεικνύς ὅτι οἱ τοῦτο λέγοντες ἐξ ἀνάγκης ὁμοούσιον τὴν σάρκα τῇ θεότητι ὁμολογοῦσι, κὰν τοῦτο ἀρνεῖσθαι προσποιῶνται. λέγει γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ κατὰ τῶν μίαν φύσιν θεότητος καὶ σαρκὸς λεγόντων καὶ μεμφομένων αὐτῶν διὰ τί τοὺς Ἀνατολικούς ἐδέξατο δύο φύσεις ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντας τάδε 15
20
25
- 159 Παρασκευάζε δὲ αὐτοὺς προσέχειν τῇ ἀναγνώσει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου πάπα Ἀθανασίου, ὅτι ἐκεῖ φιλονεικούντων τινῶν καὶ λεγόντων ὅτι ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ὁ θεὸς λόγος μετεποίησεν ἑαυτῶν τὸ σῶμα, ἄνω καὶ κάτω δυσχυρίζεται ὅτι οὐχ ὁμοούσιον ἦν τῶν λόγων τὸ σῶμα· εἰ δὲ οὐχ ὁμοούσιον, ἑτέρα πάντως καὶ ἑτέρα φύσις, ἐξ ὧν ὁ εἷς καὶ μόνος νοεῖται Χριστός. κάκεινο δὲ μὴ ἀγνοεῖτωσαν· ὅπου γὰρ ἔνωσις ὀνομάζεται, οὐχ ἑνὸς πράγματος σημαίνεται σύννοδος, ἀλλ' ἢ δύο ἢ καὶ πλείονων καὶ διαφερόντων ἀλλήλοις κατὰ φύσιν. εἰ τοίνυν λέγομεν ἔνωσιν, ὁμολογοῦμεν ὅτι σαρκὸς ἐψυχωμένης νοερώς καὶ λόγου, καὶ οἱ δύο λέγοντες φύσεις οὕτω νοοῦσιν· πλὴν τῆς ἐνώσεως ὁμολογουμένης οὐκέτι δίστανται ἀλλήλων τὰ ἐνωθέντα. Act. Conc. t. I 1, 4
P. 36, 3-11
30
35
- 160 Προσέχειν τοίνυν δεῖ τῇ τοῦ πατρὸς διδασκαλίᾳ τοὺς ἀναγινώσκοντας ὅτι ἑτέραν φύσιν τῆς θεότητος καὶ ἑτέραν τῆς σαρκὸς εἰπὼν ἕνα Χριστὸν ἀποτελεσθῆναι διδάσκει καὶ οὐ μίαν φύσιν. ἀμέλει οὐδαμοῦ εὐρίσκεται εἰρηκῶς μίαν φύσιν Χριστοῦ, ἀλλ' ὁσάκις εἶπεν μίαν φύσιν, ἢ τοῦ λόγου ἢ τοῦ υἱοῦ εἶπεν καὶ ἐπήγαγεν σεσαρκωμένην, ἵνα δείξει μὴ μόνον ἐν τῇ θεΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τὸν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν ὑπάρχειν. πῶς γὰρ ἠδύνατο μίαν φύσιν θεότητος καὶ σαρκὸς ὁ ἐν ἀγίοις 40

Κύριλλος λέγειν, ὅπου γε ἐν πολλοῖς τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων λέγει ὅτι οὐκ ἀνήρηται ἡ τῶν φύσεων διαφορὰ διὰ τὴν ἔνωσιν; εἰ δὲ οὐκ ἀνήρηται, οὐκ ἄρα μία φύσις τοῦ Χριστοῦ.

Ἐφεξῆς δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ πλατύτερον ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος μαρτυρῶν τοῖς 161 Ἀνατολικοῖς ὡς ὀρθῶς τὰ περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 5 δογματίσασιν ἐπάγει τάδε

Act. Conc. I. c.
p. 36, 13-37, 2

Οἱ γὰρ ὁμολογοῦντες ὅτι ἐκ θεοῦ πατρὸς γεννηθεὶς ὁ μονογενὴς λόγος ἐγεννήθη ὁ αὐτὸς κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός, καὶ ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος, καὶ ὅτι ἐν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ὅτι οὐ δύο υἱοί, οὐ δύο Χριστοί, ἀλλ' εἷς, πῶς ταῖς Νεστορίου συμφέρονται δόξαις; Νεστόριος μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἐξηγήσεσι προσποιεῖται λέγειν 'εἷς υἱὸς καὶ εἷς κύριος', ἀλλ' ἀναφέρει τὴν 10 υἰότητα καὶ τὴν κυριότητα ἐπὶ μόνον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον· ὅταν δὲ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκονομίαν, πάλιν ἕτερον κύριον τὸν ἐκ γυναικός ἰδίαι ἀνθρωπὸν φησὶν συναφθέντα τῇ ἀξίαι ἢ τῇ ἰσοτιμίαι. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι διὰ τοῦτο ὁ θεὸς λόγος Χριστὸς ὀνομάζεται, ὅτι ἔχει τὴν συνάφειαν τὴν πρὸς τὸν Χριστόν, πῶς οὐκ ἐναργῶς ἐστὶ λέγειν δύο Χριστούς, εἰ Χριστὸς πρὸς Χριστόν ἔχει συνάφειαν ὡς ἄλλος πρὸς ἄλλον; οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς οὐδὲν εἰρήκασι τοιοῦτον, τὰς δὲ φωνὰς διαιροῦσι 15 μόνον. διαιροῦσι δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς τὰς μὲν θεοπρεπεῖς εἶναι λέγειν, τὰς δὲ ἀνθρωπίνας, τὰς δὲ κοινοποιηθείσας ὡς ἐχούσας ὁμοῦ τὸ θεοπρεπεὲς καὶ τὸ ἀνθρώπινον, πλην εἰρημένας παρὰ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ οὐχ ὡς Νεστόριος τὰς μὲν τῷ θεῷ λόγῳ ἰδικῶς ἀπονέμει, τὰς δὲ τῷ ἐκ γυναικός ὡς ἐτέρῳ υἱῷ. ἕτερον δὲ ἐστὶ φωνῶν εἰδέναι διαφορὰν καὶ ἕτερον τὸ μερίζειν δυοὶ προσώποις ὡς ἐτέρῳ καὶ ἐτέρῳ.

Καὶ ἱκανὰ μὲν ἦν καὶ ταῦτα κατασχῆναι τοὺς Ἀκεφάλους τοὺς ἀκολουθοῦντας τῇ Σευήρου 162 πλάνῃ· πλην καὶ ἐξ ἐτέρων ἔτι ἐπιδείξομεν ὅτι μετὰ τὴν Νεστορίου κατάκρισιν ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τῇ αὐτῇ ἐπέμεινεν διδασκαλίαι. Ἰωάννου γὰρ τοῦ ἐν ὀσίαι τῇ μηνί ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας γενομένου ἅμα τῇ ὑπ' αὐτὸν συνόδοι συνοδικὴν ἐπιστολὴν ποιησαμένου πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον καὶ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν Αἰγυπτιακὴν σύνοδον καὶ τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν 25 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀποκομίσαντος Παύλου τοῦ τῆς ὀσίας μηνῆς γενομένου ἐπισκόπου τῆς Ἐμισσηνῶν πόλεως ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν δεξάμενος καὶ εὐρῶν ἐν αὐτῇ τὰ τῆς ἐκκλησίας ὀρθὰ δόγματα τὴν πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς ἔνωσιν ἡσπάσατο καὶ συνοδικὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν ἐποίησατο, ἧς μέρος τῷ παρόντι συνείδομεν ἐνθεῖναι λόγῳ ἔχον οὕτως

Act. Conc. t. I 1, 4
p. 16, 21-17, 25

"Ὅτι δὲ περιττὴ παντελῶς καὶ οὐκ εὐάφομος τῶν ἐκκλησιῶν ἡ διχοστασία γέγονεν, νῦν μὰ 163 λιστα πεπληροφορημέθα τοῦ κυρίου μου τοῦ θεοσεβεστάτου Παύλου τοῦ ἐπισκόπου χάρτην προκομίσαντος ἀδιάβλητον ἔχοντα τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν καὶ ταύτην συντετάχθαι διαβεβαιουμένου παρὰ τε τῆς σῆς ὁσιότητος καὶ τῶν αὐτόθι θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων. ἔχει δὲ οὕτως ἢ συγγραφῇ, ἢ καὶ αὐταῖς ταῖς λέξεσιν ἐντέθειται τῇδε ἡμῶν τῇ ἐπιστολῇ. περὶ δὲ τῆς θεοτόκου παρθένου ὅπως καὶ φρονοῦμεν καὶ λέγομεν, τοῦ τε τρόπου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μο- 35 νογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἀναγκαίως, οὐκ ἐν προσθήκῃς μέρει, ἀλλ' ἐν πληροφορίας εἶδει, ὡς ἀνωθεν ἐκ τε τῶν θείων γραφῶν ἐκ τε τῆς παραδόσεως τῶν ἁγίων πατέρων παρειληφότες ἐσχῆκαμεν, διὰ βραχέων ἐροῦμεν, οὐδὲν τὸ σύνολον προστιθέντες τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῇ ἐν Νικαίαι ἐκτεθείσῃ πίστει. ὡς γὰρ ἔφθημεν εἰρηκότες, πρὸς πᾶσαν ἐξαρκεῖ καὶ εὐσεβείας γυνῶσιν καὶ πάσης αἰρετικῆς κακοδοξίας ἀποκλήρυν. ἐροῦμεν δέ, οὐ κατατολμῶντες τῶν ἀνεφίκτων, ἀλλὰ τῇ 40 ὁμολογίαι τῆς οἰκειᾶς ἀσθενείας ἀποκλείοντες τοῖς ἐπιφύεσθαι βουλομένοις ἐν οἷς τὰ ὑπὲρ ἀνθρω-

C

17 περι C

37 τῇ²] postulatur τῶν, sed cf. notam ad Act. Conc. I. c. p. 17, 5

- πον διασκεπτόμεθα. ὁμολογοῦμεν τοιγαροῦν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτου δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. 5
 δύο γὰρ φύσεων ἔνωσις γέγονεν· δι' ὃ ἓνα Χριστόν, ἓνα υἱόν, ἓνα κύριον ὁμολογοῦμεν. κατὰ ταύτην τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἔνωσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν παρθένον θεοτόκον διὰ τὸ τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνώσει ἐαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν. τὰς δὲ εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περὶ τοῦ κυρίου φωνὰς ἴσμεν τοὺς θεηγόρους ἄνδρας τὰς μὲν κοινοποιοῦντας ὡς ἐφ' ἑνὸς προσώπου, τὰς δὲ διαιροῦντας ὡς ἐπὶ δύο 10
 φύσεων, καὶ τὰς μὲν θεοπρεπεῖς κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δὲ ταπεινὰς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα παραδιδόντας. ταύταις ὑμῶν ἐντυχόντες ταῖς ἱεραῖς φωναῖς οὕτω τε καὶ ἑαυτοὺς φρονοῦντας εὐρίσκοντες (εἷς γὰρ κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα) ἐδοξάσαμεν τὸν τῶν Eph. 4, 5
 ὄλων σωτῆρα θεόν, ἀλλήλοις συγχαίροντες ὅτι ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς καὶ τῇ παραδόσει τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων συμβαίνουσιν ἔχουσι πίστιν αἱ τε παρ' ὑμῶν καὶ αἱ παρ' ἡμῶν ἐκκλησίαι. 15
- 164 Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς συνοδικῇ ἐπιστολῇ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος· κατάδηλα δὲ ποιῆσαι βουλόμενος πάσῃ τῇ ὑπ' αὐτὸν συνόδῳ καὶ τῷ τῶν Ἀλεξανδρέων λαῷ τὰ δόγματα ἐφ' οἷς ἠνώθη ταῖς Ἀνατολικαῖς ἐκκλησίαις, προέτρεψεν τὸν ἐν ἁγίοις Παῦλον τῇ μεγάλῃ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ τὰ περὶ τῆς ὁρθῆς ὁμιλῆσαι πίστεως, ἐξ ὧν ἐστὶ τάδε 19
- 165 Ὁ συναίδιος τῷ πατρὶ καὶ τῶν πάντων κύριος καὶ δημιουργὸς τοσοῦτον ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ὥστε σὰρξ ἐγένετο, ἵνα ἀπὸ τοῦ εὐτελεστεροῦ τῆς φύσεως ἡμῶν μέρους τοὺς ὑπερβάλλοντας τοῦ θεοῦ περὶ ἡμᾶς οἰκτιροὺς δεῖξῃ. ὁ λόγος οὖν, φησί, σὰρξ ἐγένετο, καὶ οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλ' ἐπήγαγεν καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τὸ δὲ δεῦτερον τοῦ πρώτου ἐρμηνεία ἐστίν. τί ἐστὶν ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο; καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τουτέστιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει. ὅρα καὶ τὸν Ἰωάννην δύο φύσεις κηρύττοντα καὶ ἓνα υἱόν. ἕτερον σκηνὴ καὶ ἕτερον τὸ σκηνοῦν· ἕτερον ναὸς καὶ ἕτερον ὁ ἐνοικῶν θεός. πρόσεχε τῷ λεγομένῳ· οὐκ εἶπεν ἕτερος καὶ ἕτερος ὡς ἐπὶ δύο προσώπων ἢ δύο Χριστῶν ἢ δύο υἱῶν, ἀλλ' ἕτερον καὶ ἕτερον ὡς ἐπὶ δύο φύσεων. ὅτε οὖν εἶπεν καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐκήρυξεν τὰς δύο φύσεις, τότε ἐπήγαγεν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Ioh. 1, 14
 μονογενοῦς. οὐκ εἶπεν δύο υἱῶν, ἀλλ' ὡς μονογενοῦς. Ἡσαίας οὖν κηρύττει τὸν Ies. 7, 14
 Ἐμμανουήλ, τουτέστιν θεὸν ἐνανθρωπήσαντα. Πέτρος λέγει σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Mt. 16, 16
 θεοῦ, τὴν διττὴν φύσιν καὶ τὸ μοναδικὸν πρόσωπον τοῦ υἱοῦ. ὁ θεολόγος Ἰωάννης λέγει καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, δύο φύσεις καὶ τοῦ μονογενοῦς τὸ ἐν πρόσωπον.
- Τούτων δὲ οὕτω λεχθέντων ὁ μὲν λαὸς ἐπευφήμησεν, ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Κύριλλος βεβαιῶν τὰ παρὰ Παύλου λεχθέντα λέγει τάδε Act. Conc. t. I 1, 4
 p. 13, 6-21
 35
- 166 Ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαίας τῶν ἐν Χριστῷ διδασκάλων τὰς εὐστομίας προανακηρύττων ἔλεγεν ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. ἰδοὺ τοίνυν ἠν- Ies. 12, 3
 τλήσαμεν ὑμῖν ὕδωρ ἐξ ἁγίας πηγῆς, τοῦ προλαβόντος φημί διδασκάλου, ὃς ταῖς διὰ τοῦ πνεύματος δαιδουχίαις λελαμπρυσμένος διεσάφησεν ἡμῖν τὸ μέγα καὶ σεπτὸν τοῦ σωτῆρος μυστήριον, δι' οὗ σεσώσαμεθα πιστεύσαντες εἰς αὐτόν. 40
- 167 Ἐκ τῶν εἰρημένων τοίνυν ἀπάντων ἀποδέδεικται ὅτι ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος καὶ πρὸ τῆς Nestορίου κατακρίσεως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κατακρίσει καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ κατάκρισιν οὐ διέλιπεν τὴν 5*

περὶ τῶν δύο φύσεων ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ ὁμολογίαν ἀεὶ κηρύττων. ἀλλ' οὐδὲν τούτων Σευήρος ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς ἐνοῶν τοὺς μὲν πατέρας ὀνόματι δῆθεν πατέρας ἀποκαλεῖ, ἀρνεῖται δὲ τὰ παρ' αὐτῶν ὀρθῶς τῆ ἐκκλησίαι παραδεδομένα δόγματα, μὴ γινώσκων ὅτι Νεστόριος μὲν διὰ τὴν οἰκειάν ἀσέβειαν κατακέκριται, οὐ μὴν δι' ἐκεῖνον ἢ τῶν πατέρων ἀνήρηται δι-
 1137 δασκαλία. εἰ γὰρ κατὰ τὴν Σευήρου μακίαν τὰς φωνὰς τὰς παρὰ μὲν τῶν ἁγίων πατέρων ὀρθῶς εἰρημέναι, παρὰ δὲ αἰρετικῶν κακῶς ἐκλαμβανομένας παραιτεῖσθαι δεῖ, καὶ αὐτὴν ἀθετήσῃ τὴν θείαν γραφὴν, ἐξ ἧς πάντες αἰρετικοὶ τῆ οἰκειάι συνηγορεῖν οἴονται νόσωι, καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τοὺς ἐκεῖνου λήρους αἰ τε θεῖαι γραφαὶ καὶ αἰ τῶν πατέρων παραδόσεις ἀποδοκιμασθή-
 10 σονται.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἡμεῖς πρὸς τοὺς αἰρετικούς ἀθετοῦντας τὴν τῶν πατέρων διδασκαλίαν ἢ δὲ 168
 ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία τὰς μὲν τοιαύτας τῶν αἰρετικῶν ματαιολογίας ἀποστρεφομένη, φυλάτ-
 τουσα δὲ τὴν τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων τε καὶ πατέρων παράδοσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν
 κηρύττει μονογενῆ θεὸν λόγον κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς οὐσίαις, τῆ τε τοῦ
 θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τῆ τῆς παρθένου μητρὸς γνωριζόμενον. καὶ οἱ τοῦτο μὴ ὁμολογοῦντες
 15 ἢ τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς γέννησιν ἀπαρνοῦνται τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ τὴν ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· οὐ γὰρ
 τὴν οὐσίαν οὐκ ἔχει ὁ Χριστός, ἀπέστη κατ' αὐτοὺς καὶ τοῦ εἶναι υἱός. εἰ δὲ συνελανόμενοι
 ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας ὁμολογοῦσι μεθ' ἡμῶν υἱὸν εἶναι τὸν
 Χριστὸν κατὰ ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τὸν αὐτὸν κατὰ ἀλήθειαν υἱὸν εἶναι τῆς παρθένου
 20 μητρὸς, ὁμολογήσουσιν ἐξ ἀνάγκης ὡσπερ τὰς δύο γεννήσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὰς δύο
 οὐσίας ἔχειν αὐτόν. εἰ γὰρ καθὼς οἱ πατέρες διδάσκουσι, μήτε ἢ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ
 φύσις εἰς τὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μεταβέβληται φύσιν μήτε ἢ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς θεό-
 τητος μήτε μὴν ἢ διαφορὰ τῶν φύσεων ἀνήρηται διὰ τὴν ἔνωσιν, ἀλλ' ἔμεινεν ἐκάτερον ὅπερ
 ἐστὶ τῆ φύσει, καὶ διπλοῦν ἐστὶ τὸ περὶ αὐτοῦ κήρυγμα καὶ ἐν ἐκατέραις ταῖς οὐσίαις γνωρίζεται,
 25 τουτέστιν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι, πῶς οὐκ αἰσθάνονται τῆς οἰκειάς πλάνης οἱ μίαν τοῦ
 Χριστοῦ τερατευόμενοι φύσιν καὶ τῶν μὲν κατ' ἀλήθειαν πραγμάτων τὴν ἀναίρεσιν βλασφημοῦν-
 τες, ψιλὰ δὲ ὀνόματα θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος τῷ Χριστῷ χαρίζονται;

Ἄλλὰ πᾶσαν ὀρθὴν παρορῶντες διδασκαλίαν ἐκείναι μόνωι τὸν νοῦν προσέχουσιν τῷ νομίζειν 169
 ὅτι ἢ φύσις ἢ οὐσία καὶ μορφή ταυτὸν τῆ ὑποστάσει καὶ τῷ προσώπῳ δηλοῦσιν, ὅπερ καὶ
 30 πᾶσι τοῖς αἰρετικοῖς πρόφασις γίνεται πλάνης. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου καὶ ἐν τῷ ἤδη γρα-
 φέντι παρ' ἡμῶν λόγῳ πρὸς Ζωίλον τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ
 πατριάρχην ἱκανῶς ἀποδέδεικται, παραστησάντων ἡμῶν ὅτι φύσις καὶ οὐσία καὶ μορφή ταυτὸν
 δηλοῖ καὶ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ σημεινομένου λαμβάνονται, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ ἢ ὑπόστασις ἐπὶ τῶν καθ'
 34 ἕναστων λέγεται· πλὴν καὶ ἐνταῦθα δι' ἐτέρων μαρτυριῶν τῶν ἁγίων πατέρων τὸ αὐτὸ παρα-
 στήσομεν. εὐθύς γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας
 λέγει τάδε

Ὡσπερ γὰρ ἢ μορφή τοῦ θεοῦ τὸ πλήρωμα τῆς τοῦ λόγου θεότητος νοεῖται, οὕτως καὶ ἢ μορφή 170
 τοῦ δούλου ἢ νοερά τῆς τῶν ἀνθρώπων συστάσεως φύσις σὺν τῆ ὀργανικῆ καταστάσει ὁμο-
 39 λογεῖται.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἡμᾶς καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ἐκδιδάσκει τὴν 171
 πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν ἐρμηνεύων καὶ λέγων

35 εὐθύς γὰρ — p. 37, 13 μετέχουσιν οὐσίας om. Mai

c. Apollin. 2, 1
 [PG 21, 1133]

hom. 6, 1 [XI p. 234.
 235 Montf.]

Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων Phil. 2, 5-7
οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγάγησατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου
λαβών. μορφῇ θεοῦ, φησὶν, μορφὴν δούλου ἔλαβεν. ἡ μορφὴ τοῦ δούλου ἐνέργεια δούλου
ἐστὶν ἢ φύσις δούλου; πάντως δήπου φύσις δούλου. οὐκοῦν καὶ ἡ μορφὴ τοῦ θεοῦ φύσις,
οὐκ ἄρα ἐνέργεια.

5

172 Καὶ ὁ μέγας δὲ Βασίλειος ἐν τῷ κατ' Εὐνομίου λόγῳ λέγει τάδε PG 29, 673

Τὸ ἐν μορφῇ θεοῦ τὸ ἐν οὐσίᾳ ἐστὶ θεοῦ· οὐ γὰρ ἄλλο μορφὴ θεοῦ καὶ ἄλλο οὐσία θεοῦ, ἵνα
μὴ σύνθετος. ὁ κατὰ μορφὴν οὖν ἴσος καὶ κατ' οὐσίαν ἐστὶν ἴσος.

173 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Κύριλλος ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ τοῦ Θησαυροῦ λέγει τάδε PG 75, 124

“Ὅπου φύσεως ταυτότης, ἐκεῖ πάντως ἐστὶ καὶ τὸ ὁμοούσιον· κωλύει δὲ οὐδέν, μᾶλλον δὲ 10
ἀνάγκη πᾶσα τὸ ἐκ τινος φυσικῶς προελθὸν ὅμοιον εἶναι κατ' οὐσίαν αὐτῷ.

174 Καὶ πάλιν ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ· ὃν φύσις μία, τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ ὄνομα κοινόν, καὶ ὅπερ ibid. 200
ἂν τινι κατὰ φύσιν ὑπάρχηι, τοῦτο πάντως ἐγκρίσεται τοῖς τῆς αὐτῆς μετέχουσιν οὐσίας.

175 Ταῦτα τοίνυν εἰρήκαμεν δεικνύντες ὅτι οὐσία καὶ φύσις καὶ μορφὴ ταῦτόν δηλοῦσιν· ὅτι δὲ 15
οὐχὶ ταῦτόν ἐστιν οὐσία τε καὶ ὑπόστασις, ὡς οἱ αἰρετικοὶ πλανώμενοι λέγουσιν, καὶ ἐκ τῆς περὶ
τὴν ἁγίαν τριάδα θεολογίας ἔξεστι μαθεῖν. ὅτε γὰρ εἶπομεν θεόν, τὴν μίαν οὐσίαν τῆς ἁγίας
τριάδος σημαίνομεν· ὅτε δὲ λέγομεν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τότε τὰς τρεῖς ὑποστά- 1140
σεις εἶτ' οὖν τὰ τρία πρόσωπα τὰ ἐν τῇ μιᾷ φύσει τῆς θεότητος γνωριζόμενα παριστῶμεν. οὕτω
γὰρ ἡμᾶς καὶ ἡ θεία διδάσκει φωνὴ ἢ λέγουσα ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ- Gen. 1, 26
ραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἡ δὲ φωνὴ τοῦ ποιήσωμεν οὐχ ἑνός ἐστι προσώπου σημαντικὴ
κατὰ τὴν Σαβελλίου μανίαν· πληθυντικῶς γὰρ εἰρημένη τῆς ἁγίας τριάδος ἐστὶ δηλωτικὴ. καὶ
τὸ κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν τὴν μίαν οὐσίαν δηλοῖ πατρός καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· οὐ
γὰρ εἶπεν κατ' εἰκόνας, ἵνα μὴ διαφόρους τὰς οὐσίας τῆς τριάδος ὑπονοήσωμεν κατὰ τὴν Ἀρείου
μανίαν, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα, ἵνα μίαν οὐσίαν καὶ ὁμοούσιον δείξει τὴν ἁγίαν τριάδα. τὸ δὲ
εἰπεῖν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν τὸν ἄνθρωπον τὴν νοερὰν τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν ἐσήμανεν, 25
καθ' ἣν ἐσμὲν εἰκὼν τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ εἶπε ποιήσωμεν τόνδε, ἵνα μὴ πρόσωπον νοηθῆι, ἀλλ' εἶπεν
ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἵνα ἡ νοερὰ τῆς ἀνθρωπότητος φύσις δηλωθῆι. ὅτε δὲ τὰς ὑπο-
στάσεις παραστήσαι ἠβουλήθη, τότε τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ Ἀδάμ καὶ Εὐάν ἐκάλεσεν, ὅπερ
ἐστὶ πρόσωπα εἶτ' οὖν ὑποστάσεις.

176 Καὶ ἐκ τῶν ἁγίων δὲ πατέρων παραστήσομεν ὅτι φύσις καὶ ὑπόστασις οὐκ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ση- 30
μαινομένου λαμβάνεται, καὶ πρῶτον τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον παραστήσομεν ἐν τῷ περὶ τριάδος
λόγῳ ταύτην ἰδικῶς ἐμβάλλοντα αὐτῶν τὴν παράνοϊαν, ἐν ᾧ καὶ πρὸς πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν τὴν
διδασκαλίαν ποιούμενος λέγει τάδε

177 Ἐνωσθαι φαμέν τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν καθ' ἡμᾶς τε ἅμα καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς. ἔστιν μὲν γὰρ ὁμο- PG 75, 697
λογουμένως τῷ γεγεννηκότι πάντως που καὶ ὁμοούσιος, εἴπερ ἐστὶν ἀληθῶς υἱός τε καὶ ἐξ αὐ- 35
τοῦ· ἐν ἰδίᾳ δὲ ὢν ὑποστάσει τῆιδέ γε ἔχειν εὖ μάλα πεπιστευμένος οὐ καθάπερ ἡμεῖς ἀλλήλων
κατὰ νόμον σωμάτων διεστήκαμεν, καὶ αὐτὸς τοῦ πατρὸς τὴν εἰς ἅπαν ἔχων διατομήν, εἰς ἑτερό-
τητα δέ, τὴν καθ' ἕκαστον λέγω, φυσικὴν καὶ ἄρρητον ἔχων τὴν ἔνωσιν, οὐκ ἀνάχυσίν τινα τὴν

30 — p. 39, 9 Καὶ ἐκ τῶν ἁγίων — ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον om. Mai

C

29 ἢτ' οὖν C

εἰς ἀλλήλας παθουσῶν τῶν ὑποστάσεων κατὰ γε τὸ τίσιν δοκοῦν, ὡς τὸν αὐτὸν εἶναι πατέρα καὶ υἱόν, ἀλλ' ὄντος τε καὶ ὑφ' ἑσθηκότος ἑκατέρου καὶ ἰδίαν ἔχειν λεγομένου ὑπαρξίν ἢ τῆς οὐσίας ταυτότης βραβεύει τὴν ἔνωσιν. ἐν ἰδίαι φῆς οὖν εἶναι τὸν υἱὸν οὐσία παρὰ τὴν τοῦ πατρός; οὐκ ἐν οὐσίαι μᾶλλον ἑτέροι παρὰ τὴν ὡς θεοῦ, ἀλλ' ἐν ὑποστάσει τῆι ὡς υἱοῦ. ἕτερον γάρ τί
 5 ἐστὶν οὐσία καὶ ἕτερον ὑπόστασις; ναί· πολὺ γὰρ τὸ διεῖργον καὶ διὰ μέσου χωροῦν, εἴπερ ἐστὶν οὐσία τῶν καθ' ἕκαστα περιεκτική. τίνα φῆς τρόπον; βραδὺς γάρ, ὡς εἰκεν, ἐν γε τοῖς τοιούτοις ἐγώ. ἢ γὰρ οὐκ οἶσθα ὅτι κάμοι πως οὐκ ἐντριβῆς ὁ περὶ τούτων λόγος; ἰτέον δ' οὖν ἐπὶ τὴν ἐγγωροῦσαν βάσανον, ὡς ἐν εἰκόνι τυχὸν ἐν υπερτάτοις οὐσης ὑψώμασι τῆς θείας ὑπεροχῆς. οὐκοῦν τῆς οὐσίας ἢ δῆλωσις κατὰ κοινού τινος εἰκεν ἰέναι πράγματος, τὸ δὲ τῆς
 10 ὑποστάσεως ἑκάστου τυχὸν ὀνόματος καθ' ὧν τὸ κοινὸν κατηγορεῖται καὶ λέγεται. οἴου δὲ μεῦν ἐκεῖνο δηλοῦν. τὸ ποῖόν τι διοριζόμεθα τὸν ἄνθρωπον; ζῶιον λογικὸν καὶ θνητόν. τὸν αὐτῶι πρέποντα τιθέμενοι λόγον, καὶ τοῦτο οὐσίας ὄρον εἶναι φαμέν κατὰ παντὸς ἰούσης τῶν κατὰ μέρος ὑφ' ἑσθηκότων. ὑπὸ οὖν τὸ κοινὸν δὴ τοῦτο, τουτέστι τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὄρον πίπτει μὲν, οἶμαι, Θωμᾶς τε καὶ Μάρκος ἢ, φέρε εἰπεῖν, Πέτρος τε καὶ Παῦλος· καὶ
 15 τὴν μὲν οὐσίαν ὡδὶ κατασημήναι τις ἂν, τῶν δὲ καθ' ἕκαστον νοουμένων οὐπω σαφῆ τε καὶ ἐναργῆ τὴν δῆλωσιν ἐποίησατο. οὐ γὰρ εἴ τι ἄνθρωπος ἀπλῶς, τοῦτό ἐστιν Πέτρος καὶ Παῦλος. Θωμᾶν δὲ καὶ Πέτρον εἰπὼν τοῦ μὲν τῆς οὐσίας ὄρου οὐκ ἐξοίσει τὸ δηλούμενον (ἄνθρωπος γὰρ οὐδὲν ἤττον ἐστίν), ἐν εἶδει δὲ ὄντα τῶι τοιούτῳ [δὲ] τυχὸν καὶ ἐν ὑποστάσει τῆι ἰδικῆι καὶ μεμερισμένως ὑπέδειξεν. ἢ οὐσία τοιγαροῦν καὶ κατὰ ἀνθρώπου παντὸς ἄτε δὴ τὸν κοινὸν τοῦ γένους ὡδί-
 20 νουσα λόγον, ἢ δὲ ὑπόστασις καθ' ἑνὸς ἂν νοῦτο πρεπωδέστερον οὔτε τῆς κοινότητος ἐξιστάσα τὸ δηλούμενον οὔτε μὴ ἀναχέουσα τε καὶ ἀνακρινῶσα πρὸς τὸ ἀσυμφανὲς ἔτι τῶν καθ' ἕκαστόν τι καὶ ἰδικῶς.

Τούτων τοίνυν παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις εἰρημένων Κυρίλλου δέδεικται σαφῶς ὅτι οὐσία καὶ ὑπό- 178
 στασις οὐ ταὐτὸν δηλοῖ, ἀλλ' ἢ μὲν οὐσία τὸ κοινόν, ἢ δὲ ὑπόστασις τὸ καθ' ἕκαστον σημαίνει.
 25 δεῖξομεν δὲ πάλιν τοὺς ἀγίους πατέρας διδάσκοντας ὅτι ἢ ὑπόστασις ταὐτὸν τῶι προσώπῳ δηλοῖ. εὐθέως γοῦν τὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰς τὴν τῶν ἐπισκόπων παρουσίαν παραστήσομεν ἑκάτερον ἡμᾶς ἐκιδάσκοντα ὅτι τε οὐσία οὐ ταὐτὸν ἐστὶ τῆι ὑποστάσει καὶ ὅτι οὐδὲν ἕτερον ἢ ὑπόστασις δηλοῖ ἢ τὸ πρόσωπον. λέγει τοίνυν οὕτως

or. 42, 16
 [PG 36, 476]

Πιστεύομεν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ὁμοουσίᾳ τε καὶ ὁμόδοξα, ἐν οἷς καὶ τὸ βᾶ- 179
 30 πτισμα τὴν τελείωσιν ἔχει ἐν τε ὀνόμασι καὶ σχήμασι (οἶδας ὁ μυηθεὶς), ἀρνήσις δὲ ἀθείας καὶ ὁμολογία θεότητος, καὶ οὕτω καταρτιζόμεθα τὸ μὲν ἐν τῆι οὐσίαι γινώσκοντες καὶ τῶι ἀμερίστῳ τῆς προσκυνήσεως, τὰ δὲ τρία ταῖς ὑποστάσεσιν εἴτ' οὖν προσώποις, ὅ τι σοι φίλον. μηδὲ γὰρ οἱ περὶ ταῦτα ζυγομαχοῦντες ἀσχημονεῖτῶσαν ὡσπερ ἐν ὀνόμασι κειμένης ἡμῖν τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' οὐκ ἐν πράγμασι. τί γὰρ φατέ οἱ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις φάσκοντες; μὴ τρεῖς οὐσίας
 35 ὑπολαμβάνοντες τοῦτο λέγετε; μέγα οἶδ' ὅτι βοήσετε κατὰ τῶν οὕτως ὑπειληφότων· μίαν γὰρ καὶ τὴν αὐτὴν τῶν τριῶν δογματίζομεν. τί δὲ οἱ τὰ πρόσωπα; μὴ ἐν οἷόν τι σύνθετον ἀναπλάσσετε καὶ τριπρόσωπον ἢ ἀνθρωπόμορφον ὅλως; ἄπαγε, καὶ ὑμεῖς ἀντιβοήσετε, μηδὲ πρόσωπον, ὅτι ποτέ ἐστιν, ἴδοι θεοῦ ὅς οὕτως ἔχει. τί οὖν ὑμῖν τὰ πρόσωπα; (προσερήσομαι γάρ) τῶι τρία εἶναι τὰ διαιρούμενα, οὐ φύσεις, ἀλλ' ἰδιότησιν; ὑπέρευ γε. πῶς ἂν τινες σωφρονοῖεν
 40 μᾶλλον καὶ τὸ αὐτὸ λέγοιεν ἢ οὕτως ἔχοντες, κἂν ταῖς συλλαβαῖς διαφέρωσιν;

C

18 δὲ om. Doctr. 6 VII

21 ἔτι C τι Doctr.

21 ἀνακρινῶσα C

22 τι C τε Doctr.

180 Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ τῆς Νυσαέων ἐπίσκοπος ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ τῷ κατ' Εὐνομίῳ λέγει τάδε

Ἡ μὲν γὰρ τῶν ὑποστάσεων ἰδιότης τρανήν τε καὶ ἀσύγχυτον ποιεῖται τὴν τῶν προσώπων διαστολήν· ἐν δὲ ὄνομα προκείμενον τῆς κατὰ τὴν πίστιν ἐκθέσεως σαφῶς ἡμῖν τὴν ἐνότητα τῆς οὐσίας τῶν ἐν τῇ πίστει προσώπων διερμηνεύει, πατρός λέγω καὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου. διὰ γὰρ τῶν κλήσεων τούτων οὐ φύσεως διαφορὰν διδασκόμεθα, ἀλλὰ μόνας τὰς τῶν ὑποστάσεων γνωριστικὰς ἰδιότητας.

c. Eunom. 12. 13
p. 301, 15-22 Jaeger

181 Καὶ ταῦτα μὲν οἱ πατέρες πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ φύσιν μὲν καὶ οὐσίαν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ σημειομένου κατηγορεῖσθαι, πρόσωπον δὲ καὶ ὑπόστασιν ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον· τίς δὲ οὐκ ἂν θαυμάσειεν τὴν τῶν αἰρετικῶν ἀλογίαν ὅτι ἔνωσιν λέγοντες καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ἐστὶν ὅτε ὁμολογοῦντες ἀρνοῦνται τὸν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἠνωμένων πραγμάτων εἰσαγόμενον ἀριθμὸν, σαφῶς καὶ ἐν τούτῳ τὴν Ἀπολιναρίου νοσοῦντες μανίαν; λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς Ἀπολιναρίου ἐν τοῖς γραφεῖσιν αὐτῷ Συλλογισμοῖς τάδε

frg. 113 Lietzm.

182 Μεσότητες γίνονται ἰδιοτήτων διαφόρων εἰς ἐν συνελθουσῶν, ὡς ἐν ἡμιόνῳ ἰδιότης ὄνου καὶ ἵππου καὶ ἐν γλαυκῷ χρώματι ἰδιότης λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἐν ἀέρι χειμῶνος καὶ θέρους ἰδιότης ἕρα ἐργαζομένη· οὐδεμία δὲ μεσότης ἐκατέρας ἔχει τὰς ἀκρότητας ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ μερικῶς ἐπιμεμιγμένας. μεσότης δὲ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐν Χριστῷ· οὐκ ἄρα οὔτε ἄνθρωπος ὅλος οὔτε θεός, ἀλλὰ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου μίξις.

15

183 Εἶτα πάλιν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ ὅτι θεὸς ἑσαρκος ὁ Χριστός, κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν τὸν διάλογον ποιούμενος, ἐπερωτηθεὶς· Τί οὖν; οὐχὶ καὶ θεὸς καὶ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Χριστός ἢ θεὸν σὺ λέγεις τὸν Χριστὸν ἀρνούμενος αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον εἶναι; λέγει τάδε· οὐκ ἐν δύο οὐσίαις, ἀλλ' ἐν μιᾷ.

frg. 158 Lietzm.

20

184 Ταῦτα δὲ παρηγάγομεν, ἵνα δείξωμεν ὅτι τοῖς Ἀπολιναρίου πονηροῖς ἀκολουθοῦντες δόγμασιν οἱ Ἀκέφαλοι οὐχ ὁμολογοῦσιν ἐν δύο οὐσίαις εἶναι τε καὶ γνωρίζεσθαι τὸν Χριστὸν, ἀλλ' ἐν μιᾷ, καίτοι τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐπὶ τῆς ἀφράστου ἐνώσεως τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ οὐ μίαν φύσιν παραδιδόντων, ἀλλὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνωθεισῶν φύσεων ὁμολογεῖν ἡμᾶς διδασκόντων.

25

185 Καὶ εὐθύς ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ λόγῳ τῷ δεικνύντι ὅτι εἷς ὁ Χριστός, ἀποβαλλόμενος τοὺς λέγοντας μίαν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ φύσιν λέγει τάδε

PG 75, 1289

Καίτοι πῶς οὐ λῆρος ἦδη ταυτὶ καὶ νοῦ παραπαίοντος ἀπόδειξις ἐναργής; πῶς γὰρ ἐν οὐσίαις ταυτότητι κατίδοι τις ἂν τὰ τοῖς τῆς φύσεως λόγοις τοσοῦτον ἀλλήλων διωικισμένα; ἕτερον γὰρ τι θεότης καὶ ἕτερον ἀνθρωπότης. ἐπεὶ τίνων φαμὲν γενέσθαι τὴν ἔνωσιν; οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀριθμῷ φαίη τις ἂν εἶναι τὰ ἐνούμενα, ἀλλ' ἢ δύο τυχὸν ἢ καὶ τούτων πέρα.

30

186 Καὶ πάλιν ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ λέγει τάδε

34

Ὅπου ἔνωσις ὀνομάζεται, οὐχ ἐνὸς πράγματος σημαίνεται σύνοδος, ἀλλ' ἢ δύο ἢ καὶ πλείονων καὶ διαφερόντων ἀλλήλοις κατὰ τὴν φύσιν.

Act. Conc. I 1, 4
p. 36, 7-9

187 Τούτων τοίνυν οὕτω παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς εἰρημένων δῆλοι καθεστᾶσιν οἱ αἰρετικοὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συνελθόντων πραγμάτων ἀπαρνούμενοι καὶ αὐτὴν τὴν ἔνωσιν ἀναιροῦντες καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν πρὸς ἀπάτην λέγοντες τῶν ἀπλουστέρων. εἰ γὰρ κατὰ ἀλήθειαν ἔλεγον θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν Χριστὸν, δῆλον ὅτι καὶ τὰς δύο οὐσίας ἐν αὐτῷ σάιζεσθαι ὁμολογοῦν· μὴ ὁμολογοῦντες δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνωθέντων πραγμάτων δείκνυνται

1140

40

1141

μηδὲν τέλειον ἐν Χριστῶι λέγοντες. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς πλάνης αὐτῶν Ἀπολινάριος ἐν τῶι Περὶ τῆς θείας σαρκώσεως λόγῳ γράφει λέγων

fig. 81 Lietzm. Καὶ γὰρ εἰ ἀνθρώπων τελείῳ συνήφθη θεὸς τέλειος, δύο ἂν ἦσαν· τὸ δὲ ἀτελὲς ἄρα τῶι τε- 188

4 λείῳ συντιθέμενον οὐκ ἐν δυάδι θεωρεῖται.

PG 45, 1212-1216

Πρὸς ἃ ἀντιλέγων Γρηγόριος ὁ Νύσης λέγει τάδε

189

Οὐκ εἶδεν ὁ γεννάδας οὐδὲ παιδία ποτὲ τοὺς ἐπὶ τῆς παλάμης δακτύλους ἐξαριθμούμενα ὁ τὸν μικρὸν τῶι μείζονι συναριθμῶν. ἓνα μὲν ὀνομάζει τὸν ἐλαττούμενον καὶ ἓνα τὸν ὑπερέχοντα, δύο δὲ ὅμως εἶναι φησιν, εἰ μετ' ἀλλήλων ἀμφοτέρους λογίζοιτο. πᾶς γὰρ ἀριθμὸς μονάδων ἐστὶ σύνθεσις τὸ ἀθροιζόμενον ἐκ τούτων ἐν κεφαλαίῳ σημαίνων· εἰ δὲ τὸ ἀριθμητὸν, ὅτι περ ἂν 10 ἦι, τῶι συναριθμουμένῳ παρατιθέμενον κατὰ τὴν πληκτικότητα πλεονάζοι τῶι ὄγκῳ παρὰ τὸ ἐλαττον, ἐν καὶ τὸ ἐλαττούμενον ἔσται, κἂν ἐλλείποι τὸ μέγεθος. ὅταν μὲν οὖν ἰσομεγέθη δύο τῶι ἀριθμῶι διαλάβωμεν, δύο τέλεια λέγομεν· ὅταν δὲ τῶι τελείῳ τὸ λεῖπον συναριθμήσωμεν, δύο μὲν καὶ οὕτω φαμέν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐλλιπές, τὸ δὲ τέλειον. ὁ δὲ πολὺς οὗτος κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιστήμην εἰ μὲν τελείως ἐκάτερον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχει, δύο φησὶ λέγεσθαι 15 τὰ οὕτω λεγόμενα· εἰ δὲ τὸ μὲν ἐλλείποι, τὸ δὲ ἕτερον τέλειον εἴη, ἐν ἀμφοτέρα γίνεσθαι, οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ ἀτελὲς συναλείφων τῶι περιττεύοντι καὶ διὰ τῶν ἐναντίων ἐπινοῶν τοῖς ἀσυμβάτοις τὴν ἑνωσιν. τέλειον γὰρ τελείῳ καὶ ἀτελὲς ἀτελεῖ μᾶλλον ἀρμόζεται τῆι ὁμοιότητι· τῆς δὲ τοῦ ἐναντίου πρὸς τὸ ἐναντίον ἐνώσεως, τοῦ ἀτελοῦς φημὶ πρὸς τὸ τέλειον, λεγέτω τὸν τρόπον ὁ τῆς 19 κοινῆς ταύτης ἀριθμητικῆς νομοθέτης.

fig. 76 Lietzm. ἀλλ' οὐκ ἡγεῖται πρέπειν ἀνθρώπινον νοῦν περὶ τὸν μονογενῆ θεὸν ἐννοεῖν καὶ τὴν αἰτίαν λέγει 190

ὅτι τρεπτὸς ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος. οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος μὴδὲ τὴν σάρκα τῶι θεῶι συγχωρεῖται· τὸ γὰρ τρεπτὴν αὐτὴν εἶναι οὐδὲ ὁ λογογράφος ἀντίποι ἀπὸ νεότητος μέχρι τελειώσεως ὡσπερ ἐνδύματα μετενδυομένην τὰς ἡλικίας. ἢ πῶς οὐκ ἦν τρεπτὸς ὁ πρότερον ἐπ' ὠλένης ὑπὸ τῆς μητρὸς κομιζόμενος, εἶτα ἐν παιδίῳ, εἶτα ἐν μεираκίῳ γενόμενος καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον 25 προελθὼν εἰς τὸ τέλειον, ἕως εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας ἤλθεν; εἰ οὖν ὁ νοῦς διὰ τὸ τρεπτὸν ἀποβάλλεται, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν μὴδὲ ἡ σὰρξ ὑπ' αὐτοῦ συγχωρεῖσθαι. καὶ οὕτω ψευδὲς κατ' αὐτὸν δειχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον ἅπαν καὶ κενὸν τὸ κήρυγμα καὶ ματαία ἡ πίστις. εἰ δὲ οὐκ ἀπιστεῖται τὸ ἐν σαρκὶ πεφανερῶσθαι καὶ ταύτηι τρεπτῆι, οὐδὲ τὸν νοῦν πάντως διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀπόβλητον ἔξει, ἀλλ' ὡσπερ ἐν σαρκὶ γενόμενος οὐκ ἐμολύνθη, 30 οὕτως οὐδὲ τὸν νοῦν παραδεξάμενος εἰς τροπὴν ἡλλοιωθήη.

πάλιν δὲ τὸν αὐτὸν ἀναλήψομαι λόγον ἐκθέμενος τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ ἐπὶ λέξεως

191

fig. 76 Lietzm.

οὐκ ἄρα, φησὶ, σώιζεται τὸ ἀνθρώπινον γένος δι' ἀναλήψεως νοῦ καὶ ὅλου ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' ἀναλήψεως σαρκός, ἧ φυσικὸν μὲν τὸ ἡγεμονεύεσθαι, εἰδεῖτο δὲ ἀτρέπτου νοῦ μὴ ὑποπίπτοντος αὐτῆι δι' ἀνεπιστημοσύνης ἀσθένειαν, ἀλλὰ συναρμόζοντος αὐτὴν ἀβιάστως ἑαυτῶι. τίς οὐκ 35 οἶδεν ὅτι τὸ δεόμενον τοῦ ἀνευθεοῦς ἕτερον τῆι φύσει πάντως ἐστὶ καὶ τὸ πεφυκὸς ἡγεμονεύεσθαι τοῦ ἐν τῆι φύσει τὸ ἄρχειν ἔχοντος ὁμοίως κατὰ τὸν λόγον τῆς οὐσίας παρήλλακται, ὡς ἡ τῶν ἀλόγων φύσις ὑποχειρίως ἔχει τῆι τῶν ἀνθρώπων κατεσκευάσθη καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἐπίκτητον τὴν κατὰ τῶν ἀλόγων ἀρχὴν, ἀλλ' οἰκείαν ἔχει. εἰ οὖν φυσικὸν τῆι σαρκὶ τὸ ἡγεμονεύεσθαι, καθὼς φησιν ὁ Ἀπολινάριος, ἡγεμονικὸν δὲ τῆι φύσει τὸ θεῖον, πῶς ὁ ταῦτα διδούς ἐν ἐξ ἀρχῆς εἶναι τὰ 40 ἀμφοτέρα τῆι φύσει διορίζεται πᾶσιν ὄντος προδήλου ὅτι ἕτερος τοῦ ὑποχειρίου καὶ ἄλλος τοῦ ἐπιστατοῦντος ὁ λόγος καὶ ἄλλο τὸ πεφυκὸς ὀδηγεῖσθαι καὶ ἕτερον πάλιν ὧι φύσις τὸ ἡγεμονεύειν

C

5 Πρὸς ἃ — p. 41, 2 δύο φύσεις εἰσὶν om. Mai 27 καινὸν C 33 ἦι] εἰ C

ἐστίν; εἰ οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις ἰδιώμασιν ἢ ἑκατέρου τούτων θεωρεῖται φύσις, τῆς σαρκὸς λέγω καὶ τῆς θεότητος, πῶς μία αἰ δύο φύσεις εἰσίν;

- 192 Ἐκ τῶν εἰρημένων τοίνυν σαφὲς καθέστηκεν ὅτι ὅπου ἕνωσις διαφόρων νοεῖται πραγ- 1141
μάτων, ἐκεῖ πάντως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνωθέντων γνωρίζεται· ἀλλ' οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ
ἀεὶ τῆι ἑαυτῶν δυσσεβείαι προσεπινοοῦντες τὰ χείρονα οὐ μόνον περὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἐνός 5
τῆς ἀγίας τριάδος ἀμαρτάνουσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν βλασφημοῦσιν τὴν ὁμοούσιον τριάδα.
καὶ τοῦτο γὰρ λέγειν Σευῆρος ἐτόλμησεν ὅτι ὁ τρισάγιος ὕμνος εἰς μόνον ἀναφέρεται
τὸν υἱὸν μὴ κοινωνούντων τῆι δοξολογίαι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τοῦτο δὲ
οὐδὲν ἕτερον ἐστίν ἢ κατὰ τὴν Ἀρείου μανίαν χωρίζειν τὸν υἱὸν τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς καὶ
ἁγίου πνεύματος, καὶ ἕτεροούσιον αὐτὸν εἰσάγειν ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν Νεστορίου βλα- 10
σφημίαν μὴ ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν θεὸν εἶναι καὶ ἕνα τῆς ἀγίας τριάδος, ἀλλὰ τετάρτῳ τινὶ
προσώπῳ κατὰ τὴν ἐκείνων ἄνοιαν τὸν τοιοῦτον ἀναπέμπειν ὕμνον. καὶ οἱ νομίζουσι τιμᾶν
τὸν υἱόν, ἀγνοοῦσιν αὐτὸν ἀτιμάζοντες τῷ χωρίζειν αὐτὸν τοῦ συμπροσκυνεῖσθαι τῷ πατρὶ καὶ
τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ταῦτα δὲ λέγοντες οὐτε ἑαυτοῖς γοῦν ἀκολουθεῖν ἐγνώκασιν· τρίτον
γὰρ λεγομένου τοῦ ὕμνου ἐπάγομεν εὐθύς· δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι. τί δὲ 15
λέγομεν ὅτι ἑαυτοῖς ἀπειθοῦσιν; ὁπότε οὐδὲ τὰ σεραφίμ ἐντρέπονται διὰ τῆς τρισαγίας φωνῆς τῆι
ἀγίαι τριάδι τὴν δοξολογίαν προσάγοντα, καθὼς τὰ περὶ τούτου καὶ οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες παραδε-
δώκασιν. Ἀθανάσιος μὲν γὰρ ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα κατὰ Ἀρειανῶν λέγει τάδε
193 Καὶ ὅτε δοξολογοῦσι τὰ χερουβίμ λέγοντα ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ, πατέρα
καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα δοξολογοῦσιν. διὰ τοῦτο ὡσπερ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ 20
βαπτιζόμεθα, οὕτως καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ γινόμεθα υἱοὶ θεοῦ, οὐ θεῶν·
πατὴρ γὰρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα <κύριος> σαβαώθ ἐστίν. μία γὰρ ἡ θεότης καὶ εἷς θεός.
καὶ διὰ τοῦτο, ὅπερ εἶπεν ὁ πατὴρ ἐν τῷ Ἡσαΐαι, ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι ὁ υἱὸς εἶπεν, ἐν
δὲ ταῖς Πράξεσιν ὁ Παῦλος λέγει ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶπεν. Ioh. 12, 41
Act. 28, 25
- 194 Γρηγόριος δὲ ὁ θεολόγος ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ γενεθλίοις λέγει· οὕτω μὲν οὖν τὰ ἅγια τῶν
ἀγίων, ἀ καὶ τοῖς σεραφίμ συγκαλύπτεται καὶ δοξάζεται τρισὶν ἁγιασμοῖς, εἰς μίαν συνιοῦσι κυ- 26
ριότητα καὶ θεότητα, ὅπερ καὶ ἄλλῳ τινὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πεφιλοσόφηται κάλλιστά τι καὶ ὑψη-
λότατα.
- 195 Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ διδάσκει τάδε· τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον πηγὴ ἁγιασμοῦ καὶ ὡσπερ φύσει ἅγιος ὁ πατὴρ καὶ φύσει ἅγιος ὁ υἱός, οὕτω φύσει ἅγιον 30
καὶ τὸ πνεῦμα τὸ τῆς ἀληθείας. δι' ὃ καὶ ἐξαιρέτου καὶ ἰδιαζούσης τῆς τοῦ ἁγίου προσηγορίας
ἠξίωται. εἰ οὖν φύσις αὐτῷ ὁ ἁγιασμός ἐστίν ὡσπερ πατρὶ καὶ υἱῷ, πῶς τρίτης ἐστίν καὶ
ἄλλοτρίας φύσεως; διὰ τοῦτο γὰρ ἅμα καὶ παρὰ τῷ Ἡσαΐαι τὰ σεραφίμ τρίτον ἐκβοῶντα τὸ
ἅγιος ἀναγέγραπται, ὅτι ἐν τρισὶ ταῖς ὑποστάσεσιν ὁ κατὰ φύσιν ἁγιασμός θεωρεῖται. Ies. 6, 3
- 196 Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ἐρμηνεύων τὴν Ἡσαίου προ-
φητείαν λέγει τάδε· διηνεκῶς τὰ σεραφίμ περὶ τὸν θεὸν εἰσιν καὶ παρ' αὐτὸν καὶ οὐκ ἀφίστανται, 36
ἀλλ' αὕτη αὐτοῖς ἡ πολιτεία τὸ διηνεκῶς εἰς αὐτὸν αἰδεῖν, τὸ διὰ πάντων εὐφημεῖν τὸν ποιήσαντα.
οὐ γὰρ εἶπεν ἔκραξαν, ἀλλ' ἐκέκραγον, τουτέστιν διηνεκῶς τοῦτο <ἔργον> ἔχουσιν, ἕτερος
πρὸς τὸν ἕτερον καὶ ἔλεγον ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ. τοῦτο τὴν παναρ-
μόνιον αὐτῶν συμφωνίαν δηλοῖ καὶ τὴν μετὰ πολλῆς ὁμονοίας εὐφημίαν. οὗτος ὁ ὕμνος οὐκ 40

18 Ἀθανάσιος — p. 42, 10 σεραφίμ om. Mai

C

22 κύριος supplēui ex Athanasio, om. C

38 ἔργον addidi ex Iohanne, om. C

εὐφημία μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ προφητεία τῶν καταληφόμενων τὴν οἰκουμένην ἀγαθῶν καὶ δογμάτων ἀκρίβεια. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπον ἅπαξ καὶ ἐσίγησαν, οὐδὲ δεῦτερον καὶ ἔστησαν, ἀλλὰ τρίτον προσέθηκαν; οὐκ εὐδηλον ὅτι τῇ τριάδι τὸν ὕμνον ἀναφέροντα τοῦτο ἐποίουν;

PG 70, 169
Ies. 6, 3

Ἔτι μὴν καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τὴν τοιαύτην Ἡσαίου προφητείαν ἐρμηνεύων ἐν τῷ τετάρτῳ 197

τῷ λόγῳ τοῦ πρώτου βιβλίου αὐτοῦ λέγει τάδε· ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ· πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ· τρεῖς δὲ τὸ ἅγιος λέγοντες κατακλείουσι τὴν δοξολογίαν εἰς τὸ κύριος σαβαώθ ἐν μιᾷ θεότητος φύσει τὴν ἁγίαν τιθέντες τριάδα. ὕφεστάναι μὲν γὰρ ὁμολογουμένως φαμέν τὸν πατέρα, οὕτω δὲ καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ λόγος οὐδεὶς διατέμνει πρὸς ἑτερότητα φυσικὴν τῶν ὀνομασμένων ἕκαστον, ἀλλ' ἐν ὑποστάσει 10 τρισὶ νοεῖται μία θεότης καὶ δι' αὐτῶν ἡμῖν τοῦτο μεμαρτύρηται τῶν ἁγίων σεραφίμ.

1141 Ταῦτα τοίνυν πρὸς ἀναίρεσιν τῆς τῶν αἰρετικῶν βλασφημίας οἱ πατέρες ἐκθέμενοι τὴν ὀρθὴν 198

τῆς ἐκκλησίας παραδεδώκασι ὁμολογίαν, διδάξαντες ἡμᾶς μίαν θεότητα, μίαν δύναμιν, μίαν οὐσίαν τῆς ἁγίας ὁμολογεῖν τριάδος καὶ τὴν αὐτὴν προσφέρειν δοξολογίαν τε καὶ προσκύνησιν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, ὁμολογεῖν δὲ τὸ ἐν πρόσωπον τὸ ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου 15 τριάδος, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, θεὸν ἀληθῆ καὶ ἄνθρωπον ἀληθῆ, τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ οἷον κατὰ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμοούσιον αὐτὸν εἶναι τῷ πατρὶ καθ' ἣν ἡμῖν, οὔτε ἡμῖν καθ' ἣν τῷ πατρὶ. ἀδύνατον γὰρ μίαν οὐσίαν εἶτ' οὖν φύσιν ὁμοούσιον εἶναι θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐν μιᾷ ὑποστάσει αἱ δύο φύσεις γνωριζόμεναι ἢ μὲν πρὸς τὸν πατέρα τὴν κοινότητα ἔχει, 20 ἢ δὲ πρὸς ἡμᾶς. ὥστε δὲ σαφῶς ἡμᾶς ἐπιγνώσασθαι τὴν ὁμολογίαν ἣν ἀκολουθοῦντες τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττομεν, ταύτην ἐν κεφαλαίοις συντόμως ἐκθέμενοι ὑμῖν τε καὶ δι' ὑμῶν τοῖς τὸν μονήρη βίον κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων καὶ περὶ αὐτὴν ἐλομένοις δῆλην καθιστῶμεν.

1144 Ἀ Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τῆς ἁγίας τριάδος μίαν οὐσίαν, τουτέστιν φύσιν καὶ θεότητα, ἐν τρισὶν 199

ὑποστάσεσιν εἶτ' οὖν προσώποις, ὅπερ ἐστὶν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, προσκυνεῖσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Β Εἴ τις λέγει τὸν θεὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κτίσμα εἶναι ἢ ἑτέρας οὐσίας παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς, ἀνάθεμα ἔστω.

Γ Εἴ τις τὸν αὐτὸν λέγει πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἐν πρόσωπον πολυώνυμον ὑποτιθέ- 30 μενος καὶ μίαν ὑπόστασιν ὑπὸ τριῶν κλήσεων ἐκφωνουμένην, τὸν τοιοῦτον ἐν τῇ μερίδι τῶν Ἰουδαίων τάσσομεν καὶ ἀναθεματίζομεν.

Δ Εἴ τις μὴ ὁμολογεῖ τοῦ ἐνὸς προσώπου τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰς δύο γεννήσεις ὑπάρχειν, τὴν τε πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας κατὰ 35 τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ αὐτὸν εἶναι ἓνα τῆς ἁγίας τριάδος, τουτέστιν μίαν ὑπόστασιν ἐκ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ε Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ θεοτόκον τὴν ἁγίαν ἐνδοξον ἀειπαρθένον Μαρίαν, ἀνάθεμα ἔστω.

Σ Εἴ τις εἰσάγει δύο υἱούς, ἓνα μὲν τὸν ἐκ θεοῦ καὶ πατρός, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς μητρός, ἢ καὶ ὡς ἄνθρωπον ἐνεργεῖσθαι λέγει τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξίαν περιῆφθαι 40 ὡς ἑτέρῳι παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντι, καθάπερ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς καὶ Νεστόριος βλασφημοῦσιν,

ἀλλ' οὐχ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ υἰὸν μονογενῆ θεὸν λόγον κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ τοιοῦτος παρὰ πάντων Χριστιανῶν ἀναθεματιζέσθω.

Ζ Εἴ τις ὡς διὰ σωλήνος τῆς παρθένου διαδραμεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπεπλάσθαι λέγει θεικῶς τε ἅμα καὶ ἀνθρωπίνως, θεικῶς μὲν ὅτι χωρὶς ἀνδρός, ἀνθρωπίνως δὲ ὅτι νόμῳ κηρύσεως, ὁμοίως ἄθεος.

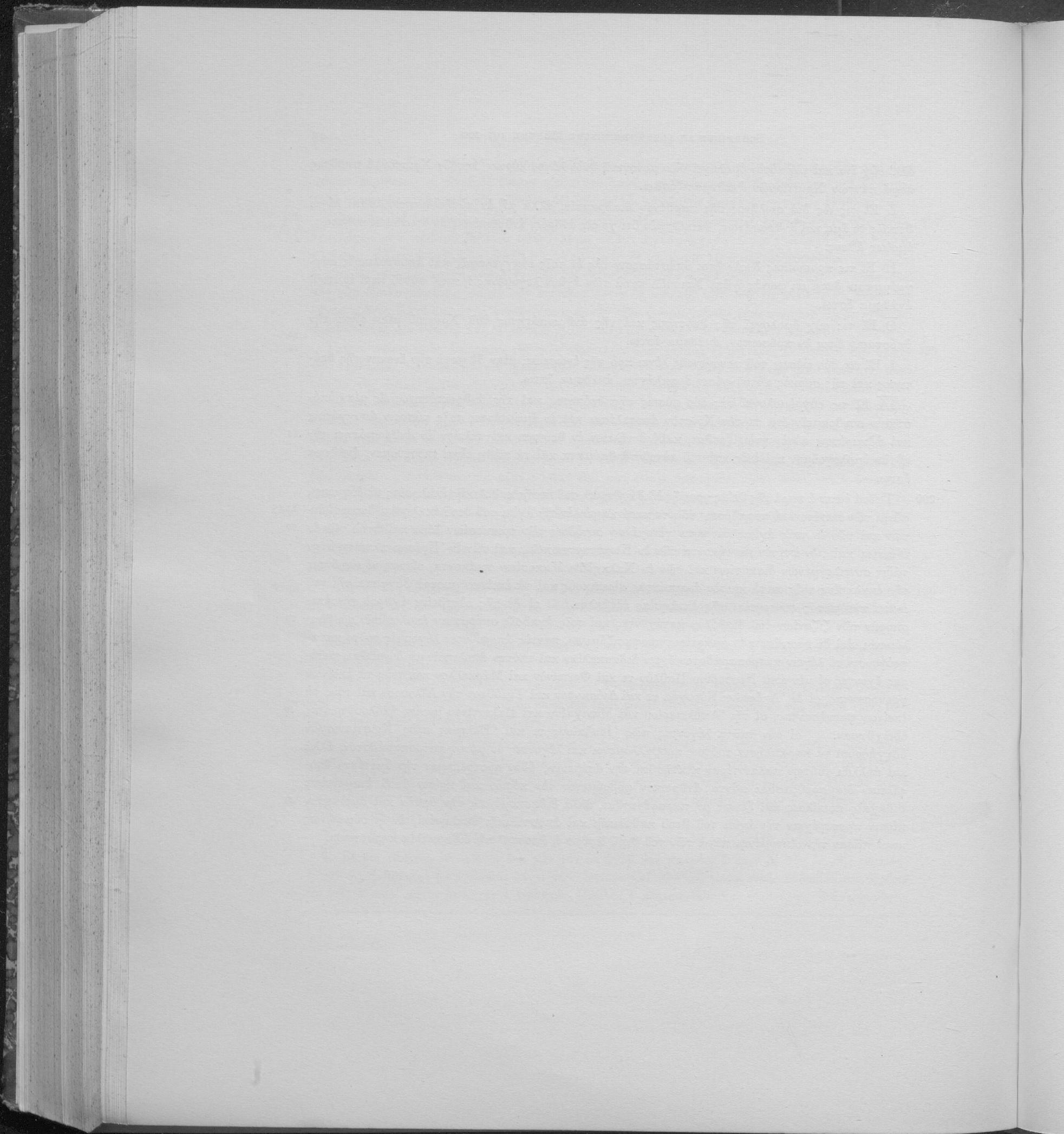
Η Εἴ τις προσώποις δυσὶν ἦτοι ὑποστάσεσιν τὰς ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασιν διανέμει φωνὰς ἢ ἐπὶ Χριστῷ παρὰ τῶν ἁγίων λεγομένας ἢ παρ' αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ, ἀνάθεμα ἔστω.

Θ Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ μίαν εἶναι τὴν ὑπόστασιν ἦτοι ἐν πρόσωπον, ἀνάθεμα ἔστω.

Ι Εἴ τις δύο φύσεις τοῦ μονογενοῦς λέγει πρὸ τῆς ἐνώσεως, μίαν δὲ μετὰ τὴν ἐνωσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ φύσιν ἀναπλάττει, ἀνάθεμα ἔστω.

ΙΑ Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὰς δύο φύσεις τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος εἰς μίαν ὑπόστασιν συνδραμεῖν ἓνα τε τὸν Χριστόν ἀποτελέσαι καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς φύσεσιν ἀσυγχύτοις καὶ ἀδιαίρετοις αὐτὸν γνωρίζεσθαι, καθ' ὃ τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦμεν καὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ θαύματα καὶ τὰ πάθη εἶναι πιστεύομεν, ἀνάθεμα ἔστω.

- 200 Ταῦτά ἐστιν ἃ παρὰ τῆς θείας γραφῆς ἐδιδάχθημεν, ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα, αὐτὰ τῶν πατέρων αἱ παραδόσεις τῶν τε κατὰ καιρὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαι διαπρεψάντων καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀγίαις τέτρασιν γενομένων συνόδοις τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα τῶν ἐν Κωνσταντινοπόλει καὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ κατὰ πρώτην τάξιν συνειλεγμένων διακοσίων καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἑξακοσίων τριάκοντα, οἵτινες νόμος ὄντες τῆς ἐκκλησίας τοὺς κατὰ καιρὸν ἀναφύοντας αἰρετικούς καὶ τὰ ἐκείνων μυσερὰ δόγματα τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος συνεργείᾳ τῆς ἐκκλησίας ἐξέβαλον. οἱ δὲ τῆς εὐσεβείας ἐχθροὶ τὴν ἐπισπορὰν τῶν ζιζανίων τοῦ διαβόλου κατέχοντες καὶ τοῖς ἀγαθοῖς σπέρμασιν ἀκολουθεῖν μὴ βουλόμενοι, αἱ δὲ προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις προφασιζόμενοι, παντὸς ἀποροῦντες λόγου εἰς τοῦτο καταφεύγουσιν τὸ λέγειν πατροπαράδοτον ἔχειν διδασκαλίαν καὶ ταύτην ἀπολιπεῖν μὴ δύνασθαι, πατέρας ἔχοντες οἱ μὲν ἀπὸ Νεστορίου Παῦλόν τε καὶ Φωτεινὸν καὶ Μάρκελλον καὶ τοὺς τὰ ἐκείνων φρονήσαντας, οἱ δὲ Ἀκέφαλοι Εὐτυχέα τε καὶ Διόσκορον καὶ Τιμόθεον τὸν Αἴλουρον καὶ τοὺς τὰ ἐκείνων φρονήσαντας, οἱ τῇ Ἀπολιναρίου καὶ Μανιχαίου καὶ Βαλεντίνου μανίαι ἠκολουθηκότες ἐδείχθησαν. οἱ οὖν ταῦτα λέγοντες πῶς Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πρὸς Χριστιανισμὸν ὀδηγήσουσι τὰ παραπλήσια τούτοις προβαλλόμενοι καὶ λέγοντες οὐ μόνον πατροπαράδοτον, ἀλλὰ καὶ πολλῶι τούτων παλαιότεραν κεκτήσθαι τὴν ἀσέβειαν; ὅθεν προτρέπομεν τὴν ὑμετέραν θεοφίλειαν διαμαρτύρασθαι πάντα ἀνθρώπον φοβούμενον τὸν κύριον καὶ κρίσιν θεοῦ ἀναμένοντα διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθαι, ἀλλὰ διδασκομένους τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν προστρέχειν τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣι συμφώνως κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρὰ τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων ἢ ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ κηρύττεται.

II

IVSTINIANS SCHREIBEN
GEGEN DIE DREI CAPITEL

M = Florenz, Laurentian. VII 1

Ἴσον ἐπιστολῆς ἀντιγραφείσης παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ Χριστιανικωτάτου βασιλέως Ἰου- PG 86, 1041
στινιανοῦ πρὸς τινὰς γράψαντας καὶ ἐκδικήσαντας Θεόδωρον τὸν δυσσεβῆ καὶ τὰ αὐτοῦ 1043
πονηρὰ δόγματα καὶ τὴν λεγομένην Ἰβα ἐπιστολὴν καὶ τὰ συγγράμματα Θεοδωρήτου τὰ
κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως γεγραμμένα

1 Γράμματα ὑμῶν ἐδεξάμεθα, ἅπερ ἀναγνόντες ἐθαυμάσαμεν ὑμᾶς μὴ ἐννοήσαντας τὴν τοῦ 5
κυρίου διδασκαλίαν λέγοντος μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, Mt. 11, 29
ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ὑπερηφανίας ἀρθέντας, ὡς πάντας τοὺς ἱερεῖς τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐξου-
δενῶσαι καὶ μόνους ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκ πάντων δικαιῶσαι, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος ὃς οὐδὲ Lc. 18, 19
τὸν τελῶνην κατακρίνας ἐδικαιώθη. καὶ ἐν ὅσῳ ἠλπίζομεν ὑμᾶς ὅμοια τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσι
φρονεῖν, ἠύρομεν παρ' ἐλπίδας ἐκεῖνα ὑμᾶς ἐκδικοῦντας τὰ καὶ τῷ θεῷ καὶ τῇ ὀρθῇ πίστει 10
ἐναντιούμενα. καὶ ὅμως τοιαύτην ἀσέβειαν ἐκδικοῦντες ἴσους ὑμᾶς αὐτοὺς εἶναι τοῖς ἀποστό-
λοις ὑπελάβετε λέγοντες μὴ ὀφείλουν τινὰ ὡς ἀγροίκους ὑμᾶς ὀνειδίζειν, ἐπειδὴ καὶ ὁ θεὸς ἀγροίκους
προσέταξεν κηρύττειν τὸ εὐαγγέλιον. — καὶ ἡμεῖς μὲν εἰ καὶ ἀγροίκους, ὡς λέγετε, ὑμᾶς ἐκαλέσαμεν,
διὰ τοῦτο οὕτως εἶπομεν, ἐπειδὴ ἀγνοοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τε καὶ παράδοσιν καὶ τὴν 15
ὀρθόδοξον πίστιν τοιαύτην ἀσέβειαν ἐκδικεῖτε, τοὺς ἀποστόλους δέ, οὓς ὑμεῖς ἀγροίκους καλεῖτε, 16
ὁ θεὸς ἐπεπέξατο ἑαυτῷ καὶ τοῦ ἰδίου πνεύματος καὶ χάριτος καὶ σοφίας ἐπλήρωσε καὶ οὕτως αὐτοὺς
ἀπέστειλεν, ἵνα τὰ ἔθνη τὰ τὸν θεὸν ἀγνοοῦντα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν ὀδηγήσωσιν, ὅθεν
καὶ αὐτοῖς μόνοις τοῖς ἀποστόλοις εἶπεν ὑμεῖς ἐστέ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. φανεροὶ τοίνυν Mt. 5, 14
ἐστέ, καθάπερ ὁ ἀπόστολος εἶπεν, μὴ νοοῦντες μήτε ἄ λέγετε, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιουῖσθε, 1 Tim. 1, 7
ὅτι ἐτολήσατε καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἑαυτοὺς ἐξιῶσαι καὶ τοὺς πατριάρχας καὶ πάντας τοὺς 20
ἱερεῖς ἐνυβρίσαι. τοσοῦτον δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν οὐκ ἐφυλάξατε, ὅτι τὸ ἐν μηδενὶ
χρόνῳ γενόμενον ὑπὸ Χριστιανῶν ἐτολήσατε ποιῆσαι. πάντων γὰρ τῶν μακαριωτάτων
πατριαρχῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔνωσιν ἐχόντων οὐδεὶς ἑαυτὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐχώρισεν,
εἰ μὴ φανερώς αἰρετικῆι μανίᾳ κατείχετο, ἕπερ ὑμεῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος ποιεῖν ἐσπουδάσατε.
ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο γέγονεν παρ' ὑμῶν, ὅμως ἡμεῖς οὐ παυόμεθα πᾶν ὅτι οὖν πρὸς ἐπανόρθωσιν 25
ὑμετέρων καὶ ποιοῦντες καὶ γράφοντες. ἐπειδὴ τοίνυν ἐγράψατε λέγοντες διὰ τοῦτο ἡμᾶς
σπουδῆν ποιήσασθαι τὰ τρία ταῦτα κεφάλαια καταδικασθῆναι, τουτέστι Θεόδωρον μετὰ τῶν
οἰκείων συγγραμμάτων καὶ τὴν λεγομένην Ἰβα ἐπιστολὴν καὶ τὰ Θεοδωρήτου συγγράμματα, ἵνα
τὸ θέλημα πληρωθῇ τῶν ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς χωρισάντων, γινώσκετε ὅτι
ἡμεῖς οὐ δι' ἐκεῖνους ἐποιήσαμεν τοῦτο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν προειρημένων 30
κεφαλαίων, ἔπειτα δὲ ὅτι τινὲς τὸ Νεστορίου ὄνομα σιωπᾶν προσποιούμενοι διὰ τῶν προειρημέ-
νων κεφαλαίων αὐτὸν Νεστόριον καὶ τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ εἰσαγαγεῖν ἐπεχείρουν τὴν ἀσέβειαν
τῶν κεφαλαίων τούτων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προσάπτοντες, διὰ τοῦτο ἡμεῖς, εἰ καὶ φανερά 1045
ἦν ἡ τῶν αὐτῶν κεφαλαίων ἀσέβεια, ὅμως ἠρωτήσαμεν τοὺς ἱερεῖς τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας τί
περὶ τούτων φρονοῦσιν. οἵτινες δεῖξαι βουλόμενοι ὅτι τὴν τοιαύτην ἀσέβειαν ἡ καθολικὴ ἐκ- 35
κλησία οὐδὲ ἔσχε ποτὲ οὐδὲ ἔχει, κατεδίκασαν καὶ αὐτοὶ τὴν τοιαύτην δυσσέβειαν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ
τῶν ἁγίων πατέρων καταδεδικασμένην. οὐδὲ γὰρ οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κεχωρισμένοι
περὶ τούτων τῶν κεφαλαίων λόγον τινὰ ποιοῦνται εἰδότες ὅτι ταῦτα οὐδεὶς δύναται Χριστιανοῦ

M

7 ὑπερηφανείας M 9 ἠλπίζομεν M 13 λέγεται M 15 ἐκδικεῖται M καλεῖται M

προσηγορίαν ἔχων ἐκδικεῖν, ἀλλὰ τῷ ἔρωι ἐναντιοῦνται τῆς ἀγίας ἐν Καλχηδόνι συνόδου τῷ
 περὶ τῆς πίστεως προνεχθέντι πρὸς κατάκρισιν Νεστορίου καὶ Εὐτυχοῦς καὶ τῆς αὐτῶν ἀπι-
 στίας. οἱ γὰρ τοῖς ὀρθοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐναντιούμενοι δόγμασιν ἐπιθυμοῦσιν μᾶλλον τὰ μνη-
 μονευθέντα ἀσεβῆ κεφάλαια ἐκδικεῖν τὴν ἀγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ ταύτης τῆς προφάσεως
 5 τοὺς ἀπλουστέρους ἀπατήσωσι καὶ τὸν Χριστιανὸν λαὸν τῆς ἐκκλησίας χωρίσωσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐγράψατε δύο εἶδη τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην περιέχειν ἐπιστολήν, ἐν μὲν ὅτι ὀρθῶς, ὡς 2
 λέγετε, κατὰ Ἀπολιναρίου ἠγωνίσαστο, ἕτερον δὲ ὅτι καὶ εἰ ἔδοξεν ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν τὸν ἐν
 ἀγίοις Κύριλλον διασύρειν, ὅμως τοῦτον τὸν σπῖλον τῆς ὕβρεως ἐν τῷ τῆς ἐπιστολῆς ἀνέτρεψε
 τέλει, καὶ διὰ τοῦτο λέγετε ὀφείλειν τὴν αὐτὴν ἀσεβῆ ἐπιστολήν ὀρθόδοξον κρίνεσθαι, δῆλοι
 10 καθεστήκατε ὅτι οὔτε τὸ ὕφος οὔτε τὴν δύναμιν ἔγνωτε τῆς αὐτῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς. κατὰ
 Ἀπολιναρίου γὰρ οὐδὲν περιέχει, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον Ἀπολιναριαστὴν καλεῖ, καὶ
 οὐδὲ ἐν τῷ τέλει ἡ αὐτὴ ἀσεβῆς ἐπιστολὴ ἀνέτρεψε τὰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐν ἀγίοις εἰρημένα Κυ-
 ρίλλου. μᾶλλον μὲν οὖν τὰ χείρονα κατ' αὐτοῦ ἐν τοῖς τελευταίοις εἶπεν, προιόντες δὲ ὅμως
 καὶ πᾶσαν τὴν ἀσεβείαν τῆς λεγομένης Ἰβρα ἐπιστολῆς καὶ τὴν ματαιότητα τῶν κεφαλαίων ὧν περ
 15 ἐπέμψατε, ἀποδείξωμεν. πάντων γὰρ ἀναγνωσθέντων τῶν παρ' ὑμῶν γεγραμμένων σφόδρα
 ἐλυπήθημεν ὅτι εἰς τοιαύτην ἐνεπέσατε πλάνην ἀνθρωποὶ ἐξ ἐκείνης ὄντες τῆς χώρας ὅπου αἰεὶ πρὸ
 ὑμῶν ἡ ὀρθὴ πίστις ἀμώμητος ἐφυλάχθη. ὅθεν ἀναγκαῖον ἐνομίσασαμεν εἶναι καὶ πρὸς τὰ ῥη-
 θέντα ὑμῶν κεφάλαια ἀντιγράψαι καὶ παραινεῖσαι ὑμῖν ταύτης τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ ἀσεβοῦς ὑμῶν
 διδασκάλου ἀποστῆναι τοῦ τὰ προειρημένα κεφάλαια συγγραψάμενου. ἀπατήσας γὰρ θέλων
 20 ὑμᾶς ῥήματά τινα προήγαγεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ἅτινα νοήσας κακῶς προσαρμόσαι ῥήμασί
 τισι τῆς προειρημένης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς ἐπεχείρησεν. ὕπερ οἱ αἰρετικοὶ πάντες ποιοῦσι ῥή-
 ματά τινα τῶν θείων γραφῶν παρερμηνεύοντες καὶ πρὸς τὴν διεστραμμένην ἑαυτῶν μεταφέροντες
 ἔννοιαν. καὶ δοκεῖ ἡμῖν ὁ ἀσεβῆς ὑμῶν διδάσκαλος ἢ μὴ ἀνεγνωκέναι τὴν ἀνώνυμον ἐκείνην
 24 ἐπιστολήν ἢ ἀνεγνωκέναι μὲν, κακούργως δὲ ῥήματά τινα ταύτης προαγαγεῖν, τὰ πλείονα δὲ καὶ
 χείρονα σιωπήσας. λεγούσης γὰρ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς περὶ τοῦ μακαρίου Κυρίλλου καὶ τοῦ ἀσεβοῦς
 Νεστορίου ὅτι ἐκείνη κατ' ἀλλήλων βλαβεροὺς λόγους ἐγράψαν καὶ ὅτι Νεστόριος μὲν ἔλεγεν τὴν
 μακαρίαν Μαρίαν μὴ εἶναι θεοτόκον, ὡς νομισθῆναι τοῖς πολλοῖς ἐκ τῆς Παύλου τοῦ Σαμοσατέως
 αἰρέσεως εἶναι, Κύριλλος δὲ βουλόμενος τοὺς Νεστορίου ἀνατρέψαι λόγους ὀλισθεν καὶ ἐπέπεσεν
 εἰς τὸ Ἀπολιναρίου δόγμα, φανερόν ἐστιν ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν τῆι Νεστορίου μανίαι
 30 κεκρατημένους δείκνυται, ὃς αὐτὸν μὲν Νεστόριον ἀρνούμενον θεοτόκον εἶναι τὴν ἀγίαν παρθένον
 1047 Μαρίαν μέχρι μόνης τῆς τινῶν ὑποψίας ἐληλυθέναι φησίν, οὐ μὴν αἰρετικὸν ἐκ τούτου φανῆναι·
 τὸν ἐν ἀγίοις δὲ Κύριλλον τὸν τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλον εἰς τὸ Ἀπολιναρίου δόγμα ὀλισθῆσαι
 δυσχυρίζεται καὶ πεσεῖν, διότι εἶπεν αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσας. καὶ
 ταῦτα μὲν τὰ ῥήματα παραλέλοιπεν, ὡς εἰρήκαμεν, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν γινώσκων ὅτι ὁ λέγων τὸν
 35 ἐν ἀγίοις Κύριλλον ὀλισθῆσαι καὶ πεσεῖν καὶ αἰρετικούς καλῶν τοὺς τούτου λόγους πᾶσαν κατα-
 δικάζει τὴν ἐκκλησίαν τὴν πατέρα καὶ διδάσκαλον εἰκότως Κύριλλον ἔχουσαν. πῶς δὲ οὐκ
 ἔφριξε λέγων ὡς ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος αἰρετικὸς ἐστιν, ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ἀνθρω-
 38 πος γέγονε καὶ ὅτι οὕτω λέγων διαφορὰν τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῷ οὐχ ὁμολογεῖ;
 διὰ τούτων γὰρ τῶν λόγων οὐ μόνον τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον μέμφεται, ἀλλὰ καὶ τὸν εὐαγγελιστὴν
 τὸν λέγοντα ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ πάντας τοὺς προφῆτας τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιδημίαν
 αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λόγου κηρύξαντας καὶ μάλιστα Ἱερεμίαν τὸν λέγοντα οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ

M

7 λέγεται M 9 λέγεται M 32 ὀλισθῆσαι M 38 οὐκ M

- λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις
 συναναστράφη καὶ πάλιν Ἡσαίαν λέγοντα τὸ παιδίον θεὸν ἰσχυρὸν καὶ πρὸς τούτοις τὸν ἀπό- Ies. 9, 6
 στολον Παῦλον λέγοντα ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίου ἐπιστολῇ ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς Eph. 4, 10
 ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ γάρ, ὡς ἐκεῖνος ὑμῶν ὁ
 διδάσκαλος παραφρονῶν λέγει, μέμψεώς εἰσιν ἄξιοι καὶ οἱ προφήται καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ οἱ 5
 ἀπόστολοι λέγοντες ὅτι αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ἐνηθρώπησεν, ὡς διὰ τούτων τῶν ῥημάτων τροπὴν
 τῆς θεότητος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα λέγοντες γεγενῆσθαι. οἱ δὲ αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον ἐναν-
 θρωπῆσαι μὴ ὁμολογοῦντες φανεροί εἰσι τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι καὶ κατὰ χάριν υἱὸν θεοῦ
 ὀνομάζεσθαι λέγοντες, ὡς ἡ κακοδοξία Νεστορίου καὶ Θεοδώρου τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ λέγει.
 αἱ γὰρ θεοὶ γραφαὶ καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ταύταις ἀκολουθοῦντες αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον τὸν ἀόρατον 10
 τὸν ἀσώματον τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς φῶς τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα
 αὐτὸν κατελθεῖν καὶ σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι λέγουσιν. καὶ ὁ μὲν ἐν ἁγίοις Γρηγόριος
 ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὰ θεοφάνια οὕτω λέγει
- 3 Αὐτὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ὁ προαιώνιος ὁ ἀόρατος ὁ ἀπερίληπτος ὁ ἀσώματος ἢ ἐκ τῆς ἀρχῆς or. 38 [PG 36, 325]
 ἀρχὴ τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς φῶς ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ ἀρχετύπου 15
 ἢ μὴ κινουμένη σφραγὶς ἢ ἀπαράλλακτος εἰκὼν ὁ τοῦ πατρὸς ὅρος καὶ λόγος ἐπὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα
 χωρεῖ καὶ σάρκα φορεῖ διὰ τὴν σάρκα καὶ ψυχῇ νοεραῖ διὰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν μίγνυται τῷ ὁμοίῳ
 τὸ ὅμοιον ἀνακαθαίρων καὶ πάντα γίνεται πλὴν τῆς ἀμαρτίας ἄνθρωπος κηθεῖς ἐκ τῆς παρθένου
 καὶ ψυχὴν καὶ σάρκα προκαθαρθείσης τῷ πνεύματι· ἔδει γὰρ καὶ γέννησιν τιμηθῆναι καὶ παρ-
 θενίαν προτιμηθῆναι. 20
- 4 Τὰ παραπλήσια δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ κατὰ 1049
 Ἀρειανῶν οὕτω λέγει
 Ὁ γεννηθεὶς ἄνωθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀρρήτως ἀφράστως ἀκαταλήπτως αἰδίως αὐτὸς ἐν χρόνῳ
 γεννᾶται κάτωθεν ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας. de incarn. etc. Arian. 8 [PG 26, 996]
- 5 Καὶ πάλιν ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος πρὸς Ἀμφιλόχιον γράφων ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ οὕτως
 εἶπεν d. spir. s. 18 = Exc Eph. XV 26
 Οὐ γὰρ τοσοῦτον οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ μεγέθη τῶν πελαγῶν καὶ τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα καὶ
 τὰ χερσαῖα τῶν ζώων καὶ φυτὰ καὶ ἀστέρες καὶ ἀήρ καὶ ὄροι καὶ ἡ ποικίλη τοῦ παντὸς διακό-
 σμησις τὸ ὑπερέχον τῆς ἰσχύος συνίστησιν ὅσον τὸ δυνηθῆναι τὸν θεὸν τὸν ἀχώρητον ἀπαθῶς διὰ
 σαρκὸς συμπλακῆναι τῷ θανάτῳ, ἵνα ἡμῖν τῷ ἰδίῳ πάθει τὴν ἀπάθειαν χαρίσῃται. 30
- 6 Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Αὐγουστίνος ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῶν Ἀφρων χώρας ἐν τῇ περὶ τοῦ συμ- PL 42, 1124
 βόλου ἐκθέσει ταῦτα λέγει
 Εἰπέ καὶ σύ, Ἀμβρακίου προφήτα, μαρτυρίαν περὶ τοῦ Χριστοῦ. κύριε, φησὶν, εἰσακήκοα Hab. 3, 1
 τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην· κατενόησα τὰ ἔργα σου, ὁ θεός, καὶ ἐξέστην. ποῖα 35
 ἔργα τοῦ θεοῦ οὗτος θαυμάσας ἐξέστη; μήτι τὴν κτίσιν τοῦ κόσμου; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἄκουσον
 πρὸς τί ἐξέστη. ἐν μέσῳ, φησὶ, δύο ζώων γνωσθήσῃ· τὰ ἔργα σου ὅτι σὺ ὁ θεὸς λόγος 1. c. 2
 σὰρξ ἐγένου· ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ. τίς ἂν μέχρι τίνος κατέβης; ἐκστῆναί με
 πεποίηκας ὅτι ὁ λόγος δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ἐν φάτνῃ ἐτέθης.
- 7 Τὰ ὅμοια δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Λέων πάπας Ῥώμης ἐν τῇ πρὸς Φλαβιανὸν τὸν ἀρχιεπίσκοπον
 Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῇ οὕτως εἶπεν 40

M

16 ἀπαράλακτος M 38 φλαμινιανὸν M

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 7

Act. Conc. II 1
p. 14, 18. 19

Ὁ ἀπαθής θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς εἶναι ἄνθρωπος καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκειῖσθαι θανάτου.

Καὶ ταῦτα μὲν αἱ τε θεῖαι γραφαὶ καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες εἰρήκασιν· ὅσον δὲ πρὸς τοὺς ὑμετέρους 8 λόγους, κατηγορίας εἰσὶν ἄξιοι ὡς σύγχυσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος εἰσάγοντες, ἐπειδὴ 5 αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον ἄνθρωπον γεγενῆσθαι εἰρήκασιν, ὁπότε καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον λέγοντα αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον ἄνθρωπον γενέσθαι σύγχυσιν εἰσάγειν διὰ τούτων τῶν ῥημάτων εἰρήκατε. ὅτι δὲ ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας τῆι Θεοδώρου κατεχόμενος μανίαι ἠρνήσατο τὸν θεὸν λόγον ἄνθρωπον γεγονέναι, ἐξ αὐτῶν δεῖξωμεν τῶν κατὰ Ἀπολιναρίου τοῦ ἀσεβοῦς τῶι αὐτῶι αἰρετικῶι Θεοδώρῳι γραφέντων. ἐν γὰρ τῶι τετάρτῳι λόγῳι γράφει οὕτως

10 Δεδωκέναι σοὶ τινὰς τῶν ἡμετέρων εἰπας τὰ οὐκ ἂν ποτε δοθέντα παρὰ τινὸς τῶν τῆς ἐκκλη- 9 σιαστικῆς ἀντέχεσθαι δόξης ἐσπουδακότων. ἐπυθανόμεθα γὰρ εἰ τὸν θεὸν λόγον ὁμολογοῦ- σιν ἄνθρωπον γεγενῆσθαι. εἰπὼν ἐπήγαγε· ἐδίδουσαν. καὶ τίς ἂν ἔχων νοῦν ἄνθρωπον εἴποι τὸν θεὸν γεγενῆσθαι λόγον, ὡς ὑμεῖς φατέ, εἰ μὴ ἄρα τὴν αὐτὴν ὑμῖν πρότερον νοσήσειεν ἄνοιαν. ἡμεῖς γὰρ εἰληφέναι ἄνθρωπον τὸν θεὸν λόγον καὶ σφόδρα φαιμέν, γεγενῆσθαι δὲ ἄν- 15 θρωπον καθ' ὑμᾶς οὐκ ἂν ποτε εἰπεῖν ἀνασχοίμεθα.

Ἀποδειχθέντος τοίνυν διὰ τῶν εἰρημένων Θεοδώρῳι σύμφωνον εἶναι τὴν ἀσέβειαν τῆς ἐπιστο- 10 λῆς τῆι αἰρετικῆι ἐκείνου μανίαι, πῶς οὐ δικαίως πᾶς τὴν ἐλπίδα ἰσχων εἰς τὸν σαρκωθέντα καὶ 1051 ἐνανθρωπήσαντα θεὸν λόγον ὁμοίως καὶ Θεόδωρον καὶ τὴν εἰρημένην ἀσεβῆ ἐπιστολὴν κατα- δικάσει; ἐπειδὴ δὲ ἐπαινεῖτε τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν περιέχουσαν ὅτι ὁ λέγων αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον 20 σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι τὴν διαφορὰν ἀναιρεῖ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν τῶι ναῶι, γινώσκετε ὅτι διαφορὰν μὲν τῶν φύσεων ἐξ ὧν ὁ εἰς Χριστὸς ὁ κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν συνετέθη, ὀρθῶς ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία κηρύττει, διαφορὰν δὲ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῶι οὐδεὶς τῶν ἁγίων πατέρων ἐδίδαξεν, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἀσεβεῖς Νεστόριος καὶ Θεόδωρος εἰρήκασιν δύο 25 ἐντεῦθεν πρόσωπα εἰσάγειν βουλόμενοι. κὰν γὰρ αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες τῆι

25 τοῦ ναοῦ ὀνομασίαι κέχρηται, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ σημαίνοντες τοῦτο 10h. 2, 21 λέγουσι, καθὼς εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής, αὐτὸς δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. οὐδεὶς γὰρ τοῦ ἐνὸς προσώπου τοῦ Χριστοῦ διαφορὰν πρὸς ἑαυτὸ εἶναι φησιν, ὡς ἄλλον ἐν ἄλλωι εἶναι, ἀλλὰ τῶν φύσεων μόνον ἐξ ὧν ὁ εἰς Χριστὸς ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως ἀπετελέσθη. καὶ ὑμεῖς τοίνυν τὴν τῆς ἐπιστολῆς ἐκδικουμένην ἀσέβειαν τῆς ἀρνούμενης αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον ἄν- 30 θρωπον γεγενῆσθαι πρόδηλοι καθεστήκατε δύο πρόσωπα εἰσάγοντες καὶ ταῦτα νοοῦντες περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς φιλοῦ ἀνθρώπου ὅπερ ὁ ἀπόστολος εἶπεν διὰ τοὺς πιστοὺς ὅτι ὑμεῖς ναὸς θεοῦ 1 Cor. 3, 16 ἐστὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὡς κατὰ τὴν ὑμετέραν πλάνην μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν μεταξὺ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Χριστοῦ, καθ' ἃ καὶ αὐτὸς Θεόδωρος ὁ αἰρετικὸς ὁ διδάσκαλος τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιστολὴν ἐν τῶι τρίτῳι κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳι παραφρονῶν 35 ταῦτα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει

Ἐγὼ μὲν, ὃν ὁρᾶτε, δύναμαι μὲν ποιεῖν οὐδὲν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἅτε ἄνθρωπος ὢν, 11 ἐργάζομαι δέ, ἐπειδὴ ἐν ἐμοὶ μένων ὁ πατὴρ ἅπαντα ποιεῖ. ἐπειδὴ γὰρ ἐγὼ τε, φησίν, ἐν τῶι 10h. 14, 10 πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, θεὸς δὲ λόγος ἐν ἐμοὶ ὁ τοῦ θεοῦ μονογενῆς, δῆλον ὅτι καὶ πατὴρ σὺν αὐτῶι ἐν ἐμοὶ τε μένων καὶ τὰ ἔργα ποιῶν. καὶ θαυμαστόν γε οὐδὲν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο 40 νομίζειν, σαφῶς αὐτοῦ περὶ τῶν λοιπῶν λέγοντος ἀνθρώπων. ὁ ἀγαπῶν με τὸν λόγον μου

10-15 = Leont. 30 36 — p. 51, 5 = Conc. Const. coll. 4 ecl. 10 [L V 439. M VIII 207]. Leont. 31 M

12 εἰπὼν M ἢ πῶς uel εἰ πως Leont. 24 ἐντεῦθε M

- τηρήσει καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονήν Ioh. 14, 23
παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. εἰ γὰρ παρ' ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ὁ τε πατήρ καὶ ὁ υἱὸς τὴν
μονὴν ποιοῦνται, τί θαυμαστὸν εἰ ἐν τῷ κατὰ σάρκα δεσπότῃ Χριστῷ ἄμφω κατὰ ταυτὸν
νομίζονται μένειν τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κοινωνίας προσιεμένης, ὡς εἰκός, καὶ τὴν τῆς μονῆς
κοινωνίαν;
- 12 Τούτων τοίνυν οὕτω παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Θεοδώρου εἰρημένων, οὐ θαυμαστὸν εἴπερ ὁ ἐκπεσὼν
τοῦ θεοῦ τῆι ἀσεβείᾳ συνεζευγμένην ἔχει καὶ μωρίαν, καθὼς περὶ τῶν ἀσεβῶν ὁ προφήτης
'Ησαίας λέγει ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει. ὁ γὰρ τὸν Ies. 32, 6
πατέρα καὶ τὸν υἱὸν οὕτω μένειν ἐν τῷ Χριστῷ καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις δισχυρι-
ζόμενος καὶ μὴ ὁμολογῶν τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν θεὸν λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα 10
πῶς λέγει Χριστὸν κατὰ σάρκα; οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν θεὸν
λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, ὅταν τι περὶ αὐτοῦ ταπεινὸν λέγωσιν, ὀρθῶς ἐπάγουσι
τὸ κατὰ σάρκα.
- 13 'Ἄλλ' εἰ καὶ προσῆκον ἦν τοὺς Θεόδωρον ἐκδικοῦντας καὶ ἐκ ταύτης αὐτοῦ τῆς καθ' ὑπερ- 1053
βολὴν βλασφημίας τὴν τούτου ἐκκλίνειν δυσσέβειαν, ἀλλ' οὖν διὰ τὴν τούτων ἀναίδειαν καὶ ἄλλας 15
αὐτοῦ βλασφημίας προαγάγωμεν, δι' ἧν δύο εἰσάγει πρόσωπα. μεμφόμενος γὰρ τοὺς λέγον-
τας ὅτι ὁ θεὸς λόγος ὁ πρὸ αἰώνων γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων ἀνθρώπος, οὕτω λέγει ἐν τῷ κατὰ
'Απολιναρίου τετάρτῳ λόγῳ
- 14 'Ὁ πρὸ αἰώνων, φησὶν, γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων· πάλιν, ὡς τινῶν δεδωκότων, καὶ τοῦτο λέγων,
οὐδενὸς ἂν τῶν εὐσεβεῖν ἐσπουδακότων ταύτην ἐλομένου νοσήσαι τὴν ἄνοιαν, ὥστε τὸν πρὸ 20
αἰώνων εἰπεῖν ἐπ' ἐσχάτων γεγενῆσθαι.
- 15 Καὶ μεθ' ἕτερα· Οὐκοῦν τοῖς ὑμετέροις ἐπόμενοι νόμοις καὶ τὴν ὑπὸ τῆς σῆς ἀγχινοίας νομο-
θετουμένην ἀντιστροφήν, μᾶλλον δὲ καταστροφήν δεξάμενοι, φέρε δὴ πάντα εἰς ταυτὸν συγχέω-
μεν καὶ μηδεμίᾳ λοιπὸν ἔστω διάκρισις, μὴ θεοῦ μορφῆς μὴ δούλου μορφῆς, μὴ ναοῦ ληφθέντος 24
μὴ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν τῷ ναῷ, μὴ τοῦ λυθέντος μὴ τοῦ ἐγείραντος, μὴ τοῦ τελειωθέντος ἐν Ioh. 2, 19
πάθει μὴ τοῦ τελειώσαντος, μὴ τοῦ μνημονευθέντος μὴ τοῦ μνημονεύσαντος, μὴ τοῦ ἐπισκεφθέν- Hebr. 2, 10
τος μὴ τοῦ ἐπισκεψαμένου, μὴ τοῦ βραχὺ παρ' ἀγγέλους ἐλαττωθέντος μὴ τοῦ ἐλαττώσαντος, μὴ Hebr. 2, 6
τοῦ δόξει καὶ τιμῆι στεφανωθέντος μὴ τοῦ στεφανώσαντος, μὴ τοῦ καταστάντος ἐπὶ τὰ ἔργα Hebr. 2, 9
τῶν χειρῶν τοῦ θεοῦ μὴ τοῦ καταστήσαντος, μὴ τοῦ λαβόντος αὐτὰ ἐν ὑποταγῇ μὴ τοῦ δόντος Hebr. 2, 8
τὴν ὑποταγήν. 30
- 16 'Ἐκ τούτων τοίνυν τῶν ἀσεβῶν Θεοδώρου ῥημάτων καὶ τῆς οὕτως αὐτοῦ προφανοῦς βλασφη-
μίας ἐρυθριάσωσιν οἱ ἀντιποιοῦμενοι αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς. τὸ γὰρ ἀναιδῶς
καὶ πολλάκις ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν λέγειν αὐτὸν καὶ τὸν μὲν εὐεργε-
τοῦντα, τὸν δὲ εὐεργετούμενον, καὶ τὸν μὲν σώσαντα, τὸν δὲ σωθέντα φανερωῶς ἀρνεῖται τὴν διὰ τοῦ
μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ προσγενομένην ἡμῖν σωτηρίαν. ὁ γὰρ παρ' ἄλλου 35
εὐεργεσίαν λαβὼν ἦτοι σωθεὶς ἐτέρους πῶς δύναται σώζειν; οἱ τοίνυν τὸν ταῦτα βλασφημήσαντα
ἐκδικοῦντες τίνος οἶονται σῶμα καὶ αἷμα λαμβάνειν, τοῦ εὐεργετηθέντος ἢ τοῦ εὐεργετήσαντος;
ἀλλ' εἰ μὲν τοῦ εὐεργετήσαντος θεοῦ λόγου, πῶς τοῦτο λέγουσιν μὴ ὁμολογοῦντες αὐτὸν σαρκω-

18-30 = Conc. Const. coll. 4 ecl. 8 [L V 438 sq. M VIII 206]. Leont. 32

M

2 ποιήσομεν M 19 λεγόντων Leont. 20 ἂν om. Leont. 27 ἡλαττωμένου Leont. 29 δώσαντος
Leont.

Rom. 1, 25 θῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι; εἰ δὲ τοῦ εὐεργετηθέντος, ματαία αὐτῶν ἢ ἐλπίς ἀνθρωπολατρείαν
 πρεσβευόντων, ὅτι ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῆι κτίσει παρά τὸν κτίσαντα. ἡμεῖς
 δὲ πάντες οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸν θεὸν λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα ἕνα τε
 4 ὄντα τῆς ἀγίας τριάδος ὁμολογοῦντες αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα δεχόμεθα εἰς ἄφεσιν
 Ioh. 6, 54-57 ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος λέγει· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα
 καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ γὰρ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
 ἡμέρᾳ· ἢ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρωσις καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πό-
 1055 σις· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν
 10 αὐτῷ· καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατήρ καὶ γὰρ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων
 10 με ἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω καὶ πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν· πόσου δὲ ψεύδους ἐστὶ κακεῖνο μεστὸν 17
 ὅπερ τῇ μνημονευθείσῃ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ περιέχεται περὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἀγίοις
 Act. Conc. II 1 Κυρίλλου; συκοφαντεῖ γὰρ αὐτὸν ὡς μίαν φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ
 p. 391, 24-28 ἐν τούτοις λέγοντα τοῖς κεφαλαίοις καὶ διὰ τοῦτο πάσης ἀσεβείας πεπληρωσθαι τὰ αὐτὰ κεφάλαια
 15 λέγει, ὅπερ ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος πανούργως ἐρμήνευσε λέγων μὴ διὰ τὰ δώδεκα κεφάλαια ἐν
 τῇ ἐπιστολῇ εἰρησθαι ὅτι ταῦτα πάσης ἀσεβείας πεπληρώνονται, ἀλλ' ὅτι εἴρηται μίαν εἶναι φύσιν
 θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ὅπερ προφανὲς ψεῦδος ἐστίν. ὁ γὰρ ἐν ἀγίοις Κύριλλος οὔτε ἐν
 τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν οὔτε ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡτινι τὰ δώδεκα κεφάλαια ὑποτέτακται,
 ἀλλ' οὐδὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς κεφαλαίοις μίαν φύσιν θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος δείκνυται εἰρηκῶς,
 20 ἀλλὰ μίαν ὑπόστασιν ἦτοι πρόσωπον τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ εἶναι
 διδάσκει. ὅπερ καὶ ἡ ἀγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία κηρύττει καὶ πάντες οἱ πατέρες ἐδίδαξαν ἀνα-
 θεματίζοντες τοὺς μίαν φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ λέγοντας. ἄλλο
 γὰρ ἐστὶ φύσις καὶ ἄλλο ὑπόστασις ἦτοι πρόσωπον, καὶ ἡ μὲν φύσις τὸ κοινῶς καὶ γενικῶς κατὰ
 πάντων προσώπων κατηγορούμενον σημαίνει, ἡ ὑπόστασις δὲ ἦτοι πρόσωπον τὸ ἰδικὸν δείκνυσι·
 25 πρόσωπον γὰρ ἐν ἄλλωι προσώπωι οὐκ ἐπιθεωρεῖται. ὅτι δὲ ἡ μυστὰ ἐπιστολὴ περὶ τῶν
 δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου λέγει ὡς πάσης ἀσεβείας πεπληρωται, ἔξεστιν ὑμῖν ἐκ
 Act. Conc. I. c. τῶν ἐφεξῆς τῆς αὐτῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς τοῦτο εὐρεῖν, ἐν οἷς φανερώς εἶπεν τὰ αὐτὰ δώδεκα κε-
 p. 392, 12 φάλαια ἐναντία εἶναι τῇ ὀρθῇ πίστει. ἐπειδὴ δὲ μέμφεται ἢ αὐτῇ ἀσεβῆς ἐπιστολὴ ἢ λεγομένη
 Act. Conc. I. c. Ἰβὰ τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον ὡς φωνῶν διαφορὰν ἀπαρνούμενον, γινώσκετε ὅτι καὶ ἐν τούτῳ
 p. 391, 26, 27 30 καὶ ὁ γράψας τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν καὶ ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος ψεύδεται. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς ἰδίοις
 λόγοις ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδάσκων φωνῶν λέγει
 διαφορὰν καὶ τὰς μὲν ὑψηλὰς κατὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ, τὰς δὲ ταπεινάς κατὰ τὴν ἀνθρω-
 πότητα αὐτοῦ, πάσας δὲ ὅμως ἐξ ἑνὸς καὶ περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένου
 εἰρησθαι· ἀπαγορεύει δὲ ὁ αὐτὸς ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἄλλωι καὶ ἄλλωι προσώπωι διανέμεσθαι
 35 ταύτας. ἀλλὰ ἀναμφιβόλως ὑμεῖς δύο προσώποις διανέμειν θέλοντες τὰς φωνάς, διὰ τοῦτο
 λέγετε τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον φωνῶν διαφορὰν ἀπαρνήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ βουλόμενος ὑμᾶς
 ἀπατῆσαι καὶ ἐν τούτῳ ὁ διδάσκαλος ὑμῶν εἶπεν τὴν αὐτὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην Ἰβὰ
 τῆς Ἀπολιναρίου ἀσεβείας καταγράφειν καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλειν αὐτὴν ὀρθόδοξον νομίζεσθαι,
 εἰδέναι ὑμᾶς χρὴ ὅτι καὶ ἐν τούτῳ ἐψεύσατο· οὔτε γὰρ κατὰ Ἀπολιναρίου, καθάπερ ἀνωτέρω
 40 εἰρήκαμεν, γέγραπται· ὅμως δὲ εἰ καὶ καθ' ὑμᾶς τοῦτο ἦν ἀληθές, οὐ διὰ τοῦτο ἡλευθε-
 ροῦτο τῆς κατακρίσεως ἢ αὐτῇ ἐπιστολῇ. καὶ γὰρ εἴ τις αἰρετικὸς εἶπη κατὰ αἰρετικοῦ, οὐ

M

15 ἐρμήνευσαι M 30 ἀσε in fine lineae M 36 λέγεται M

διὰ τοῦτο αὐτὸς ὀρθόδοξος δείκνυται. καὶ Ἄρειος γὰρ κατὰ Σαβελλίου εἶπεν καὶ Ἀπολινάριος κατὰ Ἄρειου καὶ Εὐτυχῆς κατὰ Νεστορίου. καὶ κἄν τὰ μάλιστα διαφόρῳ πλάνῃ πάντες οὗτοι κατείχοντο, ὅμως οὐδείς αὐτῶν ἐκ τῆς τριαύτης ἀντιρρήσεως ὀρθόδοξος κρίνεται, ἀλλ' 1057 ὁμοίως πάντες ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καταδικάζονται.

- 18 Καὶ ἐκ τούτου δὲ φανερός ἐστὶν ὁ τὴν μνημονευθεῖσαν ἀσεβῆ γράφας ἐπιστολὴν δύο πρόσωπα 5 εἰσάγων, ὅτι εἶπεν· πῶς δυνατόν ληφθῆναι τὸν ἐν ἀρχῇ λόγον ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐκ Μαρίας γεννηθέντος; δι' ὧν ῥημάτων δείκνυται φανερώς ὅτι οὐ τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι καὶ τεχθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας λέγει, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστόν, ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ. ὅτι δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀσέβειαν ἐκ τῆς Θεοδώρου διδασκαλίας ἔλαβεν ὁ τὴν μισσαρὰν ἐκείνην γράφας ἐπιστολὴν, δῆλον ἐξ ὧν ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ κατὰ Ἀπολινάριου τοῦ αἵρετικοῦ ὁ αὐτὸς ἀσεβῆς 10 Θεόδωρος ἔγραψεν λέγων οὕτως
- 19 Ἄλλ' ὁ γε θεὸς καὶ ἐκ θεοῦ καὶ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ τῷ μὲν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντι, ὃ θαυμάσιε, καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατὰ τὰς θείας διαπλασθέντι γραφὰς καὶ τὴν γε σύστασιν ἐπὶ τῆς γυναικειᾶς δεξαμένῳ γαστρὸς ἐνήν, ὡς εἰκός, ἐπειδὴ ἅμα τῷ διαπλασθῆναι καὶ τὸ εἶναι θεοῦ ναὸς εἰλήφει· οὐ μὴν τὸν θεὸν γεγενῆσθαι ἡγητέον ἡμῖν ἐκ τῆς παρθένου, εἰ μὴ ἄρα ταυτὸν 15 ἡγητέον ἡμῖν τό τε γεννηθὲν καὶ τὸ ἐν τῷ γεννηθέντι, τὸν ναὸν καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ θεὸν λόγον. οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὴν σὴν φωνὴν ἀποφαντέον πάντῃ τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα θεὸν εἶναι ἐκ θεοῦ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ. εἰ γὰρ οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ὡς φῆς, ἀναληφθεὶς ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου, θεὸς δὲ σαρκωθείς, πῶς ὁ γεννηθεὶς θεὸς ἐκ θεοῦ καὶ ὁμοούσιος λέγοιτο ἂν τῷ πατρὶ τῆς σαρκὸς οὐ δυναμένης ταύτην προσέσθαι τὴν φωνήν; ἔστιν μὲν γὰρ ἀνόητον τὸ τὸν 20 θεὸν ἐκ τῆς παρθένου γεγενῆσθαι λέγειν. τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἐκ σπέρματος αὐτὸν λέγειν Δαβὶδ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου τετεκμῆνον καὶ ἐν αὐτῇ διαπεπλασμένον, ἐπεὶ γε τὸ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου συστάν ἐν τῇ μητρώϊα γαστρὶ καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος διαπλασθὲν δυνάμει γεγενῆσθαι φαμεν ἐκ τῆς παρθένου.
- 20 Οὕτω τοίνυν βλασφημοῦντος Θεοδώρου καὶ πολλάκις διαβεβαιουμένου μὴ δυνατόν εἶναι τὸν 25 θεὸν καὶ ἐκ θεοῦ καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ σαρκωθῆναι καὶ τεχθῆναι ἐκ τῆς παρθένου, ἐπειδὴ οὐδὲ ἡ σὰρξ ὁμοούσιός ἐστι τῷ πατρὶ, πῶς οὐκ ἐρυθρίωσιν οἱ τὸν τοιοῦτον αἵρετικὸν ἐκδικοῦντες; ὅστις τοῦτο μὲν ταῖς θείαις γραφαῖς, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντία μισσαρῶς ἐξέθετο, ὅποτε δῆλον πᾶσι καθέστηκεν ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἐξ οὐπερ ὁ θεὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐθεμελίωσεν ἐν τῇ ὀρθῇ ὁμολογίᾳ, πάντες οἱ τοῦ θεοῦ ἱερεῖς ἐκήρυξαν τὸν θεὸν λόγον τὸν ἐκ θεοῦ σαρκωθῆναι ἐκ 30 τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου παρθένου Μαρίας σαρκὶ ἐψυχωμένῃ ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ ἐξ αὐτῆς τεχθῆναι. καὶ οὕτω διδάσκοντες οὐδὲ τροπὴν τῆς θεότητος εἰς σάρκα εἰσήγαγον οὐδὲ διὰ τὴν σάρκα ὁμοούσιον αὐτὸν εἶναι τῷ πατρὶ ἀπηνήσαντο, καθὼς Θεόδωρος ληρεῖ, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον καὶ θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ μὲν τὴν θεότητα ὁμοούσιον εἶναι τῷ πατρὶ, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι 35 ἐδίδαξαν.
- 21 Πάλιν δὲ ἐν τῷ προλεχθέντι λόγῳ ὁ δυσσεβῆς Θεόδωρος βλασφημῶν καὶ ταῦτα λέγει 1059

12-24 = Conc. Const. coll. 4 ecl. 1 [L V 436. M VIII 203]. Leont. 33

M

1 σαβελίου M 13 ἀναπλασθέντι Leont. 15 γεγενῆσθαι Leont. Conc. γεγενῆσθαι M 19 ὁ om. Leont.

Ἄλλ' οὐχ ἡ θεία φύσις ἐκ παρθένου γεγέννηται, γεγέννηται δὲ ἐκ τῆς παρθένου ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου συστάς· οὐχ ὁ θεὸς λόγος ἐκ τῆς Μαρίας γεγέννηται, γεγέννηται δὲ ἐκ Μαρίας ὁ ἐκ σπέρματος Δαβίδ· οὐχ ὁ θεὸς λόγος ἐκ γυναικὸς γεγέννηται, γεγέννηται δὲ ἐκ γυναικὸς ὁ τῆι
 1 τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει διαπλασθεὶς ἐν αὐτῇ· οὐκ ἐκ μήτρας τέκεται ὁ ὁμοούσιος τῷ
 Hebr. 7, 3 πατρὶ, ἀμήτωρ γὰρ οὗτος κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν, ἀλλ' ὁ ἐν ὑστέροις καιροῖς ἐν τῇ μητρώϊαι γαστρὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει διαπλασθεὶς ἅτε καὶ ἀπάτωρ διὰ τοῦτο λεγόμενος.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἀσεβῆς Θεόδωρος παραλογιζόμενος τὴν περὶ τούτου διδασκαλίαν τοῦ ἀπο- 22
 Hebr. 7, 2, 3 στόλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ περὶ τοῦ κυρίου οὕτως· πρῶτον μὲν ἐρμηνευ-
 10 ὁμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ ἀμήτωρ ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων. τοῦ γὰρ ἀποστόλου περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰπόντος ἀπάτωρ ἀμήτωρ ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ὁ δυσσεβῆς Θεόδωρος ἄλλον λέγει ἀπάτορα καὶ ἄλλον ἀμήτορα.

Ἄλλὰ διελέγξομεν τὴν τῶν οὕτω φρονούντων ἀσέβειαν καὶ ἐκ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκα- 23
 or. 38 [PG 36, 313] λίας. λέγει γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ ἐπίσκοπος ἐν τῷ περὶ τῶν θεοφανίων λόγῳ οὕτως

Τίς οὐ προσκυνεῖ τὸν ἀπ' ἀρχῆς; τίς οὐ δοξάζει τὸν τελευταῖον; πάλιν τὸ σκότος λύεται, πάλιν 24
 19 τὸ φῶς ὑφίσταται, πάλιν Αἴγυπτος σκότῳ κολάζεται, πάλιν Ἰσραὴλ στύλῳ φωτίζεται. ὁ λαὸς
 Ies. 9, 2 ὁ καθήμενος ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, ἰδέτω φῶς μέγα τῆς ἐπιγνώσεως. τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε
 2. Cor. 5, 17 καὶ γέγονε τὰ πάντα καινά, τὸ γράμμα ὑποχωρεῖ, τὸ πνεῦμα παρρησιάζεται· αἱ σικαὶ παρατρέ-
 χουσιν, ἡ ἀλήθεια ἐπεισέρχεται· ὁ Μελχισεδὲκ συνάγεται, ὁ ἀμήτωρ ἀπάτωρ γίνεται, ἀμήτωρ τὸ πρότερον, ἀπάτωρ τὸ δεύτερον. νόμοι φύσεως καταλύονται, πληρωθῆναι δεῖ τὸν ἄνω κόσμον· Χριστὸς κελεύει, μὴ ἀντιτείνωμεν.

Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Πρόκλος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ λόγῳ τῷ 25
 PG 65, 684 εἰς τὴν θεοτόκον οὕτω λέγει· Ὁ ὢν κατὰ φύσιν ἀπαθὴς γέγονε δι' οἶκτον πολυπαθὴς· οὐκ ἐκ προκοπῆς γέγονε θεὸς ὁ Χριστός, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' οἶκτον γέγονεν ἄνθρωπος ὁ θεὸς δι-
 πιστεύομεν· οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. τὴν
 29 οἰκείαν δούλην ἐπεγράψατο μητέρα ὁ κατ' οὐσίαν ἀμήτωρ καὶ κατ' οἰκονομίαν ἀπάτωρ· ἐπεὶ πῶς
 Hebr. 7, 3 ὁ αὐτὸς κατὰ Παῦλον ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ; εἰ φιλόδ' ἄνθρωπος, οὐκ ἀμήτωρ, ἔχει γὰρ μητέρα· εἰ γυμνὸς θεός, οὐκ ἀπάτωρ, ἔχει γὰρ πατέρα· νῦν δὲ ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ ὡς πλάστης, ἀπάτωρ ὡς πλάσμα.

Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Αὐγουστίνος ἐν τῷ περὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ συμβόλου λόγῳ οὕτως λέγει 26
 PL 42, 1122 Πιστεύομεν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς
 35 παρθένου Μαρίας. διὰ τί ταύτην τὴν γέννησιν, ὧ ἄπιστε, ἐκπλήττει; μὴ πίστευε εἰ μόνον ἄνθρωπος ἦν ὁ γεννηθεὶς· εἰ δὲ θεὸς ἄνθρωπος ἦν, ἐξ ἧς ἠθέλησεν, ἐγεννήθη, ἐπειδὴ ὡς ἠθέλησεν, ἐγεννήθη. ἐκεῖνο θαύμασον μᾶλλον ὅτι ὁ λόγος ἔλαβεν σάρκα καὶ οὐκ ἐτράπη εἰς σάρκα, ὅτι μένων θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος. πλὴν τί θαυμάζεις ὅτι ἡ γεννήσασα τὸν ἴδιον ἐγέννησεν κτί-
 1061 στήν, ὅτι τὸ ποίημα τὸν ποιητὴν ἐγέννησεν; οὕτως ἠβουλήθη ὁ ὕψιστος γεννηθῆναι ταπεινός,
 40 ἵνα ἐν αὐτῇ τῇ ταπεινώσει ἐπιδείξηται τὴν μεγαλειότητά.

1-7 = L V 436 M VIII 204 35 διὰ τί - 40 in textu Latino non extant

M

1 γεγέννηται γεγέννηται M 35 ἐκπλήττει M

- 27 Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἅγιοι πατέρες· ὅτι δὲ καὶ αἱ θεῖαι γραφαί, αἷς ἠκολούθησαν οἱ ἅγιοι πατέρες, αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι καὶ τεχθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας καὶ ἐνανθρωπήσαι διδάσκουσι, δῆλον ὑπάρχει. λέγει γὰρ πρῶτον ὁ προφήτης Ἡσαίας
- 28 Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. Ies. 7, 14
Mt. 1, 23
- 29 Εἶτα καὶ Δαβὶδ ὁ προφήτης λέγει ἐν τῷ ἑκατοστῷ ἕκτῳ ψαλμῷ Ἐπέστειλεν τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἰάσατο αὐτούς καὶ ἐρρύσατο αὐτούς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν. 6
Ps. 106, 20
- 30 Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος οὕτω λέγει Ὅτε δὲ ἤλθε τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν. Gal. 4, 5
11
- 31 Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων τίς οὕτω μαινεται ὥστε τολμῆσαι εἰπεῖν ὅτι ἄνθρωπος ἦν ἐν τοῖς οὐρανοῖς κακείνος ἀπεστάλη, ἵνα γένηται ἐκ γυναικός καὶ ὑπὸ νόμον; οἱ ἄνθρωποι γὰρ πρὸ τῆς τοῦ λόγου σαρκώσεως ὑπὸ νόμον ἦσαν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ μὴ ὢν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' αὐτὸς δεδωκώς τὸν νόμον ἀπεστάλη παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ γυναικός γενόμενος γέγονεν ὑπὸ νόμον, ἵνα ἡμᾶς τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ καὶ τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν. εἰ τοίνυν, ὡς ὁ γράψας τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν καὶ ὁ αἰρετικὸς Θεόδωρος μαίνονται, οὐκ ἦν ἀληθῶς καὶ κυρίως υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ τεχθεὶς ἐκ γυναικός, πῶς ἠδύνατο ἡμῖν υἰοθεσίαν δωρῆσασθαι; 15
- 32 Πρὸς τοῦτοις περιέχεται ἐν τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ ὅτι τὸ ἡλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους οὐκ ἔστι δυνατὸν περὶ τῆς θεότητος τοῦ μονογενοῦς ῥηθῆναι, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ὡς ὀρθῶς ῥηθὲν προτεθήκατε λέγοντες ὅτι περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος τοῦτο δύναται λέγεσθαι. ὅτι δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀσεβειαν παρὰ Θεοδώρου τοῦ αἰρετικοῦ διδαχθεὶς ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας τὰ τοιαῦτα ἐβλασφήμησεν, φανερόν ποιήσωμεν ἐκ τῶν τῷ αὐτῷ Θεοδώρῳ εἰρημένων ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τῶν κατὰ Ἀπολιναρίου· ἔχει δὲ οὕτως 20
Act. Conc. II 1
P. 391, 30. 31
Ps. 8, 6
- 33 Τὸν δὲ ἄνθρωπον περὶ οὗ ταῦτ' αὖ φησὶν ὁ προφήτης, σαφῶς ὁ μακάριος δηλοῖ Παῦλος τὸν ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς εἰλημμένον ἄνθρωπον εἶναι. εἰρηκῶς γὰρ ὅτι διεμαρτύρατο δὲ πού τις λέγων· τί ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἡλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ἐπάγει τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, σαφῶς δεικνύς ὅτι Ἰησοῦς ἄνθρωπος, περὶ οὗ ὁ μακάριός φησι Δαβὶδ, ἐκπληττόμενος ὅτι ἡ θεία φύσις ἠνέσχετό τε αὐτοῦ ποιήσασθαι μνήμην καὶ δὴ καὶ ἐπισκέψεως ἀξιώσασα οικείας βραχύ μὲν τι παρὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἐλαττώσαι τῷ γεύσασθαι ποιῆσαι θανάτου, δόξῃ δὲ αὐτόν καὶ τιμῇ πάσῃ περιβαλεῖν, ὥστε καὶ κύριον ἀποφῆναι τῶν ἀπάντων διὰ τῆς πρὸς ἑαυτὸν συναφείας. Hebr. 2, 6-8
30
Hebr. 2, 9
35
1063
- 43 Καὶ πάλιν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ὀγδοῦ ψαλμοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ῥητοῦ ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Θεόδωρος οὕτως λέγει 40

28-38 = Leontius 34

M

35 ἠνέσχετό Leontius ἦν ἔσχε τό M

37 ἐλαττώσαι Leontius ἡλάττωσαι M τὸ MLeont.

Διὰ τοῦτο τοίνυν τὴν μὲν διαφορὰν τοῦ τε θεοῦ λόγου καὶ τοῦ ἀναληφθέντος ἀνθρώπου τοσαύ-
την ἡμῖν δείκνυσιν ὁ ψαλμός, διηρημένα δὲ ταῦτα ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ εὐρίσκεται, τοῦ μὲν
κυρίου ἐφ' ἑαυτὸν λαμβάνοντος τὰ πρότερα τοῦ ψαλμοῦ, ἐν οἷς ποιητὴν τε αὐτὸν εἶναι φησι τῆς
κτίσεως καὶ ἐπηρμένην ἔχειν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τεθαυμαστώσθαι ἐν
5 πάσῃ τῇ γῆι, τοῦ δὲ ἀποστόλου τὰ δεύτερα τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου <τοῦ> τῆς τοσαύτης εὐεργεσίας
καταξιώθέντος ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ λαμβάνοντος. πῶς οὐ πρόδηλον ὅτι ἕτερον μὲν ἡμᾶς ἢ θεία
γραφὴ διδάσκει σαφῶς εἶναι τὸν θεὸν λόγον, ἕτερον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολλὴν τε αὐτῶν οὖσαν
δείκνυσιν ἡμῖν τὴν διαφορὰν; ὁ μὲν γὰρ μνημονεύει, ὁ δὲ τῆς μνήμης καταξιοῦται· καὶ ὁ μὲν ἐπι-
σκέπτεται, ὁ δὲ καὶ ταύτης καταξιούμενος μακαρίζεται· καὶ ὁ μὲν εὐεργετῶν ἐλαττοῦ βραχὺ τι
10 παρ' ἀγγέλους, ὁ δὲ εὐεργετεῖται καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλαττώσει· καὶ ὁ μὲν δόξῃ καὶ τιμῇ
στεφανοῦ, ὁ δὲ στεφανοῦται καὶ ἐπὶ τούτοις μακαρίζεται· καὶ ὁ μὲν κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάντα
τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ κατηξιώθη τοῦ
δεσπόζειν τούτων ὧν πρότερον οὐκ εἶχεν τὴν ἐξουσίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἀσεβῆς Θεόδωρος καὶ ἡ μυσαρὰ ἐκείνη ἐπιστολὴ βλασφημοῦσι φανερώς λέγον- 35
15 τες ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν, οἷς καὶ ὑμεῖς ἀκολουθοῦντες γεγραφήκατε ὅτι
τὸ ἡλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους περὶ ἀνθρώπου καὶ οὐ περὶ τοῦ σαρκωθέντος
θεοῦ λόγου εἴρηται. καίτοι ἐχρῆν ὑμᾶς νοεῖν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἐλάττων ἐστὶν τῶν ἀγγέλων,
ἀλλὰ τοῦτο εἴρηται διὰ τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ. θεὸς γὰρ ὧν ἠξίωσεν ἄνθρωπος γενέσθαι
Hebr. 2, 9 τῇ ἡμετέρῃ συγκαταβαίνων ἀσθενεῖαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀπόστολος ἡμᾶς διδάσκει λέγων τὸν δὲ βραχὺ
20 τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ
καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον. εἰ τοίνυν ὡς ὑμεῖς λέγετε, ἄλλος ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ βραχὺ τι παρ'
ἀγγέλους ἡλαττωμένος καὶ ἄλλος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ὁ μὴ ἐλαττωθείς, ἀναμφιβόλως ὁ Χριστὸς
ψιλὸς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ τὸ πάθος ὑπομείνας, ὥστε καθ' ὑμᾶς καὶ τὸν ἀπόστολον ψεύδεσθαι λέ-
1 Cor. 2, 8 γοντα εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. τίς γὰρ ἐστὶν ὁ κύριος
25 τῆς δόξης, εἰ μὴ ὁ θεὸς λόγος ὁ σαρκωθείς, ὃν οἱ Ἰουδαῖοι θεὸν εἶναι ἀγνοοῦντες ἔλεγον διὰ τί
Ioh. 10, 33 σὺ ἄνθρωπος ὧν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ὅπερ καὶ ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος διὰ τῆς πονηρᾶς
ταύτης ἐρμηνείας τοῖς Ἰουδαίοις μᾶλλον ἀκολουθήσας κατέναντι τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐλάλησεν.

Πρὸς δὲ βεβαίωσιν τῶν ὑμετέρων λόγων προσεθήκατε τοῖς κεφαλαίοις ὑμῶν λέγοντες τὸ 36
Phil. 2, 6, 7 εἰρημένον παρὰ τοῦ ἀποστόλου ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν
30 δούλου λαβὼν συνάδειν τῇ ὑμετέρῃ ἐρμηνείᾳ καὶ μὴ περὶ τοῦ θεοῦ λόγου σαρκωθέντος,
ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπου μόνον εἰρησθαι. ἀλλ' εἰ καὶ ὑμεῖς τῇ τῶν αἰρετικῶν καὶ ἐν τούτῳ ἀκολου-
1065θοῦντες πλάνῃ περὶ ἀνθρώπου τὸν ἀπόστολον εἰρηκέναι διαβεβαιοῦσθε ὅτι ἐκένωσεν ἑαυτόν,
ὅμως πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις δῆλόν ἐστιν ὅτι ὁ ἀπόστολος αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον ἑαυτὸν κενῶσαι φησιν,
ἐπειδὴ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, τουτέστι ἐν τῇ θείᾳ φύσει, ἠξίωσεν μορφὴν δούλου λαβεῖν·
35 ἢ δὲ μορφὴ τοῦ δούλου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν σημαίνει, ἣν ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου καὶ ἐξ
αὐτῆς τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει ὁ θεὸς λόγος ἦνωσεν καὶ οὐ προδιαπλασθέντι ἀνθρώπῳ ἠνώθη, καθάπερ
ἢ Νεστορίου καὶ Θεοδώρου παραδέδωκεν ἀσέβεια τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτοῖς. Νεστόριος μὲν
γὰρ λέγει ὅτι ὁ θεὸς λόγος συνῆν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐκ Μαρίας τεχθέντι, Θεόδωρος δὲ λέγει·
ἐνῆν ὡς εἰκὸς τῷ τεχθέντι.

40 "Ὅτι δὲ περὶ τοῦ θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος εἴρηται τὸ ἡλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι 37
παρ' ἀγγέλους, καὶ ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ ἐξ ἄλλων ῥημάτων τοῦ

1-13 = Conc. Const. coll. 4 ecl. 19 [L V 442. M VIII 211]. Leont. 35

M

5 τοῦ³ Leontius om. M 32 διαβεβαιοῦσθαι M

- ἀποστόλου διδασκόμεθα οὕτω λέγοντος· γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη- 2 Cor. 8, 9
σοῦ Χριστοῦ ὅτι δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεΐαι
πλουτήσωμεν. τίς τοίνυν τολμήσει λέγειν ὅτι ἄνθρωπος πλούσιος ἦν καὶ ἐπτώχευσεν, ἵνα ἡμᾶς
πλουτήσῃ; ἐπειδὴ δὲ λέγετε ὅτι εἴτις εἶπηι περὶ τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου τοῦ μονογενοῦς
υἱοῦ τοῦ θεοῦ ὅτι αὐτὸς ἠλαττώθη ἢ ἐκενώθη, τροπὴν τῆς θείας φύσεως ποιεῖ κατὰ τὴν Ἀπολι- 5
ναρίου ἀσέβειαν ἢ παθητὴν εἰσάγει τὴν θεότητα κατὰ τὴν Ἀρείου μανίαν, ἀρμόζει πρὸς ὑμᾶς τὸν
εὐαγγελικὸν ἐκεῖνον λόγον εἰπεῖν πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μὴ δὲ τὴν δύναμιν Mt. 22, 29
τοῦ θεοῦ ἐπιστάμενοι. τί γὰρ εἰπεῖν ἔχετε περὶ τοῦ ῥηθέντος ὑπὸ τοῦ κυρίου ὅτι οὐδεὶς
ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου Ioh. 3, 13
ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ; μὴ ἄνθρωπον λέγετε καταβεβηκένα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι 10
αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ἐκένωσεν ἑαυτὸν ἐκ τῶν οὐρανῶν κατελθὼν καὶ σαρκωθείς ἀπὸ τῆς ἀγίας
θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ ἐνανθρωπήσας καὶ τεχθεὶς ἐξ αὐτῆς καὶ ὁ καταβάς αὐτός
ἐστίν καὶ ὁ ἀναβάς καὶ αὐτοῦ λέγεται ἡ ἐλάττωσις καὶ ἡ κένωσις διὰ τὴν κατάβασιν.
- 38 Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ἄλλω τόπῳ εἶπεν ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων Ioh. 14, 28
μοῦ ἐστίν, μὴ ἄρα ἄνθρωπὸν τινα περὶ αὐτοῦ ταῦτα εἰρηκέναι νομίζετε καὶ οὐχὶ τὸν θεὸν 15
λόγον τὸν ἐνανθρωπήσαντα; ἀλλὰ φανερόν ἐστιν ὅτι ὁ εἰπὼν ὁ πατήρ μου μείζων μοῦ ἐστίν
εἶπεν ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ εἰπεῖν ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν τὴν Ioh. 10, 30
ἰσότητά ἦν αὐτὸς ἔχει πρὸς τὸν πατέρα κατὰ τὴν θείαν φύσιν δηλοῦ, ἐν δὲ τῷ λέγειν τὸν αὐτὸν
ὁ πατήρ μου μείζων μοῦ ἐστίν τὴν δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς γενομένην ἐλάττωσιν δηλοῦ. ἐκά-
τερον δὲ καὶ ἡ ἰσότης καὶ ἡ ἐλάττωσις περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ 20
Χριστοῦ, τουτέστιν τοῦ θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος λέγεται. καὶ Ἀρειανοὶ μὲν πονηρᾶ δια-
νοοῖαι ἐκ τῶν ταπεινῶν ῥημάτων ὁμοούσιον εἶναι τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ἀρνοῦνται καὶ διὰ τοῦτο ἐλάτ-
τονα αὐτὸν εἶναι διαβεβαίουσιν, ὑμεῖς δὲ μὴ θέλοντες περὶ τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου τὰ
ταπεινὰ δέξασθαι, ἄλλο πρόσωπον τῇ τριάδι εἰσάγετε κατὰ τὴν Θεοδώρου καὶ Νεστορίου δυσ- 24
σέβειαν. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ταπεινὰ περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ λόγου τοῦ 1067
σαρκωθέντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντες οὔτε σύγχυσιν οὔτε διαίρεσιν τῶν φύσεων
εἰσάγομεν, ἐξ ὧν τὴν μίαν σύνθετον ὑπόστασιν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμο-
λογοῦμεν, οὔτε δὲ τέταρτον πρόσωπον ἐπεισάγομεν τῇ ἀγίαι τριάδι.
- 39 Ὅτι δὲ περὶ τοῦ μονογενοῦς θεοῦ λόγου σαρκωθέντος καθ' ἃ προεῖρηται, τὸ ἠλάττωσας Hebr. 2, 9
αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους γέγραπται, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας 30
οἱ τὰς ἀγίας γραφὰς ἐρμηνεύσαντες ἐδίδαξαν ἡμᾶς. καὶ ὁ ἐν ἀγίοις μὲν Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς
τὰς βασιλίδας ἐπιστολῇ οὕτως εἶπεν
- 40 Πῶς οὖν ἠλάττωται παρὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ παρ' αὐτῶν προσκυνούμενος; ἀλλὰ ἐστὶ σαφὴς ἡ Act. Conc. I 1, 5
πρόφασις. καθέικτο γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις καὶ τὸ ἀποθνήσκειν πεφυκὸς P. 29, 31-30, 9
σῶμα λαβὼν ἴδιόν τε αὐτὸ ποιησάμενος ἐν αὐτῷ πέπονθεν ἐκὼν καὶ ταῖς ἀνωτάτω δόξαις στεφα- 35
νοῦται διὰ τὸ πάθος ὡς δι' αὐτοῦ καταργήσας τὸν θάνατον καὶ ἄπρακτον ἀποφήνας τὴν φθοράν,
ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχων ἀφθαρσία καὶ ζωή. ὅταν οὖν Ἰησοῦν ὀνομάζῃ καὶ ἠλαττώσθαι λέγοι
παρὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτόν, οὐκ ἄνθρωπον ἀνὰ μέρος καὶ ἰδικῶς, ἀλλ' αὐτὸν νοοῦμεν τὸν μονογενῆ
παραχωροῦντα τὸ πρῶχειν οἰκονομικῶς τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρω-
πος ὁ τῆς ἐκείνων ὑπεροχῆς ἠττώμενος, τὰ δὲ τῆς ὑπεροχῆς τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις, ὅτι καὶ ἐξω 40
σαρκὸς καὶ τοῦ τεθνάναι κρείττους εἰσίν, γεγονότος ἐν τούτοις τοῦ υἱοῦ διὰ τὴν ἐκούσιον κένωσιν.

M

4 πλουτήσει M 13 λέγετε M 17 τὸ M 24 εἰσάγεται M 34 καθέικτο M

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 8

Ies. 6, 3 ἄλλ' ὁ βραχὺ παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένος διὰ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον ἐν ὑπεροχῇ θεότητος ὡς προσκυνεῖται παρ' αὐτῶν καὶ ἐνίδρυσται θάκοις οὐς περιεστᾶσιν ἐκεῖνοι δοξολογοῦντες αἶε καὶ τῶν δυνάμεων αὐτὸν ὀνομάζοντες κύριον.

"Ὅτι δὲ καὶ ἡ κένωσις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λόγου σαρκωθέντος ἐστίν, ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος 41 ἐν τοῖς πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις Θεοδώρητου γραφεῖσιν, ὡς ἐποιήσατο ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος κατὰ τοῦ τετάρτου αὐτοῦ κεφαλαίου, οὕτως λέγει

Act. Conc. I 1, 6
p. 125, 14-22

"Ὅτι μὲν σμικρὰ τῷ ἐκ τοῦ θεοῦ φύντι λόγῳ πάντα ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα, φαίην ἂν ὄκνου δίχα παντός· ζητῶ δὲ τὴν κένωσιν τίνος ἂν γενέσθαι νοοῖτο καὶ τίς ὁ τοῦτο παθῶν ἐκουσίως. εἰ μὲν γάρ, ὡς αὐτοὶ φασιν, ἡ τοῦ δούλου μορφή ἦτοι τὸ ἐκ σπέρματος Δαβίδ, πῶς ἢ τίνα κεκένωται 10 τρόπον, εἰ προσελήφθη παρὰ θεοῦ; εἰ δὲ αὐτὸς ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ θεοῦ καὶ πατρός ὑπάρχων λόγος ἑαυτὸν κενῶσαι λέγεται, πῶς δὴ πάλιν ἢ τίνα τρόπον κεκένωται, εἰ παραιτοῖτο τὴν κένωσιν; κένωσις δὲ τῷ θεῷ λόγῳ παθεῖν οὐκ εἰδότε τὴν τροπὴν τὸ δρᾶσαι τι καὶ εἰπεῖν τῶν ἀνθρωπίνων διὰ τὴν πρὸς σάρκα σύνοδον οἰκονομικὴν.

Act. Conc. I. c.
p. 138, 15-27

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ κατὰ Νεστοριανῶν οὕτω λέγει 42

15 "Ἄρ' οὖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος πεφενάκιε τοὺς ἡγιασμένους διὰ τῆς πίστεως, ἐναργέστατα λέγων περὶ τοῦ μονογενοῦς ὅτι πλούσιος ὢν ἐπτώχευσεν δι' ἡμᾶς; μὴ γένοιτο· ἀληθεύει γὰρ πάντως τῆς ἀληθείας ὁ κῆρυξ. ἀλλὰ γὰρ τίς ὁ πλούσιός ἐστιν καὶ τίνα τρόπον ἐπτώχευσεν, βασιανίζετο καὶ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν. εἰ μὲν γὰρ καθ' ἃ καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν αὐτοὶ τεθαρσῆκασιν, 19 ἀνθρωπος ἀνελήφθη παρὰ τοῦ θεοῦ, πῶς ἐπτώχευσεν ὁ ἀναληφθεὶς καὶ τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀξιώμασιν ἐκλεαμπρυσμένος; δεδόξασται γάρ· ἢ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν ἀληθές, διαβεβλήσεται παρ' αὐτῶν 1069 ἢ ἀνάληψις ὡς κατακομίσασα πρὸς τὸ μείον καὶ πρὸς γε τὸ δυσκλεέστερον τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον. ἀλλ' ὧδε φρονεῖν ἀπηχές· οὐκοῦν οὐκ ἐπτώχευσεν ὁ ἀναληφθεὶς. λείπεται τοίνυν εἰπεῖν ὅτι γέγονεν ἐν πτωχείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς ὁ πλούσιος ὡς θεός.

or. 38 [PG 36, 325]

25 Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῶν θεοφανίων οὕτως 43 λέγει

Προελθὼν δὲ θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως ἐν ἐκ δύο τῶν ἐναντίων, σαρκὸς καὶ πνεύματος, ὡς τὸ μὲν ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώθη. ὡ τῆς καινῆς μίξεως, ὡ τῆς παραδόξου κράσεως. ὁ ὢν γίνεται καὶ ὁ ἄκτιστος κτίζεται, καὶ ὁ ἀχώρητος χωρεῖται διὰ μέσης ψυχῆς νοεράς μεσιτευούσης θεότητι καὶ σαρκὸς παχύτητι. καὶ ὁ πλουτίζων πτωχεύει, πτωχεύει γὰρ τὴν ἐμὴν κάθαρσιν, 30 ἢ ἐγὼ πλουτήσω τὴν αὐτοῦ θεότητα, καὶ ὁ πλήρης κενοῦται, κενοῦται γὰρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρόν, ἢ ἐγὼ τῆς ἐκείνου μεταλάβω πληρώσεως.

c. Arian. 1, 40
[PG 26 p. 93]
Phil. 2, 6, 7

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐρμηνεύων τὰ τοῦ ἀποστόλου ῥητὰ λέγοντος ὡς ἐν μορφῇ 44 θεοῦ ὑπάρχων ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν οὕτως λέγει

35 Τί τοῦτου λευκότερον καὶ ἀποδεικτικώτερον γένοιτο ἂν; οὐ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων βελτίων γέγονεν, ἀλλὰ μᾶλλον θεὸς ὑπάρχων τὴν δούλου μορφὴν ἔλαβεν καὶ ἐν τῷ λαβεῖν οὐκ ἐβελτιώθη, ἀλλ' ἐταπεινώσεν ἑαυτόν.

I. c. 43 [p. 101]

45 Καὶ μετ' ὀλίγον· τί δὲ τοῦτό ἐστιν ἢ τὸν ἐν μορφῇ θεοῦ ὄντα καὶ εὐγενοῦς πατρός υἱὸν ταπεινώσαι ἑαυτὸν καὶ δοῦλον ἀνθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν γενέσθαι;

I. c. 44 [p. 104]
Ioh. 1, 14
I. Cor. 15, 47

46 Καὶ μετ' ὀλίγον· ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ λέγεται ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐπουράνιος διὰ τὸ ἐξ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι τὸν λόγον.

41 Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσης κατὰ Εὐνομίου ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ οὕτως 47 λέγει

M

15 πεφαινάκιε M

22 ἀλλ' ὧδε Cyrill. ἄλλα δὲ M

Ταῦτα περὶ τὸν ἐσταυρωμένον ἡμεῖς πεπιστευκάμεν καὶ διὰ τοῦτο ὑπερυψοῦντες κατὰ τὸ ἡμέ-
τερον τῆς δυνάμεως μέτρον οὐκ ἀπολήγομεν, ὅτι ὁ μηδενὶ χωρητὸς διὰ τὴν ἄφραστον αὐτοῦ καὶ
ἀπρόσιτον μεγαλειότητα πλὴν ἑαυτῷ καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ οὗτος καὶ
πρὸς κοινωνίαν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν κατελθεῖν ἠδυνήθη· οἱ δὲ ταύτην ἀπόδειξιν τῆς κατὰ τὴν
φύσιν ἀλλοτριότητος τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ποιοῦνται τὸ διὰ σαρκὸς καὶ σταυροῦ φανερωθῆναι
τὸν κύριον, ὡς τῆς μὲν τοῦ πατρὸς φύσεως καθαρῶς ἐν ἀπαθείᾳ διαμενούσης καὶ μηδενὶ τρόπῳ
τὴν πρὸς τὸ πάθος κοινωνίαν ἀναδέξασθαι δυναμένης, τοῦ δὲ υἱοῦ διὰ τὸ πρὸς τὸ ταπεινότερον
παρηλλάχθαι τὴν φύσιν πρὸς σαρκὸς τε καὶ θανάτου πείραν οὐκ ἀδυνατοῦντος ἐλθεῖν.

- 48 Καὶ μεθ' ἕτερα· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ κυρίου τῆς δόξης ὁ σταυρὸς λέγεται καὶ πᾶσα γλῶσσα
ἐξομολογεῖται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς. εἰ δὲ χρῆ καὶ τὰ λοιπὰ
κατὰ τὸν αὐτὸν διελεῖν τρόπον, σκεψώμεθα τί τὸ ἀποθνήσκον καὶ τί τὸ καταλύον τὸν θάνατον,
καὶ τί τὸ ἀνακαινούμενον καὶ τί τὸ κενούμενον· κενούται μὲν γὰρ ἡ θεότης, ἵνα χωρητῆ τῇ ἀνθρωπίνῃ
γένηται φύσει, ἀνακαινούται δὲ τὸ ἀνθρώπινον διὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀνακράσεως θεῖον γινόμενον.
- 49 Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων πατέρων τεθήκαμεν, ἵνα ταῦτα κατανοοῦντες
γνοίητε ὡς τὰ παρ' ὑμῶν προτεθειμένα καὶ Ἀρειανοὶ καὶ Νεστοριανοὶ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγουσιν ἀσεβῶς. οἱ μὲν γὰρ Ἀρειανοὶ σπουδάζοντες τὸν υἱὸν κτίσμα
καὶ ἀλλότριον τῆς πατρικῆς οὐσίας ἀποδειῖναι καὶ τὸ πάθος καὶ τὰ ἄλλα τὰ ταπεινὰ τῇ θεότητι
αὐτοῦ μόνῃ ἐπάγουσιν, οἱ δὲ Νεστοριανοὶ δύο υἱοὺς εἰσάγειν βουλόμενοι κενωρισμένως λέγουσι
τὸν Θεὸν λόγον καὶ κενωρισμένως τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον καὶ μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ
ταπεινὰ ἀπονέμουσιν. ἀλλ' οὐχ οὕτως οἱ ἅγιοι πατέρες διδάσκουσιν· οὐδὲ γὰρ διὰ τὰ ταπεινὰ
τροπῆν λέγουσιν τῆς τοῦ υἱοῦ θεότητος οὐδὲ διὰ τὰ ὑψηλὰ διαιροῦσι τὴν ἀνθρωπότητα τῆς θεό-
τητος, ἀλλὰ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μονογενοῦς Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένου καὶ ἐνανθρωπήσαντος
καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ταπεινὰ εἶναι παραδιδόασιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ὑμετέροις ἐντεθή-
κατε κεφαλαιῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ὅτι καλῶς εἶπεν δύο φύσεις, μίαν ἐξουσίαν, ἐν πρόσωπον,
καὶ ἐν τούτῳ τὴν πονηρίαν τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιστολὴν διελέγξωμεν. ὁ γὰρ μὴ ὁμολογῶν
ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος σαρκωθεὶς ἐκ τῆς παρθένου ἐνηνθρώπησεν, τίνος τὰς δύο φύσεις λέγει;
ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι ἀντὶ προσώπων τὰς δύο φύσεις λαμβάνει κατὰ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον, οὓς
ἐπαινεῖ ἡ ἀσεβὴς αὕτη ἐπιστολή. εἰ γὰρ καὶ ἐν πρόσωπον καὶ ἓνα υἱὸν δοκεῖ λέγειν ἡ ἐπιστολή,
τοῦτο καὶ Θεόδωρος καὶ Νεστόριος λέγουσιν, τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον μόνον λέγοντες ἐπέχειν τὸ
πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ ἔχειν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ τὴν χάριν τῆς
υἱοθεσίας καὶ εἰς τὸν αὐτὸν προσκυνεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ὑποκρίνονται λέγειν ἓνα υἱὸν
καὶ ἐν πρόσωπον τοῦ λόγου καὶ τοῦ Χριστοῦ κοινωνοῦντος μόνῳ τῷ ὀνόματι τῆς υἰότητος.
τοῦτο δὲ δείκνυται φανερῶς ἐκ τοῦ λέγειν τὴν ἐπιστολὴν τῶν δύο φύσεων μίαν ἐξουσίαν, ὡς καὶ
ἡμεῖς ἐγράψατε. μία γὰρ ἐξουσία οὐκ ἐπὶ διαφόρων φύσεων, ἀλλ' ἐπὶ διαφόρων λέγεται
προσώπων, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος ὁμολογοῦμεν. ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἀνεθεμάτισαν
τοὺς λέγοντας κατὰ δύναμιν ἢ ἀξίαν ἢ αὐθεντίαν ἢ σχέσιν ἢ τιμὴν ἠνῶσθαι τῷ λόγῳ τὸν ἄνθρω-
πον καὶ μὴ ὁμολογοῦντας καθ' ὑπόστασιν τῶν δύο φύσεων τὴν ἑνωσιν γεγενῆσθαι. ὅπως δὲ
καὶ τοῦτο ὀρθῶς εἰρημένον τοῖς ἁγίοις πατέρεσι περὶ διαφορᾶς τῶν δύο φύσεων οἱ τὰ Νεστορίου
δοξάζοντες, ὧν τῆς ἀπιστίας ἀρχηγός ἐστι Θεόδωρος, ἀσεβῶς ἐκλαμβάνουσι τὰς φύσεις ἀντὶ
προσώπων λέγοντες καὶ προσώπων κατὰ σχέσιν ἑνωσιν πρεσβεύοντες ἐν πρόσωπον ὑποκρίνονται

III 3 p. 114, 14-27
Jaeg.

I. c. p. 124, 19-28
1 Cor. 2, 8
Phil. 2, 10

1071

15

20

Act. Conc. II 1
p. 392, 1

25

I. c. p. 391, 23

30

35

40

35-37 cf. Cyrilli anathematismi III. II [Act. Conc. I, 1 p. 40, 25-30]

M

7 ταπεινότερον M

λέγειν, αὐτὸς ὁ ἀσεβῆς Θεόδωρος δείκνυσιν ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τῶν κατὰ Ἀπολλιναρίου τοῦ αἵρετικοῦ γράφων οὕτως

Αὐτάρκως δὴ τὸ διάφορον τῶν φύσεων ἡμῖν ὑποδείκνυσι διὰ τούτων, εἴ γε τὸν μὲν ἐκπλήττεται 50
ὡς δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ἐλόμενον μνήμην τε καὶ ἐπίσκεψιν ποιήσασθαι τοῦ οὕτως εὐτε-
5 λοῦς, τὸν δὲ μακαριστὸν ἡγεῖται ὡς τοιούτων ἕξιοι μὲνον. ἀλλὰ γὰρ οὕτω μὲν τὴν τε διαίρεσιν
τῶν φύσεων ποιεῖται καὶ μὴν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς τε τοῦ λαβόντος φύσεως καὶ τῆς τοῦ ληφθέντος
ἡμῖν ὑποδείκνυσιν ἡ θεία γραφή· φροντίζουσα δὲ τοῦ καὶ τὴν ἔνωσιν ἡμῖν ὑποδεικνύουσα ἡ τῷ
ληφθέντι πρὸς τὸν λαβόντα προσγέγονεν, λέγει πολλάκις καθ' ἔνωσιν τὰ ἐκότερα τῶν φύσεων
1073 ἰδιαζόντως προσόντα ὡς ἂν τὴν πρὸς τὸν λαβόντα ἔνωσιν τοῦ ληφθέντος ἡμῖν παραδηλώσειεν ὅσα
10 τε τούτῳ ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον γέγονεν συναφείας.

Ἀποδείξαντες τοίνυν τὸν δυσσεβῆ Θεόδωρον τὰς φύσεις ἀντὶ προσώπων λέγοντα ἔτι μείζονα 51
προαγάγωμεν αὐτοῦ βλασφημίαν διελέγχουσαν αὐτὸν ποῖαν λέγει τὴν ἔνωσιν, πρὸς κατάκρισιν
τῶν ἐκδικούντων αὐτόν. ἐν γὰρ τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως ὀγδόῳ λόγῳ οὕτω λέγει

Πρόδηλον δὲ ὡς τὸ τῆς ἐνώσεως ἐφαρμόζει· διὰ γὰρ ταύτης συναχθεῖσαι αἱ φύσεις ἐν πρόσω- 52
15 πον κατὰ τὴν ἔνωσιν ἀπετέλεσαν, ὥστε ὅπερ ὁ κύριος ἐπὶ τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς φησιν
Mt. 19, 6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία, εἴπομεν ἂν καὶ ἡμεῖς εἰκότως κατὰ τὸν τῆς ἐνώσεως
λόγον· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο πρόσωπα, ἀλλ' ἓν, δηλονότι τῶν φύσεων διακεκριμένων. ὥσπερ
γὰρ ἐκεῖ οὐ λυμαίνεται τῷ ἀριθμῷ τῆς δυάδος τὸ μίαν λέγεσθαι τὴν σάρκα (πρόδηλον γὰρ
καθ' ὃ μία λέγεται), οὕτως κἀνταῦθα οὐ λυμαίνεται τῇ τῶν φύσεων διαφορᾷ τοῦ προσώπου ἢ
20 ἐνώσεως. ὅταν μὲν γὰρ τὰς φύσεις διακρίνωμεν, τελείαν τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου φαμέν καὶ
τέλειον τὸ πρόσωπον (οὐδὲ γὰρ ἀπρόσωπον ἔστιν ὑπόστασιν εἶπειν), τελείαν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀν-
θρώπου φύσιν καὶ τὸ πρόσωπον ὁμοίως· ὅταν μὲντοι ἐπὶ τὴν συνάφειαν ἴδωμεν, ἐν πρόσωπον
τότε φαμέν.

Ταῦτα ἡμεῖς, εἰ καὶ φρικτὸν ἔστι λέγειν Χριστιανοῖς, ὅμως διὰ τὴν μανίαν τῶν ἐκδικούντων 53
25 Θεόδωρον καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν προαγαγεῖν ἠναγκάσθημεν ἵλεω τὸν θεὸν ἡμῖν παρα-
καλοῦντες γενέσθαι, δι' ὧν ἀπάντων ἀποδέδεικται ὅτι πάσης τῆς Θεοδώρου ἀσεβείας μεστή
ἔστιν ἡ κατάρατος ἐκείνη ἐπιστολή.

Καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα ἀπεκρινάμεθα πρὸς τὰ τῷ ὑμετέρῳ κεφαλαιογραφίῳ περιεχόμενα, δι' 54
ὧν ἐσπουδάσατε τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν ἐκδικῆσαι καὶ διὰ ταύτης τὴν Θεοδώρου καὶ Νε-
30 στορίου κακοδοξίαν ἀνανεώσασθαι, ὧν τὴν ἀσεβείαν ἢ αὐτὴ ἐπιστολὴ ἐπαινεῖ· ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τῆς
μνημονευθείσης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Μάριν τὸν αἵρετικὸν γεγραμμένης παραλελοίπατε
καὶ οὐκ ἐτολήσατε ταῦτα τοῖς ὑμετέροις κεφαλαίοις ἐνθεῖναι, ἵνα μὴ καὶ ἐκ τούτων τὴν ἐξ ὑμῶν
ἐκδικουμένην ἀσεβείαν ὁ παρ' ὑμῖν τῶν Χριστιανῶν μάθη λαός, ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν εἶναι καὶ
34 ταῦτα διὰ βραχέων φανερωῖσαι. περιέχεται γὰρ τοῖς παρ' ὑμῶν παραλελειμμένοις ῥήμασι τῆς ἀσε-
βουῦς ἐκείνης ἐπιστολῆς ὅτι Κύριλλος τὰς ἀκοὰς πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον
Act. Conc. II 1 1
p. 392, 6. 7
1. c. p. 392, 9
δὲ ἀφορμὴν ἐκ τοῦ κατὰ Νεστορίου μίσους καὶ ὅτι καθεῖλε τῆς ἐπισκοπῆς Νεστόριον ἢ ἐν Ἐφέσῳ
σύνοδος κρίσεως καὶ ζητήσεως μὴ γενομένης. καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ περιέχεται ὅτι

14-23 = Conc. Const. coll. 2 ecl. 29 [L V 445. M VIII 215], Leont. 6 15-23 = I. c. coll. 6 [L V 547. M VIII 344]

M

5 ἕξιοι μὲνον M 8 κατένωσιν M 15 ἀπετέλεσεν M 19 τῇ — διαφορᾷ Leont. τὴν — διαφορὰν M 22 εἴδωμεν M ἀπίδωμεν Leont.

τὰ δώδεκα κεφάλαια τὰ παρὰ Κυρίλλου γραφέντα ἐναντία ὄντα τῆς ὀρθῆς πίστεως προέθησαν οἱ ἐν Ἐφέσῳ συναχθέντες ἐπίσκοποι καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ συνήνεσαν αὐτοῖς ὡς τῇ ὀρθῇ πίστει συναίδουσιν καὶ ὅτι Νεστόριος ἐπειδὴ ἐμισεῖτο ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει καὶ παρὰ τῶν πρώτων αὐτῆς, ὑποστρέψαι ἐκεῖ οὐκ ἠδυνήθη. καὶ διὰ πάντων ὁ γράψας τὴν αὐτὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν οὐ μόνον τοὺς αἰρετικούς ἐκδικεῖ καὶ ἐπαινεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ψέγει. περὶ γὰρ τοῦ μακαρίου Ῥαββούλου τοῦ Ἐδέσσης ἐπισκόπου, ἀνδρὸς ἐν ἐπισκόποις ἐπισήμου, οὗ τὸ μνῆμα θαύματα ποιεῖ μέχρι τῆς σήμερον, οὕτως φησὶν ἐν τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ ὅτι ὁ τύραννος τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὃν οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοεῖς, προφάσει τῆς πίστεως οὐ μόνον τοὺς συζῶντας αὐτῷ δικάζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη πάλαι πρὸς τὸν κύριον ἀπελθόντας, ὧν εἷς ἐστὶν ὁ μακάριος Θεόδωρος ὁ κῆρυξ τῆς ἀληθείας καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, ὃς οὐ μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ ζωῇ τοὺς αἰρετικούς ἐκολάφισεν διὰ τῆς οἰκείας πίστεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ὅπλα πνευματικὰ τοῖς ἰδίῳ βιβλίῳ τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις κατέλειψεν, ὡς καὶ ἡ σὴ εὐλάβεια μετ' αὐτοῦ λαλήσασα γινώσκει καὶ ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ συγγραφέντων ἐπίστευσε, τοῦτον ἐτόλμησεν ὁ πάντα τολμῶν ἐπ' ἐκκλησίας φανερώως ἀναθεματίσαι. καὶ πάλιν περιέχεται τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ πρὸς ὕβριν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ὅτι ἡ καρδιά τοῦ Αἰγυπτίου ἐμαλλάχθη καὶ χωρὶς σκύλευσεως τῇ ὀρθῇ πίστει συνήνεσε καὶ ὅτι (οἱ) ἀτάκτως κατὰ τῶν ζώντων καὶ τῶν τελευτησάντων ὀρμήσαντες ἐν αἰσχύνη εἰσὶν ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀπολογούμενοι πταισμάτων καὶ ἐναντία τῇ πρώτῃ αὐτῶν διδασκαλίᾳ διδάσκοντες καὶ ὅτι χρὴ ὁμολογεῖν εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν αὐτῷ. καὶ ταῦτα μὲν ἐγγεμένα τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιστολῇ φανερὰ ὑμῖν ἐσπουδάσαμεν καταστήσαι, ἵνα καὶ οὕτως ὀφέ ποτε τὰ ὀρθὰ ἐπιλεγόμενοι ἀναχωρήσητε ταύτης τῆς κακοδοξίας· τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἡ τῆς μισαρᾶς ἐπιστολῆς ἀσέβεια, ὅτι οὐδὲ ὑμεῖς ἐτόλμησατε πάντα, ὡς εἴρηται, τὰ περιεχόμενα αὐτῇ τοῖς παρ' ὑμῶν πεμφθεῖσιν κεφαλαίοις ἐνθεῖναι, εἰ καὶ τινα ἐξ αὐτῶν διεστραμμένῃ ἐννοίᾳ ἐρμηνεύειν ἐπειράθητε. τίς γὰρ Χριστιανοῖς δύναται συναριθμεῖσθαι μὴ λέγων ἀσεβῆ τὴν ἐπιστολὴν ἐν ἧι τοιαῦται καὶ τοσαῦται περιέχονται βλασφημίαι; ὁ γὰρ τὴν ἐπιστολὴν ἐκδικῶν τὴν τὸν ἅγιον Κύριλλον αἰρετικὸν καλοῦσαν καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην σύνοδον ἐκβάλλουσαν φανερώς Νεστόριον καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν δέχεται, ὃν ἡ αὐτῇ ἐπιστολῇ λέγει δίχα κρίσεως καὶ ζητήσεως καταδικασθῆναι, καὶ οὐ διὰ τὰ δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὸ μῖσος τῶν πολιτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὴ ὑποστρέψαι. καὶ οὐ μόνον εἰς τοῦτο ἀμαρτάνει ὁ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ἐκδικῶν, ἀλλὰ καὶ Κελεστῖνον τὸν πάπαν καταδικάζει τὸν εἰπόντα περὶ Κυρίλλου ὅτι ἡ πίστις Κυρίλλου ἡμετέρα πίστις ἐστίν· καὶ ὁ τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει λέγων ὑπάρχειν οὐ μόνον αὐτὸν τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Κελεστῖνον καὶ τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον κατακρίνει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον καταδικάζει τὴν πατέρα καὶ διδάσκαλον ἴδιον Κύριλλον ἐπιγραφασμένην, ὅποτε καὶ Λέοντα τὸν ἐν ἁγίοις πάπαν Ῥώμης ὁμοίως καταδικάζει, ὃς πρὸς τὴν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον γράφων εἶπεν περὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου· οἱ ὅροι οἱ προενεχθέντες κατὰ Νεστορίου παρὰ Κυρίλλου τοῦ τῆς ἁγίας μνήμης ἐν βεβαίῳ μενέτωσαν. πάσης δὲ ἀσεβείας πεπληρωμένη ἡ μισαρᾶ ἐπιστολὴ ἐν μόνον τῶν ἀληθῶν ἀποκρύψαι οὐκ ἴσχυσε ὅτι ἀπὸ ὀρθοδόξων καὶ ἁγίων ἀνθρώπων Θεόδωρος ἐπ' ἐκκλησίας καὶ μετὰ θάνατον ἀνεθεματίσθη, ὃν ἀσεβῆ Θεόδωρον διδάσκαλον τῆς ἐκκλησίας καὶ κήρυκα τῆς ἀληθείας καλεῖ ἡ αὐτῇ ἀσεβῆς ἐπιστολὴ τὸν ὑπὲρ πάντας τοὺς αἰρετικούς βλασφημησάντα. οὗτινος τῶν βλασφημιῶν μέρος ἐλάχιστον δι' ἐτέρας ὑμῖν ἐπι-

28. 29 cf. Act. Conc. I 1, 1 p. 77, 4 33 haec ipsa epitheta definitioni Chalcedonensi non insunt, cf. Act. Conc. II 1 p. 325, 8. 9 35. 36 Cyrilli mentio non fit in Leon. ep. 64

M

6 ἐδέσης M 16 οἱ Act. Conc. om. M

στολῆς ἐπ' αὐτῶν ὑμῖν τῶν ῥημάτων ἤδη ἐφανερῶσαμεν ἀποδείξαντες καὶ τί οἱ ἅγιοι πατέρες
 Κύριλλος καὶ Πρόκλος καὶ Ῥαββούλας κατὰ Θεοδώρου καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ λόγων ἔγραψαν κατα-
 κρίναντες αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας. τοιαῦται γὰρ αἱ Θεοδώρου βλασφημίαι εἰσίν, ὅτι
 οὐδὲ ὑμεῖς ἐτολήσατε ταύτας ἐκδικῆσαι, εἰ καὶ τὸν ἐκθέμενον αὐτὰς ἐκδικεῖτε, φανεροῦ ὄντος
 5 ὅτι οὐδεὶς τὰ κακὰ κατακρίνων τὸν ἐκθέμενον αὐτὰ ἐκδικεῖ, πλὴν εἰ μὴ ἐκεῖνον τὸν μετανοήσαντα
 καὶ τῆς ἰδίας ἀποστάντα πλάνης καὶ ταῦτα καταδικάσαντα. ταῖς δὲ ἄλλαις ὕβρεσι ταῖς ἐν
 τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ῥηθείαις πρόσκειται κάκεινο ὅτι ἐν αἰσχύνῃ
 αὐτός [ἐν ἁγίοις Κύριλλος] ἐστὶ, καὶ ὅτι μεταμελήθει ἐναντία τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ
 ἐξέθετο. ἐξ ὧν ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην γράψας δεικνυται πάσης ἀνοίας μεστός. ποῦ γὰρ
 10 ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐναντία τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἐξέθετο ἢ μετενόησεν; ἢ πῶς ἢ ἐν
 Καλχηδόνι ἁγία σύνοδος πατέρα τοῦτον ἐπεγράφετο, εἰ μετεμελήθη καθ' ἃ τῇ ἐπιστολῇ περι-
 ἔχεται; ὁ γὰρ μετανοῶν οὐ τοῖς διδασκάλοις συναριθμεῖται, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πλάνης ὑποστρέψας
 δεκτέος ἐστί. τέλος δὲ τοῦτο αὐτῆς ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐποιήσατο λέγων ὅτι δεῖ ὁμολογεῖν
 εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῶι. ἐκ τούτων δὲ ὅσον ἦκεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τῆς
 15 ἐπιστολῆς καὶ τοὺς ἐκδικουῦντας αὐτὴν πᾶσα ἡ ὀρθὴ πίστις ἀνατρέπεται. ἢ γὰρ καθολικὴ
 ἐκκλησία ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ ὁμολογεῖ καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ναὸν καὶ
 εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῶι πιστεύειν ἢ ὁμολογεῖν διδάσκει. ὅθεν καὶ τοῖς τοῦ ἁγίου
 ἀξιουμένοις βαπτίσματος παραδίδοται ὁμολογεῖν καὶ πιστεύειν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκρά-
 20 τορα καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα,
 οὐ μὴν εἰς δύο υἱοὺς ἢ δύο Χριστούς, ὅπερ ἢ πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην ἐπιστολῇ δηλοῖ λέγουσα
 χρῆναι ὁμολογεῖν εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῶι καὶ ἐκ τούτου τέταρτον πρό-
 σωπον τῇ ἁγίᾳ τριάδι ἐπεισάγουσα.

Ἐκ τούτων τοίνυν ἀπάντων δέδεικται ὅτι ἀλλότριός ἐστι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁ τὴν προ- 55
 ειρημένην ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ἐπαινῶν ἢ ἐκδικῶν. ἐπειδὴ δὲ λέγετε ὡς ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος διὰ
 25 τοῦτο παρὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐδέχθη, ὅτι τὰ ἴδια κεφάλαια ἐρμήνευσεν, οὐ θαυμάζομεν ὑμᾶς
 ὅτι καὶ ἐν τοῖς πεμφθεῖσι παρ' ὑμῶν κεφαλαίοις οὕτως ἠπατήθητε οἱ καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ κατ'
 Ἐφεσον πρώτῃ συνόδῳ γεγραμμένα ἠγνοηκότες. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κελεστίνος καὶ ἡ
 ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃ σύνοδος καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Λέων καὶ ἡ ἐν Καλχηδόνι ἁγία σύνοδος αὐτὰ καθ'
 αὐτὰ τὰ κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ ἐδέξαντο καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ οὐδεμίαν τούτων
 30 ἐρμηνείαν ἐζήτησαν. ἢ γὰρ ἐρμηνεία οὐ διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἐγένετο, ἀλλὰ διὰ τοὺς αἰρετι-
 κούς, οἱ Νεστόριον ἐκδικουῦντες τοῖς μνημονευθεῖσι κεφαλαίοις ἀντέλεγον. ὡς γὰρ ὑμεῖς λέγετε,
 1079 οὔτε τὰ ἅγια εὐαγγέλια οὔτε ὁ ἀπόστολος οὔτε αἱ λοιπαὶ θεῖαι γραφαὶ δεκταὶ εἰσιν, εἰ μὴ ὅτι οἱ
 ἅγιοι πατέρες ταύτας ἐρμήνευσαν. ἐρυθριᾶν δὲ ὀφείλετε λέγοντες ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ οἱ Νε-
 στόριον ἐκδικουῦντες ἐδέξαντο τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον τὰ ἴδια κεφάλαια ἐρμηνεύοντα. ἐκ τοῦ
 35 ἐναντίου γὰρ ἡ ἀποστολικὴ καθέδρα Ῥώμης καὶ Κύριλλος ὁ ἐν ἁγίοις τοὺς Ἀνατολικούς ἐπισκό-
 πους κατακρίναντας Νεστόριον καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο, ὡς καὶ ὁ ἐν ἁγίοις
 πάπας Ῥώμης Εὐστός γράφων μετὰ τῆς ἰδίας συνόδου πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον καὶ τοὺς κα-
 μάτους ἐπαινῶν τοὺς αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως γενομένους μεταξὺ ἄλλων οὕτως εἶπεν

24. 25 cf. Act. Conc. II 1 p. 389, 36. 37. 390, 4. 14. 24. 25 28. 29 neque Leo neque synodus
 Chalcedonensis [cf. Act. Conc. II 1 p. 279, 3-11] Cyrilli capitula receperunt

M

2 ῥαβουλλας M 3 αὐτοῦ scripsi αὐτῆς M 4 ἐκδικεῖται M 7 ἐν αἰσχύνῃς M 8 ἐν ἁγίοις
 Κύριλλος deleui

- 56 Ἐπανήλθον πρὸς ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί, πρὸς ἡμᾶς φημί, οἱ τὴν νόσον κοινῇ σπουδῇ ἀποδιώξαντες τῆς τῶν ψυχῶν ἐφροντίσαμεν θεραπείας.
- 57 Καὶ πάλιν· εὐφραίνου, ἀδελφε ἀγαπητέ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐπισυναχθέντων τῶν ἀδελφῶν νικητῆς ἀγαλλιῶ. ἐζήτηι ἡ ἐκκλησία οὐς ἀπέλαβεν. εἰ γὰρ μηδένα τῶν μικρῶν ἀπολέσθαι θέλομεν, πόσω μᾶλλον δεῖ χαίρειν ἡμᾶς ἐπὶ τῇ υἰείαι τῶν ἡγουμένων; ἀνέγνωμεν πόσῃ χαρὰν παρέσχεν ἔν πρόβατον ἀνακομισθέν, καὶ διὰ τοῦτο ἐννοεῖν ὀφείλομεν πόσον ἔπαινον ἔχει τοσοῦτους ποιμένας συγκαλέσασθαι. ἐν ἐκάστῳ ἀγέλαι θεωροῦνται, οὐχ ἐνὸς ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα ζητεῖται ὡσάκις πράττεται περὶ τῆς υἰείας τῶν πολλῶν.
- 58 Καὶ πάλιν· χαίρωμεν ἐπὶ τῷ καλεῖσθαι τὸν τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ἱερέα παρὰ τῆς σῆς ἀγιωσύνης ἤδη νῦν εὐλαβέστατον ἄνδρα καὶ κύριον· καὶ εἰκότως καλεῖται κύριος, ἐπειδὴ τὸν κοινὸν κύριον ἐπέγνω, ὅς τὸ τῆς σαρκώσεως αὐτοῦ μυστήριον ὀρθοδόξῳ φωνῇ μεθ' ἡμῶν ὁμολογεῖ.
- 59 Καὶ πάλιν· εὐκαταῖα εἰσι διὰ παντὸς αἱ θλίψεις τῷ τὴν πίστιν κηρύσσοντι. καὶ γὰρ τούτοις μετὰ μακαρισμοῦ πλούσιος μισθὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἡτοίμασται ὡς ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης ὑβρεις, διαγμούς καὶ πᾶν κακὸν προστέτακται ὑπομένειν. ὑπέμεινας τὸ ψεῦδος, ἵνα νικῆσαι ποιήσης τὴν ἀλήθειαν. καὶ διὰ τοῦτο νῦν κατεπανίστασθαι χρὴ τοῦ ψεύδους, ἐπειδὴ μηδεὶς ἀπώλετο τῇ ἀληθείαι.
- 60 Καὶ πάλιν· ταῦτα πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἢ μετ' ἐμοῦ ἀγία ἀδελφότης ἀντέγραψεν ἀποδεχομένη τοὺς σοὺς ἐν ἅπασι καὶ βεβαιούσα καμάτων, οἷτινες βαρεῖς ἢ πικροὶ οὐ γεγονάσιν, ἐπειδὴ ὑπὲρ ἐκείνου κατεβλήθησαν, οἷτινος τὸ ἐλαφρὸν φορτίον καὶ τὸν χρηστὸν ζυγὸν βαστάζομεν.
- 61 Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἀγίοις Εὐστόχος πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον περὶ τῶν Ἀνατολικῶν ἔγραψεν· ἐπειδὴ δὲ ἀσυνέτως καὶ τοῦτο εἰρήκατε ὅτι βλάπτει τὴν ὑπόληψιν τῆς ἀγίας ἐν Καλχηδόνι συνόδου ἢ κατὰκρισις τῆς ἀσεβοῦς πρὸς Μάριν ἐπιστολῆς, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς ποίῳ λόγῳ τοῦτο ὑπεμείνατε γράφειν. μὴ ἄρα νομίζετε τὴν ἐκθεσιν τῆς ἀγίας ἐν Καλχηδόνι συνόδου ὁμοίον τι τῆς ἀσεβοῦς περιέχειν ἐπιστολῆς; ἀλλὰ μὴ γένοιτο Χριστιανὸν τοῦτο εἰπεῖν. κατανοήσατε γὰρ ὅτι πάντα τὰ ἐν τῇ ἀσεβεῖ ἐκείνῃ ἐπιστολῇ καὶ τοῖς Θεοδώρου συγγράμμασι περιεχόμενα ἐναντία εἰσὶ τῷ ὅρῳ τῆς κατὰ Καλχηδόνα συνόδου τῷ περὶ τῆς πίστεως δεδομένῳ. Θεόδωρος γὰρ καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἄλλον λέγουσιν εἶναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, ἡ δὲ ἀγία κατὰ Καλχηδόνα σύνοδος ἕνα λέγει τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν θεὸν λόγον σαρκωθέντα καὶ ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσαντα. ἡ ἐπιστολὴ καὶ Θεόδωρος οὐχ ὁμολογοῦσι τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ αἰεὶ παρθένου Μαρίας καὶ τεχθῆναι ἐξ αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο ἀρνοῦνται θεοτόκον εἶναι τὴν ἀγίαν παρθένον Μαρίαν, οἱ δὲ ἅγιοι πατέρες οἱ ἐν Καλχηδόνι συνελθόντες συνοδικῶς θεοτόκον εἶναι τὴν ἀγίαν παρθένον Μαρίαν ὁμολόγησαν. Θεόδωρος ὁ ἀσεβὴς καὶ ἡ ἀνώνυμος ἐπιστολὴ δύο πρόσωπα λέγοντες κατὰ σχετικὴν ἔνωσιν ἐν πρόσωπον ἀναπλάττουσιν, ἡ σύνοδος δὲ τῶν δύο φύσεων τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν λέγουσα ἐν κηρύττει πρόσωπον ἡτοὶ μίαν ὑπόστασιν Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς θεοῦ λόγου. πάλιν ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη ἐπιστολὴ καταδικάζει τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρῶτην σύνοδον καὶ τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον καὶ ἀσεβῆ τὰ αὐτοῦ κεφάλαια ὀνομάζει, Νεστόριον δὲ καὶ Θεόδωρον ἐκδικεῖ καὶ ἐπαινεῖ· ἡ δὲ ἐν Καλχηδόνι σύνοδος διὰ πάντων ἀκολουθεῖ τῇ αὐτῇ πρώτῃ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ καὶ πατέρα καὶ διδάσκαλον Κύριλλον ἐπιγράφεται καὶ τὴν συνοδικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ἐν ἧι τὰ δώδεκα κεφάλαια ὑποτέτακται, βεβαιοῖ,

1-2 Latine habentur Act. Conc. I 2 p. 107, 30. 31 3-8 ibid. p. 107, 37-108, 3 9-12 ibid. p. 108, 12-15 12-16 ibid. p. 108, 18-22 17-19 ibid. p. 108, 27-29 37-39 cf. quae ad p. 61, 33 adnotauit

M

4 θέλωμεν M 5 υγία M 8 υγίας M 12 εὐκαταί M

Act. Conc. I 1, 7
p. 97, 25 sq.

Νεστόριον δὲ τὸν ἀσεβῆ κατακρίνει καὶ πρὸς τούτοις τὸ Ἰουδαϊκὸν σύμβολον τὸ ὑπὸ Θεοδώρου
συμπεπλασμένον τὸ καὶ ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον πρώτῃ συνόδῳ κατακριθὲν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐν
Καλχηδόνι συνόδῳ μετὰ ταῦτα προκομισθὲν μετὰ τοῦ γράψαντος αὐτὸ παραπλησίως κατα-
δικάζει. ταῦτα δὲ ἐν τοῖς ὀρισθεῖσιν ἡ ἀγία ἐν Καλχηδόνι σύνοδος ἐξέθετο, οὐ καινίζουσα τι
5 περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλὰ διὰ πάντων ἀκολουθοῦσα τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως ἣν ὁ κύριος
διὰ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἔδωρήσατο καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐκήρυξαν καὶ οἱ τριακόσιοι δέκα καὶ
ὀκτὼ ἅγιοι πατέρες παραδεδώκασι τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ ἑκατὸν πενήτηκοντα πατέρες
ἐβεβαίωσαν σαφηνίσαντες τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἀγίου πνεύματος. ταύτῃ δὲ καὶ οἱ ἐν Ἐφέ-
Act. Conc. II 1
p. 326, 5-11
10 σσει τὸ πρῶν συναχθέντες ἅγιοι πατέρες ἠκολούθησαν, ἡ δὲ ἐν Καλχηδόνι ἀγία σύνοδος καὶ
ἀνεθεμάτισε τοὺς ἕτερον σύμβολον ἢ ἔκθεσιν πίστεως παραδιδόντας παρὰ τὸ ὑπὸ τῶν τριακοσίων
δέκα καὶ ὀκτὼ ἀγίων πατέρων παραδοθέν.

Οὕτως τοίνυν τῆς ἀληθείας ἐχούσης ὡς γοῦν κατανοήσατε τίς ὀρθῶς τὴν ἀγίαν ἐν Καλχηδόνι 62
σύνοδον ἐκδικεῖ, πότερον ὁ δεικνύων ὅτι τοῖς εἰρημένοις ἀγίοις πατράσιν ἀκολουθήσασα πάντα
ὀρθῶς ἐξέθετο ἢ ὁ τοὺς ἀσεβεῖς τῶν αἰρετικῶν λόγους προσάπτειν σπουδάζων αὐτῇ; τοὺς γὰρ
15 καθαροὶ συνειδήσει καὶ ὀρθῶι σιοπῶι δεχομένους τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃν σύνοδον καὶ τοὺς ἀγίους
πατέρας Κελεστῖνον Κύριλλον καὶ Λέοντα καὶ τὸν ὄρον τῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου ἀδύνατον
ἔστιν δέχεσθαι μετὰ τούτων καὶ τὴν πρὸς Μάριν μισσαρὰν ἐπιστολὴν τὴν κατὰ πάντα τούτοις ἐναν-
τιουμένην. τίς γὰρ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς τὰ ἐναντία διδάσκοντας, ἢ τοὺς
ὀρθοδόξους καὶ τοὺς αἰρετικούς, ἢ τοὺς καταδικάσαντας καὶ τοὺς κατακριθέντας ὁμοῦ δύναται
20 δέξασθαι; ἵνα δὲ τελειότερον τὰ διὰ Ἰβαν καὶ Θεοδώρητον κεκινημένα γινῶτε, ἀναγκαῖον ἐνομίσα-
μεν καὶ ταῦτα ὑμῖν φανερῶσαι.

Γινώσκετε τοίνυν ὅτι κατὰ διαφόρους καιροὺς διὰ τὴν ἀσέβειαν Θεοδώρου καὶ Νεστορίου τὴν 63
τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ περιεχομένην καὶ διὰ τὰς ὕβρεις τὰς κατὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου καὶ τῶν αὐτοῦ
24 κεφαλαίων λεχθείσας κατηγορηθέντος Ἰβαν παρὰ Θεοδοσίῳ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λῆξεως βασιλεῖ καὶ
1083 παρὰ Πρόκλῳ τῷ ἐν ἀγίοις ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ παρὰ διαφόροις Ἀντιο-
χειῖς ἀρχιεπισκόποις, τελευταῖον παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως καὶ Φλαβιανοῦ μετὰ Πρόκλον τὸν ἐν
ἀγίοις ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γενομένου ἀπενεμήθη ἡ κινουμένη δίκη κατὰ τοῦ αὐτοῦ
Ἰβαν Φωτίῳ ἐπισκόπῳ Τύρου καὶ Εὐσταθίῳ ἐπισκόπῳ Βηρυτοῦ, παρ' οἷς περὶ τε πίστεως
κατηγορήθη ὁ αὐτὸς Ἰβαν καὶ περὶ ὕβρεων κατὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου γενομένων. ἐκεῖνος δὲ
30 ἀπολογούμενος ἀπεκρίνατο μηδὲν ὕβριστικὸν μετὰ τὴν ἔνωσιν τὴν γενομένην μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν
καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου εἰπεῖν ἢ γράψαι κατ' αὐτοῦ. ἡ δὲ μισσαρὰ αὕτη ἐπιστολὴ ἢ προ-
κομισθεῖσα παρὰ τῶν κατηγορῶν αὐτοῦ δηλοῖ ὅτι μετὰ τὴν ἔνωσιν γέγραπται· δείκνυται τοίνυν
Ἰβαν ἐκ τῆς οικείας καταθέσεως τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιστολὴν ἀπαρνούμενος. ὅθεν οἱ
προειρημένοι ἐπίσκοποι ὀρῶντες τὴν ἀσέβειαν τῆς ἐπιστολῆς, εἰ καὶ Ἰβαν οὐκ ὡμολόγησεν ταύτην
35 ἰδίαν εἶναι, ὅμως ψῆφον ἐξήνεγκαν διὰ πάντων ἐναντίαν τῇ ἀσέβειᾳ τῇ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ
Act. Conc. II 1
p. 374, 8. 9. 16-18
περιεχομένῃ. διετύπωσαν γὰρ ὥστε Ἰβαν ἀναθεματίσαι μὲν Νεστόριον καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ
δόγματα καὶ τοὺς ἐκδικοῦντας αὐτόν, ἅπερ ἡ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ ἐξεδίκει, δέξασθαι δὲ ἐπίσης τῶν
τριακοσίων δέκα ὀκτὼ ἀγίων πατέρων καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃν σύνοδον ὡς ἀπὸ ἀγίου πνεύ-
ματος συναχθεῖσαν καθ' ὁμοίτητα τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτὼ ἀγίων πατέρων, ἦντινα ἐν Ἐφέσῳ

2. 3 Act. Conc. II 3 p. 213, 5 sq. ex Gestis synodi Ephesensae alterius
runtur depositiones Ibae Act. Conc. II 1 p. 390, 13-16. 22-25

29-31 non accurate refe-

M

20 τελιώτερον M

34 οὐκ ὁμολόγησεν M

σύνοδον μετ' αὐτοῦ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῶν δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων ἐνυβρίζει ἢ αὐτὴ
 ἀσεβῆς ἐπιστολή. τὰ τοίνυν παρὰ τῶν δικαστῶν κεκριμένα μὴ πληρώσας Ἰβας τῆς ἐπισκοπῆς
 καθηρέθη καὶ μετὰ ταῦτα συνήχθη ἢ ἐν Καλχηδόνι ἁγία σύνοδος, ἐν ἧι οὐδὲ ἐκλήθη Ἰβας οὐδὲ
 ὡς ἐπίσκοπος παραγέγονεν Νόννου ἤδη εἰς τόπον αὐτοῦ χειροτονηθέντος τοῦ καὶ κληθέντος ἐν
 τῇ ἁγίαι ἐν Καλχηδόνι συνόδῳ. ἀλλὰ μετὰ τὸν ὄρον τὸν περὶ τῆς πίστεως δεδομένον εἰσελ-
 θῶν ὁ μνημονευθεὶς Ἰβας ἤτησεν τὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόθεσιν ζητηθῆναι δι' ἣν τῆς ἐπισκοπῆς
 καθηρέθη, καὶ προεκόμισεν τὴν προειρημένην ψῆφον Φωτίου καὶ Εὐσταθίου. ἧς ἀναγνωσθει-
 σης εἰσελθόντες καὶ οἱ τούτου κατήγοροι προεκόμισαν τὰ ἐν Τύρῳ πεπραγμένα, ἐν οἷς περιείχετο
 ἢ αὐτὴ ἀσεβῆς ἐπιστολή. ἧς ἀναγνωσθεῖσης εἰδὼς Ἰβας ὡς εἰ ὁμολογήσοι ταύτην ἰδίαν εἶναι,
 διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῆς κατεδικάζετο, ἐγκόψας τὴν τῶν πεπραγμένων ἀνάγνωσιν οὕτως εἶπεν·
 κελεύσατε ἀναγῶναι τὰ γράμματα τῶν κληρικῶν Ἐδέσσης, ἵνα ἐξ αὐτῶν μάθητε ὅτι ἀλλότριός
 εἰμι τῶν ἐπαχθέντων μοι. καὶ ἀναγνωσθέντων αὐτῶν κατανοήσαντες οἱ ἐπίσκοποι τὴν ψῆφον
 Φωτίου καὶ Εὐσταθίου καὶ τὴν κατὰ Ἰβᾶ γενομένην κατηγορίαν ἀπήτησαν αὐτὸν τὰ παρὰ
 Φωτίου καὶ Εὐσταθίου κεκριμένα πληρῶσαι καὶ δέξασθαι τὸν ὄρον ὃν ἢ αὐτὴ ἁγία σύνοδος
 ἐξεφώνησεν καὶ υπογράψαι ἐν αὐτῷ, δι' οὗ καὶ τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον καὶ τὸν ἐν ἁγίοις
 Κύριλλον καὶ τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν ἐδέξατο, ἅπερ ἅπαντα, ὡς εἰρήκαμεν, ἢ μισαρὰ ἐκείνη
 ἐνυβρίζει ἐπιστολή. δι' ὧν ἀποδείκνυται πάντα ταῦτα τὴν ἁγίαν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον ἐπὶ
 κατακρίσει καὶ ἀνατροπῇ τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης ἐπιστολῆς Ἰβαν παρασκευάσαι ποιῆσαι. θαυ-
 μάζομεν τοίνυν ὑμᾶς ὅτι τὴν μισαρὰν ἐκείνην ἐπιστολὴν ἐκδικεῖτε, ἣν οὐδὲ αὐτὸς Ἰβας ἢ ἐν
 Τύρῳ ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ ἁγίαι κατὰ Καλχηδόνα συνόδῳ ἐτόλμησεν ἰδίαν εἰπεῖν ἢ ἐκδικῆσαι,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς γράμμασιν τῶν κληρικῶν Ἐδέσσης καὶ τῆι ψῆφῳ Φωτίου καὶ Εὐσταθίου ἐχρήσατο
 πρὸς τὸ ἀποφυγεῖν τὴν περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς κατ' αὐτοῦ γενομένην κατηγορίαν.

64 Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν τοῖς κακῶς παρ' ὑμῶν ἐρμηνευθεῖσι καὶ τὴν Εὐνομίου διαλαλιὰν
 τὴν περὶ Ἰβᾶ γενομένην πρὸς ψευδῆ ἔνοιαν μετηγάγετε διαβεβαιούμενοι τὴν διαλαλιὰν Εὐνομίου
 ὑπὲρ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς γεγενῆσθαι. λέγετε γὰρ περιέχειν τὴν αὐτὴν διαλαλιὰν ὅτι ἐν τοῖς
 ἀνωτέροις τῆς ἐπιστολῆς ὑβρίσας Ἰβας τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον ἐν τοῖς τελευταίοις ἑαυτὸν
 ἐπανωρθώσατο, ὁπότε δῆλόν ἐστι τὴν Εὐνομίου διαλαλιὰν οὐ περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης ἐπι-
 στολῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς καταθέσεως Ἰβᾶ τῆς ἐν Τύρῳ γενομένης παρὰ Φωτίῳ καὶ Εὐσταθίῳ
 εἰρησθαι. ἐν γὰρ τοῖς παρ' αὐτοῖς πεπραγμένοις φανερῶς Ἰβας ὁμολόγησεν, ὡς καὶ
 ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πρὸ τούτου μὲν μετὰ τῶν ἄλλων Ἀνατολικῶν ἐπισκόπων ὑβρίσαι τὸν
 ἐν ἁγίοις Κύριλλον, ὅτε μεταξὺ αὐτῶν διχόνοια ἦν, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν τὴν μεταξὺ αὐτῶν γενο-
 μένην μηδὲν ὑβριστικὸν εἰπεῖν κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου. ἐξ ἧς ὁμολογίας εὐρίσκων Εὐνό-
 μιος Ἰβαν πρῶτον μὲν ὑβρίσαντα τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπολογούμενον καὶ
 λέγοντα ὅτι μετὰ τὴν ἔνωσιν οὐδὲν ὑβριστικὸν κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις εἶπεν Κυρίλλου, τὴν μνημονευ-
 θεῖσαν ἐποίησεν διαλαλιὰν. ὅτι δὲ ἢ προειρημένη ἀσεβῆς ἐπιστολὴ ἢ λεγομένη Ἰβᾶ πάσης
 ἀσεβείας καὶ τῶν κατὰ Κυρίλλου ὑβρεων ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους πεπλήρωται, οὐδενὶ ἀμφιβάλλεται.
 ἀλλ' οὐδὲ ἔχει λόγον τὸ πιστεῦσαι ὅτι Εὐνόμιος τὰ πρῶτα μὲν διέβαλε τῆς ἐπιστολῆς ὡς κακὰ,
 τὰ τελευταῖα δὲ χείρονα ὄντα ἐπήνεσεν. οὐδεὶς γὰρ εὖ φρονῶν ἀποδέχεται τὸν ἐπὶ ἐνὸς καὶ
 τοῦ αὐτοῦ πράγματος ὁμοῦ τὸν αὐτὸν ἐπαινοῦντα καὶ ψέγοντα. εἴ τις τοίνυν τὴν Εὐνομίου δια-

2. 3 Ibas depositus est a synodo Ephesena altera [Abhandlg d. Gött. Ges. d. Wiss. N. F. XV 1] p. 60, 11 sq. 13-16 non accurate refertur de synodi iudicio Act. Conc. II 1 p. 398, 23-401, 17

M

3 κατηρέθη M 11 ἐδέσσησ M 18/19 θαυμάζωμεν M 19 ἐκδικεῖται M 21 ἐδέσσησ M 25 λέγεται M

λαλιάν τολμήσει λέγειν μὴ τῇ Ἰβα καταθέσει τῇ ἐν Τύρῳ γενομένῃ, ἀλλὰ τῷ ὕφει συνάδειν τῆς μνημονευθείσης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς, τὴν τῆς ἀληθείας ἀκολουθίαν οὐ φυλάττει, ἀλλ' ὡς αἰρετικὸς ὕβριν τοῖς πατράσιν προσάπτειν σπουδάζει.

Καὶ εἰς τοῦτο δὲ ἐθαυμάσαμεν ὅτι γράψαι ὑπεμείνατε τὰ κεφάλαια μὲν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου 65
 5 σκοτεινὰ εἶναι, τὴν δὲ ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ὡς τοῦ ἁγίου πνεύματος μεσάζοντος ἀποδεχθεῖσαν ἐπι-
 νέσατε. καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἐξ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' ἐξ ἐνεργείας
 τοῦ πονηροῦ πνεύματος προηγάγετε, ὅτι τοὺς μὲν πατέρας καὶ διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας σκο-
 10 τεινοὺς ἐκαλέσατε, τὴν δὲ κακοδοξίαν τῆς ἐπιστολῆς μετὰ βλασφημίας ἐπηνέσατε. ὅθεν καλῶς
 ἀρμόζει καὶ ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰ παραπλήσια ὑμῖν περὶ τῶν ἁγίων πατέρων φρονούσι τὸ
 15 παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου ῥηθὲν περὶ τῶν κακῶς νοούντων τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἁγίου
 2 Petr. 3, 16 Παύλου ὅτι ταῦτα οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλώσουσιν ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γρα-
 1087 φὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. οὕτως τοῖνυν ὑμῖν κακῶς νοοῦσι σκοτεινὰ εἶναι δοκεῖ
 τὰ παρὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ τῶν θείων γραφῶν ἐκτεθειμένα. καὶ ταῦτα μὲν
 τὰ περὶ Ἰβα καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης ἐπιστολῆς οὕτω παρακολουθήσαντα ἐν τισι βιβλίοις εὐρί-
 15 σκονται· εἰδέναι δὲ ὑμᾶς χρὴ ὅτι τὰ πεπραγμένα ἐν οἷς ἡ ἀσεβῆς ἐκείνη ἐπιστολὴ περιέχεται, οὐχ
 ὑποτέτακται τοῖς ἀθηντικοῖς οἷς οἱ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν, ὡς καὶ τὰ ἰσότυπα ἀθηντικά ἐν τε
 τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Ῥώμης καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ
 παραδεδώκασιν. ἐπεὶ τοῖνυν δείκνυται πανταχόθεν πάσης ἀσεβείας πεπληρωμένη ἡ αὐτὴ ἀσε-
 βῆς ἐπιστολὴ καὶ ἐναντία οὕσα τοῖς ὀρισθεῖσιν ὑπὸ τῆς ἁγίας ἐν Καλχηδόνι συνόδου, οἱ ταύτην
 20 λέγοντες δεδέχθαι ὑπὸ τῆς ἁγίας ἐν Καλχηδόνι συνόδου οὐ μόνον τὴν οἰκείαν κακοδοξίαν σπου-
 δάζουσιν ἐκδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ὕβριν τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ συνόδῳ προσάπτειν. τὰ γὰρ δεχθέντα καὶ
 βεβαιωθέντα παρὰ τῆς μνημονευθείσης ἁγίας συνόδου ὀνομαστὶ ἐν τῷ παρ' αὐτῆς δεδομένῳ
 περὶ τῆς πίστεως ἔρωι περιέχεται.

Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βουλόμεθα ὅτι καὶ Θεοδώρητος, ἐπειδὴ κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ 66
 25 ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἔγραψε Νεστόριον καὶ τὴν αὐτοῦ κακοδοξίαν ἐκδικῶν, μετὰ τὸν ἕρον τῆς
 Καλχηδόνι ἁγίας συνόδου συνωθήθη πρῶτον μὲν ἀναθεματίσαι Νεστόριον καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν
 αὐτοῦ καὶ ὁμολογῆσαι θεοτόκον τὴν ἁγίαν ἐνδοξὸν ἀειπάρθενον Μαρίαν, καὶ οὕτως ἐδέχθη. ὅθεν
 καὶ Ἰβας καὶ Θεοδώρητος οὐχ ὡς διδάσκαλοι καὶ πατέρες, ἀλλ' ὡς μετανοοῦντες καὶ ἀναθεμα-
 30 τίζοντες τὴν κακοδοξίαν ὑπὲρ ἧς κατηγορήθησαν, καὶ δεξάμενοι τὸν ἕρον τῆς ἐν Καλχηδόνι συ-
 νόδου καὶ ὑπογράψαντες ἐν αὐτῷ ἐδέχθησαν, ἐπειδὴ ἔθος ἐστὶν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἅπαντας
 τοὺς αἰρετικὸς τῆς οἰκείας πλάνης ἀναχωροῦντας καὶ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐπανιόντας πίστιν
 δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν, οὐ μὴν ὡς διδασκάλους τοῖς πατράσιν συναριθμεῖσθαι. ὅθεν καὶ τοὺς
 ἄλλους Ἀνατολικούς ἐπισκόπους οἵτινες Νεστόριον ἐκδικοῦντες ἀντεῖπον τῇ πρώτῃ ἐν Ἐφέσῳ
 35 συνόδῳ καὶ τῷ ἐν ἁγίοις Κυρίλλῳ, ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα Νεστόριον καὶ τὴν κακοδοξίαν
 ἀνεθεμάτισαν τὴν αὐτοῦ, ἐδέξατο ὁ κατὰ Ῥώμην ἀποστολικὸς θρόνος καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος
 καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία δέχεται αὐτούς.

Καὶ τοῦτο δὲ ὑμᾶς εἰδέναι βουλόμεθα ὅτι οὐ μόνον Ἰβας καὶ Θεοδώρητος διὰ τὸ ἀντεπεῖν τοῖς 67
 δώδεκα κεφαλαίοις τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἐξεβλήθησαν τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλὰ καὶ Δόμνος ὁ Ἀν-
 40 τιοχείας ἀρχιεπίσκοπος διὰ τοῦτο κατεδικάσθη ὡς γράψας ὀφείλει μόνον σιωπηθῆναι τὰ αὐτὰ
 δώδεκα κεφάλαια. ἦντινα κατάκρισιν κατὰ Δόμνου γενομένην καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἡ ἐν

37. 38 sicut Ibas et Domnus, etiam Theodoretus ab altera synodo Ephesena damnatus est, cf. Ab-
 handlg d. Gött. Ges. d. Wiss. N. F. XV 1 p. 84 sq. 40. p. 67, 1 falsa sunt, cf. Act. Conc. t. II 2 p. 111, 37 sq.
 M

16 ὡς scripsi ὧν M

Καλχηδόνι σύνοδος ἐδέξατό τε καὶ ἐβεβαίωσεν. ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές ἐστιν, καὶ αὐτὸς Θεο-
δώρητος πρὸς Ἰωάννην τὸν Γερμανικεῖας ἐπίσκοπον μαρτυρεῖ γράφων οὕτως

- 68 Τί δὴποτε καὶ προφανῶς ψεύδονται καὶ φασὶ μηδεμίαν γεγενῆσθαι περὶ δόγμα καινοτομίαν; ep. 147 p. 1276 Sch.
διὰ ποίους φόνους καὶ γοητείας ἐξηλάθην ἐγώ; ὁ δεῖνα τίνας μοιχείας ἐτόλμησε; ποίους ὁ δεῖνα
διώρυξε τάφους; δῆλόν ἐστιν καὶ τοῖς βαρβάροις, παρακαλῶ, ὡς δογμάτων χάριν καὶ με καὶ τοὺς 5
ἄλλους ἐξήλασαν. καὶ γὰρ τὸν κύριον Δόμνον ὡς τὰ κεφάλαια μὴ δεξάμενον καθεῖλον οἱ βέλ- 1089
τιστοι πανεύφημα ταῦτα καλέσαντες καὶ ἐμμένειν τούτοις ὁμολογήσαντες. ἐγὼ γὰρ αὐτῶν
τὰς καταθέσεις ἀνέγων, ἐμὲ δὲ ὡς τῆς αἰρέσεως ἕξαρχον ἀπεκλήρουζαν.
- 69 Ἐκ τούτων τοίνυν δείκνυται ὅτι διὰ τὰ κεφάλαια τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου τὰ κατὰ Νεστορίου
προτεθέντα καὶ Δόμνος καὶ αὐτὸς Θεοδώρητος καὶ Ἰβας καὶ ἄλλοι τινὲς ἐξεβλήθησαν. καὶ 10
Θεοδώρητον μὲν καὶ Ἰβαν μεταμεληθέντας καὶ δεξαμένους τὰ μνημονευθέντα κεφάλαια καὶ τὰ
ἄλλα, δι' ἃ ἐξεβλήθησαν, ἡ ἀγία σύνοδος ἢ ἐν Καλχηδόνι ἐδέξατο· οἱ ἄλλοι δὲ οἱ μὴ μεταμελη-
θέντες οὐκ ἐδέχθησαν, ἡ δὲ Δόμνου κατάκρισις καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐβεβαίωθη.
- 70 Ἐπειδὴ δὲ ἐγράψατε ὅτι τὰς Θεοδώρου βλασφημίας τὰς παρ' ἡμῶν πεμφθείσας ὑμῖν ἀνα-
θεματίζετε, εἴ τις ἂν ᾧσιν, αὐτὸν δὲ Θεόδωρον ἠμφεβάλετε ἀναθεματίσαι διὰ τὸ ἤδη προτελευ- 15
τῆσαι αὐτὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὡς λέγετε, τῶν ἐκκλησιῶν, γινώσχετε ὅτι οἱ λέγοντες μὴ ἐξὸν εἶναι
Θεόδωρον ἀναθεματίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐπισκόποις συναριθμεῖσθαι, ἐπειδὴ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καθὼς
εἰρήκατε, τῆς ἐκκλησίας ἐτελεύτησεν, ὀφείλουσιν καὶ Ἰούδαν τοῖς ἀποστόλοις συναριθμεῖν τὸν
ὡς ἐνόμισεν λαθόντα τὸν γινώσκοντα τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων θεὸν καὶ μετὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν
κοινωνίαν δεξάμενον ἀπ' αὐτοῦ. ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς τοὺς ταῦτα λέγοντας, μέμψεώς εἰσιν ἄξιοι. 20
καὶ οἱ ἀπόστολοι οἱ μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον ψῆφον κατ' αὐτοῦ προαγαγόντες κατακρίναντες αὐτὸν
καὶ εἰς τόπον αὐτοῦ ἄλλον ἀντεισαγαγόντες. καὶ πάλιν ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἀγίοις εὐαγγελίοις τὸ
ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἀναγινώσκειται, μὴ ἄρα ἐκ τούτου ἢ ὡς ἀπόστολος
δέχεται ἢ τῆς κατακρίσεως τοῦ ἀναθέματος ὀφείλει ἐλευθερωθῆναι; κατανοεῖτε τοίνυν ὅτι
ἐκεῖνος τελευτᾷ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὁ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μέχρι πέρατος τῆς οἰκειᾶς 25
ζωῆς φυλάξας. καὶ γὰρ εἰ καὶ Μανιχαῖος ἢ Ἀρειανὸς ἢ Νεστοριανὸς ἢ Εὐτυχιανιστὴς ἢ ἄλλος
οἰοσοῦν αἰρετικὸς ἢ Ἑλληνικῆι μανίᾳ κρατούμενος λάθῃ κοινωνῶν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ οὕτως τε-
λευτήσῃ καὶ μετὰ θάνατον ἢ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἢ καθ' ἕτερον τρόπον αἰρετικὸς εἶναι
φανῆι, ὅμως οὐκ ἐκ τούτου ἢ ὀρθόδοξος βλάπτεται πίστις ἢ ἐκεῖνος ἐλευθεροῦται τῆς κατακρίσεως,
εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τῶν ἐκκλησιῶν λέγεται τελευτήσῃ. καὶ γενικῶς οὐδένα τῶν αἰρετικῶν θάνατος 30
ἐκ τῆς περὶ τῆς κακοδοξίας αὐτοῦ κατακρίσεως ἐλευθεροῖ, μᾶλλον μὲν οὖν διὰ τοῦτο καταδικάζει,
ὅτι ζῶν οὐ μετεμελήθη. ὅτι δὲ οἱ αἰρετικοὶ οἱ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν μὴ μεταμεληθέντες καὶ μετὰ
θάνατον κατεκρίθησαν, ἐκ πολλῶν δείκνυται. καὶ Εὐνόμιος γὰρ καὶ Ἀπολινάριος καὶ Βόνωσος
καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις Βαλεντῖνος Βασιλείδης Μαρκίων καὶ Κήρινθος καὶ ἄλλοι πολλοὶ
ἐν τῇ οἰκειᾳ ζωῇ μὴ ἀναθεματισθέντες μετὰ θάνατον κατεκρίθησαν καὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς 35
ἐκκλησίας ἀναθεματίζονται, ἐπειδὴ ἐν τῇ οἰκειᾳ πλάνῃ ἐτελεύτησαν, ὥσπερ οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ζωῇ
ἀδίκως κατακρινθέντες μετὰ θάνατον ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνεκλήθησαν, τουτέστιν Ἰωάν- 1091
νης καὶ Φλαβιανὸς οἱ ἐν ἀγίοις ἀρχιεπίσκοποι Κωνσταντινουπόλεως. κατὰ γὰρ τὴν ὑμετέραν
ἐννοίαν χρῆ τοὺς αἰρετικούς ἐν τῇ οἰκειᾳ πλάνῃ τελευτήσαντας ἐλευθεροῦσθαι, τοὺς δὲ ὀρθο-
δόξους τοὺς ἀδίκως κατακρινθέντας μὴ ἀνακαλεῖσθαι μετὰ τὸν θάνατον, ὕπερ πάσης ἀσεβείας 40
πεπλήρωται.

M

6 καθεῖλαν M 16 λέγεται M 24 coniecerim δεδέχθαι 30 εἰ Bandini ἢ M

9*

- "Οτι δὲ ἐκκλησιαστικὴ ἐστὶ παράδοσις τοὺς αἰρετικούς καὶ μετὰ θάνατον καταδικάζεσθαι καὶ 71
 ἀναθεματίζεσθαι, φανερόν μὲν ἐκ τούτων ἐποιήσαμεν, πλὴν ὅμως καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τῶν
 ἁγίων ἀποστόλων τοῦτο δείκνυται. λέγοντες γὰρ προσήκειν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν τελευταίων-
 4 τῶν ἐλεημοσύνας παρέχεσθαι οὕτως ἐπάγουσι
 Constit. apost. 8, 43 Ταῦτα δὲ περὶ τῶν εὐσεβῶν λέγομεν· περὶ δὲ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν τὰ τοῦ κόσμου δῶι πένησιν, 72
 οὐδὲν ὀνήσει αὐτόν. ὧι γὰρ περιόντι ἐναντίον ἦν τὸ θεῖον, δῆλον ὅτι καὶ μεταστάντι.
 Ὅποτε τοίνυν οἱ ἀπόστολοι περὶ τῶν εὐσεβῶν οὕτω διετύπωσαν, τίς εἴποι χρῆναι μετὰ θάνατον 73
 τοὺς αἰρετικούς ἢ αὐτὸν μάλιστα Θεόδωρον τῆς κατακρίσεως τοῦ ἀναθέματος ἐλευθεροῦσθαι,
 ὄντινα οἱ ἅγιοι πατέρες ὡς χείρονα Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Σοδομιτῶν καὶ πάντων τῶν
 10 αἰρετικῶν βλασφημήσαντα τούτοις συνηρίθμησαν καὶ μετὰ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας κατέκριναν; ὅτι
 δὲ καὶ μετὰ θάνατον τοὺς αἰρετικούς, ὡς προείπομεν, ἀναθεματίζεσθαι δεῖ, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Αὐγου-
 στίνος ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῶν Ἄφρων χώρας οὕτω λέγει ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Βονιφάτιον
 γεγραμμένῃ
 ep. 185 [CSEL 57 Ὅποτε καὶ ἀληθῆ ἦι δυνατόν δειχθῆναι τὰ παρ' αὐτῶν ἀντιτεθέντα Κεκιλιανῶι καὶ ὑμῖν, καὶ 74
 p. 3, 26] ἀποθανόντα ἂν αὐτὸν ἀνεθεματίζομεν· ἀλλ' ὅμως τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ἥτις οὐ ταῖς ἐν-
 15 φιλονίκαις δόξαις μεταβάλλεται, ἀλλὰ ταῖς θεαῖς μαρτυρίαις βεβαιοῦται, δι' οἰονδήποτε ἄνθρω-
 πον καταλιπεῖν οὐκ ὀφείλομεν.
 Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Αὐγουστίνος· ὅμως οὐ μόνον τοὺς εἰς πίστιν ἁμαρτάνοντας μετὰ 75
 θάνατον οἱ ἅγιοι πατέρες ἀναθεματίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῶν
 20 βουλήσει ἢ ἐξ ἀδιάθετου αἰρετικοῖς συγγενέσιν ἢ ἐξωτικοῖς καταλιμπάνοντας. τῆς γὰρ ἐν
 Ἄφρικῇ συνόδου ὀγδοηκοστὸς πρῶτος κανὼν οὕτω λέγει
 PL 67, 206 Πάλιν ὠρίσθη, εἴ τις ἐπίσκοπος κληρονόμους ἐξωτικούς τῆς ἰδίας συγγενείας ἢ αἰρετικούς 76
 καὶ ἰδίους συγγενεῖς ἢ Ἑλληνας προτιμήσει τῆς ἐκκλησίας, καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι
 καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων μὴ ἀναγινωσκέσθαι. καὶ οὐδὲ ἐξαιρεῖται τῆς
 25 κατακρίσεως, εἰ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, ἐπειδὴ ἐχρῆν αὐτὸν ἐπίσκοπον γενόμενον μηδαμῶς ἀνα-
 βάλλεσθαι τὴν τῆς ἰδίας οὐσίας διοίκησιν ἀρμοδίαν τῶι οἰκείῳ ἐπαγγέλματι.
 Εἰ τοίνυν, καθὼς ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὠρίσε κανόν, ὑπὲρ ἰδίας οἱ ἐπίσκοποι περιουσίας μὴ ὀρθῶς 77
 διοικηθείσης καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζονται, πόσω μᾶλλον ἀναθεματίζεσθαι ὀφείλον οἱ εἰς
 1 Reg. 2, 25 αὐτὸν τὸν θεὸν ἁμαρτάνοντες τῆς ἁγίας γραφῆς λεγούσης ἐὰν ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον
 30 ἁμάρτηι, καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ εἰς θεόν τις ἁμάρτηι, τίς προσεύξεται
 περὶ αὐτοῦ;
 1093 Ἀποδείξαντες δὲ ὅτι ἐν τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις ὠρίσθη παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων χρῆναι καὶ 78
 μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι τοὺς εἴτε εἰς πίστιν εἴτε εἰς κανόνας ἁμαρτήσαντας, ἀναγκαῖον
 εἶναι συνείδομεν καὶ τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις γένομενα πᾶσι δῆλα καταστῆσαι πρὸς ἀναίρεσιν
 35 πάσης ἀφορμῆς τῶν τοὺς προφανεῖς αἰρετικούς καὶ τὴν τούτων ἀσέβειαν ἐκδικούντων. Λαυ-
 ρέντιον γὰρ καὶ Διόσκορον τοὺς ἐν διαφόροις χρόνοις τὴν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἱερωσύνην
 ὑφαρπάσαντας, εἰ καὶ μὴ εἰς πίστιν ἤμαρτον, ἀλλ' οὖν ἐπειδὴ κατὰ περιδρομὴν ἐσπούδασαν τῆς
 ἐπισκοπῆς ἐπιλαβέσθαι, μετὰ θάνατον ὁ ἀποστολικὸς θρόνος κατέκρινεν καὶ ἀνεθεμάτισεν.
 Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ὑμετέροις προσεθήκατε γράμμασιν ὅτι ἐὰν τις τὸν αἰρεσιάρχη 79
 40 ἀναθεματίσῃ καὶ εἴπηι κατακρίνων καὶ τοὺς τὰ ὅμοια φρονοῦντας αὐτῶι, συμπεριλαμβάνει

35 Laurentium numquam anathemati subiectum fuisse probatur imagine in basilica Pauli Romae inter pontifices proposita

M

17 καταλειπεῖν M 25/26 ἀναβάλλεσθαι M 30 προσεύξεται M 40 ἀναθεματίσει M

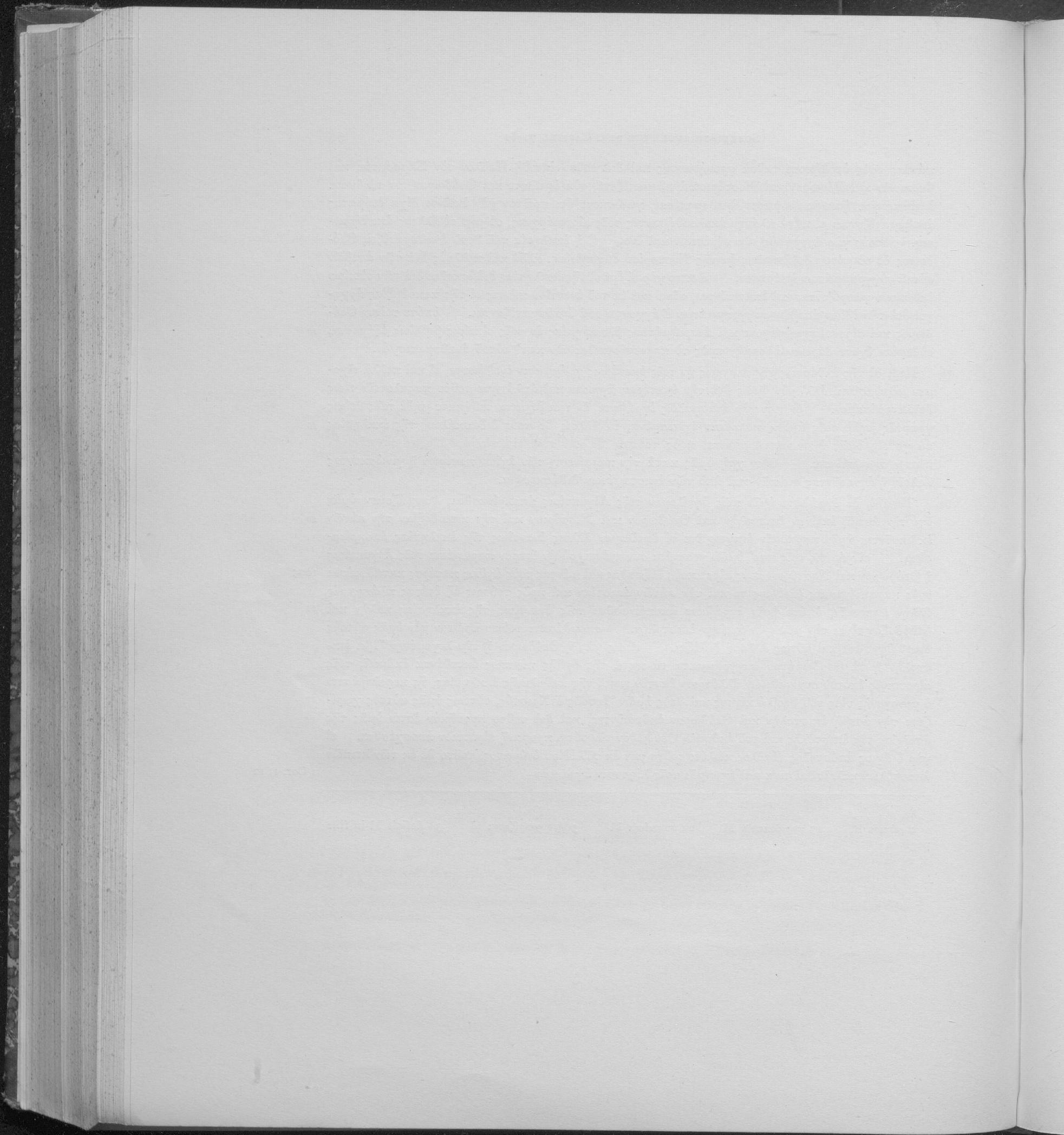
πάντας τοὺς ὀτεδήποτε ταῦτα φρονήσαντας καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὴ Παῦλον τὸν Σαμοσατέα καὶ Φωτεινὸν καὶ Βόνωσον καὶ Νεστόριον ἀναθεματίζετε, οὐκ ὀφείλετε καὶ Θεόδωρον τὸν τὰ ὅμοια ἐκείνοις φρονήσαντα ὀνομαστί ἀναθεματίσαι, γινώσκετε ὅτι πρῶτον μὲν ἐκεῖνοι δίχα ὀνόματος ἀναθεματίζονται οἱ κατὰ πλάνην ἀκολουθήσαντες τοῖς αἰρεσιάρχαις, οὐ μὴν οἱ ἄλλους ἀπατήσαντες. τοὺς γὰρ ἀρχηγούς τῶν αἰρέσεων καὶ ὀνομαστί ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει, Θεό- 5
δωρος δὲ οὐ μόνον διδάσκαλος ἦν τῆς Νεστορίου δυσσεβείας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς διὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἠπάτησεν. ὥσπερ γὰρ οἱ ὀρθοὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι διὰ τῶν οἰκείων ἐκθέσεων γνωρίζονται καὶ ἐπαινοῦνται, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντες οἱ τῆς κακοδοξίας ἀρχη-
γοὶ διὰ τῶν ἰδίων ἀσεβῶν συγγραμμάτων ἐλέγχονται καὶ ἀναθεματίζονται. ὁπότε τοίνυν Θεό-
δωρος καὶ αἰρεσιάρχης γέγονε καὶ ἀναριθμήτους βλασφημίας ἐν τοῖς οἰκείοις βιβλίοις ἐξήμεσεν, 10
οὐδεμίαν ἔχετε δικαίαν ἀφορμὴν πρὸς τὸ παραιτήσασθαι τὸν κατ' αὐτοῦ ἀναθεματισμόν.

80 Περὶ δὲ τῆς ἐκθέσεως τῆς πίστεως ἦν τοῖς ὑμετέροις γράμμασιν ἐνεθήκατε, εἰ καὶ πολλὰ εἶχο-
μεν μέμψασθαι, ἀλλ' οὖν ὅμως διὰ τὴν ὑμετέραν ἄγνοιαν καὶ ἀπλότητα τοῦτο παραλιπεῖν τέως
δεῖν ἐνομίσασαμεν. ἐν τισὶ γὰρ ἀνασφαλῶς ἐγράψατε, ἐν τισὶ ῥήματα τεθήκατε μηδὲ ταῖς θείαις
γραφαῖς μηδὲ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐγνωσμένα, ἐν ἄλλοις δὲ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας 15
τό γε εἰς ὑμᾶς ἤκον κατεδικάσατε, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τινὰ εἰς τὴν ὀρθόδοξον συντείνοντα
πίστιν παρελείφατε. ὅθεν χρὴ ὑμᾶς κατὰ τὴν παραινέσιν τῶν ἁγίων πατέρων ἢ γινώσκοντας
λαλεῖν ἢ ἀγνοοῦντας σιωπᾶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐπισταμένων διδάσκεσθαι.

81 Ἐπειδὴ δὲ ἐγράψατε ἡμῖν πῶς ὀφείλομεν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀποκρίνασθαι, θαυμάζομεν ὑμᾶς
ὅτι τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν καὶ Θεόδωρον καὶ Νεστόριον καὶ τὴν κακοδοξίαν τὴν αὐτῶν 20
ἐκδικιοῦντες ἡμῖν παραινέειν ἐπιχειρεῖτε τί ὀφείλομεν ἄλλοις ἐναντίοις τῆς ἐκκλησίας ἀποκρίνα-
σθαι. εἰ γὰρ τις τοῖς παρ' ὑμῶν γραφεῖσι συναίνεσει, οὐδὲν ἕτερον παραινέσει τοῖς Αἰγυπτίοις
ἢ Θεόδωρον καὶ Νεστόριον τοὺς αἰρετικούς δέξασθαι καὶ πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας καταδικάσαι 1095
τοὺς κατακρίναντας ἐκείνους τε καὶ τὴν αὐτῶν ἀπιστίαν καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἐτέρας πλάνης εἰς
ἄλλην ἐμπεσεῖν, ὁπότε ἡμῖν ἐγράψατε ἀποκρίνασθαι τοῖς ἐναντίοις τῆς ἐκκλησίας καλὴν καὶ 25
ὀρθόδοξον εἶναι τὴν μισαρὰν ἐκείνην ἐπιστολὴν. σπουδάσατε τοίνυν πρῶτον μὲν ὑμᾶς αὐτοὺς
διορθώσασθαι καὶ οὕτως ἄλλους διδάξαι. εἴ τις γὰρ ἢ Θεόδωρον ἢ τὴν λεγομένην Ἰβὰ ἐπι-
στολὴν ἢ τὰ Θεοδωρήτου συγγράμματα τὰ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐκτεθέντα ἐκδικεῖ, τοῖς
αἰρετικοῖς ἑαυτὸν συναριθμῶν ἄλλότριον ἑαυτὸν ποιεῖ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἧς κεφαλὴ ἐστὶν
ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, οὐτινος ὑμᾶς αὐτοὺς χωρί- 30
ζετε τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν καὶ Θεόδωρον ἐκδικιοῦντες, καὶ διὰ τοῦτο προσῆκόν ἐστιν ὑμᾶς τῆς
ἀσεβείας τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦ ἐκδικεῖν Θεόδωρον τὸν οὕτω προφανῆ αἰρετικὸν ἀποσχέσθαι. εἰ
γὰρ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος κωλύει τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τοῦτο δὲ ἐκ τῶν λοιπῶν
ἀποστόλων καλεῖσθαι τινὰ καὶ ἐπιτιμᾶι τοῖς λέγουσιν ἐγὼ μὲν

1 Cor. 1, 12

M
2 φῶτιον M 13 παραλειπεῖν M 22 συνενέσει M 30/31 χωρίζεται M 34 deficit M in fine
paginae

III
IVSTINIANS EDICT
ÜBER DEN RECHTEN GLAUBEN

Handschriften des Originals

V = Vaticana 1941 s. X

M = Laurentiana VII 1 s. X

X = Athos Vatopedi 594 s. XI

der Übersetzung

P = Cambridge Pembroke College 108 s. X

D = Montpellier 58 s. XI

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ φιλόχριστος Φλ' Ἰουστινιανὸς Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγκικὸς Γερ-
 5 μανικὸς Ἀντικὸς Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς Ἀφρικανὸς εὐσεβὴς εὐτυχὴς ἔνδοξος νικητὴς τροπαιοῦ-
 χος ἀεισέβαστος αὐγουστος παντὶ τῷ πληρώματι τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας.
 Εἰδότες ὡς οὐδὲν οὕτως θεραπεύει τὸν φιλόφρονον θεὸν ὡς τὸ ἕν καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν πάντας
 τοὺς Χριστιανούς περὶ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν καὶ μὴ εἶναι σχίσματα ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ
 θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα πᾶσαν πρόφασιν ἀναιροῦντες τοῖς σκανδαλιζομένοις ἢ
 10 σκανδαλίζουσι τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογίαν τὴν ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ κηρυττο-
 μένην φανεράν διὰ τοῦ παρόντος ἡδίκτου ποιήσασθαι πρὸς τὸ καὶ τοὺς τὴν ὀρθὴν πίστιν ὁμο-
 λογοῦντας ἐν βεβαίῳ ταύτην φυλάττειν καὶ τοὺς πρὸς ταύτην φιλονικοῦντας μανθάνοντας τὴν
 ἀλήθειαν σπουδάσαι ἐνωθῆναι τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ.

PG 995 Ὅμολογοῦμεν τοίνυν πιστεύειν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν
 15 θεότητα ἥτοι φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ δυνάμιν καὶ ἐξουσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἥτοι προσώποις
 δοξάζοντες, εἰς ἃ βεβαπτισμεθα, εἰς ἃ πεπιστεύκαμεν καὶ οἷς συντετάγμεθα, τὰς μὲν ιδιότητας
 χωρίζοντες, ἐνοῦντες δὲ τὴν θεότητα. μονάδα γὰρ ἐν τριάδι καὶ τριάδα ἐν μονάδι προσκυνοῦ-
 20 μεν παράδοξον ἔχουσαν καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν ἔνωσιν, μονάδα μὲν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας ἢ
 γοῦν θεότητος λόγον, τριάδα δὲ κατὰ τὰς ιδιότητας ἢ γοῦν ὑποστάσεις ἥτοι πρόσωπα (διαίρεται
 γὰρ ἀδιαρέτως, ἔν' οὕτως εἶπωμεν, καὶ συνάπτεται διηρημένως· ἐν γὰρ ἐν τρισὶν ἢ θεότης καὶ
 25 τὰ τρία ἐν τῷ ἐν οἷς ἢ θεότης, ἢ τὸ γε ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἢ ἢ θεότης), θεὸν ἕκαστον, ἂν θεωρῆται
 μόνον τοῦ νοῦ χωρίζοντος τὰ ἀχώριστα, θεὸν τὰ τρία μετ' ἀλλήλων νοούμενα τῷ ταυτῷ τῆς
 κινήσεως καὶ τῆς φύσεως, ἐπειδὴ χρὴ καὶ τὸν ἕνα θεὸν ὁμολογεῖν καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις κη-
 ρύττειν ἢ γοῦν τρία πρόσωπα καὶ ἐκάστην μετὰ τῆς ιδιότητος. καὶ οὔτε τὴν ἔνωσιν σύγχυσιν
 30 ἐργαζόμεθα κατὰ Σαβέλλιον ἐν πρόσωπον τριώνυμον λέγοντα τὴν τριάδα, τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ
 υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, οὔτε διαιροῦντες ἀλλοτριοῦμεν τῆς τοῦ θεοῦ πατρὸς οὐσίας τὸν υἱὸν ἢ τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὴν Ἀρείου μανίαν εἰς τρεῖς διαφόρους οὐσίας κατατέμνοντος τὴν θεότητα.
 εἰς τοίνυν θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς υἱὸς μονογενὴς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν πνεῦμα
 ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα.

Ὅμολογοῦμεν δὲ αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν θεὸν λόγον τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρό-
 30 νως ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν
 L V 685 ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀγίας
 ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ γεννηθέντα ἐξ αὐτῆς, ὅς ἐστιν κύριος Ἰησοῦς
 Χριστὸς εἰς τῆς ἀγίας τριάδος, ὁμοούσιος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιος

VMX (Λ = uersio Latina)

1-5 Ἐν — ἐκκλησίας V πρόγραμμα ἥτοι διδασκαλία καὶ ἐκδοσις ἀκριβὴς περὶ τῆς ἀμωμίτου καὶ ὀρθο-
 δόξου πίστεως ἡμῶν τῶν χριστιανῶν in mg. V ἰδίκτον τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τὴν τῆς ὀρθῆς
 πίστεως περιέχον ὁμολογίαν καὶ ἀνασκευὴν τῶν μαχομένων αἱρέσεων τῇ καθολικῇ [τῆς καθολικῆς X] τοῦ θυ
 ἐκκλησία [ἐκκλησίας X] MXΛ 3 γοθικός· φραγκικός V 6 ἰδότες V 9 τῆς — πίστεως τὴν
 ὁμολογίαν τὴν X 10 ἰδίκτου MX τῷ V 11 φιλονεικούντας V 20 τὰ² om. V θεω-
 30 ρεῖται VM 22 κινήσεως VMX uirtutem Λ 29 τὸν² om. V

EDICTUM PISSIMI IMPERATORIS IVSTINIANI RECTAE FIDEI CONFES-
SIONEM CONTINENS ET REFVTATIONEM HERESIVM QVAE ADVERSAN-
TVR CATHOLICAE DEI ECCLESIAE

Scientes quod nihil aliud sic potest misericordem deum placare quam ut omnes Chri-
stiani unum idemque sapiant in recta et immaculata fide nec sint dissensiones in sancta 5
dei ecclesia, necessarium putauimus omnem occasionem interimentes eis qui scandalizan-
tur uel scandalizant, rectae fidei confessionem quae in sancta dei ecclesia praedicatur,
praesenti edicto facere manifestam, ut et illi qui rectam fidem confitentur, firmiter eam
custodiant et illi qui aduersus eam contendunt, discentes ueritatem festinent semet ipsos
unire sanctae dei ecclesiae. 10

Confitemur igitur credere in patrem et filium et spiritum sanctum, trinitatem consub-
stantialiam, unam deitatem siue naturam et substantiam et uirtutem et potestatem in tribus
subsistentiis siue personis adorantes, in quae baptizati sumus, in quae credimus, et qui-
bus confessionem dedimus, proprietates quidem separantes, deitatem autem unientes.
unitatem enim in trinitate et trinitatem in unitate adoramus, mirabilem habentem et 15
diuisionem et unitionem, unitatem quidem secundum rationem substantiae seu deitatis,
trinitatem autem secundum proprietates uel subsistentias siue personas. diuiditur enim
sine diuisione, ut sic dicamus, et coniungitur diuise. unum enim est deitas in tribus et
tria unum, in quibus deitas est aut, ut subtilius dicamus, ipsa tria est deitas, deus pater,
deus filius, deus sanctus spiritus, cum unaquaeque persona solum intellegitur mente sepa- 20
rante inseparabilia, et tria unus deus, cum simul intelleguntur propter eandem uirtutem
eandemque naturam, quoniam oportet et unum deum confiteri et tres subsistentias prae-
dicare seu tres personas et unamquamque cum sua proprietate. et unitatem confitentes
confusionem non facimus secundum Sabellium dicentem trinitatem unam esse personam
trionymum, eundem patrem et filium et sanctum spiritum, nec diuidentes proprietates 25
alienamus a dei patris substantia filium aut spiritum sanctum secundum Arrii furorem
in tres diuersas naturas incidentis deitatem. unus igitur deus pater, ex quo omnia, et
unus unigenitus filius, per quem omnia, et unus spiritus sanctus, in quo omnia.

Confitemur autem ipsum unigenitum filium dei, deum uerbum ante saecula et sine tem-
pore ex patre natum, non factum, in ultimis diebus propter nos et propter nostram salutem 30
descendisse de caelis et incarnatum esse ex spiritu sancto et sancta gloriosa dei genetrice
semper uirgine Maria et natum ex ipsa, qui est dominus Iesus Christus, unus de sancta
trinitate, consubstantialis deo patri secundum deitatem et consubstantialis nobis idem

PD

4 placere *D* 5 unum *P om. D* 13 quae¹ *D* quibus *P* 20 sps scs *P* intellegetur *D*
23 cum *D* in *P*

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 10

ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, παθητὸς σαρκί, ἀπαθὴς ὁ αὐτὸς θεότητι. οὔτε γὰρ
 ἕτερός τις ἐστὶν παρὰ τὸν λόγον ὁ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον ἀναδεδεγμένος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀπαθὴς
 καὶ αἰδῖος τοῦ θεοῦ λόγος γεννήσεως σαρκὸς ἀνθρωπίνης ἀνασχόμενος τὰ πάντα πεπλήρωκεν.
 δι' ὃ οὐκ ἄλλον τὸν θεὸν λόγον τὸν θαυματουργήσαντα καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν τὸν παθόντα
 5 ἐπιστάμεθα, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σαρκωθέντα
 καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἔκουσίως ὑπέμεινεν σαρκί,
 ὁμολογοῦμεν. οὔτε γὰρ ἀνθρωπὸς τις ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν δέδωκεν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος τὸ
 ἴδιον σῶμα δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα μὴ εἰς ἀνθρωπὸν ἢ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν ᾖ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν
 τὸν θεὸν λόγον τὴν ἡμετέραν πίστιν ἔχωμεν. καὶ θεὸν τοίνυν αὐτὸν ὁμολογοῦντες οὐκ ἀθετοῦ-
 10 μεν τοῦ εἶναι αὐτὸν καὶ ἀνθρωπὸν, καὶ ἀνθρωπὸν λέγοντες αὐτὸν οὐκ ἀρνούμεθα τὸ εἶναι αὐτὸν
 καὶ θεόν. εἰ γὰρ θεὸς μόνον ᾗν, πῶς ἔπασχε; πῶς ἐσταυροῦτο καὶ ἀπέθνησκε; ἀλλότρια γὰρ
 ταῦτα θεοῦ. εἰ δὲ ἀνθρώπος μόνον, πῶς διὰ τοῦ πάθους ἐνίκα; πῶς ἔσωιζεν; πῶς ἐζωοποιεῖ;
 ταῦτα γὰρ ὑπὲρ ἀνθρώπου ᾗν. νῦν δὲ ὁ αὐτὸς πάσχει καὶ σώιζει καὶ διὰ τοῦ πάθους νικᾷ,
 PG 997 ὁ αὐτὸς θεός, ὁ αὐτὸς ἀνθρώπος, τὸ συναμφοτέρον ὡς ἓν, ἐκάτερον ὡς μόνον. ὅθεν ἐξ ἑκα-
 15 τέρας φύσεως, τουτέστιν ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ἓνα Χριστὸν σύνθετον λέγοντες σύγχυ-
 σιν τῇ ἐνώσει οὐκ ἐπεισάγομεν. καὶ ἐν ἑκατέρῃ δὲ φύσει, τουτέστιν ἐν θεότητι καὶ ἀνθρω-
 πότητι, τὸν ἓνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπή-
 σαντα γινώσκοντες διαίρεσιν μὲν τὴν ἀνά μέρος ἢ τομὴν οὐκ ἐπιφέρομεν τῇ μιᾷ αὐτοῦ ὑποστάσει,
 τὴν δὲ διαφορὰν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, σημαίνομεν, οὐκ ἀνηρημένην διὰ τὴν ἔνωσιν,
 20 ἐπειδὴ ἑκατέρῃ φύσει ἐστὶν ἐν αὐτῷ. συνθέσεως γὰρ ὁμολογουμένης καὶ τὰ μέρη ἐν τῷ
 ὅλῳ ὑπάρχει καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν γινώσκειται. οὔτε γὰρ ἡ θεία φύσις εἰς τὴν ἀνθρω-
 πίνην μετεβλήθη, οὔτε δὲ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς τὴν θείαν ἐτρέπη· νοουμένης δὲ μᾶλλον καὶ
 ὑπαρχούσης ἑκατέρας ἐν τῷ τῆς ἰδίας φύσεως ὅρῳ τε καὶ λόγῳ πεπραχθῆναι φαμέν τὴν ἔνωσιν
 καθ' ὑπόστασιν. ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις δηλοῖ ὅτι ὁ θεὸς λόγος, τουτέστιν ἡ μία ὑπό-
 25 στασις ἐκ τῶν τριῶν τῆς θεότητος ὑποστάσεων, οὐ προουποστάντι ἀνθρώπῳ ἠνώθη, ἀλλ'
 ἐν τῇ γαστρὶ τῆς ἀγίας παρθένου ἐδημιούργησεν ἑαυτῷ ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει σάρκα
 ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ, ὅπερ ἐστὶ φύσις ἀνθρωπίνη. ταύτην δὲ τὴν καθ' ὑπό-
 στασιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ἔνωσιν διδάσκων ἡμᾶς καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος λέγει ὅς
 Phil. 2, 6, 7 ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν
 30 ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών. διὰ γὰρ τοῦ εἰπεῖν 'ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων' τὴν
 L V 688 τοῦ λόγου ὑπόστασιν ὑπάρχουσαν ἔδειξεν ἐν οὐσίᾳ θεοῦ, διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν 'μορφὴν δούλου ἔλαβεν'
 οὐσίᾳ ἀνθρώπου καὶ οὐχ ὑποστάσει ἤτοι προσώπῳ ἐνωθῆναι τὸν λόγον ἐσήμανεν. οὔτε γὰρ
 εἶπεν τὸν ἐν μορφῇ δούλου ὑπάρχοντα ἔλαβεν, ἵνα μὴ προουποστάντι ἀνθρώπῳ ἐνωθῆναι δείξει
 τὸν λόγον, καθὼς Θεόδωρος καὶ Νεστόριος ἀσεβοῦντες ἐβλασφήμησαν σχετικὴν τὴν ἔνωσιν
 35 λέγοντες. ἡμεῖς δὲ τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἀγίοις πατράσι ἐπόμενοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ
 Ioh. 1, 14 θεὸς λόγος σὰρξ ἐγένετο, ὅπερ ἐστὶν καθ' ὑπόστασιν ἑαυτῷ ἦνωσε φύσιν ἀνθρωπίνην. δι' ὃ
 καὶ εἰς ὑπάρχει ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸ τέλειον τῆς θεικῆς φύσεως

VMX

1 οὐ X	2 τίς om. X	3 γενέσεω MX	7 οὐ MX	ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἔδωκεν X
8 ἡ ἢ πίστις ἡμῶν X	9 ὁμολογοῦντες αὐτὸν X	10 τοῦ in τῷ corr. X	14 ὡς ¹ MXA	οὕτως V
16 καὶ ² VMXA	καὶ ἐν V corr.	18 διαίρεσιν MXA	καὶ διαίρεσιν V	τὴν ἀνά μέρος MA
μερῶσ X	τὴν ἀ ἀμερῶσ V	19 τῶν δύο φύσεων X	24 ἡ] εἰ X	31 δούλου om. V
λαβῶν corr. X	32 λόγον MXA	θν λόγον V	34 λέγειν τὸν λόγον X corr.	36 ἐνώσαι VMA
37 ὁ χ̅ς V	37/p. 76, 1 θεικῆς	— τῆς om. X		

ipse secundum humanitatem, passibilis carne, impassibilis idem ipse deitate. non enim alius quidam est praeter deum uerbum, qui passionem et mortem suscepit, sed ipse impassibilis et sempiternus deus uerbum generationem carnis humanae sustinere dignatus impleuit omnia. ideo non alium deum uerbum esse qui miracula operatus est, et alium Christum qui passus est, cognoscimus, sed unum eundemque dominum nostrum Iesum Christum, dei uerbum incarnatum et hominem factum, et eiusdem ipsius miracula et passionem, quas carne uoluntarie sustinuit, confitemur. non enim homo aliquis pro nobis semet ipsum dedit, sed ipse deus uerbum suum corpus pro nobis dedit, ne in hominem fides et spes sit nostra, sed in ipsum deum uerbum nostram fidem habeamus. et deum igitur eum confitentes non abnegamus ipsum esse et hominem, et hominem dicentes eum non abnegamus esse ipsum et deum. si enim deus tantummodo esset, quomodo patiebatur? quomodo crucifigebatur et moriebatur? aliena enim ista sunt deo. sin autem homo solum, quomodo per passionem uincebat? quomodo saluos faciebat? quomodo uiuificabat? haec enim supra hominis naturam erant. nunc autem idem ipse patitur et saluos facit et per passionem uincit, idem ipse deus, idem ipse homo, utrumque tamquam unum, utrumque tamquam solum. unde ex utraque natura, id est ex deitate et humanitate unum Christum compositum dicentes confusionem unitioni non introducimus. et in utraque autem natura, id est in diuinitate et humanitate, unum dominum nostrum Iesum Christum dei uerbum incarnatum et hominem factum cognoscentes, diuisionem quidem per partes uel incisionem non inferimus uni eius subsistentiae, differentiam autem naturarum, ex quibus et compositus est, significamus, non interemptam propter unitatem, quoniam utraque natura in ipso est. cum enim compositionem dicamus, necesse est confiteri et partes in toto esse et totum in partibus cognosci. nec enim diuina natura in humanam transmutata est, nec humana natura in diuinam conuersa est, magis autem intellegitur quod utraque in proprietate et ratione suae naturae manente facta est unitas secundum subsistentiam. unitas autem secundum subsistentiam significat quod deus uerbum, id est una subsistentia ex tribus deitatis subsistentiis, non ante plasmato homini unitus est, sed in utero sanctae uirginis creauit sibi ex ipsa in sua subsistentia carnem animatam anima rationabili et intellectuali, quod est natura humana. hanc autem secundum subsistentiam unitatem dei uerbi ad carnem docens nos et diuinus apostolus dicit: qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est aequalem se esse deo, sed semet ipsum exinaniuit formam serui accipiens. per hoc enim quod dixit qui cum in forma dei esset, uerbi subsistentiam in natura dei esse ostendit; per hoc autem quod dixit formam serui accepit, naturae hominis et non subsistentiae siue personae unitum esse uerbum significauit. nec enim dixit quod eum qui in forma serui erat, accepit, ne ante plasmato homini unitum esse deum uerbum ostenderet, sicut Theodorus et Nestorius impii blasphemauerunt affectualem dicentes unitatem. nos autem sequentes diuinas scripturas et sanctos patres confitemur quod deus uerbum caro factus est, quod est secundum subsistentiam sibi unire naturam humanam. ideo et unus est dominus noster Iesus Christus, habens in semet ipso perfectionem diuinae naturae

PD

1 di ditate D 21 est om. D 28 in² om. D 37 nosterius D 38 factus in factum corr. P

10*

- καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. καὶ ἔστιν μονογενῆς μὲν καὶ λόγος ὡς ἐκ θεοῦ πατὴρ ὁ
 Rom. 8, 29 γεννηθεὶς, καὶ πρωτότοκος δὲ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ὁ αὐτός, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· ὁ γὰρ υἱὸς
 τοῦ θεοῦ υἱὸς ἀνθρώπου γέγονεν καὶ μείνας ὑπὲρ ἧν, οὐ μετέβαλεν ὑπὲρ γέγονεν. ὅθεν καὶ
 δύο γενήσεις τοῦ αὐτοῦ μονογενοῦς θεοῦ λόγου ὁμολογοῦμεν, τὴν μὲν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς
 5 ἀσωμάτως, τὴν δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρ-
 θένου Μαρίας σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος. ὁ γὰρ ἐκ πατρὸς ἐκλάμψας ὑπὲρ ἔννοιαν
 ἐκ μητρὸς ἀνέτειλεν ὑπὲρ λόγον καὶ ὦν θεὸς ἀληθῆς ἄνθρωπος γέγονεν ἀληθῶς. διὰ τοῦτο
 κυρίως καὶ κατ' ἀλήθειαν θεοτόκον τὴν ἀγίαν ἐνδοξον καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν ὁμολογοῦμεν,
 οὐχ ὡς τοῦ θεοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς λαβόντος, ἀλλ' ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ὁ πρὸ
 10 τῶν αἰώνων μονογενῆς θεὸς λόγος σαρκωθείς ἐξ αὐτῆς ἀτρέπτως ἐνηνθρώπησεν. καὶ ἀόρατος
 ὦν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ὁρατοῖς γέγονεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν, καὶ ἀπαθῆς ὦν θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς
 PG 999 εἶναι ἄνθρωπος καὶ ὁ ἀθάνατος νόμιμος ὑποκεῖσθαι θανάτου. τοῦτον τὸν ἐν Βηθλεὲμ γεννη-
 θέντα ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα καὶ ὁμοιωθέντα ἀνθρώποις καὶ σταυρωθέντα ὑπὲρ ἀν-
 θρώπων ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἐκήρυξαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι αὐτὸν εἶναι θεόν, αὐτὸν ἄνθρωπον,
 15 αὐτὸν υἱὸν θεοῦ, αὐτὸν υἱὸν ἀνθρώπου, αὐτὸν ἐξ οὐρανοῦ, αὐτὸν ἀπὸ γῆς, αὐτὸν ἀπαθῆ, αὐτὸν
 παθητόν. ὁ γὰρ γεννηθεὶς ἄνωθεν ἐκ τοῦ πατρὸς λόγος ἀρρήτως ἀφράστως ἀκαταλήπτως
 αἰδίως αὐτὸς ἐν χρόνῳ γενᾶται κάτωθεν ἐκ παρθένου Μαρίας, ἵνα οἱ κάτωθεν πρότερον γεννη-
 θέντες ἄνωθεν ἐκ δευτέρου γεννηθῶσιν, τουτέστιν ἐκ θεοῦ. αὐτὸς οὖν μητέρα μόνον ἔχει ἐπὶ
 τῆς γῆς καὶ ἡμεῖς πατέρα μόνον ἔχομεν ἐν οὐρανῷ. λαβὼν γὰρ τὸν θνητὸν πατέρα τῶν ἀνθρώ-
 20 πων τὸν Ἀδὰμ ἔδωκεν τοῖς ἀνθρώποις τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἀθάνατον κατὰ τὸ λεγόμενον δέδωκεν
 Ioh. 1, 12 αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι. ὅθεν καὶ θανάτου κατὰ σάρκα γεύεται ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ διὰ τὸν σαρκικὸν αὐτοῦ πατέρα, ἵνα οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ζωῆς αὐτοῦ μεταλάβωσι διὰ
 τὸν κατὰ πνεῦμα αὐτῶν πατέρα τὸν θεόν. αὐτὸς οὖν κατὰ φύσιν υἱὸς ἐστὶν τοῦ θεοῦ, ἡμεῖς δὲ
 κατὰ χάριν. καὶ πάλιν αὐτὸς κατ' οἰκονομίαν καὶ δι' ἡμᾶς υἱὸς γέγονε τοῦ Ἀδὰμ, ἡμεῖς δὲ
 25 κατὰ φύσιν ἐσμὲν υἱοὶ τοῦ Ἀδὰμ. πατὴρ γὰρ ἐστὶν αὐτοῦ ὁ θεὸς κατὰ φύσιν, ἡμῶν δὲ κατὰ
 χάριν. καὶ θεὸς αὐτοῦ γέγονε κατ' οἰκονομίαν, διότι γέγονεν ἄνθρωπος, ἡμῶν δὲ κατὰ φύσιν
 I. V 689 δεσπότης ἐστὶν καὶ θεός. καὶ διὰ τοῦτο ὁ λόγος, ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ πατρὸς, ἐνωθεὶς σαρκὶ γέγονε
 σάρξ, ἵνα οἱ ἄνθρωποι ἐνωθέντες τῷ πνεύματι γένωνται ἐν πνεύματι. αὐτὸς οὖν ὁ ἀληθινὸς υἱὸς
 τοῦ θεοῦ τοὺς πάντας ἡμᾶς φορεῖ, ἵνα οἱ πάντες τὸν ἕνα φορέσωμεν θεόν. καὶ ἔστι καὶ μετὰ
 30 τὴν ἐνανθρώπησιν εἰς τῆς ἀγίας τριάδος ὁ μονογενῆς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς
 σύνθετος ἐξ ἐκατέρας φύσεως. σύνθετον δὲ τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦμεν τῇ τῶν ἀγίων πατέρων
 ἀκολουθοῦντες διδασκαλίαι. ἐπὶ γὰρ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἢ κατὰ σύνθεσιν ἔνωσις
 τὴν σύγχυσιν καὶ διαίρεσιν ἀποβάλλεται, καὶ φυλάττει μὲν τὴν ἐκατέρας φύσεως ιδιότητα, μίαν
 δὲ ὑπόστασιν ἢτοι πρόσωπον τοῦ θεοῦ λόγου καὶ μετὰ τῆς σαρκὸς δείκνυσι καὶ ἔστιν εἰς καὶ ὁ
 35 αὐτὸς τέλειος ἐν θεότητι καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι, οὐχ ὡς ἐν δυσὶν ὑποστάσεσιν ἦγουν προσώ-
 πους, ἀλλ' ἐν θείαι φύσει καὶ ἀνθρωπίνῃ γνωριζόμενος, ἐν εἰς ἢ τὰ ἐκάτερα, τέλειος θεὸς καὶ
 τέλειος ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ εἰς τῆς ἀγίας τριάδος συνδοξαζό-
 μενος τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι. οὔτε γὰρ τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐπεδέξατο

VMX

1 ἔστιν ὁ αὐτός X corr. 12 ὁ om. MX ἀθάνατος ὦν X θανάτου ἠνέσχετο X 13 οὐκ ἐκ X
 Δαυὶδ] ἀλλὰ X 18 μόνον om. X 19 ἔχομεν VM ἔχομεν μόνον X 20 τὸν — πρὸ τοῖς ἀνοῖσ X
 τὸν ἀθάνατον X corr. 23 δὲ om. V 25 αὐτοῦ ἐστὶν V 26 αὐτοῦ VMX ei Λ γέγονεν XΛ
 om. VM 27 ὁ X 29 καὶ² om. X 30 ὁ ἡσ V 31 σύνθετος — φύσεως om. X 34 ἦτοι V
 36 ἀνθρωπεῖα X 38 ἐδέξατο X

et perfectionem naturae humanae. et est unigenitus quidem et uerbum utpote ex deo patre natus, et primogenitus autem in multis fratribus idem ipse, cum factus est homo. filius enim dei filius hominis factus est et manens quod erat, non transmutauit quod factus est. unde et duas natiuitates eiusdem ipsius unigeniti dei uerbi confitemur, ante saecula quidem ex patre incorporaliter nati, in ultimis autem diebus eiusdem ipsius 5 incarnati et nati de sancta gloriosa dei genetrice et semper uirgine Maria. qui enim de patre splenduit supra intellectum, ex matre ortus est supra rationem et cum deus uerus esset, factus est uere homo. ideo proprie et uere dei genetricem sanctam gloriosam et semper uirginem Mariam confitemur, non quia deus uerbum initium ex ipsa accepit, sed quod in ultimis diebus unigenitus deus uerbum, qui ante saecula erat, incarnatus ex ipsa 10 immutabiliter homo factus est. et cum inuisibilis in suis esset, uisibilis factus est in nostris, et cum impassibilis deus esset, non dedignatus est passibilis esse homo et immortalis mortis legibus subiacere. istum qui in Bethleem de semine Dauid natus est secundum carnem et similis factus hominibus et crucifixus est pro hominibus sub Pontio Pilato, praedicauerunt sancti apostoli ipsum esse deum, ipsum hominem, ipsum filium 15 dei, ipsum filium hominis, ipsum de caelo, ipsum de terra, ipsum impassibilem, ipsum passibilem. deus enim uerbum, qui natus est de sursum ex patre ineffabiliter inenarrabiliter inconprehensibiliter sempiternae, ipse in tempore nascitur deorsum de uirgine Maria, ut illi qui deorsum prius nati sunt, de sursum secundo nascerentur, id est ex deo. ipse igitur matrem tantummodo habet super terram et nos patrem tantummodo habemus in 20 caelo. cum enim accepisset mortalem patrem hominum Adam, dedit hominibus suum patrem inmortalem secundum hoc quod dicitur dedit eis potestatem filios dei fieri. unde et mortem secundum carnem gustat filius dei propter carnalem suum patrem, ut filii hominis uitae eius participes fierent propter suum secundum spiritum patrem deum. ipse igitur secundum naturam filius est dei, nos autem secundum gratiam, et iterum ipse 25 secundum dispensationem et propter nos filius fuit Adam, nos autem secundum naturam sumus filii Adam. pater enim est eius deus secundum naturam, noster autem secundum gratiam. et deus ei fuit secundum dispensationem eo quod homo factus est, noster autem secundum naturam dominus est et deus. et ideo deus uerbum, qui est filius patris, unitus carni factus est caro, ut homines uniti spiritui fierent unus spiritus. ipse 30 igitur uerus filius dei omnes nos indutus est, ut omnes induamur unum deum. et est et post incarnationem unus de sancta trinitate unigenitus filius dei dominus noster Iesus Christus compositus ex utraque natura. compositum autem Christum confitemur sanctorum patrum doctrinam sequentes. in mysterio enim Christi unitas secundum compositionem confusionem et diuisionem reicit, et seruat quidem utriusque naturae proprietatem, unam autem subsistentiam seu personam dei uerbi et cum carne ostendit et est 35 unus idemque perfectus in deitate et perfectus in humanitate, non tamquam in duabus subsistentiis siue personis, sed in diuina natura et humana cognoscendus, ut unus sit utraque, perfectus deus et perfectus homo, idem ipse dominus noster Iesus Christus, unus de sancta trinitate conglorificandus patri et sancto spiritui. nec enim quartae personae 40

PD

2 et om. P   est om. P   7 orationem D   30 unitus — factus P unitais [corr. in unitus] carni-
 ficatus D   unitui D   31 et¹ del. P

- 2 Tim. 1, 14 ἡ ἀγία τριάς καὶ σαρκωθέντος τοῦ ἐνὸς τῆς ἀγίας τριάδος θεοῦ λόγου. ταύτην τὴν καλὴν παρακαταθήκην, ἣν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων εἰλήφαμεν, φυλάττομεν, ἐν ἧι ζῶμεν καὶ πολιτευόμεθα, καὶ ἣν συνέκδημον λάβοιμεν, τὴν εἰς πατέρα καὶ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ζῶντος καὶ ἅγιον πνεῦμα ὁμολογίαν.
- 5 Ταῦτα οὕτως ὁμολογοῦντες πρὸς ταῖς ἄλλαις τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως
PG 1001 διδασκαλίαις καὶ τὸ εἰρημένον παρ' αὐτοῦ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην δεχόμενοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εἰς Χριστὸς ἀπετελέσθη καὶ οὐ μία φύσις, καθὼς τινὲς κακῶς τὴν λέξιν ἐκλαμβάνοντες λέγειν ἐπιχειροῦσιν. ἀμέλει τοι καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ὁσάκις μίαν φύσιν εἶπεν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην, ἐπὶ τούτου τῷ τῆς φύσεως ὀνόματι
10 ἀνθ' ὑποστάσεως ἐχρήσατο. καὶ ἐν οἷς λόγοις εἶπεν ταύτην τὴν λέξιν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπήγαγεν ποτὲ μὲν υἱόν, ποτὲ δὲ λόγον ἢ μονογενῆ, ἅπερ οὐ φύσεως, ἀλλ' ὑποστάσεως ἦτοι προσώπου ἐστὶ δηλωτικά. ἢ τοίνυν ὑπόστασις τοῦ λόγου σαρκωθεῖσα οὐ μίαν φύσιν, ἀλλ' ἓνα Χριστὸν σύνθετον ἀπετέλεσεν, τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ ἄνθρωπον. θεὸν δὲ καὶ ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας μίαν φύσιν ἦτοι οὐσίαν ἐπ' αὐτοῦ λέγειν ἀσεβές. ἀδύνατον γὰρ τὸν
15 κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν ἦτοι οὐσίαν καὶ πρὸ αἰῶνων εἶναι καὶ ἐν χρόνῳ ἢ ἀπαθῆ καὶ παθητόν, ἕπερ ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτοῦ ὑποστάσεως ἦτοι προσώπου ὀρθῶς ὁμολογοῦμεν. ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν εἰρημένων τῷ αὐτῷ ἐν ἁγίοις Κυρίλλῳ ἀποδείξομεν τὴν περὶ τῆς εἰρημένης λέξεως σαφειστάτην αὐτοῦ διδασκαλίαν. ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ πρὸς Σούκενσον
19 ἐπιστολῇ εἰπὼν μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην εὐθὺς ἐπήγαγεν
Act. Conc. I 1, 6 Οὐκοῦν ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἐννοίαν καὶ εἰς γε μόνον τὸ ὄραν τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασι τίνα τρόπον
p. 153, 23-154, 3 ἐνηνθρώπησεν ὁ μονογενῆς, δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμέν, ἓνα δὲ υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον.
Διὰ τούτων δὲ ὁ πατὴρ τὸν τρόπον τῆς ἐνανθρωπήσεως παραστήσαι βουλόμενος καὶ τὸ ἀδιαί-
L V 692 ρητον καὶ ἀσύγχυτον φυλάττων καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συνελθουσῶν φύσεων ἔδειξεν καὶ ἓνα Χριστὸν
25 ἐκήρυξεν, ἀλλ' οὐχὶ μίαν φύσιν θεότητος καὶ σαρκός. καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν Σούκενσον ἐπιστολῇ τὰ παραπλήσια διδάσκων γράφει οὕτως
Act. Conc. I. c. Eἰ μὲν γὰρ μίαν εἰπόντες τοῦ λόγου φύσιν σεσιγήκαμεν οὐκ ἐπενεγόντες τὸ σεσαρκωμένην,
p. 160, 19-161, 8 ἀλλ' ὅλον ἔξω θέντες τὴν οἰκονομίαν, ἣν αὐτοῖς τάχα πού καὶ οὐκ ἀπίθανος ὁ λόγος προσποιου-
30 καὶ ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἢ δῆλωσις εἰσκεκόμεσται διὰ τοῦ λέγειν 'σεσαρκωμένην', παυσάσθωσαν καλαμίνην ῥάβδον ἑαυτοῖς ὑποστήσαντες. τοῦ γὰρ ἐκβάλλοντος τὴν οἰκονομίαν καὶ ἄρνούμενου τὴν σάρκωσιν ἦν τὸ ἐγκαλεῖσθαι δικαίως, ἀφαιρουμένου τὸν υἱὸν τῆς τελείας ἀνθρωπότητος· εἰ δέ, ὡς ἔφην, ἐν τῷ σεσαρκῶσθαι λέγειν αὐτὸν σαφῆς ἐστὶ καὶ ἀναμφίβητος ὁμολογία τοῦ ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲν ἔτι κωλύει νοεῖν ὡς εἰς ὑπάρχων καὶ
35 μόνος υἱὸς ὁ Χριστὸς ὁ αὐτὸς θεὸς ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος, ὥσπερ ἐν θεότητι τέλειος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος. ὀρθότατα δὲ καὶ πάνυ συνετῶς ἢ σὴ τελειότης τὸν περὶ τοῦ σωτηρίου

VMX

1 ἀγίας om. M	3 τὴν om. MV	τὸν ζῶντα X	5 ἀγίου X	8 κακῶς om. M
τοι om. X	9 τούτου τῷ] τοῦτο X	14 ὁμολογοῦντες M	ὁμολογεῖν καὶ X in ras.	αὐτῷ V
17 τοῦ αὐτοῦ — κυρίλλου V	ἀποδείξομεν VM	18 προσούκενσον V	20 μόνον MX	Cyrrill.
μονῶς V	21 ἐνηνθρώπηκεν V	29 πῶς MX	Cyrrill. το πῶς V	32 τὸ ἐγκαλεῖσθαι om. V
33 σαρκῶσθαι X	34 ἔτι om. V ἐστὶ X	κωλύειν X	τὸ κωλύον X corr.	36 πάνυ] πάλιν X

adiectionem suscepit sancta trinitas et incarnato uno de sancta trinitate deo uerbo. istam igitur bonam traditionem, quam a sanctis patribus accepimus, custodimus, in qua uiuimus et conuersamur et quam ab hac uita proficiscentes oramus nobiscum habere, quae est in patrem et Christum filium dei uiui et sanctum spiritum confessio.

Haec ita confitentes super alias sancti Cyrilli de fide recta doctrinas et hoc quod dictum 5 est ab ipso, unam naturam dei uerbi incarnatam suscipientes confitemur quod ex diuina natura et humana unus Christus effectus est, et non una natura, prout quidam male intellegentes dictionem conantur dicere. unde et ipse pater quotiens unam naturam dixit uerbi incarnatam, in hoc naturae nomine pro subsistentia usus est. et in quibus libris dixit hanc dictionem, in sequentibus saepius intulit est quando filium, est quando uerbum 10 aut unigenitum, quae non naturam, sed subsistentiam seu personam significant. subsistentia igitur uerbi incarnata non unam naturam, sed unum Christum compositum effecit, eundem ipsum deum et hominem. eos autem qui deum et hominem Christum confitentur, unam naturam siue substantiam ipsius dicere impium est. impossibile enim est dominum nostrum Iesum Christum secundum unam eandemque naturam seu substantiam 15 et ante saecula esse et in tempore aut impassibilem et passibilem, quod in una subsistentia siue persona eius recte confitemur. ex ipsis autem dictis eiusdem sancti Cyrilli ostendimus de memorata dictione manifestam ipsius doctrinam. in prima enim ad Successum epistula cum dixisset unam naturam dei uerbi incarnatam, statim intulit

Ergo quantum quidem ad intellectum pertinet et ad uidendum tantummodo oculis 20 animae quemadmodum incarnatus est unigenitus, duas naturas esse dicimus, unum autem filium et Christum et dominum deum uerbum incarnatum et hominem factum.

Per ista autem pater modum incarnationis uolens manifestare et indiuisam et inconfusam custodiens unitionem, et numerum naturarum quae conuenerunt, demonstraui et unum Christum praedicauit et non unam naturam deitatis et carnis. et in secunda autem ad 25 eundem Successum epistola similia docens ita scribit

Nam si quidem unam dicentes uerbi naturam tacuissemus non inferentes ‚incarnatam‘, sed quasi extra ponentes dispensationem, erat illis forsitan et uerisimilis ratio confingentibus interrogare ubi perfectio in humanitate uel quomodo substitit humana substantia; quoniam autem et perfectio in humanitate et nostrae substantiae demonstratio introducta est 30 dicendo ‚incarnatam‘, cessent harundineam uirgam sibi subponentes. eicientem enim dispensationem et abnegantem incarnationem oportebat iuste accusari auferentem a filio perfectam humanitatem; sin autem, ut dixi, incarnatum esse dicendo ipsum manifesta est et indubitabilis confessio quod factus est homo, nihil iam prohibet intellegere quia cum unus sit et solus filius Christus, idem ipse deus et homo, sicut in deitate perfectus, ita et in 35 humanitate perfectus. rectissime autem et nimis prudenter tua perfectio de salutari pas-

PD

1 et PD ex P in mg. 2 bonum D 5 itaque P alia D 11 significat D 15 eandemque om. D 17/18 ostendimus D 19 et incarnatam P 21 unam P 29 humana PD καθ' ἡμᾶς Γ et Cyrillus

πάθους ἐκτίθεται λόγον οὐκ αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ, καθ' ὃ νοεῖται καὶ ἔστι θεός, παθεῖν εἰς ἰδίαν φύσιν τὰ σώματος ἰσχυριζομένη, παθεῖν δὲ μᾶλλον τῇ χοικῆι φύσει. δεῖ γὰρ ἀναγκαίως ἀμφοτέρω σώζεσθαι τῷ ἐνὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν υἱῷ καὶ τὸ μὴ πάσχειν θεικῶς καὶ τὸ λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως. ἢ αὐτοῦ γὰρ πέπονθεν σὰρξ.

PG 1003

Καὶ ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ δὲ κεφαλαίῳ τῶν Σχολίων ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ὁμοίως ἀποβαλλόμενος τοὺς τε δύο υἱοὺς εἰσάγοντας τοὺς τε μίαν φύσιν λέγοντας τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ γράφει οὕτως

Act. Conc. I 5
p. 222, 31-33

Οὐ διοριστέον οὖν ἄρα τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς ἀνθρωπον ἰδικῶς καὶ εἰς θεὸν ἰδικῶς, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν φαμέν τὴν τῶν φύσεων εἰδότες διαφορὰν καὶ ἀσυγχύτους ἀλλήλαις τηροῦντες αὐτάς.

10

Εἰ τοίνυν, καθὼς διδάσκει ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, εἷς ἔστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τέλειος ἐν θεότητι καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι καὶ οὐκ ἔπαθεν τῇ θείᾳ φύσει, ἀλλὰ τῇ χοικῆι φύσει, οἶδεν δὲ καὶ τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν καὶ τὸ ἀσυγχύτους αὐτάς ἀλλήλαις ἐν μιᾷ ὑποστάσει φυλάττεσθαι, δῆλον ὅτι τὸν αὐτὸν ἐν τῇ θείᾳ φύσει καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ λέγει ὁ πατήρ γνωρίζεσθαι καὶ ἑκατέραν φύσιν ἐν αὐτῷ εἶναι, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη. καὶ οὐκ ἄν τις οὕτω μανείη, ὡς ὀρθῶς νομίσει φρονεῖν τοὺς λέγοντας μίαν εἶναι φύσιν ἥτοι οὐσίαν σαρκὸς καὶ θεότητος τοῦ Χριστοῦ τὴν αὐτὴν θείαν καὶ χοικῆν, παθητὴν καὶ ἀπαθῆν.

15

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐτέρωθεν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦσι τινὲς τὸ μίαν εἶναι φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ τὸ τοῦ ἀνθρώπου παράδειγμα προβαλλόμενοι καὶ λέγοντες ὅτι ὡσπερ ἐξ ἑτεροφυῶν, ψυχῆς καὶ σώματος, συνεστῶς ὁ ἀνθρώπος μία φύσις λέγεται, οὕτω καὶ ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, τὸν Χριστὸν λέγοντες ὀφείλομεν μίαν φύσιν ἐπ' αὐτοῦ λέγειν, ἐκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν ὅτι ὁ μὲν ἀνθρώπος καὶ ἐκ διαφόρων συνέστηκεν, τουτέστι ψυχῆς καὶ σώματος, ὅμως διὰ τοῦτο μία φύσις λέγεται, ἐπειδὴ κοινῶς κατὰ πασῶν τῶν ὑποστάσεων ἢ γοῦν προσώπων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀναγομένων κατηγορεῖται. εἰ καὶ τὰ

25

L V 693

μάλιστα γὰρ ἐκάστη ὑπόστασις ἥτοι πρόσωπον, οἷον Πέτρος καὶ Παῦλος, τοῖς ἰδιώμασιν ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίζονται, ἀλλ' ὅμως οὐ τῇ φύσει διαιροῦνται· ἀμφοτέροι γὰρ ἀνθρωποι. καὶ πάλιν οὔτε ψυχὴ χωρὶς σώματος οὔτε σῶμα χωρὶς ψυχῆς ἀνθρώπος, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἐδημιουργήθη. πᾶν δὲ κτίσμα εἰ καὶ ἐκ διαφόρων συνέστηκεν, ἀλλ' οὖν μίαν ἐκείνην ἔχειν λέγεται φύσιν καθ' ἣν παρὰ τοῦ θεοῦ ἐδημιουργήθη· ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως. οὔτε γὰρ μίαν φύσιν ἢ γοῦν οὐσίαν δηλοῖ κοινῶς κατὰ πολλῶν ὑποστάσεων ἥτοι προσώπων κατηγορουμένην, ὡσπερ ὁ ἀνθρώπος (εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, πολλοὶ Χριστοὶ εὔρεθῆσονται καθ' ὧν τὸ κοινὸν τῆς μιᾶς φύσεως κατηγορεῖτο, ὅπερ καὶ λέγειν ἔστιν ἀσεβές)· ἀλλ' οὔτε ἀπ' ἀρχῆς ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ὡσπερ ὁ ἀνθρώπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ὁ Χριστὸς ἐδημιουργήθη, ἵνα τοῦτο ἦι φύσις Χριστοῦ, ἀλλὰ θεὸς ὢν πρὸ αἰώνων ὁ λόγος καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἥτοι οὐσίας ὑπάρχων τῷ πατρὶ καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἀνθρώπου φύσιν καθ' ὑπόστασιν ἐνώσας ἑαυτῷ γέγονεν ἀνθρώπος μὴ ἐκστὰς τοῦ εἶναι θεός.

35

Ἔστιν οὖν ὁ Χριστὸς μία ὑπόστασις ἥτοι πρόσωπον καὶ ἔχει τὸ τέλειον ἐν ἑαυτῷ τῆς τε θείας καὶ ἀκτίστου φύσεως καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀνθρωπίνης καὶ κτιστῆς φύσεως. πῶς οὖν ἐν ᾧ δύο

VMX

3 καὶ¹ om. X υἱῷ om. V καὶ τὸ X καὶ τῷ M τῷ καὶ V 4 τῷ M αὐτοῦ γὰρ MV
αὐτοῦ X γὰρ αὐτοῦ X corr. 6 τῆς¹ om. V 8 διορίζομεν X θεὸν] ἢ V 13 διαφορῶν X
τὸ om. X 20 σύνθετος X 22 αὐτῷ V 23 τῶν om. X 27 ἀνοσ MX ἀνθρωπότητος V 28 εἰ
καὶ] ὁ X corr. 29 ἀλλ' οὖν del. X 31 εὔρεθῆσονται in εὔρεθησαν corr. X 32 κατηγορεῖτο MXΛ
κατηγορεῖται V

sione rationem exponit, non ipsum unigenitum filium dei secundum quod intellegitur et est deus, passum esse in sua natura quae sunt corporis, adfirmans, magis autem passum esse terrena natura. oportet enim necessario utraque seruari uni et uere filio et non pati secundum deitatem et dici passum esse eundem ipsum secundum humanitatem; ipsius enim passa est caro. 5

Et in tertio decimo capitulo Scholiorum idem sanctus Cyrillus similiter reiciens eos qui duos filios introducunt, et eos qui unam dicunt naturam deitatis et carnis Christi, ita scribit:

Non discernendum unum dominum Iesum Christum in hominem separatim et in deum separatim, sed unum eundemque dominum Iesum Christum dicimus naturarum scientes differentiam et inconfusas eas sibi inuicem conseruantes. 10

Si igitur, prout docet nos sanctus Cyrillus, unus est dominus noster Iesus Christus, perfectus in deitate et perfectus idem ipse in humanitate, et non est passus diuina natura, sed terrena natura, scit autem et naturarum differentiam et quod inconfusae sibi inuicem in una subsistentia conseruantur, certum est quod eundem ipsum in diuina natura et in humana dicit pater cognosci et utramque naturam in ipso esse, ex quibus et compositus est. et non aliquis sic insaniat, ut arbitretur eos recte sapere qui dicunt unam esse naturam siue substantiam carnis et deitatis Christi, eandem diuinam et terrenam, passibilem et impassibilem. 15

Quoniam autem et alio modo quidam ostendere conantur unam esse naturam deitatis et humanitatis Christi exemplum hominis proponentes et dicentes quod sicut ex diuersis naturis, anima et corpore, consistens homo una natura dicitur, sic et ex duabus naturis deitatis et humanitatis Christum dicentes debemus unam ipsius dicere naturam, illud ad eos dicemus quod homo quidem licet ex diuersis constet, id est anima et corpore, tamen ideo una natura dicitur, quoniam in omnibus subsistentiis siue personis quae sub eadem specie referuntur, communiter praedicatur. licet enim unaquaeque subsistentia siue persona, sicut Petrus et Paulus, proprietatibus a se inuicem separentur, sed tamen non natura diuiduntur, ambo enim homines. et iterum nec anima sine corpore nec corpus sine anima homo est, sed ex eo quod non erat, ad hoc quod est, ex anima et corpore creatus est. unaquaeque autem creatura licet ex diuersis constet, sed tamen unam illam habere dicitur naturam secundum quam ex deo creata est, Christus autem non sic; nec enim unam naturam siue substantiam significat, quae communiter in plurimis subsistentiis siue personis praedicatur sicut homo. si enim hoc esset, multi Christi inuenirentur, in quibus communitas unius naturae praedicabatur, quod et dicere impium est. sed neque ab initio ex deitate et humanitate sicut homo ex anima et corpore Christus creatus est, ut hoc sit natura Christi, sed cum deus esset ante saecula dei uerbum et esset eiusdem naturae siue substantiae patri et creator omnium, in ultimis diebus hominis naturam secundum subsistentiam sibi uniens factus est homo manens deus. 20
25
30
35

Est igitur Christus una subsistentia siue persona et habet in semet ipso perfectionem diuinae et increabilis naturae et perfectionem humanae et creabilis naturae. quomodo igitur in quo duae naturae cognoscuntur, increabilis et creabilis, in eo unam naturam siue 40

6 Scholiorum] id est difficultum uel diuersarum quaestionum *P in mg.*

PD

1 non *om. D*   2 passus *D*   passus *D*   3 uero *P*   6 eiciens *P*   21 existens *D*
23 eosdem *P*   25 unaquaque *D*   26 separantur *PD*   29 consistet *D*   40 et] est *D*

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 11

- φύσεις γνωρίζονται, ακτιστος και κτιστή, ἐπὶ τούτου μίαν φύσιν ἦτοι οὐσίαν λέγεσθαι δυνατόν;
 PG 1005 εἰ γὰρ και μία ὑπόστασις ἦτοι πρόσωπον ὁ Χριστός, ἀλλ' ὁμοούσιος τῷ θεῷ και πατρὶ και ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτός, οὐ μὴν κατά μίαν και τὴν αὐτὴν φύσιν ἦτοι οὐσίαν. εἰ δὲ μία φύσις ἦτοι οὐσία ἦν ὁ Χριστός, ἢ ἄσαρκος ὢν μόνω τῷ θεῷ και πατρὶ ἐστιν ὁμοούσιος, ἐπειδὴ μία τῆς
 5 θεότητος οὐσία ἦτοι φύσις, ἢ ψιλὸς ὢν ἄνθρωπος μόνω ἡμῖν ἐστιν ὁμοούσιος, ἐπειδὴ μία φύσις τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ τραπέισα ἐκατέρα φύσις ἑτεροφύες τι ἀπετέλεσε παρὰ τὰς συνελθούσας και κατ' αὐτοὺς οὔτε θεὸς ἔμεινεν οὔτε ἄνθρωπος γέγονεν ὁ Χριστός και διὰ τοῦτο οὔτε τῷ πατρὶ οὔτε ἡμῖν ἐστιν ὁ αὐτός ὁμοούσιος. τὸ δὲ οὕτως φρονεῖν πάσης πεπλήρωται ἀσεβείας. και ταῦτα λέγομεν οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι και τινὲς τῶν ἁγίων πατέρων τῷ τοῦ ἀνθρώπου ὑποδείγματι
 10 ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἐχρήσαντο, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, ἵνα δεῖξωσιν ὅτι καθάπερ ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς και σώματος εἰς ἀποτελεῖται και οὐχι δύο ἄνθρωποι, οὕτω και ὁ Χριστός ἐκ θεότητος και ἀνθρωπότητος συντεθεὶς εἰς ἐστι και οὐκ εἰς δύο Χριστοὺς ἢ δύο υἱοὺς μερίζεται, οὔτοι δὲ τῷ τοῦ ἀνθρώπου ὑποδείγματι κέχρηται, ἵνα μίαν φύσιν ἦτοι οὐσίαν θεότητος και ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ εἰσάγωσιν, ὕπερ ἀπεδείξαμεν ἀλλότριον εἶναι τῆς εὐσεβείας.
- 15 Ἄλλὰ διὰ τούτων ἐλεγχόμενοι ὡς παρὰ τὴν ὀρθὴν τῶν πατέρων διδασκαλίαν ἀναπλάττουσιν ἑαυτοῖς μίαν φύσιν ἦτοι οὐσίαν θεότητος και σαρκός, ἐφ' ἕτερα μεταβαίνουσι λέγοντες μὴ δεῖν ἀριθμὸν φύσεων ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν ὡς τοῦ ἀριθμοῦ διαίρεσιν εἰσάγοντος. ἴστωσαν τοίνυν ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἔταν μὲν ἐπὶ διαφόρων προσώπων ἢ ὑποστάσεων λέγεται, τῶν πραγμάτων αὐτῶν τὴν ἀνά μέρος ἔχει διαίρεσιν, οἷον ὡς ἐπὶ δύο ἢ πλειόνων ἀνθρώπων· ἔταν δὲ ἐπὶ ἠνωμένων πραγ-
 20 μάτων, τῆνικαῦτα λόγωι μόνωι και θεωρίαι, οὐ μὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἔχει τὴν διαίρεσιν, οἷον ἐπὶ μιᾷς ὑποστάσεως ἀνθρώπου ἐκ ψυχῆς και σώματος συνεστῶσης. δύο γὰρ και ἐνταῦθα φύσεις θεωροῦνται, ἑτέρα τῆς ψυχῆς και ἑτέρα τοῦ σώματος, και ὅμως οὐ διὰ τοῦτο εἰς δύο ἀνθρώπους διαιρεῖται, ἀλλ' ἓνα ἴσμεν τὸν ἄνθρωπον και μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν. και ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν τοίνυν μυστηρίου τῆς ἐνώσεως γενομένης, εἰ και διάφορα θεωρεῖται τὰ ἐνωθέντα,
 25 ἀλλ' οὐν οὐ πραγματικῶς και ἀνά μέρος ἀλλήλων δίστανται τὰ ἐξ ὧν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός συνετέθη, τὴν μέντοι διαφορὰν κατανοοῦντες και ταύτην σημᾶναι βουλόμενοι τὸν ἀριθμὸν παραλαμβάνομεν και δύο τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις εἶναι φαμέν και οὐ διὰ τοῦτο ὁ εἰς Χριστός εἰς δύο Χριστοὺς ἢ δύο υἱοὺς διαιρεῖται. και μαρτυρεῖ τοῖς παρ' ἡμῶν εἰρημένοις ὁ ἐν ἁγίοις Γρη-
 ep. 101 γόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ πρὸς Κληδόνιον πρώτῳ λόγωι γράφων οὕτως
- 30 Εἴ τις εἰσάγει δύο υἱοὺς, ἓνα μὲν τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ και πατρός, δεύτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς μητρός, ἀλλ' οὐχι ἓνα και τὸν αὐτόν, και τῆς υἰοθεσίας ἐκπέσει τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύουσιν. φύσεις μὲν γὰρ δύο θεὸς και ἄνθρωπος, ἐπεὶ και ψυχὴ και σῶμα· υἱοὶ δὲ οὐ δύο οὐδὲ
 2 Cor. 4, 16 θεοί. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δύο ἄνθρωποι, εἰ και οὕτως ὁ Παῦλος τὸ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου και
 34 τὸ ἐκτὸς προσηγόρευσε. και εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἄλλο μὲν και ἄλλο τὰ ἐξ ὧν ὁ σωτήρ, εἴπερ
 PG 1007 μὴ ταυτὸν τὸ ἀόρατον τῷ ὀρατῷ και τὸ ἄχρονον τῷ ὑπὸ χρόνον, οὐκ ἄλλος δὲ και ἄλλος, μὴ γένοιτο.

VMX

2 και ¹ om. V	και περι VXA περι M	7 οὐδὲ MX	οὐδὲ MX	9 ἁγίων om. X
15 τούτω V	16 ἐν ἑαυτοῖς V corr.	20 μόνω λόγω V	ante αὐτῶν add. πράγματι X corr.	
22 ἑτέρα μὲν V	23 ἐν X	26 ὁ χσ V	27 παραλαμβάνομεν V	ὁ om. M 28 ἡμῖν X
30 τοῦ om. X	τῆς om. X	34 τὸ] τὰ M	35 τὸ ἀόρατον MA Gregor.	τὸ ὀρατὸν X ὁ ἀόρατος V
ἀοράτω X	ὑπὸ χρόνον] ἀχρόνω X			

substantiam dici possibile est? licet enim una subsistentia siue persona Christus sit, sed consubstantialis deo et patri et consubstantialis nobis idem ipse est, non tamen secundum unam eandemque naturam seu substantiam. sin autem una natura siue substantia esset Christus, aut sine carne est et soli deo patri consubstantialis est, quoniam una deitatis substantia siue natura est; aut purus homo existens nobis est solum consubstantialis, quoniam 5 una natura humanitatis est; aut inmutata utraque natura alteram effecit naturam praeter eas quae conuenerunt, et secundum illos neque deus mansit neque homo factus est Christus, et ideo neque patri neque nobis idem ipse consubstantialis est. sic autem sapere omni plenum est impietate. et ista dicimus non ignorantes quod et quidam sanctorum patrum hominis exemplo in mysterio Christi usi sunt, sed illi quidem ut ostenderent quod sicut 10 homo ex anima et corpore unus efficitur et non duo homines, sic et Christus ex deitate et humanitate compositus unus est, non in duos Christos uel in duos filios diuidendus, isti autem hominis exemplo utuntur, ut unam naturam siue substantiam deitatis et humanitatis Christi introducerent, quod demonstrauius alienum esse pietatis. sed cum per haec conuincuntur quod praeter rectam patrum doctrinam sibi confingunt unam naturam seu 15 substantiam deitatis et carnis, ad alia transeunt dicentes non oportere numerum naturarum in Christo dicere utpote numero diuisionem introducente. sciant igitur quod numerus quando in diuersis personis siue subsistentiis dicitur, rerum ipsarum per partes habet diuisionem sicut in duobus uel etiam pluribus hominibus; quando autem in rebus unitis, tunc uerbo solo et intellectu, non tamen ipsarum rerum habet diuisionem, sicut in una sub- 20 sistencia hominis ex anima et corpore constituta. duae enim et hic naturae intelleguntur, altera animae et altera corporis, et tamen non propter hoc in duos homines diuiditur, sed unum scimus hominem esse et unam eius subsistentiam. et in mysterio igitur Christi facta unitione, licet diuersa intellegantur quae unita sunt, sed non ipsa re et per partes a se inuicem separantur ea ex quibus dominus noster Iesus Christus compositus est, 25 differentiam tamen considerantes et hanc significare uolentes numerum adsumimus et duas in Christo naturas esse dicimus, nec ideo unus Christus in duos Christos uel in duos filios diuiditur. et testimonium praestat nostris dictis sanctus Gregorius theologus scribens in primo libro ad Cledonium sic

Si quis introducit duos filios, unum quidem ex deo patre, secundum autem ex matre, 30 sed non unum eundemque, et adoptione cadat quae promissa est recte credentibus. naturae enim duae deus et homo, quomodo et anima et corpus, non autem duo filii nec dii duo. nec enim hic duo homines, licet Paulus sic appellauerit quod est intus hominis et quod est extrinsecus. et ut compendiose dicamus, aliud quidem et aliud ea ex quibus saluator est, cum non idem sit inuisibile et uisibile et hoc quod sine tempore est, et hoc quod 35 sub tempore est, non autem alius et alius, absit.

PD

5 cum substantialis D 12 duo D duo D 22 duo D 24 intelleguntur PD 27 duo D duo D

11*

Ἴδου διὰ τούτων σαφῶς διδάσκει ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὅτι ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ὁ μὲν ἐπὶ προσώπων τὸν ἀριθμὸν λέγων ὡς ἀσεβῆς κατακρίνεται, ὁ δὲ ἐπὶ τῶν φύσεων ἐξ ὧν ὁ εἷς συνετέθη Χριστός, τοῦτον παραλαμβάνων ὀρθῶς ὁμολογεῖ ὡς τὴν μὲν διαφορὰν τῶν συνελθουσῶν φύσεων διὰ τούτου σημαίνων, διαίρεσιν δὲ τὴν ἀνά μέρος κατ' οὐδένα τρόπον ποιούμενος. ὡςπερ γὰρ ἑτέρα φύσις τῆς ψυχῆς καὶ ἑτέρα τοῦ σώματος καὶ ὅμως εἷς κατὰ σύνθεσιν ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καὶ οὐ δύο, οὕτω καὶ ἐν Χριστῶι εἰ καὶ δύο φύσεις θεωροῦνται, ἑτέρα μὲν τῆς θεότητος, ἑτέρα δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο δύο Χριστοὶ ἢ δύο υἱοὶ εἰσάγονται. ὥστε οἱ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Χριστῶι φύσεων κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον παραιτούμενοι λέγειν δῆλοὶ εἰσιν τὴν διαφορὰν τούτων ἀρνούμενοι καὶ σύγχυσιν ἐπεισάγοντες τῆι οἰκονομίαι. εἰ δὲ τὴν διαφορὰν ὁμολογοῦσιν, ἀνάγκη πάντως ἐπὶ ταύτῃ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀσυγχύτως συνελθουσῶν φύσεων εἰς μίαν ὑπόστασιν λέγειν αὐτούς. ὅπου γὰρ διαφορὰ φυλάττεται, ταύτῃ πάντως καὶ ἀριθμὸς ἔπεται.

Εἷς σύστασιν δὲ τῶν παρ' ἡμῶν εἰρημένων τῆι τῶν ἀγίων πατέρων μαρτυρία χρώμενοι δείξωμεν αὐτούς λέγοντας ὅτι ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου οἱ μὲν λόγοι διαιροῦνται κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐπὶ τούτου παραλαμβάνουσιν, οὐ μὴν πραγματικῶς καὶ ἀνά μέρος τὴν τῶν φύσεων ποιοῦνται διαίρεσιν εἰς δύο ὑποστάσεις ἦτοι πρόσωπα.

PG 69, 576 Λέγει γὰρ ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἐν τῆι ἐρμηνείαι τοῦ Λευιτικοῦ οὕτως· ὅλον δὴ πάλιν ἐν τούτοις περιάθρει σαφῶς τοῦ σωτήρος ἡμῶν τὸ μυστήριον καὶ τὸν διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος καθαρισμόν. δύο μὲν γὰρ ὀρνίθια ληφθῆναι κελεύει ζῶντα καὶ καθαρὰ, ἕνα νοήσης διὰ

L V 697 τῶν πετεινῶν τὸν οὐράνιον ἄνθρωπὸν τε ὁμοῦ καὶ θεὸν εἰς δύο φύσεις, ὅσον ἦκεν εἰς τὸν ἐκάστη πρέποντα λόγον, διαιρούμενον (λόγος γὰρ ἦν ὁ ἐκ θεοῦ πατὴρ ἀναλάμψας ἐν σαρκὶ τῆι ἐκ γυναικός), πλὴν οὐ μεριζόμενον· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ὁ Χριστός.

Act. Conc. I 1, 6 p. 162, 2-4 Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἐν τῆι πρὸς Σούκενσον δευτέραι ἐπιστολῆι γράφει οὕτως· ἀλλ' ἠγνόησαν ὅτι ὅσα κατὰ μόνην τὴν θεωρίαν διαιρεῖσθαι φιλεῖ, ταῦτα οὐ πάντως καὶ εἰς ἑτερότητα τὴν ἀνά μέρος ὀλοτρόπως καὶ ἰδικῶς ἀποφοιτήσειεν ἂν ἀπ' ἀλλήλων.

PG 29, 704 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Βασίλειος ἐν τῶι τετάρτῳ κατὰ Εὐνομίου λόγῳ ἐρμηνεύων τὸ κύριος Prou. 8, 22. 25 ἔκτισέν με καὶ πρὸ πάντων βουνῶν γενναῖ με γράφει οὕτως· ληπτέον οὖν τὸ μὲν ἐγέννησεν ἐπὶ τοῦ θεοῦ υἱοῦ, τὸ δὲ ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ τὴν μορφὴν τοῦ δούλου λαβόντος. ἐν πᾶσιν δὲ τούτοις οὐ δύο λέγομεν, θεὸν ἰδίαι καὶ ἄνθρωπον ἰδίαι· εἷς γὰρ ἦν· ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν τὴν ἐκάστου φύσιν λογιζόμενοι.

PG 36, 113 Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῶι περὶ υἱοῦ δευτέρῳ λόγῳ διδάσκων ἡμᾶς ὅπως δεῖ τὰς ἐν τῶι κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῶι φύσεις κατ' ἐπίνοιαν διακρίνειν, γράφει οὕτως· ἡνίκα αἱ φύσεις δίστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ ὀνόματα. Παύλου λέγοντος

Eph. 1, 17 ἀκουσον ἕνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ πατὴρ τῆς δόξης, Χριστοῦ μὲν θεός, τῆς δὲ δόξης πατὴρ. εἰ γὰρ καὶ τὸ συναμφότερον ἓν, ἀλλ' οὐ τῆι φύσει, τῆι δὲ συνόδῳ.

PG 1009 libr. III t. 4 p. 131, 24-132, 13 Jaeger Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Γρηγόριος ὁ Νύσης ἐπίσκοπος ἐν τῶι κατὰ Εὐνομίου τετάρτῳ λόγῳ τὰ αὐτὰ ἡμᾶς διδάσκων γράφει οὕτως· καὶ ὡς ἂν μή τις τῆι ἀκηράτῳ φύσει τὸ κατὰ τὸν σταυρὸν

VMX

2 τῶν ἀριθμῶν V 3 τοῦτο X 3/4 ἐλθουσῶν X 6 τῶ χω X 6/7 θεότητος — τῆς om. X ἑτέρα δὲ τῆς θεότητος post ἀνθρωπότητος add. X corr. 7 ἄγονται X οἱ om. V 13 ἡμῶν X 16 τοῦτο M τοῦτο X καὶ om. V 17 πρόσωπα XΛ δύο πρόσωπα VM 21 φύσεις om. X 22 ante πρέποντα add. φύσει X corr. 23 μεριζόμενος X 24 αὐτὸς ὁ X 25 διωρισθαι X corr. 26 ἂν om. X 27 δὲ om. V 29 τοῦ υἱοῦ τοῦ θῦ X 36 τῆς δόξης X τῆς δόξης δὲ X corr.

Ecce per haec euidenter docet sanctus Gregorius quod in mysterio Christi ille quidem qui in personis numerum dicit, ut impius condemnatur, ille autem qui in naturis ex quibus unus Christus compositus est, numerum accipit, recte confitetur utpote differentiam quidem naturarum quae conuenerunt, per hoc significans, diuisionem autem quae per partem est, nullo modo faciens. sicut enim altera natura est animae et altera corporis et tamen 5 unus secundum compositionem homo efficitur et non duo homines, sic et in Christo licet duae intellegantur naturae, altera quidem deitatis, altera uero humanitatis, sed non propter hoc duo Christi aut duo filii introducuntur. ergo qui numerum naturarum quae in Christo sunt, secundum praedictum modum dicere recusant, manifesti sunt differentiam naturarum abnegantes et confusionem introducentes dispensationi. si uero differen- 10 tiam confitentur, necesse est omni modo ad eam significandam et numerum dicere naturarum quae sine confusione in unam subsistentiam conuenerunt. ubi enim differentia seruatur, ibi omni modo et numerus sequitur.

Ad confirmanda autem ea quae diximus, sanctorum patrum testimonio utentes ostendemus eos dicentes quod in uno domino nostro Iesu Christo rationes quidem diuiduntur 15 secundum differentiam naturarum deitatis et humanitatis, ex quibus et compositus est, et numerum in hoc adsumunt, non tamen ipsa re et per partes naturarum faciunt diuisionem in duas subsistentias siue personas.

Dicit enim sanctus Cyrillus in Leuitici interpretatione sic: Totum in his iterum circumspecte aperte saluatoris nostri mysterium et emundationem quae per sanctum baptisma 20 fit. duas enim auiculas sumi iubet uiuas et mundas, ut intellegas per uolatilia caelestem hominem simul et deum in duas naturas, quantum pertinet ad rationem diuidendum unicuique conuenientem, (deus enim uerbum, qui ex deo patre est, splenduit in carne quae ex muliere est), uerumtamen non partiendum; unus enim ex utrisque Christus.

Et iterum idem sanctus Cyrillus in secunda ad Successum epistula ita dicit: Sed ignorauerunt quod quae per solum intellectum diuidi solent, non haec necessario etiam in alteritatem quae est per partes, omni modo et specialiter a se inuicem separabuntur. 25

Sed et sanctus Basilius in quarto libro contra Eunomium interpretans hoc quod est dominus creauit me et ante omnes colles genuit me ita scribit: Intellegendum hoc quidem quod dicit genuit, de deo filio, hoc autem quod dicit, creauit de eo qui serui 30 formam accepit. in his autem omnibus non duo dicimus, deum separatim et hominem separatim, unus enim erat, sed secundum intellectum utriusque naturam existimantes.

Sed et sanctus Gregorius theologus in libro secundo de filio docens nos quomodo in domino nostro Iesu Christo oportet naturas quae in eo sunt, secundum intellectum discernere, ita scribit: Cum naturae intellectu distant, simul diuiduntur etiam nomina. Paulum 35 dicentem audi ut deus domini nostri Iesu Christi pater gloriae, Christi quidem deus, gloriae autem pater. nam etsi utrumque unum est, tamen non natura, sed conuentu.

Et sanctus autem Gregorius episcopus Nysae in quarto libro contra Eunomium eadem nos docens ita scribit: Et ne aliquis incorruptibili naturae crucis passionem applicaret, per 40

PD

11/12 naturam D 14/15 ostendimus D 22/23 diuidendam P corr. 25 idem om. D 29 omnes — p. 87, 4 unitum est om. P propter folii defectum

- cf. 1 Tim. 2, 5 πάθος προστρίβεται, δι' ἑτέρων τρανότερον τὴν τοιαύτην ἐπανορθοῦται πλάνην μεσίτην αὐτὸν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώπων καὶ θεὸν αὐτὸν ὀνομάζων, ἵνα ἐκ τοῦ τὰ δύο περὶ τὸ ἐν λέγεσθαι τὸ πρόσφορον νοῦτο περὶ ἑκάτερον, περὶ μὲν τὸ θεῖον ἢ ἀπάθεια, περὶ δὲ τὸ ἀνθρώπινον ἢ κατὰ τὸ πάθος οἰκονομία. τῆς οὖν ἐπινοίας διαιρούσης τὸ κατὰ φιλανθρωπίαν μὲν
- 5 ἠνωμένον, τῷ δὲ λόγῳ διακρινόμενον, ὅταν μὲν τὸ ὑπερκείμενον καὶ ὑπερέχον πάντα νοῦν κηρύσσει, τοῖς ὑψηλοτέροις κέχρηται τῶν ὀνομάτων, ἐπὶ πάντων θεὸν καὶ μέγαν θεὸν καὶ δύναμιν θεοῦ καὶ σοφίαν καὶ τὰ τοιαῦτα καλῶν, ὅταν δὲ τὴν ἀναγκαίως διὰ τὸ ἡμέτερον ἀσθενὲς συναπαρληφθεῖσαν τῶν παθημάτων πεῖραν περιγράφῃ τῷ λόγῳ, ἐκ τοῦ ἡμετέρου κατονομάζει τὸ συναμφοτέρον ἀνθρώπων αὐτὸν προσαγορεύων, οὐ κοινοποιῶν πρὸς τὴν λοιπὴν φύσιν διὰ τῆς
- 10 φωνῆς τὸν δηλούμενον, ἀλλ' ὥστε περὶ ἑκάτερον τὸ εὐσεβὲς φυλαχθῆναι.
- Τούτων οὕτως ἀποδεδειγμένων διὰ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας παυσάσθωσαν οἱ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων πρόφασιν τῆς οἰκείας πλάνης ποιούμενοι καὶ τῷ διὰ τούτου τὴν διαφορὰν ἀρνεῖσθαι σύγχυσιν εἰσάγειν ἐπιχειροῦντες. πῶς γὰρ οὐκ ἀναγκαῖος ὁ ἀριθμὸς, ὡς ἐπὶ σημασίαι τῆς διαφορᾶς τῶν ἐνωθειῶν εἰς μίαν ὑπόστασιν φύσεων καὶ οὐκ ἐπὶ τῇ ἀνὰ μέρος
- 15 διαιρέσει αὐτῶν οἱ πατέρες ἐχρήσαντο; ἀποδεδειγμένου τοίνυν πανταχόθεν ὡς ἀσεβὲς ἐστὶν τὸ λέγειν μίαν φύσιν ἢ οὐσίαν θεότητος καὶ σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ, κάκεινο ἐροῦμεν ὡς οὐδὲ καθ' ὃ μίαν ὑπόστασιν λέγομεν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, οὕτω δυνατόν
- L V 700 καὶ μίαν φύσιν λέγειν Χριστοῦ, ἐπειδὴ μὴ ταυτὸν φύσιν τε καὶ ὑπόστασιν. πάντες γὰρ οἱ ἅγιοι πατέρες συμφώνως ἡμᾶς διδάσκουσιν ἄλλο εἶναι φύσιν ἢ οὐσίαν καὶ μορφήν, καὶ ἄλλο
- 20 ὑπόστασιν ἢ πρόσωπον, καὶ τὴν μὲν φύσιν ἢ οὐσίαν καὶ μορφήν τὸ κοινὸν σημαίνειν, τὴν δὲ ὑπόστασιν ἢ πρόσωπον τὸ ἰδικόν. εἰ δὲ φήσωσί τινες ὅτι ὡς περὶ μίαν ὑπόστασιν σύνθετος εἴρηται ἐπὶ Χριστοῦ, οὕτω δεῖ καὶ μίαν φύσιν σύνθετον λέγειν, ἀποδείξωμεν καὶ τοῦτο ἀλλότριον εἶναι τῆς εὐσεβείας. μίαν γὰρ φύσιν ἢ οὐσίαν θεότητος λέγοντες τρεῖς ἐπ' αὐτῆς δοξάζομεν ὑποστάσεις ἐν ἐκάστη ὑποστάσει τὴν αὐτὴν φύσιν ἢ οὐσίαν γνωρίζοντες καὶ εὐσε-
- 25 βῶς ἐκ τῶν τριῶν ὑποστάσεων μίαν ὑπόστασιν τὴν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα συνθεθεῖσθαι φαμέν. οὐδεὶς γὰρ ποτε ἐτόλμησεν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ εἰπεῖν ὅτι ὡς περὶ τρεῖς ὑποστάσεις, οὕτω καὶ τρεῖς φύσεις εἰσὶ τῆς ἁγίας τριάδος, ὥστε καὶ δύνασθαι λέγειν μίαν φύσιν ἐκ τῶν τριῶν φύσεων συνθεθεῖσθαι πρὸς σάρκα· τρεῖς γὰρ φύσεις ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος μόνος Ἄρειος τολμήσας εἰπεῖν ὡς βλάσφημος κατεκρίθη. διὰ τοῦτο τοίνυν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον
- 30 δύο φύσεων ἔνωσιν λέγομεν καὶ μίαν ὑπόστασιν, ἐπειδὴ ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἕτερος ὢν παρὰ τὸν πατέρα, τῆς αὐτῆς δὲ φύσεως ὢν τῷ πατρὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει ἐδημιούργησεν ἑαυτῷ σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοεραῖ, ὅπερ δηλοῖ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐνωθῆναι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ οὐχ ὑποστάσει ἢ οὐσίαν προσώπῳ τοῦδέ τινος. ἔστι τοίνυν ὁ τοῦ
- 34 θεοῦ λόγος καὶ σαρκωθεὶς μίαν ὑπόστασιν ἐν ἐκατέρᾳ φύσει γνωριζόμενος, ἐν τῇ θεῖᾳ, ἐν ἣι Phil. 2, 6. 7 ὑπῆρχε κατὰ τὸ ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κατὰ τὸ ἐν ὁμοιωμάτι ἀνθρώπων γενόμενος. καὶ διὰ τοῦτο εὐσεβῶς εἶποι τις ἂν μίαν ὑπόστασιν τοῦ θεοῦ

VMX

1 τρανότερον M	τρανοτέρων X	τὸ ἀνώτερον V	2 ἀνθρώπων καὶ om. X	4 διαιρουμένης V
5 περιέχων X	6 κηρύσσει VX	μέγα MX	8 περιγράφει VMX	10 τῶν δηλουμένων
in τὸ δηλούμενον corr. X	12 τούτου in τοῦ corr. X	13 ὁ om. V	16 τῆς σαρκὸς V	21 φήσουσί X
22 ἀποδείξωμεν VM	23 θεότητος ἢ οὐσίαν V	24 δοξάζομεν V	29 εἰπεῖν MX	εἰπὼν V
32 ἐψυχωμένη M	ἀνὴν φύσιν X	33 τὸν] τῇ X	λόγου X	λόγου φύσει X corr.
στασιν — πρόσωπον X	35 ὡς VX	36 τοῦτο VX	τοῦ M	ὑπό-

alia manifestius talem emendat errorem, mediatorem ipsum dei et hominum et hominem et deum ipsum nominans, ut cum duo de uno dicantur, congruum intellegatur circa utrumque, circa deitatem quidem impassibilitas, circa humanitatem autem dispensatio passionis. intellectu igitur diuidente hoc quod per misericordiam quidem unitum est, ratione autem discernitur, cum hoc quidem quod superpositum est et supereminens omnem sensum, praedicat, altioribus utitur nominibus, super omnia deum et magnum deum et uirtutem dei et sapientiam et talia uocans; cum autem passionum experimentum necessario propter nostram infirmitatem acceptum uerbis significat, ex nostro nominans utrumque hominem ipsum appellat, non communicans per uocem ad ceteram naturam eum qui significatur, sed ut circa utrumque pietas conseruaretur.

His ita demonstratis per sanctorum patrum doctrinam cessent qui numerum naturarum quae in Christo sunt, occasionem sui erroris faciunt et earum differentiam numeri recusatione negando confusionem introducere conantur. quomodo enim non est necessarius numerus quo ad significandam differentiam naturarum quae in unam subsistentiam unitae sunt et non ad diuisionem per partes earum usi sunt patres? demonstrato igitur undique quod impium est dicere unam naturam siue substantiam deitatis et carnis Christi, et illud dicemus quia nec secundum quod unam subsistentiam dicimus deitatis et humanitatis Christi, sic possibile est et unam naturam Christi dicere, quoniam non idem est natura et subsistentia. omnes enim sancti patres consonanter nos docent aliud esse naturam siue substantiam et formam, et aliud subsistentiam siue personam, et naturam quidem uel substantiam et formam hoc quod est commune, significare, subsistentiam autem siue personam hoc quod est speciale. sin uero dixerint quidam quod sicut una subsistentia composita dicitur Christi, sic oportet et unam naturam compositam dicere, ostendemus et hoc alienum esse pietatis. unam enim naturam siue substantiam deitatis dicentes tres ipsius confitemur subsistentias in unaquaque subsistentia eandem naturam siue substantiam cognoscentes et recte ex tribus subsistentiis unam subsistentiam uerbi ad carnem compositam esse dicimus. nemo enim umquam ausus est in catholica ecclesia dicere quod sicut tres subsistentiae, sic et tres naturae sunt sanctae trinitatis, ut possibile sit dicere unam naturam ex tribus naturis compositam esse ad carnem. tres enim naturas in sancta trinitate solus Arrius ausus dicere tamquam blasphemus condemnatus est. ideo igitur secundum rectam rationem duarum naturarum dicimus unitatem et unam subsistentiam, quoniam dei filius cum est secundum subsistentiam alter praeter patrem, eandem autem naturam habet patris, in sua subsistentia plasmavit sibi carnem animatam anima rationabili et intellectuali, quod significat humanae naturae unitum esse deum uerbum et non subsistentiae seu personae cuiusdam. est igitur deus uerbum et incarnatus una subsistentia in utraque natura cognoscendus, in diuina, in qua erat prout dictum est qui cum in forma dei esset, et in humana secundum hoc quod est in similitudine hominis factus. et ideo recte dicat aliquis unam subsistentiam dei uerbi compositam

PD

8 nostra P 9 communicans P 22 quidam hi D 32 est D esset P 34 quod — p. 89, 10 ore om. P propter folii defectum

λόγου σύνθετον ἤπερ μίαν φύσιν σύνθετον, ἐπειδὴ ὅτε καθ' ἑαυτὴν ἀπλῶς φύσις λέγεται μὴ προσκειμένου ταύτῃ ἰδικοῦ τινος προσώπου, ἀόριστόν τι καὶ ἀνυπόστατον δηλοῦ, τὸ δὲ ἀόριστον πρὸς οὐδὲν συντεθῆναι δύναται. εἰ δὲ τις καὶ μετὰ τοὺς τοιοῦτους λόγους πρὸς φιλονεικίαν μόνην ὁρῶν ἀντιθεῖναι ἐπιχειρήσει λέγων ὅτι κατὰ τὸν ἀποδοθέντα τῆς φύσεως λόγον χρῆ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Χριστοῦ ἰδίαν ὑπόστασιν ἤτοι πρόσωπον ἴδιον ἔχειν, πρόδηλός ἐστιν ὁ τοιοῦτος ὅτι προυποστάντι ἀνθρώπῳ ἐνωθῆναι λέγει τὸν λόγον καὶ σχετικὴν γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν. δύο γὰρ ὑποστάσεων ἤτοι προσώπων καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν γενέσθαι ἀδύνατον. ὥστε ὁ ταῦτα λέγων τὸ δυνατὸν τοῦ θεοῦ λόγοις ἀνθρωπίνης σοφίας κενῶσαι σπουδάζων ἀγνοεῖ

Rom. 10, 10 τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὅπερ καρδίαι μὲν πιστεῦεται εἰς δικαιοσύνην, στό-
 10 ματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. οὔτε γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἀπλῶς ποτε λέγεται, ἀλλ' οὔτε ἰδίαν ὑπόστασιν ἤτοι πρόσωπον ἔσχεν, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως ἔλαβεν. ὅθεν αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον ἀτρέπτως ἀνθρωπον γεγενῆσθαι ὁμολογοῦμεν καὶ οὐκ εἰς ἀνθρώπον τινα αὐτὸν ἐγλυθῆναι καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ λόγου σαρκωθέντος τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν εἶναι καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν ἐνδοξον ἀειπάρ-
 15 θενον Μαρίαν. διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ θεοῦ λόγου καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ σάρ-
 L V 701 κωσιν τρεῖς ὑποστάσεις λέγομεν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τῆς ἁγίας τριάδος τετάρτης ὑποστάσεως ἤτοι προσώπου προσθήκην μὴ ἐπιδεξαμένης. ἐκ τούτων τοίνυν ἀπάντων διελέγχονται οἱ λέγοντες πρὸ τῆς ἐνώσεως δύο φύσεις ὡς προυποστάντα λέγουσι τὸν ἀνθρωπον καὶ οὕτως ἐνωθῆναι τῷ θεῷ λόγοι κατὰ τὴν μανίαν Θεοδώρου καὶ Νεστορίου τῶν
 20 ἀσεβῶν· οἱ δὲ λέγοντες μὴ χρῆναι λέγειν μετὰ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ, ἀλλὰ μίαν, σύγχυσιν καὶ φαντασίαν εἰσάγουσι κατὰ Ἀπολιναρίου καὶ Εὐτυχέα τοὺς ἀσεβεῖς. ἀλλ' οὗτοι μὲν ταῦτα· οἱ δὲ ἅγιοι πατέρες μετὰ τὴν τοῦ λόγου ἐνανθρώπησιν θεωρήσαντες τὰ ἐξ ὧν ὁ Χριστός, καὶ ὅτι ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ φύσεις, ὀρθότατα δύο τὰς φύσεις, τὴν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, ἐν τῷ Χριστῷ εἶναι εἰρήκασιν. οὔτε γὰρ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως δύο φύσεις
 25 ἦσαν τοῦ κυρίου οὐδὲ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν αἱ δύο μία γεγονάσιν, εἰ καὶ ἐν μιᾷ ὑποστάσει γνωρίζονται.

Ταῦτα δὲ καὶ ἐκ τῶν θείων γραφῶν καὶ ἐκ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας διδαχθέντες πρὸς
 PG 1013 ἀνατροπὴν τῶν συγγερότων καὶ τεμνόντων τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον εἰκότως ἐγρά-
 ψαμεν καὶ οὐ τῷ σαφηνίζειν τὰ ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ἐν οἷς γνωρίζεται ὁ Χριστός, σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν
 30 τῇ θείᾳ οἰκονομίᾳ εἰσάγομεν. ἀμέλει δοξολογίαν καὶ τὸν τῆς ἐνώσεως λόγον προφέροντες ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σεσαρκωμένον καὶ ἐνανθρωπήσαντα ὁμο-
 λογοῦμέν τε καὶ προσκυνοῦμεν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τούτων οὕτως ὑπὸ
 τῆς τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ὁμολογουμένων γινώσκειν βουλόμεθα πάντας τοὺς Χριστιανούς ὅτι ὡσπερ ἕνα θεὸν καὶ κύριον ἔχομεν, οὕτω καὶ μίαν πίστιν. εἰς γὰρ ἐστὶν ὅρος πίστεως
 35 τὸ ὁμολογεῖν καὶ ὀρθῶς δοξάζειν πατέρα καὶ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἅγιον πνεῦμα. ταύτην τὴν ὁμολογίαν φυλάττομεν, εἰς ἣν καὶ ἐβαπτίσθημεν, δωρηθεῖσαν μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, παρ' αὐτῶν δὲ κηρυχθεῖσαν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. οἱ δὲ τῆ καὶ ἡ ἅγιοι πατέρες οἱ συναχθέντες ἐν

VMX

1 εἴπερ VM 2 τι om. X 3 φιλονεικίαν V 7 καθ' ὑπόστασιν om. X 8 ἀνθρωπίνους V
 13 τοῦ αὐτοῦ] αὐτοῦ τοῦ X 16 λέγωμεν M 18 πάντων V οἱ om. V 19 τὸν θῆ λόγον αὐτῷ X
 21 σύγχυσιν MXA φύσιν V εἰσάγουσι XA εἰσάγοντες VM 23 δύο τὰς MX τὰς δύο V
 29 οὕτω σαφηνίζει V οὕτω σαφηνίζει M οὕτω σαφηνίζει [in σαφηνίζοντες corr.] X 30 οὐκ εἰσάγομεν X
 34 ἔχομεν VM 35 ὀρθῶς om. X τὸν πρῶ X 36 ἐβαπτίσθημεθα X 38 οἱ² om. MX

quam unam naturam compositam, quoniam cum per se absolute natura dicitur non adiecta ei speciali cuiusdam persona, infinitum et non subsistens aliquid significat, infinitum autem ad nihil potest componi. sin autem aliquis et post tales rationes ad contentionem solam respiciens opponere conetur dicens quod secundum redditam naturae rationem oportet et humanam naturam Christi suam subsistentiam seu personam propriam habere, 5 manifestus est talis quod ante subsistenti homini unitum esse dicit deum uerbum et affectualem factam esse unitatem. duae enim subsistentiae seu personae secundum subsistentiam uniri non possunt. qui igitur haec dicit dei potentiam uerbis humanae sapientiae euacuare festinans, ignorat magnum pietatis mysterium, quod corde quidem creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit in salutem. neque enim humana 10 Christi natura per se absolute umquam dicitur, sed nec suam subsistentiam seu personam habuit, sed in subsistentia dei uerbi natura humana initium ut esset, habuit unde ipsum deum uerbum immutabiliter hominem factum esse confitemur et non in hominem quendam uenisse et eiusdem dei uerbi incarnati esse natiuitatem ex uirgine et propter hoc dei genertricem sanctam gloriosam semper uirginem Mariam esse. ideo et ante incarnationem 15 dei uerbi et post eius incarnationem tres subsistentias dicimus patris et filii et sancti spiritus. non enim sancta trinitas quartae subsistentiae uel personae adiectionem suscipit. ex his igitur omnibus conuincuntur qui dicunt ante unitiorem duas naturas esse, quod ante plasmatum dicunt hominem et sic unitum esse deo uerbo secundum insaniam Theodori et Nestorii impiorum. qui autem dicunt quod non oportet post unitatem duas 20 naturas in Christo, sed unam dicere, confusionem et phantasiam introducunt secundum Apolonarium et Eutychem impios. sed isti quidem haec; sancti uero patres post dei uerbi incarnationem considerantes ea ex quibus Christus est, et quod inconfusae manserunt naturae, rectissime duas naturas, diuinam et humanam, in Christo esse dixerunt. nec enim ante incarnationem duae naturae erant domini nec post incarnationem duae naturae 25 una factae sunt, licet in una subsistentia cognoscantur.

Haec autem et ex diuinis scripturis et patrum doctrina edocti ad refutandos eos qui confundunt et diuidunt diuinae dispensationis mysterium, merito scripsimus et non eo quod declaramus ea ex quibus est et in quibus cognoscitur Christus, confusionem uel diuisionem diuinae dispensationi facimus. itaque glorificationem et unitiorem rationem proferentes 30 unum Christum et filium et dominum uerbum dei incarnatum et hominem factum confitemur et adoramus cum patre et sancto spiritu. haec ita cum uniuersalis dei ecclesia confitetur, scire uolumus omnes Christianos quod sicut unum deum et dominum habemus, ita et unam fidem. una enim definitio fidei est confiteri et recte glorificare patrem et Christum filium dei et sanctum spiritum. istam confessionem conseruamus, in qua et 35 baptizati sumus, donatam quidem a magno deo et saluatore nostro Iesu Christo sanctis suis discipulis et apostolis, ab eis autem praedicatam in toto mundo. trecenti autem

P [inde ab 10 ore], *D*

22 apolonarium *P* ista *P* 27 doctrinae [in doctrina corr. *P*] docti *PD* 31 dñm *P* dñm *D*
 hominum *D* 32 uniuersali *P* 33 confitentes *P*

Νικαίαι κατὰ Ἀρείου καὶ τοῦτον μετὰ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας καταδικάσαντες τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν ἦτοι σύμβολον καὶ μάθημα τῆς πίστεως παραδεδώκασι τῇ ἀγίαι τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαι καὶ μετ' ἐκείνους οἱ ῥν ἅγιοι πατέρες οἱ συναχθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου καὶ κατὰ Μάγνου τοῦ Ἀπολιναριστοῦ καὶ τούτους καταδικάσαντες μετὰ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας ἀκολουθήσαντές τε κατὰ πάντα τῶι αὐτῶι ἀγίω συμβόλωι τῶι παρὰ τῶν τῆς ἀγίων πατέρων παραδοθέντι ἐτράνωσαν τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἀγίου πνεύματος. ἔτι δὲ καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ συναχθέντες τὸ πρότερον ἅγιοι πατέρες κατὰ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς καὶ οἱ ἐν Χαλκηδόνι ἅγιοι πατέρες κατὰ Εὐτυχοῦς τοῦ δυσσεβοῦς ἀκολουθήσαντες κατὰ πάντα τῶι εἰρημένωι ἀγίω συμβόλωι ἦτοι μαθήματι τῆς πίστεως κατεδίκασαν τοὺς προειρημένους αἵρετικούς μετὰ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας καὶ τῶν τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονησάντων ἢ φρονούντων. καὶ πρὸς τούτοις ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἕτερον ὄρον πίστεως ἦτοι σύμβολον καὶ μάθημα παραδιδόντας τοῖς προσιοῦσι τῶι ἀγίωι βαπτίσματι ἢ ἐξ οἰασδήποτε αἰρέσεως ἐπιστρέφουσι παρὰ τὸ παραδοθέν, ὡς εἴρηται, ὑπὸ τῶν τῆς ἀγίων πατέρων καὶ τρανωθὲν ὑπὸ τῶν ῥν ἀγίων πατέρων. τούτων οὕτως ἐχόντων συνείδομεν καὶ κεφάλαια ὑποτάξαι τὴν τε τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογίαν ἐν συντόμωι τὴν τε τῶν αἵρετικῶν κατάκρισιν περιέχοντα.

Α̅ Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα ἢ γοῦν φύσιν καὶ οὐσίαν μίαν τε δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἢ γοῦν προσώποις προσκυνουμένην, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Β̅ Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα θεὸν λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ ἄνθρωπον γενόμενον γεννηθῆναι ἐξ αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο τοῦ αὐτοῦ θεοῦ λόγου εἶναι τὰς δύο γεννήσεις, τὴν τε πρὸ αἰώνων ἀσωμάτως καὶ τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατὰ σάρκα, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Γ̅ Εἴ τις λέγει ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον τὸν θαυματουργήσαντα καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν τὸν παθόντα ἢ τὸν θεὸν λόγον συνεῖναι λέγει τῶι Χριστῶι γενομένωι ἐκ γυναικὸς ἢ ἐν αὐτῶι εἶναι ὡς ἄλλον ἐν ἄλλωι, ἀλλ' οὐχὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ τε θαύματα καὶ τὰ πάθη ἅπερ ἐκουσίως ὑπέμεινεν σαρκί, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Δ̅ Εἴ τις λέγει κατὰ χάριν ἢ κατ' ἐνέργειαν ἢ κατ' ἀξίαν ἢ κατ' ἰσοτιμίαν ἢ κατ' αὐθεντίαν ἢ ἀναφορὰν ἢ σχέσιν ἢ δύναμιν τὴν ἔνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς ἄνθρωπον γεγενῆσθαι ἢ καθ' ὁμωνυμίαν, καθ' ἣν οἱ Νεστοριανοὶ καὶ τὸν θεὸν λόγον Χριστὸν καλοῦντες καὶ τὸν ἄνθρωπον κεχωρισμένως Χριστὸν ὀνομάζοντες κατὰ μόνην τὴν προσηγορίαν ἓνα Χριστὸν λέγουσιν, ἢ εἴ τις λέγει κατ' εὐδοκίαν τὴν ἔνωσιν γεγενῆσθαι, καθὼς Θεόδωρος ὁ αἵρετικὸς αὐταῖς λέξεσι λέγει, ὡς ἀρεσθέντος τοῦ θεοῦ λόγου τῶι ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ εἶ καὶ καλὰ δόξαι αὐτῶι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καθ' ὑπόστασιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ τὴν ἔνωσιν ὁμολογεῖ καὶ διὰ τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν σύνθετον, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

VMX

4 κατὰ om. V   5 ἀκολουθοῦντες V   αὐτῶι om. X   6 ἐτράνωσαν τὰ] τρανώσαντες X
παρὰ V   7 χαλκηδόνι M ut solet   12 τὸν παραδοθέντα V   13 τῆς X   τρανωθέντα V^{corr.}
14 συνείδαμεν V   ἐν συντόμωι] σύντομον X   15 παράκρισιν V κρίσιν V^{corr.}   16 etc. numeri ex MX
16. 19 οὐκ' VMX   18 γνωρίζομένην X   20 κατελθόντα — καὶ om. V   ἐνδόξου om. VX
21 γεννηθέντα V   24 εἶναι om. X   25 γενομένω MX   32 λέγουσιν MX λέγοντες V   33 ἐρε-
σθέντος X   34 τοῦ ἀνθρώπου V   κατ' V   35 ἐνψυχομένην X

decem et octo sancti patres collecti in Nicaea aduersus Arrium illo cum sua impietate condemnato eandem confessionem, id est sanctum mathema et symbolum fidei tradiderunt sanctae dei ecclesiae et post illos centum quinquaginta sancti patres Constantinopoli collecti aduersus Macedonium sancto spiritui repugnantem et Magnum Apolinaristam illis condemnatis cum sua perfidia secuti per omnia idem sanctum symbolum traditum a trecentis decem et octo sanctis patribus explanauerunt de deitate sancti spiritus. insuper autem et qui in Epheso prius collecti sunt sancti patres aduersus Nestorium impium, et qui in Calchedone conuenerunt sancti patres aduersus Eutychem impium, secuti per omnia praedictum sanctum symbolum siue mathema fidei condemnauerunt praedictos haereticos una cum eorum impietate et his qui similia illis sapuerunt uel sapiunt, et super haec anathematizauerunt eos qui aliam definitionem fidei siue symbolum siue mathema tradunt accidentibus ad sanctum baptismum uel ex quacumque haeresi conuersis praeter traditum, sicut dictum est, a trecentis decem et octo sanctis patribus et explanatum a centum quinquaginta sanctis patribus. his ita se habentibus perspeximus et capitula subponere, in quibus tam rectae fidei compendiose confessio quam haereticorum condemnatio continetur.

- I Si quis non confitetur patrem et filium et spiritum sanctum, trinitatem consubstantialem, unam deitatem seu naturam et substantiam et unam uirtutem et potestatem in tribus subsistentiis seu personis adorandam, talis anathema sit.
- II Si quis non confitetur eum qui ante saecula et sine tempore ex patre natus est, deum uerbum in ultimis diebus descendisse de caelis et incarnatum esse de sancta gloriosa dei genetrice et semper uirgine Maria et hominem factum natum esse ex ipsa et propter hoc eiusdem dei uerbi duas esse natiuitates, quae est ante saecula incorporaliter et quae est in ultimis diebus secundum carnem, talis anathema sit.
- III Si quis dicit alium esse deum uerbum qui miracula operatus est, et alium Christum qui passus est, aut deum uerbum cum Christo esse nascente ex muliere dicit uel in ipso esse tamquam alterum in altero, sed non unum eundemque dominum nostrum Iesum Christum deum uerbum incarnatum et hominem factum et eiusdem ipsius miracula et passiones quas carne sponte sustinuit, talis anathema sit.
- IIII Si quis dicit secundum gratiam uel secundum operationem uel secundum dignitatem honoris uel secundum auctoritatem nel relationem uel affectum uel uirtutem unitionem dei uerbi ad hominem factam esse uel secundum oonymiam per quam Nestoriani et deum uerbum uocantes Christum et hominem separatim Christum nominantes solo uocabulo unum Christum dicunt, aut si quis per bonam uoluntatem dicit unitionem factam esse, sicut Theodorus haereticus ipsis uerbis dicit, quasi quod placuit deo uerbo homo eo quod bene uisum est ei de ipso, sed non secundum subsistentiam dei uerbi ad carnem animatam anima rationabili et intellectuali unitionem confitetur et ideo unam eius subsistentiam compositam esse, talis anathema sit.

PD

3 dei om. D   7 post et¹ superscr. CCLX P   13 et² om. D   15 compendiosa P   16. 19 etc.
 numeri ex P   20 incarnatus D   22 et duas D   23 tales D   25 nascenti D   32 uocante D

12*

- Ε̄ Εἴ τις κατὰ ἀναφορὰν ἢ καταχρηστικῶς θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἐνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν ἢ ἀνθρωποτόκον ἢ Χριστοτόκον ὡς τοῦ Χριστοῦ μὴ ὄντος θεοῦ, ἀλλὰ μὴ κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ διὰ τὸ τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα θεὸν λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι καὶ γεννηθῆναι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.
- Ξ̄ Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν ἐσταυρωμένον σακρὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν θεὸν εἶναι ἀληθινὸν καὶ κύριον τῆς δόξης καὶ ἓνα τῆς ἁγίας τριάδος, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.
- Ζ̄ Εἴ τις ἐν δυσὶ φύσεσι λέγων μὴ ὡς ἐν θεότητι καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τὸν ἓνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σαρκωθέντα ὁμολογεῖ μηδὲ ἐπὶ τῷ σημᾶναι τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, ἀλλ' ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνά μέρος τὴν τοιαύτην λαμβάνει φωνὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιουποστάτους εἶναι τὰς φύσεις, καθὼς Θεόδωρος καὶ Νεστόριος βλασφημοῦσιν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.
- Η̄ Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τουτέστιν τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν μὴ τῇ θεωρίαι τὴν διαφορὰν τούτων ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, λαμβάνει ὡς ταύτης οὐκ ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, ἀλλ' ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνά μέρος τῷ ἀριθμῷ κέχρηται, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.
- Θ̄ Εἴ τις λέγων μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην οὐχ οὕτως αὐτὸ ἐκλαμβάνει ὡς ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εἰς Χριστὸς ἀπετελέσθη ὁμοούσιος τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ὅτι τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ μία φύσις ἦτοι οὐσία ἀπετελέσθη κατὰ τὴν Ἀπολιναρίου καὶ Εὐτυχοῦς κακοπιστίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. ἐπίσης γὰρ καὶ τοὺς ἀνά μέρος διαιροῦντας ἦτοι τέμνοντας καὶ τοὺς συγχέοντας τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον τοῦ Χριστοῦ ἀποστρέφεται καὶ ἀναθεματίζει ἢ καθολικὴ ἐκκλησία.
- Ῑ Εἴ τις μὴ ἀναθεματίζει Ἄρειον Εὐνόμιον Μακεδόνιον Ἀπολιναρίου Νεστόριον Εὐτυχεᾶ καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τούτοις φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας, ἀνάθεμα ἔστω.
- ΙᾹ Εἴ τις ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας τοῦ εἰπόντος ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ὑπὸ παθῶν ψυχῆς καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον καὶ ἐκ προκοπῆς ἔργων βελτιωθέντα καὶ βαπτισθέντα εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβεῖν καὶ υἰοθεσίας ἀξιωθῆναι καὶ κατ' ἰσότητά βασιλικῆς εἰκόνας εἰς πρόσωπον τοῦ θεοῦ λόγου προσκυνούμενον καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἄτρεπτον ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον παντελῶς γενόμενον, καὶ πάλιν εἰρηκότος τὴν ἔνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν τοιαύτην γεγενῆσθαι οἷαν εἶπεν ὁ ἀπόστολος ἐπὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀναριθμήτοις

30 sq. cf. Conc. L V 442. 441. M VIII 211. 210

VMX

3 τὸ om. M δὲ X 6 οὐκ' VMX 10 τοιαύτη M 18 εἰς ᾗ X κατὰ] καὶ X 19 καὶ¹ om. MX
 21 post ἔστω ἰ X ἔστω MΛ αὐτῷ V 23 καθολικὴ VΛ καθολικὴ τοῦ θῷ MXΛ 24 ΙΑ X
 25 φρονοῦντας ἢ φρονήσαντας V φρονήσαντας X 26 ΙΒ X μοψουεστίας MX 30 καθισό-
 τητα MX 31 ἄτρεπτον ταῖς] ἄτρεπταῖς X 33 πρὸ X

- V Si quis per relationem aut abusiue dei genetricem dicit sanctam gloriosam semper uirginem Mariam aut hominis genetricem aut Christotocon tamquam Christo deo non existente, sed non proprie et uere dei genetricem ipsam confitetur eo quod ipse qui ante saecula ex patre natus est deus uerbum, in ultimis diebus ex ipsa incarnatus et natus est, talis anathema sit. 5
- VI Si quis non confitetur dominum nostrum Iesum Christum, qui carne crucifixus est, deum esse uerum et dominum gloriae et unum de sancta trinitate, talis anathema sit.
- VII Si quis in duabus naturis dicens non tamquam in deitate et humanitate unum dominum nostrum Iesum Christum deum uerbum incarnatum confitetur nec ad significandam differentiam naturarum ex quibus compositus est, sed pro diuisione per partem talem excipit uocem in mysterio Christi, quasi separatim unaquaque natura suam habente subsistentiam, sicut Theodorus et Nestorius blasphemauerunt, talis anathema sit. 10
- VIII Si quis in uno domino Iesu Christo, hoc est deo uerbo incarnato, numerum confitens naturarum non intellectu differentiam earum ex quibus et compositus est, excipit utpote non interemptam propter unitatem, sed pro diuisione per partem numero utitur, talis anathema sit. 15
- VIII Si quis dicens unam naturam dei uerbi incarnatam non sic hoc intellegit quod ex diuina natura et humana unus Christus effectus est consubstantialis patri secundum deitatem et consubstantialis nobis idem ipse secundum humanitatem, sed quod deitatis et carnis Christi una natura siue substantia effecta est secundum Apolinarii et Eutychetis perfidiam, talis anathema sit. aequaliter enim et eos qui per partem diuidunt uel incidunt, et eos qui confundunt diuinae dispensationis mysterium Christi, reicit et condemnat uniuersalis ecclesia. 20
- X Si quis non anathematizat Arrium Eunomium Macedonium Apolinarium Nestorium et Eutychem et eos qui similia eis sapuerunt uel sapiunt, anathema sit. 25
- XI Si quis defendit Theodorum Mopsuestenum, qui dixit alium esse deum uerbum et alium Christum a passionibus animae et desideriis carnis molestias patientem et ex profectu operum melioratum et baptizatum in nomine patris et filii et sancti spiritus et per bap-
tisma gratiam sancti spiritus accepisse et adfiliationem meruisse et ad similitudinem imperialis imaginis in personam dei uerbi adorari et post resurrectionem immutabilem cogitationibus et impeccabilem omnino factum fuisse, et iterum dixit talem factam esse unitionem dei uerbi ad Christum qualem dixit apostolus de uiro et muliere erunt duo in carne una et super alias suas innumerabiles blasphemias ausus est dicere quod post resurrectionem cum 30

PD

2 x̄p̄ocon D
om. in ras. P

8 d̄n̄m P d̄m D

10 talem om. P

22 uniuersalis dei P

26 Mopsuestenum

- αὐτοῦ βλασφημίαις τολμήσαντος εἰπεῖν ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ κύριος τοῖς μαθη-
 Ioh. 20, 22 ταῖς καὶ εἰπὼν λάβετε πνεῦμα ἅγιον οὐ δέδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ σχήματι μόνον
 ἐνεφύσησεν· οὗτος δὲ καὶ τὴν ὁμολογίαν Θωμᾶ τὴν ἐπὶ τῇ ψηλαφήσει τῶν χειρῶν καὶ τῆς πλευ-
 Ioh. 20, 28 ρᾶς τοῦ κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸ ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου εἶπεν μὴ εἰρησθαι
 5 περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ Θωμᾶ (μηδὲ γὰρ εἶναι λέγει τὸν Χριστὸν θεόν), ἀλλ' ἐπὶ τῷ παρα-
 δόξῳ τῆς ἀναστάσεως ἐκπλαγέντα τὸν Θωμᾶν ὑμνήσαι τὸν θεὸν τὸν ἐγείραντα τὸν Χριστόν.
 τὸ δὲ χεῖρον ὅτι καὶ ἐν τῇ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων γενομένῃ παρ' αὐτοῦ δῆθεν ἐρμηνεῖται
 συγκρίνων ὁ αὐτὸς Θεόδωρος τὸν Χριστὸν Πλάτωνι καὶ Μανιχαίῳ καὶ Ἐπικουρῳ καὶ Μαρ-
 κίῳ λέγει ὅτι ὡσπερ ἐκείνων ἕκαστος εὐράμενος οἰκείον δόγμα τοῦς αὐτῷ μαθητεύσαντας
 10 πεποίηκε καλεῖσθαι Πλατωνικούς καὶ Μανιχαίους καὶ Ἐπικουρείους καὶ Μαρκιωνιστάς, τὸν
 ὅμοιον τρόπον καὶ τοῦ Χριστοῦ εὐραμένου τὸ δόγμα ἐξ αὐτοῦ τοῦς Χριστιανούς καλεῖσθαι. εἴ
 τις τοίνυν ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ τὰ τοιαῦτα βλασφημήσαντος, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει αὐτὸν
 καὶ τὰ αὐτοῦ συγγράμματα καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτῷ φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας, ἀνάθεμα ἔστω.
- IB Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῶν συγγραμμάτων Θεοδώρητου ἄπερ ἐξέθετο ὑπὲρ Νεστορίου τοῦ αἰρε-
 15 τικοῦ καὶ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἀγίας συνόδου καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις
 Κυρίλλου καὶ τῶν ἱβ αὐτοῦ κεφαλαίων, ἐν οἷς ἀσεβεῖς συγγράμμασιν ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος σχε-
 L V 708 τικὴν λέγει τὴν ἔνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς τὸν τινα ἄνθρωπον, περὶ οὗ βλασφημῶν λέγει ὅτι
 ἐψηλάφησεν Θωμᾶς τὸν ἀναστάντα καὶ προσεκύνησεν τὸν ἐγείραντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀσεβεῖς
 καλεῖ τοὺς τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους τοὺς καθ' ὑπόστασιν τὴν ἔνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου πρὸς
 20 τὴν σάρκα ὁμολογοῦντας καὶ πρὸς τούτοις θεοτόκον ἀπαρνεῖται τὴν ἀγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον
 Μαρίαν, εἴ τις τοίνυν τὰ εἰρημένα συγγράμματα Θεοδώρητου ἐπαινεῖ, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει
 αὐτά, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. διὰ ταύτας γὰρ τὰς βλασφημίας τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεβλήθη
 PG 1019 καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνωθήθη πάντα τὰ ἐναντία τοῖς μνημο-
 24 νευθεῖσιν αὐτοῦ συγγράμμασιν ποιῆσαι καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ὁμολογῆσαι.
- II Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς τῆς λεγομένης παρὰ Ἰβᾶ γεγράφθαι πρὸς Μάριν
 τὸν Πέρσην τὸν αἰρετικὸν τῆς ἀρνούμενης τὸν θεὸν λόγον ἄνθρωπον γεγενῆσθαι καὶ λεγούσης
 μὴ τὸν θεὸν λόγον ἐκ τῆς παρθένου σαρκωθέντα γεννηθῆναι, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς γεν-
 νηθῆναι, ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ, ὡς ἄλλον εἶναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἄλλον τὸν ἄνθρωπον, πρὸς τούτοις
 δὲ ἐνυβριζούσης τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην σύνοδον, ὡς χωρὶς ζητήσεως καὶ κρίσεως Νεστόριον
 30 καταδικασάσης καὶ τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον αἰρετικὸν ἀποκαλούσης καὶ ἀσεβῆ τὰ ἱβ αὐτοῦ
 κεφάλαια, Νεστόριον δὲ καὶ Θεόδωρον μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν συγγραμμάτων ἐπαινούσης
 καὶ ἐκδικούσης, εἴ τις τοίνυν καθ' ἃ εἴρηται, τὴν εἰρημένην ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ἐκδικεῖ ἢ ὀρθὴν
 αὐτὴν εἶναι λέγει ἢ μέρος αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει αὐτήν, ἀνάθεμα ἔστω.

3 sq. = Coll. Auell. 83 p. 250, 28 sq. Conc. L V 440 M VIII 209 7 sq. = Coll. Auell. 83 p. 252,
 2 sq. Conc. L V 441. M VIII 210 57. 58 Theodoretus damnatus est a synodo Ephesena altera [Ab-
 handlg d. Gött. Ges. d. Wissensch. N. F. XV 1] p. 84, 16 sq. 23. 24 anathematizavit Nestorium, nihil
 aliud cf. Act. Conc. II 1 p. 368, 27-30

VMX

2 δεδωκῶς V 3 τὴν² MX ἦν V 4 τὸ MV γεγεννημένην τοῦ X ὁ om. V 5 οὐδὲ V
 7 δῆθεν παρ' αὐτοῦ X 12 ἀναθεματίσει V 13 αὐτοῦ V φρονοῦντας ἢ φρονήσαντας V φρονοῦ-
 τας X in ἔστω finem facit X

VM

16 ὁ — Θεοδώρητος MΛ om. V 17 λέγων M 19 κατ' V 21 προειρημένα M 29 κρίσεως
 καὶ ζητήσεως M 31 αὐτῶν MΛ αὐτοῦ V 32 ἐκδικῆ VM

insufflasset dominus discipulis et dixisset accipite spiritum sanctum, non dedit eis spiritum sanctum, sed figuratim tantummodo insufflauit, sed etiam confessionem quam fecit Thomas cum palpasset manus et latus domini post resurrectionem dicens dominus meus et deus meus, inquit non esse dictam a Thoma de Christo (nec enim dixit Theodorus deum esse Christum), sed ad miraculum resurrectionis stupefactum Thoman glorificasse deum, qui Christum resuscitauit, et quod peius est, etiam in interpretatione quam in Actus apostolorum scripsit Theodorus, similem fecit Christum Platoni et Manichaeo et Epicuro et Marcioni dicens quod sicut illorum unusquisque ex dogmate quod inuenit, suos discipulos fecit uocari Platonicos et Manichaeos et Epicurios et Marcionistas, simili modo et cum Christus dogma inuenisset, ex ipso Christianos uocari. si quis igitur defendit eundem Theodorum, qui talia blasphemauit, sed non anathematizat eum et eius conscripta et eos qui similia illi sapuerunt uel sapiunt, anathema sit.

XII Si quis defendit conscripta Theodoretici quae exposuit pro Nestorio haeretico et aduersus rectam fidem et Ephesenam primam sanctam synodum et sanctum Cyrillum et duodecim eius capitula, in quibus sceleratis conscriptis idem Theodoretus affectualem dicit unitatem dei uerbi ad hominem quendam, de quo blasphemans dixit quod palpauit Thomas eum qui resurrexit, et adorauit eum qui resuscitauit, et propter hoc impios uocat doctores ecclesiae, qui unitatem secundum subsistentiam dei uerbi ad carnem confitentur, et super haec dei genetricem abnegat sanctam et gloriosam semper uirginem Mariam, — si quis igitur memorata conscripta Theodoretici defendit, sed non anathematizat ea, talis anathema sit. propter tales enim blasphemias ab episcopatu deiectus est et postea in sancto Calchedonensi concilio compulsus est omnia contraria memoratis suis conscriptis facere et rectam fidem confiteri.

XIII Si quis defendit impiam epistolam quam ad Marin Persam haeticum Ibas scripsisse dicitur, quae abnegat deum uerbum hominem factum esse et dicit non deum uerbum ex uirgine incarnatum natum esse, sed purum hominem ex ipsa esse natum, quem templum uocat, ut alius sit deus uerbum et alius homo, et super haec iniuriat Ephesenam primam synodum quasi sine inquisitione et examinatione ab ipsa Nestorio condemnato, et sanctum Cyrillum uocat haeticum et duodecim eius capitula impia dicit, Nestorium autem et Theodorum cum impiis eorum conscriptis collaudat et defendit — si quis igitur, sicut dictum est, eandem impiam epistolam uindicat uel rectam esse dicit ipsam uel partem ipsius, sed non anathematizat eam, anathema sit.

PD

2/3 confessionem — cum *om. D* 6 in *om. D* 13 XII *habet D* quae] qui *D* et *om. P*
 24 XIII *habet D* 26 natum¹ *erasum P*

Τῆς τοιαύτης τοίνυν ἐπιστολῆς δικαίως ἀναθεματισθείσης διὰ τὰς περιεχομένας αὐτῇ βλασφημίας, οἱ τὰ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου τῶν ἀσεβῶν φρονούντες ἐπιχειροῦσι λέγειν ταύτην δεδέχθαι παρὰ τῆς ἀγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. τοῦτο δὲ λέγουσι τὴν μὲν ἀγίαν σύνοδον συκοφαντοῦντες, τῷ δὲ ταύτης προσχῆματι σπουδάζοντες τῆς ὀφειλομένης κατακρίσεως ἐλευθερῶσαι Θεόδωρον καὶ Νεστόριον καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν, περὶ ἧς Ἰβας πολλάκις κατηγορηθεὶς οὐκ ἐτόλμησεν ταύτην οἰκειώσασθαι διὰ τὰς περιεχομένας αὐτῇ βλασφημίας, καὶ ταῦτα ἀποδείξωμεν ἐν τῶν διαφόρως περὶ τούτου κεκινημένων. ἐν γὰρ τοῖς παρὰ Φωτίῳ καὶ Εὐσταθίῳ πεπραγμένοις ἐν Τύρῳι κατηγορούμενος ὁ προλεχθεὶς Ἰβας περὶ τῶν ὕβρεων τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου φανερώς κατέθετο μετὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἀνατολικῶν τὴν πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον μὴδὲν ὕβρεως ἐχόμενον εἰρηκέναι περὶ αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐπιστολὴ ἡ πεπληρωμένη τῶν εἰρημένων βλασφημιῶν, ἐφ' αἷς κατηγορεῖτο Ἰβας, πολλὰς κατὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου ὕβρεις περιέχουσα παρίστησιν ὅτι μετὰ τὴν ἔνωσιν τὴν πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς γέγονεν, ἐξ οὗ δαίκνυται Ἰβας ταύτην ἀπαρνησάμενος. ὅθεν οἱ μνημονευθέντες Φώτιος καὶ Εὐστάθιος διὰ τὴν τῶν ἐγκαλούντων πληροφориάν ἐγγράφως διετύπωσαν τὸν εἰρημένον Ἰβαν πάντα τὰ ἐναντία τῇ ἐπιστολῇ πρᾶξαι, καθὼς ἡ περὶ τούτου δοθεῖσα παρ' αὐτῶν ἐπίκρισις δαίκνυσιν. ἀλλὰ μὴ πληρώσας Ἰβας τὰ παρ' ἐκείνων ἐπικριθέντα ἐξεβλήθη τῆς ἐπισκοπῆς διὰ τὰς βλασφημίας τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς καὶ Νόννος ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη, ὅς καὶ συνεκαθέσθη τῇ ἀγίᾳ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ. περὶ τῶν αὐτῶν τοίνυν καὶ ἐν Χαλκηδόνι κατηγορηθεὶς ὁ μνημονευθεὶς Ἰβας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς οὐκ ἐτόλμησε ταύτην οἰκειώσασθαι, ἀλλ' εὐθύς αὐταῖς λέξεσιν ἐπήγαγεν ὅτι ἀλλότριός εἰμι τῶν ἐπαγομένων μοι· ὅθεν ἡ ἀγία σύνοδος μὴ ἀρκεσθεῖσα τῇ ἀρνήσει Ἰβας τῇ ἐπὶ τῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ συνώθησεν αὐτὸν τάναντία ταύτῃ πρᾶξαι, τουτέστιν τὴν ἐν αὐτῇ ἀθετουμένην ὀρθὴν πίστιν ὁμολογῆσαι καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρῶτην ἀγίαν σύνοδον δέξασθαι καὶ τὸν ἐν ἀγίοις Κύριλλον πατέρα καὶ διδάσκαλον ἐπιγράψασθαι, τὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ ὕβριζόμενα, καὶ Νεστόριον καὶ τὸ ἀσεβὲς αὐτοῦ δόγμα ἀναθεματίσαι, ἅπερ ἡ ἀσεβῆς ἐπιστολὴ ἐπαινεῖ καὶ ἐκδικεῖ. εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς Ἰβας διαφόρως κατηγορηθεὶς περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς οὐκ ἐτόλμησεν αὐτὴν οἰκειώσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἀγία σύνοδος πάντα τὰ ἐναντία ταύτης παρεσκεύασεν αὐτὸν πρᾶξαι, πῶς εἶχεν ἡ αὐτῇ ἀγία σύνοδος τὴν εἰρημένην ἐπιστολὴν δέξασθαι καὶ τῷ κρίματι τῆς περιεχομένης αὐτῇ ἀσεβείας ὑποπεσεῖν, ἀφ' ἧς Ἰβαν ἐλευθερῶσαι ἐσπούδασεν; ἐπειδὴ δὲ πάσας ὑπερβαίνοντες τὰς περιεχομένας τῇ ἐπιστολῇ βλασφημίας οἱ αἰρετικοὶ τοῦτο μόνον ἐξ αὐτῆς προφέρουσι τὸ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων παρὰ τοῦ τὴν ἐπιστολὴν γράψαντος εἰρημένον, τουτέστιν δύο φύσεις, μίαν δύναμιν, ἐν πρόσωπον, ἀποδείξωμεν αὐτὸν καὶ ἐν τούτῳ τὴν ἰδίαν ἀσέβειαν παραμιγνύντα. τίνος γὰρ ἂν καὶ λέγοι δύο φύσεις καὶ ἐν πρόσωπον ὁ ἀπαρνούμενος τὸν θεὸν λόγον σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ τεχθῆναι ἐξ αὐτῆς; ἀλλὰ πρόδηλον ὡς ἐκάστη φύσει ἴδιον πρόσωπον ἀπονέμει, καθὼς Θεόδωρος καὶ Νεστόριος ἐν τοῖς οἰκειοῖς λόγοις βλασφημοῦντες ἐξέθεντο, οὐς ἐκδικεῖ ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν μετὰ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας. ἐκεῖνοι γὰρ φανερώς λέγοντες δύο πρόσωπα τοῦ θεοῦ λόγου

Act. Conc. II 1
 p. 393, 29. 30
 L V 709

PG 1021

Act. Conc. II 1
 p. 392, 1. 2

7-10 cf. Act. Conc. II 1 p. 390, 22-25   13-15 cf. l. c. p. 374, 4 sq.

VM

2 οἱ τὰ M οἷα V   7/8 φωτίου καὶ εὐσταθίου V   11 κατηγορεῖται V   12 ὕβρις V   17 καὶ¹
 om. V   18 χαλκηδόνι² etiam M   24 ἀσεβεῖ om. M   27 αὐτὸν om. M   33 λέγει V   36 βλασ-
 φημήσαντες M   οὐς καὶ V   37 λέγουσι V

Tali ergo impia epistula iuste anathematizata propter insertas ei blasphemias Theodori et Nestorii impiorum sequaces conantur dicere susceptam esse eam a sancto Calchedonensi concilio. hoc autem dicunt sanctam quidem Calchedonensem synodum calumniantes, nomine autem eius festinantes debita condemnatione liberare Theodorum et Nestorium et impiam epistulam pro qua Ibas saepius accusatus non est ausus eam suam dicere propter insertas ei blasphemias. et haec demonstramus ex his quae diuerse de ista causa mota sunt. in his enim quae apud Photium et Eustathium Tyri acta sunt, cum accusaretur praedictus Ibas de iniuriis sancti Cyrilli, manifeste confessus est post unitatem Orientalium quae ad sanctae memoriae Cyrillum facta est, nihil iniuriosum de eo dixisse. epistula autem plena praedictis blasphemias, pro quibus accusabatur Ibas, multas contra sanctum Cyrillum iniurias continens facta esse ostenditur post unitatem ad Orientales factam, ex quo demonstratur Ibas eam abnegasse. unde praedicti Photius et Eustathius satisfacientes accusatoribus in scriptis definierunt praedictum Ibam omnia contraria epistolae peragere, sicut iudicium ab eis datum significat. sed cum Ibas non adimpletset ea quae illi iudicauerunt, eiectus est ab episcopatu propter blasphemias praedictae epistolae et Nonnus pro illo ordinatus est, qui et consedit sancto Calchedonensi concilio. de eisdem igitur etiam in Calchedone accusatus memoratus Ibas post lectionem impiae epistolae non est ausus eam suam esse confiteri, sed statim ipsis uerbis intulit alienum se esse eorum quae ei inferebantur. unde sancta synodus, cum ei non sufficeret abnegatio Ibae quae facta est de epistula, compulit eum contraria ei peragere, id est reprobata in ea rectam fidem confiteri et Ephesenam primam sanctam synodum suscipere et sanctum Cyrillum patrem et doctorem adscribere, quae in eadem impia epistula iniuriantur, et Nestorium et impium eius dogma anathematizare, quae impia epistula defendit et collaudat. si igitur et ipse Ibas propter impiam epistulam saepius accusatus non est ausus eam suam dicere, sed etiam Calchedonense sanctum concilium omnia ei contraria compulit eum peragere, quomodo eadem sancta synodus memoratam epistulam susciperet et condemnationi impietatis quae in ea continetur, sese subiceret, a qua Ibam liberare festinauit? quoniam autem omnes blasphemias epistolae praetermittentes haeretici hoc solum ex ipsa proferunt quod ad decipiendos simpliciores scriptor epistolae dixit, hoc est duas naturas, unam uirtutem, unam personam, demonstramus ipsum quod et in hoc suam commiscuit impietatem. cuius enim dicit duas naturas et unam personam, qui abnegat deum uerbum incarnatum de sancta et gloriosa dei genetrice et semper uirgine Maria natum esse ex ipsa? sed certum est quod unicuique naturae suam personam attribuit, sicut Theodorus et Nestorius in suis libris blasphemantes exposuerunt, quos defendit scriptor epistolae cum eorum impietate. illi enim aperte dicentes duas personas dei uerbi et Christi, quem purum hominem uocant,

PD

26 suscipere D 34 quod D

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 13

καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὃν ψιλὸν ἄνθρωπον ἀποκαλοῦσιν, κατὰ σχετικὴν συνάφειαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν τε καὶ τιμὴν ἐν πρόσωπον ἀναφαίνεσθαι λέγουσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν δύο φύσεων μίαν δύναμιν ἤτοι δυναστείαν λέγων ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν φανερὸς ἐστὶν ὡς καὶ ἐν τούτῳ ἀκολουθεῖ τοῖς εἰρημένους αἰρετικοῖς, Θεοδώρῳ μὲν λέγοντι ἐν τοῖς περὶ ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ διαφόροις λόγοις ἀσεβῶς ἐκτεθεῖσιν, Νεστορίῳ δὲ ἐν πολλοῖς συγγράμμασι, μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν αἰρετικὸν τὸν Ἱεραπολίτην ὅτι τῶν δύο φύσεων μία ἐστὶν αὐθεντία καὶ μία δύναμις ἤτοι δυναστεία καὶ ἐν πρόσωπον κατὰ μίαν ἀξίαν καὶ τὴν αὐτὴν τιμὴν. ἀφ' ὧν ἀποδείκνυται ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας κατὰ τὴν ἐκείνων κακοδοξίαν ἀντὶ προσώπων τῇ τῶν φύσεων προσηγοῖται χρησάμενος. μία γὰρ αὐθεντία καὶ μία δύναμις ἤτοι δυναστεία καὶ μία ἀξία καὶ ἡ αὐτὴ τιμὴ οὐκ ἐπὶ διαφόρων φύσεων, ἀλλ' ἐπὶ διαφόρων προσώπων τῆς αὐτῆς οὐσίας λέγεται, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος ὁμολογοῦμεν. ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἀνεθεμάτισαν τοὺς κατ' αὐθεντίαν ἢ δύναμιν ἤτοι δυναστείαν ἢ ἀξίαν ἢ ἰσοτιμίαν λέγοντας τὸν θεὸν λόγον τῷ Χριστῷ ἠνωσθαι, ὃν ψιλὸν ἄνθρωπον οἱ ἀπὸ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου καλοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ καθ' ὑπόστασιν τὴν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοεῖ τὴν ἔνωσιν γεγενῆσθαι ὁμολογοῦντας.

Καὶ ἔρκει μὲν ταῦτα πρὸς τὸ διελέγξαι τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐκδικούντων τὴν μουσαρὰν ἐκείνην ἐπιστολὴν· πλὴν ὅμως καὶ πρὸς τῷ τέλει τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ὁ ταύτην γράψας τὴν ἰδίαν δείκνυσιν κακοδοξίαν λέγων ὅτι δεῖ πιστεῦναι εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῷ, ἐν οἷς φανερώς δύο εἰσάγει πρόσωπα. ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἀσέβειαν ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν παρὰ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου ἐδιδάχθη, ἡ μέντοι καθολικὴ ἐκκλησία τὴν τοιαύτην κακοδοξίαν κατακρίνουσα οὐχὶ εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα ὁμολογεῖν καὶ πιστεῦναι παραδίδωσιν. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν εἰ τῇ τῶν φύσεων ὀνομασίαι ἐχρήσατο ὁ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν γράψας· ἔθος γὰρ τοῖς αἰρετικοῖς πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων ταῖς παρὰ τῶν ὀρθοδόξων εὐσεβῶς λεγομέναις φωναῖς κεχρησθαι καὶ τὴν εὐσεβῆ τούτων ἐνοιᾶν τε καὶ ἐξήγησιν πρὸς τὴν οἰκείαν μεταφέρειν ἀσέβειαν, ἐπειδὴ ἐστὶν ὅτε αἱ αὐταὶ φωναὶ καλῶς μὲν ἐξηγούμεναι καὶ νοούμεναι μετὰ τῆς εὐσεβείας εἰσὶν, κακῶς δὲ παρὰ τῶν αἰρετικῶν ἐρμηνευόμεναι καὶ προφερόμεναι τὸ ἀσεβές ἔχουσιν. ἀμέλει Νεστόριον εἰπόντα μὲν δύο φύσεις καὶ ἐν πρόσωπον, μὴ ὁμολογήσαντα δὲ τούτων τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἢ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη ἁγία σύνοδος, ἧς ἐξῆρχον Κελεστίνος καὶ Κύριλλος οἱ ἐν ὁσίαι τῇ μνήμῃ, οὐ προσεδέξατο, ἀλλὰ κατεδίκασεν. ἡμεῖς δὲ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαι διὰ πάντων ἀκολουθοῦντες καὶ τὴν τῶν δύο φύσεων ἔνωσιν ἐξ ὧν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ εἰς τῆς ἁγίας τριάδος ὁ θεὸς λόγος σαρκωθείς συνετέθη, καὶ τὴν τούτων διαφορὰν οὐκ ἀνηρημένην διὰ τὴν ἔνωσιν ἐν τοῖς ἀνωτέρω σαφέστερον ἀπεδείξαμεν. καὶ ἔρκει μὲν τὰ παρ' ἡμῶν εἰρημένα πληροφορησάμενοι τοὺς μὴ βουλομένους φιλονικεῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς ἀσέβειαν ἄπαξ ἐκκλίναντες καὶ ἑτέροις ἐπιχειροῦσιν, ἀναγκαίως ἡμεῖς καὶ τὰς τοιαύτας αὐτῶν προφάσεις ματαίας ἀποδείξωμεν. φασὶ γὰρ μὴ δεῖν ὑπὸ μέμψιν γενέσθαι τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν διὰ τὸ φέρεσθαι ἐν τισὶ βιβλίῳ. ἀλλ' εἰ τοῦτό τις κατὰ τὴν αὐτῶν ἄνοιαν προσδέξεται, δεῖ καὶ Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα δέχεσθαι, ἐπειδὴ πολλὰ καὶ περὶ τούτων τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ πεπραγμένοις ἐμφέρεται. ἀλλ' οὐδεὶς τῶν εὐφρονούν-

VM

6 τὸν² om. V   11 τῆσ¹ MA καὶ τῆσ V   12 ἦτοι V ἢ M   ἰσοτίμωσ V   14 τὴν² om. M
 15 ἔνωσιν MA γένεσιν V   17 τῷ] τὸ VM   29 ὁμολογοῦντα V   30 προσεδέξαντο — κατεδίκασαν V
 ἀλλὰ καὶ V   32 ὁ χσ̄ V   33 ἐν τοῖσ MA ὡσ V   38 εὐτυχέα καὶ νεστόριον V

per affectualem coniunctionem et per eandem dignitatem et honorem unam personam apparere dicunt. sed et duarum naturarum unam uirtutem siue potentiam dicens scriptor epistulae manifestus est quod et in hoc memoratos haereticos sequitur. Theodorum quidem dicentem in diuersis libris de incarnatione impie expositis, Nestorium autem in multis quidem scriptis et maxime in epistula scripta ad Alexandrum Hierapolitanum haereticum 5 quod duarum naturarum una est auctoritas et una uirtus siue potentia et una persona per dignitatem eundemque honorem. ex quo ostenditur, qui scripsit epistulam, secundum illorum perfidiam pro personis usus uocabulo naturarum. una enim auctoritas et una uirtus siue potentia et una dignitas et idem honor non in diuersis naturis, sed in diuersis personis eiusdem substantiae dicitur, quod in sancta trinitate confitemur. unde et sancti 10 patres anathematizauerunt eos qui per auctoritatem aut uirtutem siue potentiam aut dignitatem aut aequalitatem honoris dicunt deum uerbum unitum esse Christo, quem purum hominem uocant Theodori et Nestorii sequaces, sed non secundum subsistentiam dei uerbi ad carnem animatam anima rationabili et intellectuali unitatem factam esse confitentur. 15

Et haec quidem sufficiebant ad conuincendam impietatem eorum qui sceleratam epistulam uindicant, tamen et in fine scriptor eiusdem epistulae ostendit suam perfidiam dicendo quod oportet credere in templum et in eum qui habitat in templo, per quae aperte duas introducit personas. sed et istam impietatem a Theodoro et Nestorio scriptor epistulae edoctus est, catholica autem ecclesia talem condemnans perfidiam non in templum et in 20 eum qui habitat in templo, sed in unum dominum Iesum Christum dei uerbum incarnatum et hominem factum confitetur et credere tradit. nihil autem mirandum est si uocabulo naturarum usus est scriptor illius impiae epistulae. solent enim haeretici, ut simpliciores deciperent, uocibus quidem uti quae ab orthodoxis pie dicuntur, rectum autem earum intellectum et expositionem ad suam impietatem transferre, quoniam est quando 25 eadem uoces, cum bene exponuntur et intelleguntur, cum pietate sunt, quando autem male ab haereticis interpretantur et proferuntur, impietatem habent. itaque Nestorium duas quidem naturas et unam personam dicentem, non confitentem autem earum unitatem secundum subsistentiam Ephesena prima synodus, cuius auctores erant Caelestinus et Cyrillus sanctae memoriae, non suscepit, sed condemnauit. nos autem sanctorum patrum 30 doctrinam per omnia sequentes et unitatem duarum naturarum ex quibus dominus noster Iesus Christus unus sanctae trinitatis deus uerbum incarnatus compositus est, et quod earum differentia non interempta est propter unitatem, in superioribus apertius demonstraui- mus. et sufficiebant quidem quae praediximus, satisfacere eis qui nolunt contendere; sed quoniam illi qui semel ad impietatem declinauerunt, et alia proponere conantur, 35 necessario nos et tales eorum occasiones uanas ostendemus. dicunt enim non oportere uituperari impiam epistulam eo quod in aliquantis fertur codicibus. sed si hoc aliquis secundum eorum dementiam suscipiat, oportet et Nestorium et Eutychem suscipi, quoniam plurima et de his in gestis continentur quae apud synodum acta sunt. sed nemo sapiens

PD

23 illius — 37 uitupe — om. P propter folii defectum

33 differentiam D

38 et¹ om. P

των τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις προσέξει τὸν νοῦν. τὰ γὰρ περὶ τῶν αἰρετικῶν ἐν ταῖς συνόδοις προφερόμενα καὶ μέρος τῶν ὑπομνημάτων γινόμενα οὐκ ἐπὶ τῷ ἐλευθερωθῆναι, ἀλλ' εἰς ἔλεγχον αὐτῶν καὶ ἐπὶ μείζονι κατακρίσει αὐτῶν τε καὶ τῶν τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονούντων παραλαμβάνεται. εἰ καὶ ὅτι τὰ περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς φερόμενα ὑπομνήματα ἐν τισὶ μὲν βιβλίοις, ὡς εἴρηται, ἐντέτακται, ἐν δὲ τοῖς αὐθεντικοῖς, ἐν οἷς ὑπέγραψαν οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, οὐδαμῶς ἠϋρηται. πλὴν κάκειναι δεῖ προσέχειν τοὺς τὴν ἀλήθειαν ἐρευνῶντας ὅτι πολλακίς τινὰ ἐν ταῖς συνόδοις παρὰ τινῶν ἐν αὐταῖς εὐρισκομένων λέγεται ἢ κατὰ προσπάθειαν ἢ κατ' ἐναντίωσιν ἢ κατὰ ἄγνοιαν, οὐδεὶς δὲ προσέχει τοῖς κατὰ μέρος παρὰ τινῶν λεγομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς κατὰ κοινὴν συναίνεσιν παρὰ πάντων ὀριζομένοις. εἰ γὰρ κατ' ἐκείνους βουλευθείη τις προσέχειν ταῖς τοιαύταις ἐναντιώσεσιν, ἐκάστη σύνοδος εὐρεθήσεται ἑαυτὴν ἀνατρέπουσα. διὰ ταῦτα τοίνυν ἔδει αὐτούς, εἴπερ ὀρθῶς ἐδέχοντο τὴν ἀγίαν σύνοδον, μὴ τοιαύτας αὐτῇ μίμψεις περιάπτειν, ἀλλὰ ἀκολουθεῖν τοῖς διδασκάλοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τῷ ἐν ἀγίοις Ἀθανασίῳ τῷ γενομένῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπῳ καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ἀναδεξαμένῳ ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως κατὰ πάσης αἰρέσεως καὶ μάλιστα τῶν ἀσεβησάτων Ἀρειανῶν. τῶν γὰρ αὐτῶν Ἀρειανῶν πρὸς ἀπάτην τῶν λαῶν εἰς τὴν ἑαυτῶν μερίδα ἐπισπωμένων Διονύσιον πρὸ πολλῶν ἐτῶν τοῦ ἐν ἀγίοις Ἀθανασίου τῆς Ἀλεξανδρέων γενόμενον ἐπίσκοπον καὶ λεγόντων ὡς καὶ αὐτὸς Διονύσιος τὰ ὅμοια αὐτοῖς ἐφρόνησεν, Ἀθανάσιος ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος πολλοῖς τρόποις ἐγγράφως ἀπέδειξεν τὴν ὀρθὴν πίστιν Διονύσιον ἐξ ἀρχῆς κηρῦσαι καὶ μηδαμῶς ἐπικοινωνῆσαι τῇ τῶν Ἀρειανῶν ἀσεβείᾳ. οὗτοι δὲ τὰ τῶν αἰρετικῶν φρονούντες τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν ταύτῃ περιάπτειν σπουδάζουσιν. ὁποῖον δὲ ἐστὶ κατάκριμα καὶ ποία ἐπίκειται κατὰρα τοῖς εἰς πατέρας ἀμαρτάνουσιν, διδάσκει ἡμᾶς καὶ ἡ θεία γραφή. εἰ γὰρ Χάμ ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε θεασάμενος γυμνὸν τὸν ἴδιον πατέρα καὶ μὴ συγκαλύψας τὴν τοῦ πατρὸς σωματικὴν γύμνωσιν ἐξελθὼν ἀπήγγειλε ταύτην τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐκεῖνοι ἱματίῳ ταύτην περιεσκέπασαν, αὐτὸς δὲ Χάμ καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννώμενοι ὑπὸ κατάραν γεγόνασιν, οἱ δὲ σκεπάσαντες εὐλογίας μεγάλης ἠξιώθησαν, πολλῶι μᾶλλον οὗτοι μείζονος καὶ ἔτι πλείονος κατακρίσεώς εἰσιν ἄξιοι οἱ τὴν μηδαμῶς προσοῦσαν ἀτιμίαν τῇ συνόδῳ σπουδάζοντες διὰ τῆς ἀσεβείας τῆς ἐπιστολῆς καὶ Θεοδώρου περιάπτειν αὐτῇ. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἡ ἀσεβῆς ἐπιστολὴ ἢ οἱ ταύτης ἀντιποιοῦμενοι ἐκφεύζονται τὴν ἐπὶ τῇ αὐτῶν ἀσεβείᾳ κατάκρισιν, ἀλλ' οὐδὲ Θεόδωρος ὁ Ἑλληνὰς τε καὶ Ἰουδαίους καὶ πάντας αἰρετικούς τῇ ἀσεβείᾳ ὑπερβαλλόμενος. οὗτος γὰρ πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ βλασφημίαις οὐκ ἠρκέσθη τῷ πρὸς τὴν ἰδίαν πλάνην παρερμηνεῦσαι τὸ σύμβολον τῶν τι καὶ τῆ ἀγίαν πατέρων, ἀλλὰ καὶ περιφρονήσας τούτου ἕτερον σύμβολον ἐξέθετο πάσης ἀσεβείας πεπληρωμένον, ἐν ᾧ ἀναθεματίσαι τοὺς ἑτέρως φρονούντας ἢ παραδιδόντας ἐτόλμησεν, ὥστε ὅσον κατὰ τὴν ἐκείνου μαρτίαν πάντας τοὺς ἀγίους ἀποστόλους καὶ πατέρας κατακεκρίσθαι. τοῦτο δὲ τὸ ἀσεβὲς Θεοδώρου σύμβολον καὶ ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον πρώτῃ συνόδῳ προκομισθὲν καὶ ἐν Χαλκηδόνι ἀναγνωσθὲν ὑφ' ἐκατέρας συνόδου μετὰ τοῦ ἐκθεμένου καὶ τῶν δεχομένων αὐτὸ κατεκρίθη.

34-36 recitatum est symbolum Theodoro non nominato Ephesi Act. Conc. I 1, 7 p. 97, 26 sq., Chalcedone ex gestis concilii Epheseni alterius Act. Conc. II 3 p. 215, 3 sq.

VM

3 τούτοις V 4-6 εἰ καὶ — ἠϋρηται om. Λ 4 περὶ om. V 6 κακεινο M δεῖ MA δὲ V 7 αὐτοῖς V 10 εὐρίσκειται V 12 τῷ] τοῖς V 20 φρονούντες εἰς V *eidem synodo* Λ 21 ἀρὰ V 22/23 καλύψας V 24 δὲ V μὲν MA γεννηθέντες V 33 ἐκείνων V 36/37 δεξαμένων V

dictis eorum animum intendet. quae enim de haereticis proferuntur in synodis et pars gestorum fiunt, non ad liberationem inseruntur, sed ad maiorem condemnationem eorum et qui eis similia sapiunt. oportet autem etiam illud adtendere eos qui ueritatem perscrutantur, quod forsitan in conciliis quaedam a certis ibi conuenientibus dicuntur aut per fauorem aut per contrarietatem aut per ignorantiam, nemo autem adtendit ea quae per partem a quibusdam dicuntur, sed sola illa quae ab omnibus communi consensu definiuntur. si enim aliquis secundum illos uoluerit adtendere eiusmodi contrarietates, unaquaeque synodus inuenietur semet ipsam destruens. propter haec igitur oportebat eos, si sanctum concilium recte susciperent, non tales blasphemias ei applicare, sed sequi doctores catholicae ecclesiae et maxime sanctum Athanasium, qui fuit Alexandriae episcopus et plurimos et magnos labores suscepit pro recta Christianorum fide aduersus omnem haeresin et maxime contra impiissimos Arrianos. ipsis enim Arrianis ad decipiendos populos suo errori coniungentibus Dionysium, qui ante multos annos Athanasii fuit Alexandriae episcopus, et dicentibus quod et ipse Dionysius similia eis sapuit, Athanasius magnus ecclesiae doctor multis modis ostendit in scriptis rectam fidem Dionysium ab initio praedicasse nulloque modo participem Arrianae impietatis fuisse. isti autem haeretica sapientes suam impietatem eidem synodo applicare festinant. qualis autem est condemnatio et qualis imminet maledictio eis qui in patres peccant, docet nos et diuina scriptura. si enim Cham filius Noe cum uidisset nudum suum patrem, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem, sed egressus nuntiauit eam fratribus et illi uestimento eam cooperuerunt, ipse quidem Cham et illi qui ex ipso nati sunt, sub maledictione facti sunt, qui autem cooperuerunt, magnam benedictionem meruerunt, multo magis isti maiore et ampliore condemnatione digni sunt, qui ad synodum minime pertinentem infamiam festinant per impietatem epistulae et Theodori eidem sanctae synodo applicare. sed non ideo impia epistula uel defendentes eam condemnationem suae impietatis effugient, sed neque Theodorus, qui paganos et Iudaeos et omnes haereticos impietate superat. impio enim Theodoro non sufficit super alias eius blasphemias ad suum errorem male interpretari symbolum trecentorum decem et octo sanctorum patrum, sed etiam contempto eo aliud symbolum exposuit omni impietate plenum, in quo anathematizare ausus est eos, qui aliter sapiunt vel tradunt, ut quantum ad illius insaniam pertinet, omnes sancti apostoli et patres condemnarentur. hoc autem Theodori impium symbolum et in Ephesena prima synodo prolatum et in Calchedonensi recitatum ab utraque synodo cum eius expositore et eis qui illud suscipiunt, condemnatum est.

PD
25 suae — p. 103, 6 agit om. P propter folii defectum
27 sufficit D

- Ἐπειδὴ δὲ τινες τὸν ὑπὲρ Θεοδώρου λόγον ποιούμενοι προφερομένων τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς βλασφημίαν προσποιούνται μὲν λέγειν ὅτι ἀσεβῆ ταῦτα τυγχάνει, αὐτὸν δὲ τὸν τὴν τοιαύτην ἀσέβειαν ἐξεμέσαντα παραιτοῦνται ἀναθεματίζειν, θαυμάζομεν τὴν τούτων ἄνοιαν ὅτι τῆι θείαι τολμῶσιν ἐναντιοῦσθαι γραφῆι φανερώς λεγούσῃ ὅτι
- Sap. Sal. 14, 9 ἐν ἴσῳ μισητὰ θεῶι καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθήσεται. εἰ δὲ ὁμοίως τῆι αὐτοῦ ἀσεβείαι μισητὸς θεῶι καὶ ὁ ἀσεβῶν, πρόδηλον ὡς ὁ τοιοῦτος κεχώρισται τοῦ θεοῦ καὶ τῷ ἀναθέματι δικαίως ὑποβάλλεται. τὸ γὰρ ἀνάθεμα οὐδὲν ἕτερον σημαίνει ἢ τὸν ἀπὸ τοῦ θεοῦ χωρισμόν, ὡς ἐν τῆι παλαιᾷ καὶ τῆι καινῇ διαθήκῃ τὸ περὶ τοῦ ἀναθέματος κρίμα δηλοῖ. ὅτι δὲ καὶ ὁ κύριος τοὺς μὴ μένοντας ἐν τῷ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ λόγῳ κεχωρισμένους εἶναι λέγει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῷ κατὰ
- Ioh. 8, 34. 35 Ἰωάννην εὐαγγελίῳ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διαλεγόμενος οὕτω φησὶν· πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῆι οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὅτι δὲ τὴν παρὰ τοῦ κυρίου ὀνομασμένην οἰκίαν ἡ θεία γραφὴ ἐκκλησίαν θεοῦ ζῶντος καλεῖ, ὁ ἀπόστολος μαρτυρεῖ ἐν τῆι πρὸς
- L V 716
1 Tim. 3, 15 Τιμόθεον πρῶτῃ ἐπιστολῇ.
- 16 Εἰ δὲ λέγουσί τινες μὴ δεῖν Θεόδωρον μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι, ἴστωσαν οἱ τὸν τοιοῦτον αἵρετικὸν ἐκδικοῦντες ὡς πᾶς αἵρετικὸς μέχρι τέλους τῆι οἰκίᾳ πλάνῃ ἐμμείνας δικαιοτέρον διηνεκεῖ ἀναθεματισμῶι καὶ μετὰ θάνατον ὑποβάλλεται. καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλοῖς γέγονεν αἵρετικοῖς ἀρχαιοτέροις τε καὶ τοῖς ἐγγυτέρω, τουτέστιν Βαλεντίνῳ Βασιλείδῃ Μαρκίῳ Κηρίνθῳ Μανιχαίῳ Εὐνομίῳ καὶ Βονόσῳ· τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ Θεοδώρῳ γέγονεν καὶ ἐν ζωῇ κατηγορηθέντι καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματισθέντι ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, οἷς εἰ μὴ βούλονται πείθεσθαι ὡς αἵρετικοὶ οἱ τούτου ἀντιποιοῦμενοι, τῆι γοῦν παρ' αὐτῶν ἐκδικουμένῃ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ πιστευσάτωσαν, ἥτις εἰ καὶ τὰ μάλιστα Θεόδωρον ἐκδικεῖ, ὅμως φανερώς λέγει ὅτι καὶ ἐπ' ἐκκλησίας παρὰ ἁγίων πατέρων ἀνεθεματίσθη καὶ ἐξ ἐκείνου πολλὴ ζήτησις γέγονεν περὶ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ὡς ἀσεβείας δηλονότι πεπληρωμένων. τοῦτο δὲ ἐποιοῦν τῆνικαῦτα οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ μὴ τοὺς ἀπλουστέρους ἐντυγχάνοντας τοῖς ἐκείνου ἀσεβεῖσι συγγράμμασι τῆς ὀρθῆς παρατρέπεσθαι πίστεως. ὅτι δὲ οἱ ἀσεβεῖς εἰ καὶ μὴ τὸν κατὰ πρόσωπον ἐν ζωῇ δέξονται ἀναθεματισμόν, ὅμως καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζονται ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, δείκνυται ἐκ τῶν ἁγίων συνόδων. ἡ μὲν γὰρ ἐν Νικαίᾳ τοὺς τὸ ἀσεβὲς Ἀρείου φρόνημα πρεσβεύοντας ἄνωγμῶς ἀνεθεμάτισεν, ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Μακεδονίου ἀσεβεστάτην αἵρεσιν, ἀλλ' ὅμως ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία καὶ μετὰ θάνατον Ἀρείον καὶ Μακεδόνιον ὀνομαστί ἀναθεματίζει. ἐκ πολλῶν δὲ τῶν ἀποδείξεων ἐλεγχόμενοι ὡς ἀσεβοῦσι, διὰ κενῆς οἱ Θεοδώρου καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ ἀντιποιοῦμενοι ἐφ' ἑτέραν ματαίαν πρόφασιν καταφεύγουσιν λέγοντες μὴ δεῖν αὐτὸν ἀναθεματισθῆναι διὰ τὸ ἐν τῆι κοινωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν τετελευτηκέναι. ἔδει δὲ αὐτοὺς εἰδέναι ὡς ἐκεῖνοι τελευτῶσιν ἐν τῆι κοινωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν οἱ τὸ κοινὸν τῆς εὐσεβείας δόγμα τὸ ἐπὶ τῆς καθολικῆς κηρυττόμενον ἐκκλησίας μέχρι τέλους φυλάξαντες, οὗτος δὲ τῆι οἰκίᾳ ἐντελευτήσας ἀσεβείαι ἀπὸ πάσης ἐκκλησίας ἐξεβλήθη. ἀμέλει

VM

16 λέγασί V 19 βαλλεντιῶ M βασιλίδη V βασιλιδι M 20 θεοδώρου V 21 οἷς om. V
26 ἐκκλησίας MV *ecclesiae doctores* Λ τυγχάνοντας V 27/28 δέξονται VM

Quoniam autem quidam uerba pro Theodoro facientes, cum proferuntur impia eius conscripta, propter insertam eis blasphemiam confingunt quidem dicere quod impia sunt, ipsum autem qui talem impietatem euomuit, recusant anathematizare, miramur eorum dementiam quod diuinae scripturae contraria agunt euidenter dicenti quia aequaliter horribilia sunt apud deum impius et impietas eius. actio enim cum actore punietur; si autem similiter impietati horribilis est deo et ille qui impie agit, certe separatus est talis a deo et anathemati iuste subicitur. anathema enim nihil aliud significat nisi a deo separationem, sicut in ueteri et nouo testamento iudicium de anathemate significat. quod autem et dominus eos qui non permanent in uerbo ueritatis ipsius, separatos esse ab ecclesia dicit, in euangelio secundum Iohannem Iudaeos alloquens sic ait: omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. seruus autem non manet in domo in aeternum, filius autem permanet in aeternum. quod autem quam dominus nominat domum, diuina scriptura ecclesiam dei uiui uocat, apostolus testatur in epistola prima ad Timotheum.

Si uero quidam dicunt non oportere Theodorum post mortem anathematizari, sciant qui talem haeticum defendunt, quod omnis haeticus usque ad finem uitae in suo errore permanens iuste perpetuo anathemati et post mortem subicitur. et hoc in multis haeticis et antiquioribus et propioribus factum est, id est Valentino Basilide Marcione Cerintho Manichaeo Eunomio et Bonoso. hoc autem idem et in Theodoro factum est et in uita accusato et post mortem anathematizato a sanctis patribus, quibus si credere noluerint ut haetici eius defensores, uel impiae epistolae, quam ipsi defendunt, credant, quae licet Theodorum conlaudat, manifeste tamen dicit quod in ecclesia a sanctis patribus anathematizatus est et ex illo plurima inquisitio facta est de eius conscriptis utpote plenis impietate. hoc autem tunc faciebant catholicae ecclesiae doctores, ne simpliciores legentes illius impia conscripta a recta fide declinarent. quod autem impii, licet non in uita in suam personam anathema susceperint, tamen et post mortem anathematizantur a catholica ecclesia, ostenditur a sanctis synodis. Nicaena enim synodus eos qui impiam Arrii sectam colunt, sine nomine anathematizauit; quae autem in Constantinopoli congregata est, impiam Macedonii haeresin similiter condemnauit, sed tamen sancta dei ecclesia et post mortem Arrium et Macedonium nominatim anathematizat. cum autem ex multis probationibus conuincuntur quod superuacue et impie agunt qui Theodorum et impietatem eius defendunt, ad aliam uanam occasionem confugiunt dicentes non oportere eum anathematizari eo quod in communicatione ecclesiarum mortuus est. oportebat autem scire eos quod illi moriuntur in communicatione ecclesiarum qui commune pietatis dogma quod in uniuersali ecclesia praedicatur, usque ad finem seruauerunt, iste autem usque ad mortem in sua permanens impietate ab omni ecclesia eiectus est. itaque et omnis plenitudo Mopsuestenae eccle-

PD

15 anathemari D   18 factus D   marcioni P   19 bosono P   23 plenus D   25 sua D
31 et¹ om. PD, corr. P   34 in² om. P

4 τοι και πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς ἐν Μοψουεστία ἐκκλησίας, ἐν ἧι λέγεται ἐπίσκοπος γεγενῆσθαι, διὰ τὰς βλασφημίας, δι' ἃσπερ Ἑλλησί τε και Ἰουδαίους και Σοδομίταις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων συνηριθμήθη, ἀπήλειψαν ἐξ ἐκείνου τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας διπτύχων τὴν αὐτοῦ προσηγορίαν, ὡς τὰ περὶ τούτου συστάνα κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν παρὰ τῆι συνόδωι τῆς ἐπαρχίας ὑπομνήματα δείκνυσιν. θαυμάζομεν τοίνυν τοὺς ἐκδικοῦντας Θεόδωρον οἰκειομένους αὐτὸν τε και τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν, ὅπου γε ἡ ἐκκλησία, ἐν ἧι γέγονεν ἐπίσκοπος, ὡς αἰρετικὸν ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων αὐτὸν ἀπεβάλετο. ὅτι δὲ ἐπὶ κατακρίσει οἰκείαι τὴν τοιαύτην προβάλλονται πρόφασιν οἱ Θεόδωρον ἐκδικοῦντες, ἕξεστιν γινῶναι και ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ Ἰούδα γενομένου φοβεροῦ κρίματος. ἐκεῖνος γὰρ νομίσας λανθάνειν τὸν τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων γινώσκοντα

10 ἐκοινώνησεν τῶν μυστηρίων τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν ὠνήσεν ἢ μετὰ ὑποκρίσεως κοινωνία. ἀλλ' οὐδὲ τὸ και μετὰ θάνατον αὐτοῦ δώδεκα ὀνομασθῆναι τοὺς μαθητάς, ὡς

Ioh. 20, 24 φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστῆς λέγων Θωμᾶς δὲ ὁ λεγόμενος Δίδυμος εἰς τῶν δώδεκα οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς ἢ ἐξαίρει τὸν Ἰούδαν τῆς κατακρίσεως ἢ συναριθμεῖσθαι ποιεῖ τοῖς ἀποστόλοις. ἀμέλει τοι μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάληψιν οἱ ἀπόστολοι δι' οἰκείας ψήφου τὸν αὐτὸν Ἰούδαν και μετὰ θάνατον κατεδίκασαν και ἕτερον ἀντιεσήγαγον. ὅτι δὲ ματαίαν πρόφασιν προβάλλονται λέγοντες μὴ δεῖν τοὺς τελευτῶντας αἰρετικούς ἀναθεματίζεσθαι, και ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ κυρίου ῥημάτων ἀποδείξωμεν. τοὺς γὰρ ἀσεβεῖς

15 και ἔτι ζῶντας νεκροὺς ὀνομάζει λέγων ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, ὡσπερ οὖν και τοὺς δικαίους τελευτήσαντας ζῶντας ἀποκαλεῖ. λέγει γὰρ περὶ Ἀβραάμ και Ἰσαάκ και Ἰακώβ ὅτι ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζῶντων. εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς ἐκείνων

Mt. 8, 22 και ἔτι ζῶντας νεκροὺς ὀνομάζει λέγων ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, PG 1029 ὡσπερ οὖν και τοὺς δικαίους τελευτήσαντας ζῶντας ἀποκαλεῖ. λέγει γὰρ περὶ Ἀβραάμ και Mt. 22, 32 Ἰσαάκ και Ἰακώβ ὅτι ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζῶντων. εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς ἐκείνων

21 λόγους οὐ χρὴ τοὺς αἰρετικούς τελευτῶντας ἀναθεματίζεσθαι, οὐδὲ ζῶντες αἰρετικοὶ ἀναθεμα-

Ioh. 14, 6 τισθῆσονται, οὐς ὁ κύριος νεκροὺς ἀποκαλεῖ διὰ τὸ ἀποκεχωρισμένους αὐτοὺς εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἰπόντος ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ, και κατ' αὐτοὺς λοιπὸν οὔτε ζῶντες οὔτε τελευτῶντες αἰρετικοὶ

Gal. 1, 9 ἀναθεματισθῆσονται και μάτην κατ' ἐκείνους ἢ ἀποστολικὴ διδασκαλία παραδέδωκεν ἀναθεμα-

25 τίζεσθαι τοὺς παραδιδόντας παρ' ὃ παρελάβομεν· μάτην αἱ ἅγιοι σύνοδοι τοὺς αἰρετικούς κατέκριναν· μάτην και οἱ ἄλλοι ἅγιοι πατέρες και διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας τοὺς αἰρετικούς ἀνε-

Ier. 31, 10 θεμάτισαν. μέμψονται δὲ και Ἱερεμίαι τῶι προφήτῃ εἰπόντι ἐπικατάρματος ὁ ποιῶν

Ps. 118, 21 τὰ ἔργα κυρίου ἀμελῶς και Δαυιδ τῶι προφήτῃ λέγοντι ἐπικατάρματοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου και συντόμως εἰπεῖν πάσῃ τῆι θείῃ γραφῇ πολλαχοῦ τὰς τοιαύτας

30 κατακρίσεις ἐπαγούση τοῖς ἀσεβέσιν. εἰ δὲ οἱ ἀμελῶς ποιοῦντες τὰ ἔργα κυρίου και ἀμαρτάνοντες περὶ τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς τοιαύταις κατακρίσεσιν ὑποβάλλονται, πόσω μᾶλλον Θεόδωρος ὁ ἀσεβῆς ὁ τοιαῦτα κατ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου θεοῦ και σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βλασφημῆσας δικαιοτέρον κατακρίεται και ἀναθεματίζεται.

35 Καὶ ἔρκει μὲν ταῦτα πρὸς ταῖς παρατεθείσαις ἀνωτέρω τε και ἐν ἐτέροις ἡμῶν λόγοις ἀποδείξει περὶ τοῦ δεῖν και μετὰ τελευτῆν τοὺς αἰρετικούς κατακρίνεσθαι καταισχύῃαι τοὺς Θεοδώρου μεταποιουμένους και παῦσαι τῆς τοιαύτης ἀσεβείας. διὰ δὲ τὸ ἐνφιλονείκως τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν τὸ πλέον ἐροῦμεν ὅτι τινὲς τῶν συναχθέντων ἐν τῆι κατὰ Νίκαιαν ἁγίαι συνόδωι και ὑπογράψαντες τῶι ἐκτεθέντι παρ' αὐτῆς ὄρωι ἤτοι συμβόλωι τῆς πίστεως, ἐπειδὴ

4 synodus Mopsuestena consedit d. 17. m. Iun. a. 550

VM

1 μοψουεστία VM   3 τούτου V   7 ἀπεβάλλετο V   10 ὤνησε και V   22 κεχωρισμένους M
 αὐτοὺς om. V   25 παρελάβομεν V   27 μέμψονται VM   35 καταισχύνην V   36 παύσονται V

siae, in qua episcopus dicitur fuisse, cum inuenisset quod paganis et Iudaeis et Sodomitanis a sanctis patribus connumeratus est, deleuerunt ipsi ex illo a sacris ecclesiae diptychis eius nomen, sicut gesta in eadem ciuitate apud concilium episcoporum illius prouinciae confecta ostendunt. miramur igitur Theodori sequaces, qui eum et impietatem eius tamquam suam defendunt, cum ecclesia in qua fuit episcopus, utpote haereticum ex multis temporibus 5 eum eiecit. quod autem ad condemnationem suam talem occasionem proponunt defensores Theodori, scire licet et ex ipso aduersus Iudam facto tremendo iudicio. ille enim cum putasset latere eum qui occulta hominum cognoscit, sacramentis communicauit apostolicis, sed tamen nihil ei profuit quod cum dolo communicauit. sed licet post mortem eius duodecim nominati sint discipuli, sicut Iohannes euangelista dicit Thomas autem, 10 qui Didymus dicebatur, unus ex duodecim non erat cum ipsis quando uenerat Iesus, tamen hoc non liberat Iudam a condemnatione aut connumerari facit apostolis. unde post ascensionem domini apostoli per suam sententiam eundem Iudam etiam post mortem condemnauerunt et alium pro illo introduxerunt. quod autem uanam occasionem proponunt dicentes non oportere haereticos mortuos anathematizari, et ex ipsis domini 15 uerbis ostendemus. impios enim et adhuc uiuos mortuos nominat dicens dimitte mortuos sepelire suos mortuos, sicut iustos etiam defunctos uiuos nominat. dicit enim de Abraham et Isaac et Iacob quod deus non est mortuorum, sed uiuorum. si ergo secundum uerba illorum non oportet haereticos mortuos anathematizari, nec uiui haeretici anathematizabuntur, quos dominus mortuos uocat, quia separati sunt ab ipso qui dixit 20 ego sum uita, et secundum eos iam nec uiui nec mortui haeretici anathematizabuntur et sine causa secundum illos apostolica doctrina tradidit anathematizari eos qui tradunt praeter quod accepimus, sine causa sanctae synodi haereticos condemnauerunt, sine causa et alii sancti patres et doctores ecclesiae haereticos anathematizauerunt. inculpent autem 25 et Ieremiam prophetam dicentem execrandus qui opera domini negligenter facit et Dauid prophetam dicentem execrandi qui declinant a mandatis tuis et ut compendiose dicamus, omnem diuinam scripturam in diuersis locis tales condemnationes impiis inferentem. sin autem illi qui negligenter opera dei faciunt et peccant in mandatis eius, talibus condemnationibus subiciuntur, quanto magis impius Theodorus, qui talia aduersus ipsum magnum deum et saluatorem nostrum Iesum Christum blasphemauit, iuste condem- 30 natus est et anathematizatur.

Et haec quidem sufficiebant super memoratas et in aliis nostris libris insertas probationes, quas protulimus ostendentes quod oportet etiam post mortem haereticos condemnari, confundere eos qui Theodorum defendunt, et compescere a tali impietate. quoniam autem contentiose in iisdem permanent, etiam, quod est amplius, dicemus quia quidam ex 35 ipsis qui in Nicaena sancta synodo conuenerunt et expositae ab ea fidei definitioni uel symbolo subscripserunt, quoniam postea contraria sapientes apparuerunt, alii quidem uiui,

PD

8/9 apostolis PD, corr. P   16 ostendimus D   22 anathematizare P   30 iuste P iste D
31 anathematizatus P   37 apparunt D

München Ak. Abh. 1939 (Schwartz) 14

μετὰ ταῦτα ἐναντία φρονήσαντες ἐφάνησαν, οἱ μὲν ζῶντες, οἱ δὲ μετὰ θάνατον ἀνεθεματίσθησαν παρὰ Δαμάσου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ οἰκου-
μενικῆς συνόδου, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος
Δόμνον τὸν Ἀντιοχείας γενόμενον ἐπίσκοπον μετὰ θάνατον κατεδίκασεν τολμήσαντα μόνον γρά-
ψαι δεῖν παρασιωπηθῆναι τὰ ἰβ' κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Θεοδώρου ἀντιποιοῦμενοι αἰρετικοὶ πάσης προτάσεως καὶ ἐγχειρήσεως ἐκ-
πεπτωκότες ἐπιχειροῦσι λέγειν πρὸς ἀπάτην τῶν ἀγνοούντων ὡς ὁ τῆς ὁσίας μνήμης Κύριλλος
ἐν τινι μέρει ἐπιστολῆς τοῦτον ἐπήνεσεν, ἐκ πολλῶν ἀποδείκνυται ὅτι οὐ συμβαίνει τὸ αὐτῶν
ἐγχείρημα τοῖς εἰρημένοις παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἐν διαφόροις αὐτοῦ λόγοις κατὰ τοῦ
10 δυσσεβοῦς Θεοδώρου, ἐν οἷς ἀσεβέστερον αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων αἰρετικῶν ἀποδείξας εἶτα
L V 720 οὐκ ἐνεγκῶν τὸ πλήθος τε καὶ μέγεθος τῶν αὐτοῦ βλασφημιῶν τῶν εἰρημένων κατὰ τοῦ με-
γάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπεφθέγγετο οὕτως εἰπὼν

Ier. 2, 12 Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλεον σφόδρα, λέγει κύριος.
Ps. 74, 6 ὦ τῆς ἀφορήτου σκαιοτήτος, ὦ γλώσσης λαλούσης ἀδικίαν κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ φρενὸς ὑψοῦ τὸ
15 κέρας αἰρούσης.

Καὶ πάλιν

Ἐπίθες, ἄνθρωπε, τῇ σαυτοῦ γλώττῃ θύραν καὶ μοχλόν, παῦσαι τὸ κέρας εἰς ὕψος ἐπαίρων
καὶ λαλῶν ἀδικίαν κατὰ τοῦ θεοῦ. μέχρι τίνος ἐπιπηδαῖς ἀνεξικακοῦντι Χριστῶι; εἰς νοῦν
PG 1031
1 Cor. 8, 12
20
cf. Thren. 4, 66
Ezech. 16, 48
1 Cor. 1, 18
ἔχε τὸ γεγραμμένον παρὰ τοῦ θεσπεσίου Παύλου οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελ-
φούς καὶ πλήττοντες αὐτῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.
καὶ ἵνα τι καὶ ἐκ προφητικῶν φθέγγωμαι βιβλίων, ἐδικαιώθη Σόδομα ἐκ σοῦ, νενίκηκας τὰς
Ἑλλήνων ἀθυροστομίας ἃς ἐποίησαντο κατὰ Χριστοῦ μωρίαν ἡγούμενοι τὸν σταυρόν, οὐδὲν ὄντα
διέδειξας τὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπονοίας ἐγκλήματα.

Τούτων τοίνυν οὕτως ἐπὶ κατακρίσει τοῦ ἀσεβοῦς Θεοδώρου ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου
25 εἰρημένων εἰ καὶ δοίη τις κατὰ τοὺς ἐκείνων λόγους τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον εἰρηκέναι τι ὑπὲρ
Θεοδώρου, οὐδὲ τοῦτο ἐξαιρεῖται αὐτὸν τῆς κατακρίσεως. εὐρίσκομεν γὰρ ὡς πολλοὶ τῶν
ἁγίων πατέρων τινὰς τῶν αἰρετικῶν ἀπεδέξαντο, ὥσπερ καὶ οἱ ἐν ἁγίοις Δάμασος καὶ Ἀθα-
νάσιος καὶ Βασίλειος Ἀπολινάριον, καὶ Λέων δὲ ὁ τῆς ὁσίας μνήμης Εὐτυχέα, καὶ ὅμως ἐπειδὴ
φανερὰ γέγονεν ἡ τούτων ἀσέβεια, οὐκ ἐξέφυγον διὰ τὴν τοιαύτην ἀποδοχὴν οἱ αἰρετικοὶ τὴν
30 μετὰ ταῦτα εἰς οἰκεῖον πρόσωπον καὶ τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν γενομένην κατάκρισιν τε καὶ ἀνα-
θεματισμόν.

Τοσαύτη δὲ ἐστὶν ἡ μανία τῶν Θεόδωρον ἐκδικούντων ὅτι τολμῶσι καταψεύδεσθαι καὶ Γρηγορίου
τοῦ θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἐπιστολάς πρὸς τὸν αὐτὸν Θεόδωρον
ἀποστειλάντων πεπληρωμένας ἐπαίνου, ὅπερ ψεύδους ἐστὶ μεστόν. Γρηγόριος μὲν γὰρ ὅτε ὑπὲρ

1-2 cf. Turner, Monumenta etc. 1, 285 sq. 2/3 Athanasius, Apol. II 49 3-5 = Conc.
L V 546 M VIII 343. ceterum Domnus non Chalcedone condemnatus est, sed Ephesi a. 449, cf. Acta
concilii Epheseni alterius [Abhandlg d. Gött. Ges. d. Wiss. N. F. XVI p. 145], neque mortuus est ante
concilium Chalcedonense, cf. Act. Conc. II 3 p. 444, 20 sq. 7/8 cf. Conc. L V 482. M VIII 263.
Act. Conc. I 5 p. 314 13-15 = Conc. L V 458. 487. M VIII 232. 269 17-23 = L V 487. M
VIII 270 27-29 cf. Conc. L V 489. M VIII 272 34 sq. cf. Conc. L V 476 sq. M VIII 256 sq.
et quae exposui Act. Conc. II 5 p. XX. XXI

VM

7 ἐπεχειρήσαν V 13 πλείω V 14 ἀπορρήτου V φρενὸς ὑψοῦ om. V 21 φθέγγωμαι VM
τάς] τὰ M 32 τῶν τὸν M 33 τὸν om. V

alii autem post mortem anathematizati sunt a Damaso sanctae memoriae papa antiquioris Romae et ab uniuersali Sardicensi synodo, prout testatur sanctus Athanasius, sed et Calchedonensis sancta synodus Domnum Antiochiae factum episcopum post mortem condemnauit, quod ausus est scribere oportere solum taceri duodecim capitula sancti Cyrilli.

Quoniam autem Theodori defensores haeretici omni propositione et conatu excidentibus 5 praesumunt dicere ad deceptionem ignorantium quod sanctae memoriae Cyrillus in aliqua parte epistulae illum collaudauit, ex multis ostenditur quod non conuenit eorum conamen dictis a sancto Cyrillo in diuersis eius libris contra impium Theodorum, in quibus magis impium omnibus aliis haeticis eum ostendens, deinde non sustinens plurimas et maximas eius blasphemias contra magnum deum et saluatorem nostrum Iesum Christum dictas ex- 10 clamauit ita dicens:

Expauit caelum super hoc et horruit amplius uehementer, dicit dominus. o intolerabilem malignitatem, o linguam loquentem iniquitatem contra deum et mentem in altitudinem cornu extollentem.

et iterum

15

Inpone, homo, tuae linguae ostium et seram, cessa cornu in altitudinem extollens et loquens iniquitatem aduersus deum. quousque insultas patienti Christo? in mente habes scriptum a diuino Paulo sic autem peccantes in fratres et percutientes eorum infirmam conscientiam in Christum peccatis. et ut aliquid etiam ex propheticis loquar codicibus, iustificata est Sodoma ex te, superasti paganorum uerbositates quas 20 contra Christum fecerunt stultitiam existimantes crucem, nihil esse ostendisti Iudaicae superbiae crimina.

His igitur ad condemnationem Theodori sic a sancto Cyrillo dictis, licet aliquis concedat secundum illorum uerba sanctum Cyrillum aliquid pro Theodoro dixisse, neque hoc liberat illum a condemnatione. inuenimus enim quod multi sanctorum patrum quosdam haereticos collaudauerunt, sicut et sancti Damasus et Athanasius et Basilius Apolinarium et sanctus Leo Eutychem, et tamen cognita eorum impietate non propter hoc euaserunt haeretici condemnationem et anathema quod postea contra eorum personam et impietatem factum est.

Tantus autem est furor defendentium Theodorum quia praesumunt aduersus Gregorium 30 theologum et Iohannem Constantinopolitanum mentiri dicentes epistolas ad eundem Theodorum plenas laudis eos direxisse, quod falsum est. Gregorius enim cum in Constanti-

PD

5 excedentes P 16 serram P corr. 20 sunt PD, corr. P 29 est om. P 32 laudes D

14*

τῆς ἀληθείας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγωνισάμενος καὶ τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῆς τῶν Ἀρειανῶν πλάνης εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθε πατρίδα, τὰς παρὰ τῶν αἰρετικῶν κακούργως προφερομένας ἐπιστολάς οὐ πρὸς Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας ἔγραψεν, ἀλλὰ πρὸς Θεόδωρον ἐπίσκοπον Τυάνων, ἥτις ἐστὶν τῆς δευτέρας Καππαδοκίας μητρόπολις. τῆς δὲ αὐτῆς
 5 χώρας εἰσὶν καὶ Νάζιανζός, ἥς γέγονεν ἐπίσκοπος ὁ αὐτὸς ἐν ἀγίοις Γρηγόριος, καὶ Ἀριανζός τὸ χωρίον, ὅθεν ὤρμητο. τοῦτο γὰρ καὶ αὐταὶ σαφῶς δηλοῦσιν αἱ ἐπιστολαὶ μνημονεύουσαι ἐθνῶν καὶ συνόδων καὶ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Ἀριανζοῦ καὶ ἐτέρων χωρίων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ
 10 μὴνός τῆι ἐπιχωρίω διαλέκτῳ Καππαδοκῶν ὀνομασμένου καὶ Βοσπορίου ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν αὐτὸν τελοῦντος Κολωνίας τῆς πόλεως καὶ ἐτέρων ἐπισκόπων καὶ χωρεπισκόπων καὶ μοναστη-
 15 ρίων ὑπὸ τὸν αὐτὸν τελούντων Θεόδωρον μνημονεύουσαι, ὧν καὶ μέχρι νῦν σώζεται τὰ αὐτὰ ὀνόματα. ποία δὲ μετουσία Καππαδοκαίς πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας Κιλικίας ἢ τότε ἢ νῦν ὑπάρχει διαμεμερισμένης τῆς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων διοικήσεως; ἢ ποίους ἐπισκόπους ὑφ' ἑαυτὸν ἔχειν ἠδύνατο ὁ Μοψουεστίας ἐπίσκοπος αὐτὸς ὑπὸ τὸν τῆς αὐτῆς δευτέρας Κιλικίας
 uol. I 2 μητροπολίτην τελῶν; Ἰωάννης δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς Θεόδωρον
 15 τὸν Μοψουεστίας, οὐκ ἐπαίνων δέ, ἀλλὰ μέμψεων καὶ ἐπιτιμήσεων οὔσαν μεστὴν ὡς ἐκπεσόντος
 L V 721 αὐτοῦ τῆς θεοσεβείας. συνασκήσας γὰρ αὐτῷ τὸν μονήρη βίον ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μονα-
 στηρίῳ τῆς ἐκεῖσε συνδιαγωγῆς ἀναμιμνήσκει αὐτόν. καὶ ταῦτα μαρτυροῦσιν Σωιζομενὸς
 καὶ Ἡσύχιος καὶ Σωκράτης καὶ Θεοδώρητος ὁ πολλοὺς ὑπὲρ Θεοδώρου λόγους τε καὶ ἐπαίνους
 ἐκτείνας. εἰ δὲ προφέρουσιν μαρτυρίας Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἀνα-
 20 τολικῆς συνόδου ὑπὲρ Θεοδώρου καὶ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας γενομένης, ἀνάγκη αὐτοὺς κάκεῖνα
 δέξασθαι ἅπερ ὅσον τό γε ἐπ' αὐτοῖς εἰς κατάκρισιν τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου καὶ ἀθέτησιν
 PG 1033 τῆς ὀρθῆς πίστεως οἱ περὶ Ἰωάννην ἐτόλμησαν, καὶ ἅπερ ἔγραψαν Νεστόριον καὶ τὴν αὐτοῦ
 κακοδοξίαν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἐκδικοῦντες. καὶ τοῦτο δεικνύται ἐκ διαφόρων αὐτῶν
 λόγων τε καὶ ἐπιστολῶν πρὸς Θεοδόσιον τὸν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως καὶ ἐτέρους διαφόρους
 25 γραφεισῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ἕνα δὲ μὴδὲν τῆς ἀκριβείας παραλείψωμεν, ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν
 μνησθῆναι καὶ τῶν γραφέντων παρὰ Αὐγουστίνου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης ἐπισκόπου ἐν Ἀφρικῆι
 γενομένου. ζήτησεως γὰρ τινος περὶ Καικιλιανοῦ μετὰ θάνατον αὐτοῦ κινήσεως ὡς τῆς
 ἐκκλησιαστικῆς παρατραπέντος παραδόσεως, καὶ τινων τούτου χάριν χωρισάντων ἑαυτοὺς τῆς
 30 καθολικῆς ἐκκλησίας γράφει πρὸς Βονιφάτιον ὁ αὐτὸς τῆς ὁσίας μνήμης Αὐγουστίνος ὡς οὐκ ἔδει
 cf. p. 68, 14 τινὰς διὰ τοῦτο χωρίσαι ἑαυτοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· εἰ γὰρ ἀληθῆ ὑπῆρχεν τὰ ἐπαγόμενα
 Καικιλιανῶι καὶ ἐφανερῶθη ἐναντία φρονήσας τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καὶ μετὰ θά-
 νατον ἂν τοῦτον ἀναθέματι ὑπέβαλον. ἀλλὰ καὶ κανὼν τῆς ἀγίας ἐν Ἀφρικῆι συνόδου δια-
 γορεύει τοὺς ἐπισκόπους τοὺς τὴν οἰκείαν περιουσίαν ἢ ἐν διαθήκῃ ἢ ἐξ ἀδιαθέτου αἰρετικῶι
 35 παραπέμποντας χρῆναι καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι. πρὸς τούτοις δὲ ἅπασι τίς ἀγνοεῖ

17-19 Sozom. 8, 2⁷⁻¹¹. Conc. L V 470 M VIII 248. Socr. 6, 3⁴. Theodoret. 5, 40¹ 19. 20 Act.
 Conc. I 5 p. 311 sq. 27 sq. cf. Conc. L V 480. M VIII 261 33 can. Afric. 81

VM

3 μοψουεστίας M, corr. M 4 καππαδοκῶν V 5 εἰσὶν καὶ MΛ ἐστὶν ἢ V 6/7 μεμνημένοι
 ἐθνῶν V 7 συλλογῶν Λ 8 μὴν ὡς V ὀνομασμένων V ὑπὸ τὸν MΛ ὑπ' V 9 κολωνίας V
 10 μνημονεύουσαι V 27 ἀγουστίνου M 28 καικιλιανῶ V 32 καικιλιανῶ V ἐκκλησιαστικῆς MΛ
 καθολικῆς V

nopoli pro ueritate laborans conuersis per eum ab Arriana insania ad catholicam fidem populis ad suam patriam reuersus est, epistolas quas haeretici dolose proferunt, non ad Theodorum Mopsuestenum scripsit, sed ad Theodorum episcopum Tyanon, quae est secundae Cappadociae metropolis. eiusdem autem prouinciae sunt et Nanzianzus ciuitas, cuius fuerat episcopus sanctae memoriae Gregorius, et Arrianus praedium, unde ortus fuerat. 5 hoc enim et ipsae epistolae aperte significant memoriam facientes consuetudinum et collectionum et eiusdem praedii Arriani et aliorum praediorum eiusdem prouinciae et mensis lingua Cappadocum nominati et Bosporii episcopi sub eodem Theodoro constituti, qui tunc temporis Coloniae ciuitatis eiusdem prouinciae episcopus erat, et aliorum episcoporum et chorepiscoporum et monasteriorum quae sub Theodori iurisdictione erant, quorum usque 10 nunc eadem nomina seruantur. qualis enim communio Cappadocibus ad secundam Ciliciam uel tunc uel modo diuisa earum prouinciarum gubernatione? et quos episcopos sub se habere poterat Mopsuestenus episcopus, cum ipse sub metropolitano secundae Ciliciae constitutus esset? Iohannes autem Constantinopolitanus scripsit quidem epistolam ad Theodorum Mopsuestenum, non tamen laudibus, sed querimoniis et increpationibus plenam, utpote illo a bona conuersatione lapso. quoniam enim cum eo monachicam uitam 15 in uno eodemque monasterio exercuit, conuersationis ibi factae eum admonuit. et pro his testimonium praebent Sozomenus et Hesychius et Socrates et Theodoretus, qui multas pro Theodoro laudes facit. si autem testimonia proferunt Iohannis Antiocheni et Orientalis concilii sub eo constituti facta pro Theodoro et eius impietate, necesse est eos et illa 20 suscipere quae, quantum ad illos pertinet, ad condemnationem sancti Cyrilli et reprobationem rectae fidei fecerunt Iohannes et qui cum illo erant, nec non etiam quae scripserunt Nestorium et eius perfidiam diutius defendentes. et hoc ostenditur ex diuersis eorum libris et epistolis quas ad Theodosium pia recordationis et ad alios diuersos scripserunt. 25

Et haec quidem sic; ut autem nihil subtilitatis praetermittamus, necessarium putauimus memorare etiam illa quae ab Augustino sanctae memoriae Africano episcopo scripta sunt. quaestione enim aliqua post mortem Caeciliani de eo mota quod ab ecclesiastica traditione declinasse dicebatur et propter hoc quibusdam a catholica ecclesia separatis scribit ad Bonifatium idem sanctus Augustinus quod non oportebat aliquos ideo separare sese a 30 catholica ecclesia; si enim uera essent ea quae Caeciliano inferebantur et manifestatus esset contrarium aliquid ecclesiastico statui sapuisse, etiam post mortem eum anathemati subicerem. sed et regula sanctae synodi Africanae statuit episcopos qui suas facultates in testamento uel ex intestato haeretico relinquunt, oportere et post mortem anathematizari. super haec autem omnia quis ignorat ea quae nostris temporibus in ecclesia antiquioris 35

PD

3 secunda *P* corr.   4 nanzianzus *P*   18 theodoretus *P*   19 facit *D* fecerunt *P*   23/24 eorum diuersis *P*   26 hae *D*   34 intestato *P* in testamento *D*   35 omnia om. *P*

τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τῇ ἐκκλησίαι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης γενόμενα κατὰ Διοσκόρου ὡς οὐδὲν περὶ πίστιν ἡμαρτηκῶς διὰ μόνην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν μετὰ θάνατον παρ' αὐτῆς τῆς κατὰ Ῥώμην ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἀνεθεματίσθη; εἰ τοίνυν οἱ μηδὲν εἰς πίστιν πταίσαντες ἐπίσκοποι διὰ κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν καὶ διὰ χρηματικὴν αἰτίαν ἀναθέματι
5 καὶ μετὰ θάνατον ὑποβάλλονται, πόσω μᾶλλον Θεόδωρος ὁ εἰς αὐτὸν τὸν θεὸν ἀσεβήσας;

“Ὅσον δὲ πρὸς τὴν ἄνοιαν τῶν λεγόντων μὴ δεῖν ἀναθεματίζεσθαι μετὰ θάνατον τοὺς ἐν τῇ οἰκείαι ἀσεβείαι τελευτώντας, ἔδει μηδὲ τοὺς ἀδίκως κατακριθέντας πατέρας μετὰ θάνατον ἀνακαλεῖσθαι, ὅποιον συμβέβηκεν καὶ ἐπὶ Ἰωάννῃ τῷ ἐν ὁσίαι τῇ μνήμῃ γενομένῳ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μετὰ θάνατον ἀνακληθέντι καὶ ἐπὶ Φλα-
10 βιανῶι τῷ τῆς ὁσίας μνήμης καὶ αὐτῷ Κωνσταντινουπόλεως γενομένῳ ἐπισκόπῳ, ἀδίκως μὲν ἐν ζωῇ κατακριθέντι, δικαίως δὲ μετὰ θάνατον ἀνακληθέντι ὑπὸ τε τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης πάπα Λέοντος καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀγίας συνόδου, ἐντεῦθεν τε συμβαίνει κατὰ τοὺς ἐκεῖνων λόγους τοὺς μὲν αἰρετικούς τοῖς ἀγίοις πατράσιν συναριθμεῖσθαι οἷα ἐλευθέρους ἀφιεμένους τῆς ὀφει-
15 λομένης αὐτοῖς κατακρίσεως, τοὺς δὲ ἀγίους πατέρας ἀδίκως καταδικασθέντας τοῖς αἰρετικοῖς συνάπτεσθαι οἷα μὴ λυομένης τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀδίκου κατακρίσεως. ἀξιοπιστότερος δὲ πάντων
Ioh. 3, 16-18 ἐστὶν διδάσκαλος ὁ κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς περὶ ἑαυτοῦ λέγων οὕτως γὰρ
L V 724 ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέ-
στειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆι ὁ κόσμος
20 δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ
Ps. 1, 5 τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ λέγει τοὺς ἀσεβεῖς μὴ ἀναστήσεσθαι ἐν κρίσει. τῆς οὖν τοιαύτης τοῦ κυρίου ἀποφάσεως ἐξενεχθείσης κατὰ παντὸς ἀσεβοῦς καὶ
PG 1035 οὐδὲν διαστελλούσης μεταξύ ζώντων καὶ νεκρῶν αἰρετικῶν πῶς τολμῶσιν ἀντιπίπτειν τῇ τοιαύτῃ
25 ἀποφάσει καὶ τοὺς ἅπαξ ἀσεβήσαντας καὶ διὰ τοῦτο ἤδη ὑπὸ τοῦ κυρίου κατακεκριμένους λέγειν μὴ δεῖν μετὰ θάνατον κατακρίνεσθαι; καὶ ὁ θεὸς δὲ ἀπόστολος ὁ Χριστὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχων
λαλοῦντα οὐ μόνον κατὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀγγέλων τὴν τοιαύτην ἐπήγαγεν ἀπόφασιν
Gal. 1, 8, 9 εἰπὼν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Γαλάτας· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ
εὐαγγελίζηται ὑμᾶς παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρή-
30 καμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. καὶ τίς οὕτως ἀσεβῆς ὡς τολμῆσαι εἰπεῖν ὡς τὰ παρὰ Θεοδώρου ἀσεβῶς
συγγραφέντα ἢ μέρος αὐτῶν παρεδόθη ποτὲ τῇ ἀγίαι τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαι, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς ὁ
τολμήσας τι τοιοῦτο παραφθέγγασθαι ἀναθέματι καθυπεβλήθη παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων;

Εἴ τις τοίνυν μετὰ τὴν τοιαύτην ὀρθὴν ὁμολογίαν καὶ κατάκρισιν τῶν αἰρετικῶν τῆς εὐσεβοῦς
35 ἐννοίας σωιζομένης περὶ ὀνομάτων ἢ συλλαβῶν ἢ λέξεων ζυγομαχῶν χωρίζει ἑαυτὸν τῆς ἀγίας τοῦ
θεοῦ ἐκκλησίας ὡς περ ἐν ὀνόμασι μόνους καὶ λέξεσι κειμένης ἡμῖν τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' οὐκ ἐν πράγ-
μασιν, ὁ τοιοῦτος ὡς τοῖς σχίσμασιν χαίρων λόγον ὑφέξει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀπατω-
μένων ἢ ἀπατηθησομένων τῷ μεγάλῳ θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἐν ἡμέραι κρίσεως.

1 sq. cf. Act. Conc. III 2 p. 97, 28 et p. XVIII sq.

VM

2 ὡς VM qui Λ 3 οἱ om. M 8 ὅποιον MA ὅπερ V καὶ om. MA ἐπισκόπῳ γενομένῳ V
12 τε VM autem Λ 15 πάντων VΛ πάντων ἡμῖν M 16 ὁ ᾠ V 19 αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον V 20 δὲ
om. V 26 ὁ² M τὸν V ἔχων ἐν ἑαυτῷ V 27 ἐξήγαγεν M 29 εὐαγγελίζεται VM 33 ὑπεβλήθη M

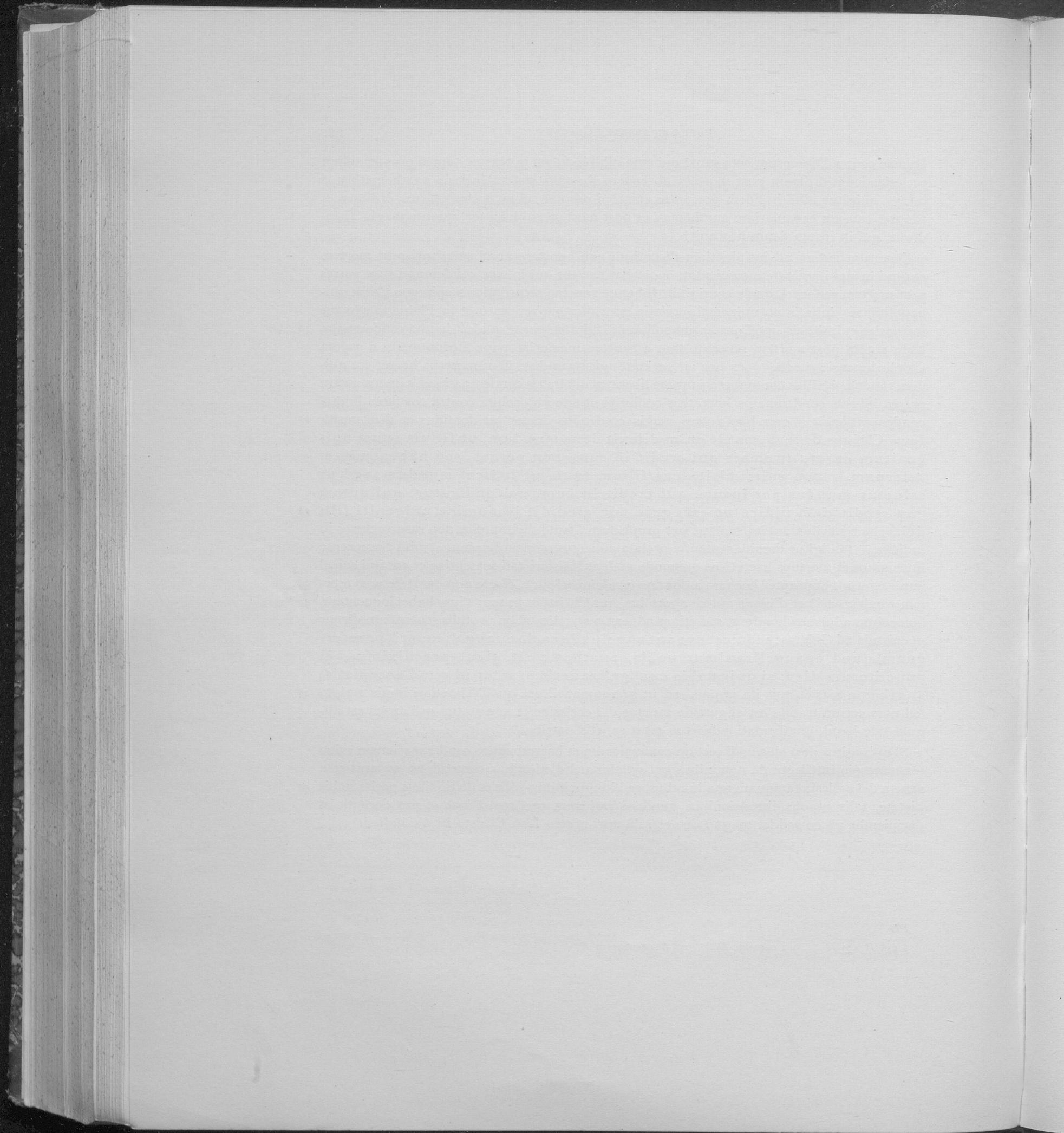
Romae contra Dioscorum acta sunt? qui cum nihil in fidem peccasset, tamen propter solum ecclesiasticum ordinem post mortem ab eadem Romana sancta ecclesia anathematizatus est. si igitur nihil in fidem peccantes episcopi propter solum ecclesiasticum ordinem et propter causam pecuniariam anathemati et post mortem subiciuntur, quanto magis Theodorus, qui in ipsum deum peccauit?

Quantum autem ad insipientiam dicentium non oportere anathematizari post mortem eos qui in sua impietate mortui sunt, oportebat nec eos qui iniuste condemnati sunt patres post mortem reuocari, quale contigit in Iohanne sanctae recordationis episcopo Constantinopolitanae ciuitatis ab uniuersali ecclesia post mortem reuocato et in Flauiano sanctae memoriae et ipso episcopo Constantinopolitanae ciuitatis iniuste quidem in uita condemnato, iuste autem post mortem reuocato tam a sanctae memoriae papa Leone quam a sancta Calchedonensi synodo. ex hoc autem contingit secundum illorum uerba haereticos quidem sanctis patribus connumerari utpote liberatos debita eis condemnatione, sanctos autem patres iniuste condemnatos haereticis coniungi utpote non soluta contra eos facta iniqua condemnatione. omnibus autem magis credendus doctor est dominus et deus noster Iesus Christus de se dicens sic enim dilexit deus mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam aeternam. non enim misit deus filium suum ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. qui credit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus est, quia non credidit in nomine unigeniti filii dei. et spiritus autem sanctus per prophetam Dauid dicit impios non resurrecturos in iudicio. tali igitur domini sententia prolata aduersus omnem impium et nihil discernente inter uiuos et mortuos haereticos quomodo audent resistere tali sententiae et eos qui semel impie egerunt et propter hoc iam a domino condemnati sunt, dicere non oportere post mortem condemnari? et diuinus autem apostolus, qui Christum in semet ipso habet loquentem, non solum aduersus homines, sed etiam aduersus angelos talem protulit sententiam dicens in epistula ad Galatas: sed licet nos aut angelus de caelo euangelizauerit praeterquam quod euangelizauimus uobis, anathema sit. sicut praediximus, et nunc iterum dico: si quis uobis euangelizauerit praeter id quod accepistis, anathema sit. et quis ita impius est, ut praesumat dicere quod Theodori impia scripta uel pars eorum tradita est aliquando sanctae dei ecclesiae et non statim qui ausus est aliquid tale loqui, anathemati subiectus est a sanctis patribus?

Si quis igitur post eiusmodi rectam confessionem et haereticorum condemnationem saluo manente pio intellectu de nominibus uel syllabis uel dictionibus contendens separat se a sancta dei ecclesia tamquam non in rebus, sed in nominibus solis et dictionibus posita nobis pietate, talis utpote dissensionibus gaudens rationem pro semet ipso et pro deceptis et decipiendis ab eo reddet magno deo et saluatori nostro Iesu Christo in die iudicii.

PD

3 epi P xpi D   12 contigit D   22 discernentem P

BEMERKUNGEN

Der Not der Zeiten mich fügend, beschränke ich mich auf das was für die Benutzung der Texte unbedingt notwendig ist.

Zunächst die Handschriften:

C = Vaticanus 2195 (aus der Bibliothek Colonna) s. X, in Vollzeilen. Orthographie korrekt. Inhaltsangabe bei Lietzmann, Apollinaris 103. Die Handschrift enthält die Schrift Iustinians, die Mai unter dem Titel Contra Monophysitas Scriptt. uet. 7, 292 herausgab, mit vielen umfangreichen Auslassungen, so daß mein nach einer mir von der Berliner Kirchenväterkommission überlassenen Photographie hergestellter Text als editio princeps angesehen werden kann.

M = Laurent. VII 1 s. X, in zwei Kolumnen. Itazismen nicht selten. Enthält zwischen Patristischem (Gregor von Nyssa, Anastasius Sinaita, Basilius von Seleukeia), was von Bandini sorgfältig verzeichnet ist, p. 269 ff. das Edikt Iustinians und danach p. 286 das Schreiben gegen die 3 Kapitel, dessen Schluß durch Blattausfall verlorengegangen ist; es ist zuerst von Bandini im Katalog veröffentlicht. Für das Edikt habe ich eine mir von Pasquali geschenkte Schwarzweißphotographie benutzt; für das andere Stück eine Abschrift, die Dr. W. Sieveking mir vor vielen Jahren angefertigt hat.

X = Athos Vatopedi 594 s. XI in Vollzeilen. Eine dogmatische Sammlung, die unter nr. $\bar{\nu}$ das Edikt, aber nur bis p. 94, 13 ἀνάθεμα ἔστω enthält; es folgt unter nr. $\bar{\nu}\alpha$ ἀπόδειξις πόθεν ἐρρήθησαν τῶ ἀγίῳ κυρίλλῳ αἱ φύσεις ὑποστάσεις, inc. ὅπως δὲ μήτις τῶν καθ' ἡμᾶς ἢ μεθ' ἡμᾶς δόξη μανέντας ἡμᾶς τὰ νεστορίου φρονεῖν. Ich benutze eine Photographie der Berliner Kirchenväterkommission.

V = Vaticanus 1941 s. X, die bekannte Hs. des Chronicon Paschale, das p. 635, 18 ff. das Edikt enthält; die dem Herausgeber L. Dindorf von A. Mai zur Verfügung gestellte Collation war eine vorzügliche Leistung, wie die von mir benutzte, von Opitz aufgenommene Photographie ergab.

Dazu kommen noch zwei Handschriften der lateinischen Übersetzung des Edikts:

P = Cambridge Pembroke College 108 s. X. In schöner karolingischer Minuskel geschrieben, leider infolge mehrerer Blattverluste unvollständig. Nach einer seit vielen Jahren in meinem Besitz befindlichen Photographie. Auf das Edikt folgt INCIPIT EXPOSITIO FIDEI CATHOLICAE QVAM BEATVS HIERONIMVS PRTR̄ EXPOSVIT, ad papam Damasum von anderer Hand zugesetzt; inc. *Credimus in dñm patrem omnipotentem.*

D = Montpellier medicinische Facultät 58 s. XI, am Schluß; vgl. Act. Conc. t. II 3, 1 p. X. XII. 3 p. XI.

Die kaiserlichen Schriftstücke sind also einzeln überliefert: daß im Laurent. VII 1 zwei aufeinander folgen, geht auf den zurück, der die in der Hs. vereinigten Stücke hat abschreiben lassen.

1. Wie die Überschrift zeigt, ist das Schreiben an alexandrinische, am Ἐνατον bei Alexandrien [vgl. Münchener Beitr. z. Papyrusforsch. 5 p. 259. 260] hausende Mönche nicht

als solches selbständig überliefert, sondern einem Schriftstück entnommen, das nach dem Tode des Kaisers [565] an eine Persönlichkeit gerichtet war, die mit τῆι σῆι μακαριότητι angeredet wird, also in jenem Schriftstück schon vorher genannt war. Es ist kein anderes als das in der Handschrift unmittelbar vorhergehende, von Mai an dieser Stelle [Scriptt. uett. 7, 277 ff.] zuerst veröffentlichte und PG 86, 901 ff. nachgedruckte Schreiben des Mönches Eustathios, in dem versucht wird, Severus Widersprüche nachzuweisen; der Adressat ist ein Rechtsanwalt Timotheos. Der nicht ungelehrte Mönch entlehnt dem kaiserlichen Schreiben allerlei entlegene Zitate, vgl. die Noten zu p. 23, 30–36 und p. 30, 18. 19 mit p. 928. Obgleich er Severus' Schriften aus eigener Lektüre kennt, stimmt doch das Zitat p. 904. 905 so mit p. 31, 31–39 überein, daß es auf Iustinian zurückgeführt werden muß. Die Zitate aus Dioskoros und Timotheos Aeluros sind nur zum Teil aus Iustinian, vgl. p. 904. 933 mit p. 24, 11. 40.

Iustinian glückte es, nachdem der Patriarch Theodosios aus Alexandrien vor den Gaianiten hatte fliehen müssen und bei Konstantinopel in einem Fort interniert war, Alexandrien wiederum mit orthodox chaledonischen Patriarchen zu versehen. Der erste, Paulus, machte sich allerdings bald unmöglich; dagegen schien eine vom Kaiser eingesetzte und in Gaza an der ägyptischen Grenze spätestens im Frühjahr 540, vielleicht schon 539 tagende Commission in dem palästinischen Mönch Zoilos die richtige Persönlichkeit gefunden zu haben, vgl. die Bemerkungen zu meiner Ausgabe des Kyrill von Skythopolis [Texte u. Unters. 49, 2] p. 401. Ein Edikt wurde an den neuen Patriarchen gerichtet, in dem der Kaiser die orthodoxe Inkarnationslehre auseinandersetzte, vgl. p. 36, 31 und den Brief des römischen Papstes Agatho an den Kaiser Konstantinos Pogonatos und die augusti Herakleios und Tiberios in den Akten des 6. Konzils [L VI 633]: ἐξ ὧν(ῆδίκτων) ἐν ὅπερ πρὸς Ζωίλον τὸν Ἀλεξανδρείας καθηγεμόνα ἐστάλη κατὰ τῆς τῶν Ἀκεφάλων αἰρέσεως. Ein Stück daraus ist von Mai Scriptt. uett. VII 309 aus dem Θεσσαυρὸς ὀρθοδοξίας des Niketas Akominatos veröffentlicht. Auch dies genügte der Leidenschaft des kaiserlichen Dilettanten noch nicht; als der Patriarch ihm meldete, daß ein Häuflein Mönche den Weg in die Reichskirche zurückgefunden habe, beeehrte er sie mit einem langen Traktat, der durch die zahlreichen Exzerpte mehr Wert hat als durch die darin entwickelte Dogmatik, die nur als die eines Kaisers Anspruch auf Beachtung hat. Er dürfte in die allererste Zeit von Zoilos' Patriarchat zu setzen sein und ist jedenfalls älter als der Beginn des Streites um die drei Kapitel.

2. Der Brief gegen die drei Kapitel setzt eine Reihe von Schriften und Gegenschriften voraus:

a) Den ersten Traktat des Kaisers, der den Patriarchen und Metropolit in den Jahren 543 und 544 zur Unterschrift vorgelegt oder zugeschickt wurde. Er ist nicht erhalten, aber bekannt durch die 12 Bücher des Facundus *pro defensione III capitulorum*; die wörtlichen Stücke sind aus Facundus gesammelt von Pewesin in seiner mehr wort- als inhaltreichen Schrift Imperium, Ecclesia universalis, Rom [Forschungen z. Kirchen- und Geistesgeschichte 11. 1937] S. 150 ff.

b) Die Weigerung der Bischöfe einer bestimmten Provinz oder Dioecesis, den kaiserlichen Traktat zu unterzeichnen. Sie braucht nicht ausführlich motiviert gewesen zu sein,

c) Ein Schreiben des Kaisers, das den Bischöfen ihre Widerspenstigkeit in scharfen Ausdrücken – sie wurden *ἀγροικοί* genannt [47, 13] – vorhielt und besonders Theodor von Mopsuestia angriff [62, 1. 67, 14].

d) Die ausführliche Antwort der Bischöfe auf das kaiserliche Schreiben c. Ihre Ansichten waren in *κεφάλαια* zusammengefaßt [48, 14. 18. 34. 49, 5. 52, 15. 37. 56, 28. 59, 23. 60, 32. 62, 26; daher τὸ ὑμέτερον κεφαλαιογράφιον 60, 28], die von einem ‚gottlosen Lehrer‘ zusammengeschrieben sind [48, 19]. Weil ich mich möglichst kurz fassen muß, begnüge ich mich, die übrigen Stellen, in denen das bischöfliche Schreiben vom Kaiser erwähnt wird, kurz anzuführen: 47, 5. 26 [derselbe Vorwurf, den auch Facundus vertritt, vgl. 63, 21]. 48, 6. 50, 6. 52, 36. 55, 23. 56, 15. 21. 57, 4. 59, 34. 62, 24. 31. 33. 65, 23. 66, 4. 67, 14. 68, 39. 69, 19. 25. Bei aller Schärfe behandelt der Kaiser die Bischöfe doch als Glieder der Reichskirche, nicht als solche, die freiwillig oder unfreiwillig ausgeschieden sind. Dann aber kann ihr Schreiben nichts anderes gewesen sein als die formulierte Willensäußerung einer Synode. Eine solche ist bezeugt durch Victor Tunn. p. 202, 6 zum Jahr 549 *Illyriciana synodus in defensione trium capitulorum Iustiniano aug. scribit et Benenatum primae Iustinianae ciuitatis episcopum obtrectatorem eorundem trium capitulorum condemnat*. Die afrikanischen Synoden, die hauptsächlich gegen Vigilius gerichtet sind, allerdings auch einen Protest an Iustinian richten [p. 202, 14], erwähnt er zu 550 und 551.¹ Demnach möchte ich annehmen, daß es sich um eine Synode des sogenannten östlichen Illyricum handelt, ohne freilich die Provinzen, deren Bischöfe daran teilnahmen, genau aufzählen zu können.² Auf eine Synode der Dioecesis Illyricum paßt jedenfalls am besten die Bemerkung 48, 16 σφόδρα ἐλυπήθημεν ὅτι εἰς τοσαύτην ἐνεπέσατε πλάνην ἀνθρώποι ἐξ ἐκείνης ὄντες τῆς χώρας ὅπου αἰεὶ πρὸς ὑμῶν ἡ ὀρθὴ πίστις ἀμώμητος ἐφυλάχθη.

Das Schreiben des Kaisers ist unter allen Umständen früher als das an dritter Stelle herausgegebene Edikt vom Sommer 551, aber auch als die Synode von Mopsuestia vom 17. Juni 550. Denn, wie gerade das Edikt zeigt [p. 102, 16 ff.], hätte diese in den Auseinandersetzungen über die *damnatio post mortem*, die in dem Schreiben p. 67, 14 beginnen und p. 69, 11 abgeschlossen werden, erwähnt werden müssen. Man wird es also in das Jahr 549, spätestens in die erste Hälfte von 550 setzen dürfen.

Die Bischöfe müssen in ihrem Schriftstück sich auf einen ähnlichen Protest gegen die Verdammung der drei Kapitel bezogen haben, der von den Ägyptern erhoben war: ἐγράψατε ἡμῖν πῶς ὀφείλομεν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀποκρίνεσθαι [69, 19]. Da die Patriarchen von Konstantinopel, Antiochien, Jerusalem den Traktat gegen die drei Kapitel unterschrieben, Vigilius ihm im Iudicatum so gut wie zugestimmt hatte, muß Zoilos derjenige gewesen sein, der von ‚häretischer Tollheit besessen‘, wie Iustinian sich ausdrückt [47, 24], sich von der orthodoxen Kirche trennte. Facundus weiß von dem Schreiben der Ägypter, wie übrigens auch von den illyrischen Bischöfen, nichts, sondern erzählt nur [4, 4], Zoilos, der offenbar nach Konstantinopel beschieden war, habe von dort aus dem

¹ Vgl. auch den Brief italischer, wie ich glauben möchte, Mailänder Kleriker, an fränkische Gesandte, die nach Konstantinopel durchreisten [L V 407 M VIII 153]: *nec hoc quod papa fecerat* [das s. g. Iudicatum vom 11. April 548], *acquieuerunt Afri et Illyriciani atque Dalmatae recipere*. Nach dieser Stelle ist in der *damnatio Theodori* [JK 930, L V 335 M VIII 59] zu lesen *Africanarum Illyricianarum seu [= und] Dalmatarum* [die Hss. ualliarum uilliarum aliarum].

² Ähnlich schon Hefele 2³, 912; seine Zeitbestimmung ist freilich unmöglich.

noch in Sizilien weilenden Papst Vigilius [546] die Botschaft geschickt, daß er nur gezwungen dem Traktat zugestimmt habe; Vigilius habe ihm nach seiner Ankunft in der Residenz dies persönlich vorgehalten, wie er ja in einem noch von der Reise aus geschriebenen Briefe Menas schwere Vorwürfe gemacht hatte [Facund. ad Mocianum PL 67, 862 f.]. Ich vermute daß die allerdings wenig zahlreichen Bischöfe der ägyptischen Reichskirche in einem Synodalbrief, dessen Abschrift sie den illyrischen Bischöfen zuschickten, für ihren Patriarchen eingetreten sind; jedenfalls büßte er, vielleicht infolge dieses Synodalschreibens, seinen Widerstand schließlich mit Absetzung. Vigilius wirft in dem Schreiben JK 930 Theodoros Askidas vor [L V 336 M VIII 60]: *etiam Alexandrinae ecclesiae sacerdotem fratrem nostrum Zoilum, ad [so die Hss.] cuius nomen usque ad memoratum diem communicatum a [so die Hss.] uobis fuerat, diptychiis eximentes Apollinarem quendam peruasorem [so die beste Überlieferung] atque ecclesiae ipsius uobis adulterum [so die Hss.] sociastis*. Das geschah im Sommer 551, bald nachdem das gleich zu besprechende Edikt öffentlich aufgehängt war; es versteht sich von selbst, daß Theodoros Askidas im Einverständnis mit dem Kaiser handelte. Die Stellen in dem 549 verfaßten Schreiben des Kaisers an die illyrischen Bischöfe zeigen, daß Zoilos' Absetzung schon damals beschlossen war.

3. Die Überlieferung des Edikts teilt sich in die Handschriften der Laurentiana und von Vatopedi, mit denen die lateinische Übersetzung zusammengeht, auf der einen Seite und auf der anderen die bis jetzt fast allein bekannte des Chronicon Paschale. Ein sinnfälliges Unterscheidungsmerkmal ist der vollständige Titel des Kaisers, der nur im Chronicon Paschale steht. Ich möchte meinen, daß dies auf eine Abschrift des öffentlich angeschlagenen Edikts zurückgeht, die andere Überlieferung eine für die literarische Verbreitung bestimmte Ausgabe darstellt, die, wie die Übersetzung zeigt, auf die in den lateinischen Reichsteilen besonders starke Opposition wirken sollte.

Die Paschalchronik [p. 635, 8] bringt das Edikt unter ind. XV [1. Sept. 551/52],¹ 25. Jahr Iustinians [1. April 551/52], XI. Postkonsulat des Basilius [551, nach der auch von Victor Tunnunensis befolgten Zählung]. Dann folgt zunächst ein Bericht über die 5. Synode [553], also an chronologisch falscher Stelle, und, ohne jede Verbindung mit diesem Bericht, der Text des Edikts. Dies gehört tatsächlich in das Jahr 551. Es ist längst und allgemein mit jenem Edikt identifiziert, das Ende Juli oder Anfang August jenes Jahres in der Sophienkirche zu Konstantinopel und anderwärts angeschlagen wurde.² Der Papst, der damals noch in der *domus Placidiana* wohnte, sah in diesem Vorgehen des Kaisers einen Bruch der Abmachung, die er nach der Zurückziehung des Iudicatum mit jenem getroffen hatte, daß, bis die opponierenden lateinischen Bischöfe zu einer Synode eingetroffen oder ihre Meinung schriftlich abgegeben hätten, nichts gegen die drei Kapitel

¹ Die richtige Indiktion ist die XIII.; der Fehler geht durch die Jahre Iustinians hindurch, da dessen Regierungsantritt zwar richtig auf 1. April ind. V [527] gesetzt, aber das erste Regierungsjahr p. 617, 17 mit ind. VI geglichen wird.

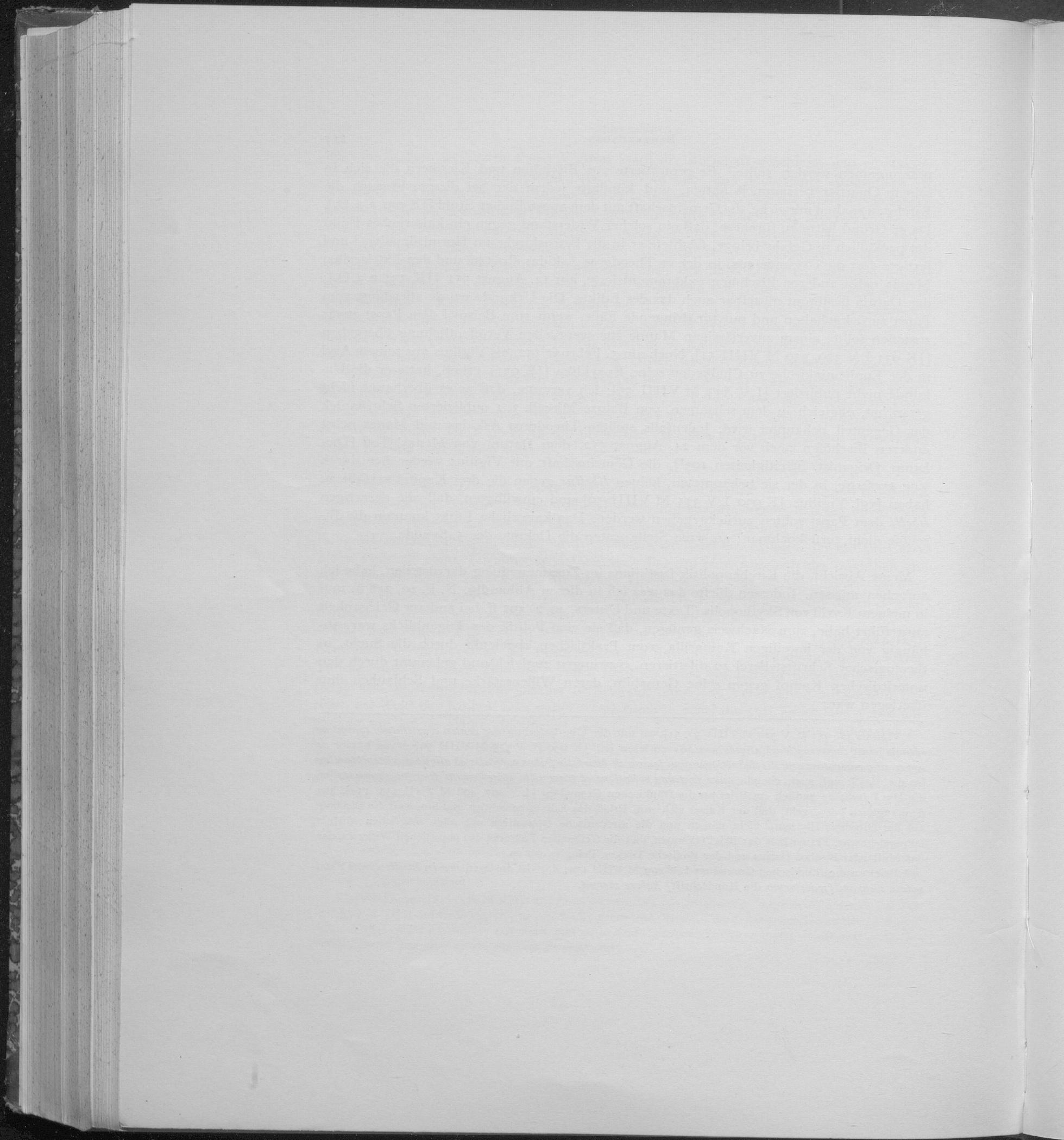
² Vigilius JK 931 [L V 329 M VIII 50] *posteaquam edicta sua piissimus princeps iussit appendi*. JK 930 [L V 336 M VIII 60] *ecclesiam in qua edicta ipsa pendebant*. Brief an die fränkischen Gesandten [L V 408 M VIII 154] *edicta ex nomine imperiali tam in ecclesia Constantinopolitana quam in diuersis locis suspendi fecerunt per quae eadem capitula damnarentur*.

unternommen werden sollte.¹ Er protestierte vor Bischöfen und Klerikern die sich in seinem Quartier versammelt hatten, und kündigte jedem der bei diesem Versuch die Kirche zu spalten mitwirke, die Gemeinschaft mit dem apostolischen Stuhl [JK 931 a. a. O.]. Da er Grund hatte zu fürchten, daß ein solcher Widerstand gegen ein kaiserliches Edikt ihn persönlich in Gefahr bringe, flüchtete er in die Petruskirche im Hormisdapalast² und fertigte dort die Urkunde aus, in der er Theodoros Askidas absetzte und den Patriarchen Menas nebst anderen Bischöfen exkommunizierte, am 14. August 551 [JK 531 a. a. O.]; das Datum bestimmt mittelbar auch das des Edikts. Die Urkunde wurde allerdings vom Papst zurückgehalten und nur für dringende Fälle, wenn zum Beispiel dem Papst etwas zustoßen sollte, einem zuverlässigen Manne zur eventuellen Veröffentlichung übergeben [JK 931 LV 329. 330 M VIII 51]. Noch am 5. Februar 552, als Vigilius aus seinem Asyl in der Euphemiakirche zu Chalkedon seine Enzyklika [JK 931] erließ, hatte er die Urkunde nicht publiziert [LV 333 M VIII 55]; ich vermute, daß er es überhaupt nicht getan hat, obgleich in dem seltsamen, von Baluze Miscell. 3, 1 publizierten Schriftstück das Gegenteil behauptet wird. Jedenfalls stellten Theodoros Askidas und Menas nebst anderen Bischöfen noch vor dem 24. August 552, dem Datum von Menas' Tod [Diekamp, Origenist. Streitigkeiten 103¹], die Gemeinschaft mit Vigilius wieder her durch eine *professio*, in der sie behaupteten, keinen *libellus* gegen die drei Kapitel verfaßt zu haben [vgl. Vigilius JK 930 LV 335 M VIII 59] und einwilligten, daß alle derartigen *libelli* dem Papst sollten zurückgegeben werden. Das kaiserliche Edikt konnten die Bischöfe nicht zurücknehmen; an seine Stelle traten die Dekrete der 5. Synode.

Meine Absicht, die Kirchenpolitik Iustinians im Zusammenhang darzustellen, habe ich aufgeben müssen. Indessen dürfte das was ich in diesen Abhandlg. N. F. 10, 258 ff. und in meinem Kyrill von Skythopolis (Texte und Unters. 49, 2) 392 ff. bei anderer Gelegenheit ausgeführt habe, zum Nachweis genügen, daß sie eine Politik des Augenblicks war, abhängig von der jeweiligen Kamarilla, vom Praktischen abgelenkt durch die Sucht, in theologischer Schriftstellerei zu dilettieren, erzwungen zugleich und gehemmt durch den unterirdischen Kampf gegen seine Gemahlin, deren Willensstärke und Schlaueit ihm überlegen war.

¹ Vigilius JK 931 [LV 329 M VIII 50. 51], wo mit der Überlieferung *nec contra constitutum commune ratione* [statt *comminatione*] *aliqua ueniatis* zu lesen ist, JK 930 [LV 335 M VIII 59] etwas kürzer *ne usque ad memoratam concilii definitionem quidquam de praefatis tribus capitulis ab aliquo fieri temptaretur* [so die Hss.]; vgl. auch ebenda *quae fraterna collatione et tranquilla episcoporum fuerant reseruata* [so die Hss.] *iudicio*; endlich im Brief an die fränkischen Gesandten [LV 407. 408 M VIII 153. 154], aus dem zugleich hervorgeht, daß der Kaiser sich zum Erlaß des Edikts berechtigt glaubte, weil die Bischöfe aus der Dioecesis Illyricum nicht kamen und die afrikanische Opposition mit allen möglichen Mitteln lahmgelegt war. Ferner läßt der Brief erkennen, daß die treibenden Faktoren des päpstlichen Widerstandes der Mailänder Bischof Datius und der römische Diakon Pelagius waren.

² Brief an die fränkischen Gesandten L V 409 M VIII 154; dort ist zu lesen *nec in basilica beati Petri sedem securam* [*sedestorum* die Handschrift] *habere meruit*.

REGISTER DER EXZERPTE

Ἀθανάσιος

- ἐν τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγῳ = de incarn. 20 PG 25, 132 . . . 26, 36
ohne Titel = c. Arian. 1, 40. 43. 44 PG 26, 93. 101. 104 . . . 58, 32-40
ἐν τῷ κατὰ Ἀρειανῶν τετάρτῳ λόγῳ = c. Arian. 3, 56 PG 26, 440 . . . 28, 15
ἐν τῇ πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῇ 2 p. 4, 8-11 Ludwig. — ebenda 4
p. 7, 4-11. 14-19 . . . . . 27, 29. 24, 20. 27
ebenda 4. 5 p. 8, 8-21. 5 p. 9, 7-12 . . . . . 27, 1. 11
ebenda 7 p. 11, 8-10 . . . . . 26, 1
ἐν τῷ πρὸς Ἀδέλφιον λόγῳ 3. 5. 7 PG 26, 1073. 1077. 1080 . . . 19, 33. 36. 20, 5
ἐπιστολὴ πρὸς Ἰοβιανόν [PG 26, 813] vgl. Τιμόθεος. 21, 23-23, 2
[πρὸς Ἰοβιανὸν τὸν βασιλέα = Apollinaris p. 250, 1-251, 3 Lietzm.]
vgl. Ἀπολινάριος 18, 24
ἐν τῷ κατὰ τοῦ Ἀπολινάριου λόγῳ = c. Apollin. 1, 11 PG 26, 1112 . . . 30, 29
ἐν τοῖς κατὰ Ἀπολινάριου [nicht gefunden] 25, 8
ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας = c. Apollinar.
2, 1 PG 26, 1133 . . . . . 36, 25
ebenda 11 PG 26, 1152. — ebenda = 15 PG 26, 1157 [so] . . . 8, 17
ebenda 18 PG 26, 1164 . . . . . 19, 18. 30, 20
ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ κατὰ Ἀρειανῶν = de incarn. et
c. Arianos 8 PG 26, 996 . . . . . 49, 21
ebenda 10 PG 26, 1000 . . . . . 41, 18

Ἀμβρόσιος

- Ἄ. τὸν Μεδιολάνου = Exc. Ephes. XIII [Act. Conc t. 1 1, 2 p. 42] =
de fide 2, 77 . . . . . 32, 30
ἐν τῷ κατὰ Ἀπολινάριου 30, 11
ἐν τῷ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως = de incarn. 6 PL 16, 831
cf. Doctr. 2 x 27, 32
ohne Titel = Theodoret. eran. 2, 140 = Doctr. 7 XIII p. 50, 16-24;
unecht 29, 1
ἐν τῷ περὶ θείας ἐνανθρωπήσεως = Theodoret a. a. O. 141 = Doctr.
2 xvii cf. 10 i. ii; unecht 31, 14

Ἀπολινάριος

- ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως λόγῳ = frg. 10. 9 Lietzm. — ebenda =
frg. 81. 76 . . . . . 17, 12. 19, 5. 40, 2. 21. 32
ebenda ἐν κεφαλαίῳ τρισκαιδεκάτῳ = frg. 107 . . . . . 16, 41
ἐν τῷ λόγῳ πρὸς τοὺς ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ λόγου προσειληφθαι λέγοντας
= frg. 111 . . . . . 16, 37
ἐν τοῖς Συλλογισμοῖς = frg. 113 . . . . . 39, 12
ἐκ τῶν κατὰ Διοδώρου λόγων = frg. 117. 119. 120 . . . . . 17, 9. 19, 2. 18, 36
πρὸς Πέτρον = frg. 149 . . . . . 17, 14

- ἐν τῷ λόγῳ ὅτι θεὸς ἔνσαρκος ὁ Χριστός = frg. 158 . . . . . 39, 19
 [Ἀθανάσιος πρὸς Ἰοβιανὸν τὸν βασιλέα] = Apollinar. p. 250, 1–
 251, 3 Lietzm. 18, 24
 [Ἰούλιος ἐπίσκοπος Ῥώμης πρὸς Διονύσιον πρεσβύτερον] = Apollin.
 p. 258, 15–259, 1 . . . . . 18, 17
- Αὐγουστῖνος
 Α. ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῶν Ἄφρων χώρας ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς
 Βονιφάτιον = ep. 185 CSEL 57 p. 3, 26 . . . . . 68, 14. 108, 30
 Α. ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῶν Ἄφρων χώρας ἐν τῇ περὶ τοῦ συμβόλου ἐκ-
 θέσει = PL 42, 1124. – ebenda = PL. 42, 1122 [unechte Predigt] 49, 31. 54, 33
- Βασίλειος
 πρὸς Ἀμφιλόχιον ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ = Exc. Ephes. xv [Act.
 Conc. I 1, 2 p. 44] = de spir. 18 . . . . . 49, 25
 ἐν τῷ κατ' Εὐνομίου λόγῳ = PG 29, 673 . . . . . 37, 6
 ἐν τῷ τετάρτῳ κατ' Εὐνομίου λόγῳ = PG 29, 704 . . . . . 84, 27
 ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, vielmehr = c. Eunom. 3, 3 PG
 29, 661 . . . . . 41, 29
- Γρηγόριος
 [Γ. ὁ θεολόγος 21, 20. 41, 25. 58, 24. 82, 29. 84, 32. ὁ θεολόγος Γ.
 11, 5. 38, 29. Γ. ὁ Ναζιανζοῦ ἐπίσκοπος 54, 16]
 ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ Ἀθανασίου = PG 35, 1121 . . . . . 21, 20. 23, 5
 ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τοῦ θεοῦ [ἐν τῷ περὶ υἱοῦ δευτέρῳ 84, 32] λόγῳ
 = or. 30 PG 36, 113 . . . . . 29, 9. 84, 32
 ἐν τῷ περὶ τῶν θεοφανίων [ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ γενεθλίοις 41, 25] =
 or. 38 PG 36, 313. 320. 325 . . . . . 54, 16. 41, 25. 49, 14. 58, 24
 ἐν τῷ πρὸς Κληδόνιον πρῶται λόγῳ = ep. 101 . . . . . 82, 29
 ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ = Exc. Eph. xiiii [Act. Conc. I
 1, 2 p. 45]. 32, 24
 ohne Titel = or. 42 PG 36, 476 . . . . . 38, 29
 ohne Titel, Zitat = or. 43 PG 36, 512 . . . . . 11, 5
- Γρηγόριος [ὁ τῆς Νυσαέων ἐπίσκοπος 28, 7. 31, 8. 39, 3. ὁ ἐπί-
 σκοπος Νύσης 58, 41. 84, 37. ὁ Νύσης 28, 32. 40, 5]
 ἐν τῷ πρῶτῳ λόγῳ τῷ κατ' Εὐνομίου = III 1, 91. 92 p. 31, 24–29.
 30–32, 6 . . . . . 28, 7. 32
 κατὰ Εὐνομίου ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ = III 3 p. 114, 14–27. 124, 19–23 59, 1–13
 ἐν τῷ κατὰ Εὐνομίου τετάρτῳ λόγῳ = III 4 p. 131, 24–132, 13 . 84, 37. 31, 8
 ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ τῷ κατ' Εὐνομίου = c. Eun. 12. 13 p. 301,
 15–22. . . . . 39, 3
 ohne Titel = PG 45, 1212–1216 . . . . . 40, 1–41, 2
- Διατάξεις τῶν ἀποστόλων
 = Constit. apost. 8, 43 . . . . . 68, 5
- Διδόσκορος
 ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἀπὸ Γαγγρῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπέμψεν 24, 10

Θεοδώρητος

πρὸς Ἰωάννην τὸν Γερμανικεῖας ἐπίσκοπον γράφων = ep. 147 67,2

Θεόδωρος

ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ κατὰ Ἀπολιναρίου = Conc. Const. coll. 4 ecl. 1.

Leont. 33. — ebenda = Conc. Const. coll. 4 ecl. 10 . . . . . 53, 12-24. 54, 1-7. 50, 36

ἐν τῷ κατὰ Ἀπολιναρίου τετάρτῳ λόγῳ = Conc. Const. coll. 4 ecl. 8.

Leont. 32. — ebenda = Leont. 30. — ebenda = Leont. 34. — ebda . 51, 18-30. 50, 10. 55, 28-38. 60, 1

ἐν τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως ὀγδόῳ λόγῳ = Conc. Const. coll. 4 [so]

ecl. 29. Leont. 6 . . . . . 60, 13

ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ὀγδοῦ ψαλμοῦ = Conc. Const. coll. 4 ecl. 19.

Leont. 35 . . . . . 55, 39

Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας

Ἰ. τ. Ἀ. καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἀνατολικῆς συνόδου ὑπὲρ Θεοδώρου μαρτυρίας vgl. Act. Conc. I 5 p. 311 . . . . . 108, 19

Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως

ἐρμηνεύων τὴν Ἑσαίου προφητείαν = vi 67 Montf. 41, 35

τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν ἐρμηνεύων = hom. 6, 1 [xi 234.

235 Montf.] 36, 40

ἐπιστολὴ πρὸς Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας = I ep. 2 Montf. 108, 40

τῆς ἐν Ἀφρικῆς συνόδου ὀγδοηκοστὸς πρῶτος κανὼν = PL 67, 206 68, 21. 108, 33

Κύριλλος

ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ τοῦ Θεσαυροῦ = PG 75, 124 . . . . . 37, 9

ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ = PG 75, 200. — ebenda [nicht gefunden] . . 37, 12. 24, 34

ἐν τῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ λόγῳ τοῦ Θεσαυροῦ = PG 75, 400 . . . . . 9, 37

ἐν τῷ λόγῳ ὅτι εἷς ὁ Χριστός = PG 75, 1289 . . . . . 39, 28

ἐν τῷ περὶ τριάδος λόγῳ = PG 75, 697 . . . . . 37, 31

ἐν τῷ κατὰ τῶν Συνουσιαστῶν. — ebenda [vgl. Doctr. 20 v. 5 II] . . 9, 22. 17, 37

ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ κεφαλαίῳ τῶν Σχολίων = Act. Conc. I 5 p. 222, 31-33 . . . . . 26, 17. 80, 5

ἐν τῷ ἐννεκαιδεκάτῳ λόγῳ τῶν Σχολίων = Act. Conc. I 5 p. 229, 30-230, 11 . . . . . 20, 29

ἐν τοῖς Σχολίοις = Act. Conc. I 5 p. 219, 9 . . . . . 12, 6

ἐν τοῖς πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις Θεοδώρητου κατὰ τοῦ τετάρτου αὐτοῦ κεφαλαίου = Act. Conc. I 1, 6 p. 125, 14-22. — ebenda = Act. Conc.

a. a. O. p. 138, 15-27 . . . . . 58, 7. 14

ἐν λόγοις κατὰ τοῦ Θεοδώρου = Conc. Const. M VIII 232. 269. 270 106, 13-15. 17-23

ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῷ πρὸς Νεστόριον = Act. Conc. I 1, 6 p. 60, 39 8, 35

ἐν τῷ λόγῳ τῷ ὅτι χρὴ θεοτόκον ὁμολογεῖν τὴν παρθένον = Act.

Conc. I 1, 7 p. 24, 34-38. 25, 6-10 . . . . . 27, 16. 23

εἰς τὸ ῥητὸν ἐν ᾧ φησιν ὁμοούσιον εἶναι τῷ πατρὶ τὸν υἱόν 25, 11

Predigt in Alexandrien über die Union = Act. Conc. I 1, 4 p. 14,

26-15, 3 . . . . . 35, 34

ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Λευιτικοῦ = PG 69, 576 . . . . . 84, 18

τὴν Ἑσαίου προφητείαν ἐρμηνεύων ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τοῦ πρώτου

βιβλίου = PG 70, 169 . . . . . 42, 4

- ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου = Doctr. 4 VIII . . . 30, 33
 ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ
 τοῦ δευτέρου βιβλίου = PG 73, 357 . . . . . 10, 3
 ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου
 = PG 73, 580 . . . . . 31, 1
 ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου = PG 73, 160. 161 . . . 20, 41
 = PG 73, 161 . . . . . 29, 26
 ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τόμου δευτέρου . . . 30, 36
 ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς vgl. Doctr. 2 XXXIII.
 — ebenda vgl. Doctr. 5 I 15, 26. 16, 3
 ἐν τῷ πρὸς Θεοδόσιον λόγῳ = Act. Conc. I 1, 1 p. 53, 20. 21. —
 ebenda = Act. Conc. a. a. O. p. 57, 15—18. — ἐν τῷ προσφωνη-
 τικῷ πρὸς Θεοδόσιον = Act. Conc. a. a. O. 63, 15—17 . . . . . 16, 1. 9, 12. 20, 24
 ἐν τῇ πρὸς τὰς βασιλίδας ἐπιστολῇ = Act. Conc. I 1, 5 p. 29,
 31—30, 9 . . . . . 57, 33
 ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον ἐπιστολῇ = Act. Conc. I 1, 4 p. 25, 11—13 . . . 24, 31
 συνοδικὴ ἐπιστολὴ ad Orientales = Act. Conc. I 1, 4 p. 16, 21—17, 25 . . 34, 29
 ἐν τινι μέρει ἐπιστολῆς vgl. Act. Conc. I 5 p. 314 . . . . . 106, 7/8. 25
 ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ = Act. Conc. I 1, 4 p. 35, 4. 36, 3.
 13—37, 2. — ebenda = Act. Conc. I 1, 4 p. 36, 7—9 . . . . . 33, 1. 26. 34, 6. 39, 34
 ἐν τῇ πρὸς Νεστόριον δευτέρα ἐπιστολῇ = Act. Conc. I 1, 1 p. 27,
 1—3. . . . . 26, 14
 ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Σούκεσσον ἐπιστολῇ = Act. Conc. I 1, 6 p. 153,
 23—154, 3. — ohne genauen Titel = Act. Conc. a. a. O. p. 153,
 21—154, 3 . . . . . 78, 18. 10, 21. 22. 30, 32
 ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς Σούκεσσον ὑπομνηστικῷ = Act. Conc. I 1, 6
 p. 154, 3—8 . . . . . 14, 37
 ἐν τῇ δευτέρῃ πρὸς Σούκεσσον ἐπιστολῇ = Act. Conc. I 1, 6 p. 160,
 19—161, 8. — ebenda = Act. Conc. a. a. O. p. 162, 2—4 . . . . . 78, 25. 84, 24
 ἐν τῷ δευτέρῳ πρὸς Σούκεσσον ὑπομνηστικῷ = Act. Conc. a. a. O.
 p. 161, 4—8. — ebenda = Act. Conc. a. a. O. p. 162, 4—8. 8. 9 . . . 11, 12. 15, 3. 13
- Λέων πάπας Ῥώμης
 ἐν τῇ πρὸς Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῇ =
 Act. Conc. II 1 p. 14, 18. 19 . . . . . 49, 39
 πρὸς τὴν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον γράφων = ep. 64, griechisch Act. Conc.
 II 1 p. 257; ungenaues Referat 61, 33
- Μανιχαῖος
 ἐν τῇ πρὸς Ἀδδὰν ἐπιστολῇ 23, 28
 ἐκ τῆς πρὸς Κύνδαρον [so auch 23, 37] Σαρακηνὸν ἐπιστολῆς . . . 23, 37. 25, 2
 ἐκ τῆς πρὸς Σκυθιανὸν ἐπιστολῆς 23, 35
- Νεστόριος
 = Exc. Ephes. I Act. Conc. I 1, 2 p. 45, 10. 11. — ebenda Act.
 Conc. a. a. O. p. 45, 20. 21 . . . . . 14, 4. 13, 29
 = Exc. Ephes. III Act. Conc. a. a. O. p. 46, 5. 6. 46, 9. 10 . . . . . 13, 8. 10
 = Exc. Ephes. III Act. Conc. a. a. O. p. 46, 15—20 . . . . . 13, 12

- = Exc. Ephes. vi Act. Conc. a. a. O. p. 47, 7-14 . . . . . 13, 17
 = Exc. Ephes. viii Act. Conc. a. a. O. p. 47, 26-48, 2 . . . . . 13, 24
 = Exc. Ephes. viii Act. Conc. a. a. O. p. 48, 9. 10 . . . . . 13, 27
 ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Ἱεραπολίτην =
 frg. 183 p. 196 Loofs 98, 6
- Εὐστός
 γράφων μετὰ τῆς ἰδίας συνόδου πρὸς Κύριλλον = Act. Con. I 2
 [lateinisches Original] p. 107, 30. 31. 37-108, 3. 108, 12-15.
 18-22. 27-29 . . . . . 62, 37-63, 20
- Παῦλος von Emesa
 = Act. Conc. I 1, 4 p. 13, 6-21 . . . . . 35, 18
- Παῦλος der Samosatener
 ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ πεπραγμένοις vgl. Loofs, Texte u. Unters. 44, 5
 p. 86 . . . . . 12, 38. 13, 3. 5
- Πέτρος ὁ μάρτυς καὶ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας 29, 20
- Πολέμων
 Π. τὸν μαθητὴν Ἀπολιναρίου ἐν τῷ κατὰ Τιμοθέου = frg. 174
 Lietzm. 17, 19
- Πρόκλος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
 ἐν τῷ εἰς τὴν θεοτόκον λόγῳ = PG 65, 705. - ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς
 τὴν θεοτόκον = PG 65, 684 . . . . . 12, 21. 54, 25
- Σευῆρος
 ἐν τῷ λόγῳ ὃν ἔκθεσιν πίστεως ὀνομάζει 31, 29
 λέγειν ἐτόλμησεν 41, 7
- Τιμόθεος ὁ Ἄιλουρος
 ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ τοῦ τρίτου βιβλίου ὅπερ ἐν Χερσῶνι συνέ-
 γραψε 24, 40
 ἐν τῷ τετάρτῳ αὐτοῦ κεφαλαίῳ τοῦ εἰρημένου τρίτου βιβλίου 26, 8
 ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἀντιρρητικῶν 25, 18
 ohne Titel 26, 22. 26
- Τιμόθεος ὁ μαθητὴς Ἀπολιναρίου
 ταύτην [Athanasius' Brief an Iovian] ὀλόγραφον ἐν τῇ οἰκείᾳ
 τίθεισιν ἱστορίαι = frg. 182 Lietzm. 21, 22